This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

+ *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.

+ *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.

+ *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.

+ *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter `http://books.google.com` durchsuchen.

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 00066660 6

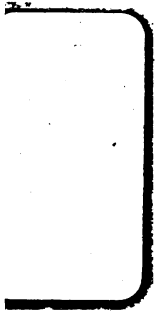

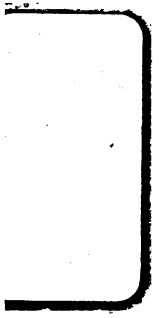

SWAVING'S

REIZEN

EN

LOTGEVALLEN.

Swaving
KR

SWAVING'S

REIZEN

EN

LOTGEVALLEN.

DOOR HEM ZELVEN BESCHREVEN.

EERSTE DEEL.

TE DORDRECHT,
BIJ BLUSSÉ EN VAN BRAAM.
1827.

B L C.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
56103A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1922 L

OPDRAGT.

AAN DEN WELEDELGEBOREN HEER JAN HUGO CANTZELAAR!

EDELE VRIEND EN WELDOENER!

Vergun mij, dat ik deze bladen als eene nederige offerande aan het altaar der vriendschap, als eene verschuldigde, eene geheiligde hulde aan uw edel karakter, bukkend van schaamte, voor uwe voeten nederlegge,

en

Posthumus 6 March 1722

toelachte, en het was ook diezelfde hand, die mij in den kerker te Nieuw-York van den rand des grafs terugbragt, door mij het moordtuig te ontwringen, tot hetwelk wanhoop en vertwijfeling mij bijna lafhartig de toevlugt hadden doen nemen. Het was diezelfde nimmer voor mij geslotene hand, die mij de edelmoedigste hulp en bijstand verleende toen ik in 1812, na mijne noodlottige schipbreuk voor het eiland Langeroog, naakt en bloot gevankelijk werd weggevoerd, en door welke andermaal mijn leven werd gered toen gij mij te Assen, in het landschap Drenthe, door medewerking van den onder-prefekt aldaar, de armen deed losmaken van de lijn, aan welke de Gendarmerie mij gelijktijdig met eene bende misdadigers van de eene plaats tot de andere voortsleepte. — Het was uwe voor mij immer zoo ver-

vereerende vriendschap en edelmoedige onderstand, die mij den, in het eerst zoo vreemd, zoo slaafsch, zoo hardvallenden, soldatenstand, dragelijker hielpen maken en die in alle de uitecnloopende lotsverwisselingen voor mij dezelfde bleven.

Aan wien kon ik dus dit mijn werk met meer bevoegdheid opdragen? Van wien kan ik hier opregter deelneming, juister beoordeeling ten opzigte der waarheid, en toegeeflijker inschikkelijkheid verwachten? Eene vriendschap, die zulke zeldzame toetsen heeft kunnen doorstaan, kan mij, hoe onwaardig ik mij dezelve ook gemaakt hebbe, de vervulling van een mijner geheiligste, mijner dierbaarste verpligtingen onmogelijk ten kwade duiden, en het is in deze blijde en troostvolle vooronderstelling, dat ik, zonder uwe toestemming in te wachten, het wagen durve

deze Opdragt voor mijn werk te plaatsen; terwijl ik mij tevens in uw vriendschappelijk aandenken voortdurend aanbevele en mij met alle hoogachting onderteekene,

WEL EDELGEBOREN HEER:

UWelEdelgeb. Onderdanige Dienaar,

J. G. SWAVING.

London, 1 January 1827.

VOORREDE.

Alles moet zoo zijn eisch hebben in de wereld. Een boek zonder voorrede is even als eene pot zonder ooren, en vraagt men, waartoe dienen toch de meeste dier voorreden, welke veelal ongelezen en onopengesneden blijven zitten? dan moet men inderdaad toestemmen, dat het lezend publiek er waarlijk over het algemeen niet veel acht op slaat. Zelfs zoude het mij niet verwonderen, dat sommige voorreden slechts als scholastieke formulen uit de oude doos beschouwd worden, welke men zeer wel zoude kunnen missen. Ik voor mij ten minste heb een heimelijk voorgevoel, dat men hier zeer weinig waarde aan de mijne zal hechten, weshalve ik uit voorzorg al datgene in mijne eerste hoofdstukken heb ingelascht, wat anderen bij uitsluiting in derzelver voorberigten zouden geplaatst hebben, ten einde mij langs dien weg te verzekeren, dat mij des lezers aandacht niet ontsnappe bij die punten, welke ik begreep hem

het noodwendigst bij anticipatie onder het oog te moeten brengen.

Alle die veelbelovende aanprijzingen, van welke de meeste schrijvers zich gewoonlijk in derzelver voorberigten bedienen, kunnen, verbeelde ik mij, toch waarlijk weinig of niets tot de deugdelijkheid van het werk zelve toebrengen? want wat zoude het mij baten, of ik hier nu al met de hatelijke pedanterie eens geleerde een tafereel wilde ophangen van al hetgene de lezer hier zal komen te vernemen, van de echtheid en vooral van de zeldzaamheid mijner berigten, van den langdurenden en zwaren arbeid door mij aan derzelver zamenstelling ten koste gelegd, van de waarschuwingen en wereld- en menschkundige lessen en raadgevingen, welke er voor den onervarene in liggen opgesloten, van de aanmoedigingen en uitnoodigingen, welke, reeds sedert een tiental jaren, tot het in het licht geven van dit werk van alle kanten bij mij zijn ingekomen, en van de vleijendste verzekeringen ten opzigte van eenen gunstigen ontvangst van zoodanig werk bij een leesgierig publiek? Wie zoude toch ligtgeloovig en inschikkelijk genoeg willen wezen, om de helft dier gewone preambules voor goede munt aan te nemen? Zouden er wel ooit eenige andere dan allerpuikste werken van de pers komen, indien men zich, op al hetgeen er in de meeste

voor-

voorberigten zoo al opgegeven wordt, volkomen kon verlaten? Staan de meeste voorreden niet volkomen gelijk aan die hoogopgevende uithangborden en fraai beschilderde schermen, welke de voorgevels van onze Jan Klaasen- en beestenspellen op onze gewone jaarmarkten bedekken, en welke den aanschouwer doorgaans allerjammerlijkst misleiden en teleurstellen? De eene schrijver verbeeldt zich door eene hoogdravende voorrede tijnen uil in de oogen van een oordeelkundig publiek voor eenen valk te zullen doen doorgaan. De ander weder maakt van deze gelegenheid gebruik om zijne lezers, doch vooral de recensenten, in derzelver gevoel of eigenliefde aan te tasten, door zich hier met allerlei honigzoete bewoordingen te verootmoedigen, door eenen zwerm van uitvlugten en verschooningen uit te kramen, ten einde genadiglijk door de vingeren gezien te worden en de wel verdiende roede der kritiek te ontloopen.

Ik voor mij ben van oordeel, dat al mijn voorloopig geschrijf toch weinig of niets baten zal, dat mijne lezers niet naar mijne partijdige en bekrompene oordeelvellingen, maar naar hun eigen goeddunken en overtuiging zullen willen te werk gaan, en dat indien recensenten het noodzakelijk en billijk achten, om mij voor altijd uit het gilde der schrijvers weg te jagen, mijne verschooningen

SWAVING'S

REIZEN

EN

LOTGEVALLEN.

Swaving
KT

verwaand geneeg ben, om daardoor te kennen te willen geven, dat ik tot hooger bestemming opgeleid zoude zijn. Het zij verre van daar. Ik aarzel geen oogenblik, om volmondig te bekennen, dat ik nimmer voor auteur in de wieg gelegd ben; dat ik eenen volslagen weetniet ben in het vak der wetenschappen en fraaije letteren, dat die hoofdpunten, welke eigentlijk de voornaamste vereischten in eene biographie moeten uitmaken, juist in de mijne het verste te zoeken zijn, dat ik mij op geene verdiensten noch heldendaden, noch op eenige uitstekende verrigtingen hoegenaamd beroemen kan, en ik bij gevolg volstrekt geen regt van aanspraak heb op de aandacht van een leergierig publiek; tenzij men vermaak mogt vinden in avonturen en wonderbaarlijke lotgevallen; want hetgeen waarin ik in andere opzigten te kort schiet, ben ik hier, wat dit punt betreft, al zeg ik het zelf, weder eenige honderden biographisten verscheidene schreefjes vooruit. Even zoo ben ik ook volkomen bewust, wat al verhevene en alleen door hoofdbreken en praktijk te verkrijgene hoedanigheden er toe behooren, om over een onderwerp als dat over zijn eigen ik eenige boekdeelen op te vullen, zonder zijne lezers te doen geeuwen, gapen, of walgen.

Men loopt oneindig minder gevaar, en men schrijft veelal op eenen veel vrijmoediger toon als

als men over iemand anders spreekt. Van daar ook de rede, waarom mijn eerste plan eigenlijk geweest is om dit werkje onder den titel van Joost de Wandelaar in het licht te geven, en zulks had ik met te meer grond kunnen doen, daar ik juist toevallig met dien koddigen voornaam gedoopt ben geworden; doch ik zag hier van af, dewijl ik het geenszins van mijn hart kon verkrijgen, zoo vele, inderdaad hoogst zeldzame en noodlottige ontmoetingen als de mijnen zonder naam uit te geven, en dezelve zoo doende met eenige, bij het hoekje van den haard bijeengeraapte, sprookjes gelijk te stellen. Het is deze bedenking alleen, die mij van besluit deed veranderen, in weerwil dat ik volkomen doordrongen was van al de moeijelijkheden, welke ik mij moedwillig op den hals haalde, en van al de billijke aanmerkingen, berispingen en bespottingen, aan welke ik mij niet slechts door mijne begane misstappen zelve, maar bovendien nog door de wijze, waarop ik dezelve kenbaar make, onmisbaar moest blootstellen: want om de keten mijner lotgevallen onafgebroken te vervolgen, ten einde daardoor allen schijn van verdichtsel te vermijden, mogt ik geene enkele schakel overslaan, waardoor er hier en daar eenige bladzijden zullen voorkomen, die des schrijvers karakter alles behalve tot eer verstrekken, andere weder,

die

zaak is slechts, dat men eerst, hetzij ten goede of ten kwade, groote opspraak gemaakt heeft, en dan gaat het werk altijd grif van de hand. Zulks ziet men nu immers weder op eene sprekende wijze bevestigd in de voorbeeldelooze happigheid, met welke bijna alle onze boekverkoopers zaten te vlassen op de vertaling van het leven van Napoleon; een man, wiens naam in Nederland nog erger dan die van Belsebub in schrik en afgrijzen gehouden werd, en van wien men alles verbrandde en vernietigde, wat zijn aanzijn slechts eenigzins aan het geheugen van de nakomelingschap kon terugbrengen.

« Maar wat kon toch zoo iemand bewegen? » vraagt een derde, « zijne levensbijzonderheden uit te geven voor een publiek, hetwelk hem op zulk eene ernstige wijze naar ligchaam en naar ziel gehavend heeft? — Wat kan hij toch bij die bekendmaking anders in het oog hebben, dan zich, zoo als doorgaans met de meeste veroordeelden het geval is, onschuldig te willen doen beschouwen, zich welligt als een martelaar voor de zaak van rede en Godsdienst te willen laten doorgaan, en geheel de wereld met zijne klaagliederen van Jeremias lastig te vallen, of welligt zijne gal uit te braken tegen hen die de oorzaak van zijnen val geweest zijn, en ons met een warnet van partijdige bijzonder-

he-

heden aan boord te komen? » —

Neen, dit is in het geheel het geval niet. Ik heb de wereld te veel doorkruist, om te weten, dat zulk een onderwerp hoegenaamd geen ingang zoude vinden, en zelfs zoude het mij volstrekt niet bevreemden, dat, indien zulks werkelijk het geval ware, zoodanig werk als een libel zoude verboden worden. Bovendien heb ik al te veel verpligtingen aan ons Gouvernement, hetwelk mij, als civiel ambtenaar en als militair, met te vele weldaden, gedurende eene reeks van jaren, overladen heeft, om mij de geringste schampere aanmerkingen tegen hetzelve, of tegen een van deszelfs onderdanen, te veroorloven. Geen enkel bitter woord, noch hatelijk verwijt ontglipte mijne pen tegen wien het ook zij. Ik heb mij veeleer hoofdzakelijk toegelegd, om, ofschoon ten koste mijns eigenen persoons, de lachspieren mijner lezers op te wekken; want ik verbeelde mij, dat men in een waterachtig land als het onze, vooral sedert de laatste ziekten en overstroomingen, buitendien reeds genoeg tot het ernstige, tot het droefgeestige, tot het neerslagtige overhelt, zonder dat ik hier nog een tafereel mijner eigene rampen behoeve bij te voegen, en zoo luchtigheid van stijl en schrijftrant in eenig verband staat met plaatselijke en gemoedelijke omstandigheden, in welke een werk geschre-

schreven wordt, dan heb ik een heimelijk voorgevoel dat mijne lezers hier meer stof zullen vinden tot lagchen dan tot zuchten, weenen, of ernstige overdenkingen; want dit werk is, in plaats van in eene bedompte kagchel-kamer, voor een groot gedeelte midden in Londens woeligste straten boven op den top eener snel voortrennende stage-coach vervaardigd. — « Dit begrijp ik niet, » hoor ik hier zeggen, « de man is toch immers geen koetsier of palfrenier geworden? » — De oplossing van dit raadsel is evenwel zeer eenvoudig. De schrijver woont buiten Londen, in welke stad en ommestreken hij dagelijks, ter uitoefening van zijn beroep, als onderwijzer in vreemde talen, tusschen de twintig en dertig Engelsche mijlen heeft af te leggen, en om zich den kostelijken tijd zoo veel mogelijk ten nutte te maken, legt hij die afstanden rijdende af, en zulks overeenkomstig de gebruiken van den lande, boven op de Imperiale der gewone Londensche diligences, alwaar hij de meeste zijner opstellen voorloopig heeft geschetst en voorbereid; zoodat, indien zulks eenigen luchtigen invloed hebbe op de geest- en op de gemoedsgesteldheid van den opsteller, de lezer bijna vooraf kan berekenen in welken trant dit werk moet geschreven zijn. —

Daar alle biographische werken in mijn

oog

oog geen penning krediet verdienen, indien de daarin voorkomende buitengewone bijzonderheden niet stellig en klaar met overtuigende bewijzen, of, zoo als de burgerman zulks noemt, met opnoeming van man en paard, bevestigd worden, zoo heb ik mij veroorloofd eenige, nog in de Nederlanden woonachtig zijnde geloofwaardige personen, bij naam en voornaam als getuigen aan te halen. Zoo er zich onder deze onverhoopt bevinden, die deswegens geraakt mogten zijn, vraag ik hen hier nederig om verschooning. Deze zelfde apologie maak ik ook aan mijne naamgenooten en bloedverwanten, die welligt van gevoelen zijn, dat de publiekmaking dezer mijne levensbijzonderheden eene vlek zoude kunnen zijn op het achtenswaardig geslacht, tot hetwelk ik de eer heb te behooren, of in allen gevalle een allerbespottelijkst kontrast moeten opleveren met de godsdienstige werken mijns eerwaardigen vaders. — Wat mijne eigene vrouw en dochters betreft, voor deze behoeve ik mij hier, wegens eenige in het werk voorkomende al te gulle bekentenissen, niet te verontschuldigen; want gelukkigerwijze is geen van hun allen in staat dit werk te lezen, tenzij hetzelve vroeg of laat de eer mogt genieten van in het Fransch of in het Engelsch vertaald te worden, hetgeen niet zeer waarschijnlijk is.

Voor

Voor het overige referere ik mij aan den inhoud des werks zelve, en zal mij als de gelukkigste der stervelingen beschouwen, zoo hetzelve mijne lezers eenig nut en vermaak, en mijne uitgevers eenig voordeel moge aanbrengen.

Londen, 1 Januarij 1827.

J. G. SWAVING.

INHOUD.

HOOFDSTUK I.

Mijne geboorte en opvoeding. Kluchtige teleurstelling in het kweekschool te Amsterdam. Aanstelling als kadet ter zee in dienst der Bataafsche Republiek. Afscheid. Komst aan boord van de Washington. De schrijver breekt zijn regter sleutelbeen en twee linker ribben. Zedelijke toestand. Een scheepsdominé. Het leven eens kadets aan boord van een oorlogsschip. Story's vlugt van de ree van Texel. Mijne kortstondige krijgsgevangenschap en overgang in dienst van Prins Willem V. . . . . Bladz. 1.

HOOFDSTUK II.

De schrijver verlaat de Washington. Zijne aankomst en toestand op het eiland Texel. Zijne ontmoeting aan de Koog in eene, tot kazerne dienende, kerk. Zijne in-

kwartiering bij eenen vleeschhouwer en koddige bijslaap. De schrijver wordt voor eenen schapendief aangezien en in hechtenis gesteld. Gelukkige omwenteling van zaken. De Heer *Berger*. Mijne aanstelling als adelborst in dienst van Prins Willem de V, aan boord van het fregat de *Venus*. Vertrek naar den Helder. De Heer *Hendrik van Stralen*. Het vergaan van de Venus. Zonderlinge redding. Ontmoeting op de Noorderhaaks. De schrijver verlost op zijn 14e jaar eene Engelsche vrouw in barensnood. Aanspraak aan zijne lezeressen. Zijn eerste peterschap te Portsmouth. Bl. 23.

HOOFDSTUK III.

Eerste aankomst in Engeland. Eenige inleidende opmerkingen over mijne driejarige kruistogten door het kanaal en langs de Engelsche en Fransche kusten. Mijne reizen naar onderscheidene Zeehavens. Naar Jersey en Guernsey. Naar Ierland. Over mijne scheeps-avonturen, enz. De afdanking der Prinselijke vloot in 1801. Mijn vertrek naar Londen. Terugreize naar Holland. Invallende gedachten bij het wederzien van Texel en het voorbijzeilen van het schip Rozendaal. Heimelijke terugkomst te Naarden. Eerste wederontmoeting in het ouderlijk huis. . . . . 40.

HOOFDSTUK IV.

Mijne gevangenneming als overlooper. De Raadsheer Donker Curtius is mijn redder. Beklagelijke staat van des schrijvers verwaarloosde opvoeding. Zijne aanmerkingen over het lezen van levensberigten. Eene anecdote. De schrijver wordt opgeleid tot den geestelijken stand. De pre-

predikant Anosi. De heer Bosveld bezorgt den schrijver eenen civielen post. Eene zedeles. Beschrijving van het Bureau van Conversie der Nationale Schuld te 's Gravenhage. De bekwaamheden komen met den post. . . . . Bladz. 59.

HOOFDSTUK V.

Mijn tweejarig verblijf in 's Gravenhage. De kathegiseermeester Zark op den Dennenweg. Mijne drie honden. De Nationale Bibliotheek en Monsieur Flament. De Engelsche taalmeester Duncan. Het letterlievend Driemanschap. Mijne eerste werken, getiteld, « De Lof der Mismaaktheid » en « Verhandeling over de onderscheidene geslachten der apen. » Mijne aanstelling als onderkoopman te Batavia. Mijne vrijaadje met eene gehoogchelde. Kasteelen in de lucht. Een blaauwe schoen. Wanhoop en ligtzinnig gedrag. Vervolging van schuldeischers. Vlugt uit den Haag. Ontmoeting aan het Haagsche Schouw en te Haarlem. Eene Mulattin. 77.

HOOFDSTUK VI.

Over het kiezen eener gade. Het bal te Haarlem. Gelukkige kennismaking met Mejufvrouw *B*... en de familie *S.* op Stad en Vaart bij Haarlem. Spoedig geklonken trouwbelofte. Inhoud eens briefs aan mijne ouderen, of korte schets van de eerste heldin der geschiedenis. De schrijver trouwt eene schatrijke Mulattin. Schets van dat huwelijk. Zonderlinge lotverwisseling. Nieuwe levenswijze. Uitstapje naar Gelderland. Vertrek naar Noord-Amerika. . . . . 94.

HOOFDSTUK VII.

De inscheping. Over de eenzelvigheid van een zeemansdagverhaal. Vereischte in eenen biographist. Zonderlinge herinneringen bij het wederzien van het schip Rozendaal, van de Texelsche vloot, van de Noorderhaaks. Een woord over Oost- en West-Indische geluksoekers. Onze reisgenoot Martinet. De mislukte aderlating. Onaangename toestand. *Land Ho!* Blijde gewaarwordingen bij de eerste ontdekking der Amerikaansche Kust. Genot der zintuigen bij het binnenzeilen van de Delaware. Aankomst te Philadelphia. Men doet ons bij den eersten stap aan wal den bijbel kussen. Voorregt van vrijmetselaar te zijn. Vooroordeel onder de Amerikanen tegen lieden van de kleur. Aanmerkingen over de vooroordeelen in het algemeen. Bl. 113.

HOOFDSTUK VIII.

De Heer Lechleitener, Hollandsch Consul te Philadelphia. De kruidenierswinkel. Onze hatelijke toestand. De groote hoed en sluijer. Tafereelen van Philadelphia. Aan Kleurlingen wordt den toegang in den schouwburg (ten minste in de loges) ontzegd. Afzonderlijke plaatsen voor Kleurlingen in Gods tempel. De zwarte Dominé. Iets over de gebouwen en huizen in het algemeen; als: banken, hospitalen, gevangenissen, kerken, museums. Over de straten, fonteinen, kerkhoven, kaaijen. Een woord over Penn, over de markt, over de Hollandsche boeren en boerinnen aldaar. Over de schoonheid der Amerikaansche vrouwen. Over de duurte der levensmiddelen, gastvrijheid, meubilair, kleeding, weelde. 130.

HOOFDSTUK IX.

Een Zondag in Philadelphia. Schets van eene kwakersche godsdienst-oefening. Bezoek in eene gemeente van het Nieuwe licht. Verregaande dweeperij en Godsdienstige razernij. De geliefkoosde wandelingen. De voorbereiding. Een woord over mijne zwarte schoonmoeder. De Amerikaansche wijze van thee drinken. Schets van eene Amerikaansche Guinguitte. Heerlijke vooruitzigten. Herdenking aan het voorledene. Onze inscheping naar het eiland Barbados. Een Hollandsch slavenschip met Westphalers. . . . . Bladz. 144.

HOOFDSTUK X.

Teleurstelling. Uitstapje door Nieuw Yersey. Germantown. Quakerstown. Chesnut-Hill. Nazareth. Bethlehem. Belvidere. De Delaware. Terugreis naar Philadelphia. Het museum van den heer Peale. Vertrek naar Barbados. Aankomst in dat eiland. Ontmoetingen aldaar. Inscheping naar Berbice. Langdurige reis derwaarts. Aankomst voor de stad Nieuw-Amsterdam. . . . 160.

HOOFDSTUK XI.

Teleurstelling bij het zien der kusten van Guiana. Het krabben-eiland. De reede van Berbice. Het Gouvernementshuis. De stad Nieuw-Amsterdam. De glibberige landing. Eerste ontmoeting bij Mama Lucia. Portret van die dame. Sterfte onder de Europeanen in de Kolonie Berbice. Eene korte karakterschets van de Berbicianen. Raadgeving aan nieuw aankomenden. Voorbeeldelooze gastvrijheid. Het ontbijt ten huize van den heer Spannen-

[illegible] Kaloniën.
[illegible] 177.

[illegible] Ge-
[illegible] Negers. [illegible]
[illegible] Uitvoeringen
[illegible] De Hee-
[illegible] 192.

[illegible]

[illegible] Habus.
[illegible] Bulk-
[illegible] Zomerlinge ma-
[illegible] en de
[illegible] gezigten.
[illegible] mij-
[illegible] plaats-
[illegible] 204.

[illegible]

[illegible] der
[illegible] Negers.
[illegible] Kleinoeters.
[illegible] Negers. Mijn
[illegible] levenswijze.
[illegible] zonderheden
[illegible] trap van
[illegible] 227.

[illegible]

HOOFDSTUK XV.

Mijn vijfjarig verblijf in Berbice, opgelost in de volgende kapittels.

1. Trekken van kieschheid en gevoel bij sterfgevallen en begravenissen. 2. Rekening van eenen Berbiceschen geneesheer. 3. Berbicesche intrigues. 4. Vrouwelijke teederheid. 5. Mijne eerste regtsoefening als West-Indisch planter. 6. Berbicesche huishoudsters. 7. Berbicesche plagen. 8. Een woord over den toestand en de bekeering der slaven en de afschaffing der slavernij. Bl. 230.

HOOFDSTUK XVI.

Dwaze gehechtheid aan zijne bezittingen. Reisje naar Demerary en Essequebo. Eerste kennismaking met den heer Jan Hugo Cantzelaar. Voorregt van de rampen niet te kennen die ons boven het hoofd zweven. De heer van Braam. Een woord over de wisselvalligheden des levens. De schouwburg. Een Demerarisch predikant. Reisje naar Fort eiland en de Zandheuvels. De koek. Reisje naar Canje. Zonderlinge vischpartij. 271.

HOOFDSTUK XVII.

Berbicesche landziekte en wijze van genezen. Rijkdom zonder gezondheid eene hersenschim. Ingebeelde waarde van West-Indische schatten. Een woord over administrateuren van plantagiën. Togt naar de Bovenlanden van Berbice. Kort historisch overzigt der kolonie. Het fort Zeelandia. De caravane in de Savane. Zonderlinge uitwerkselen van de brandende zonnestralen op mensch en beest. De sentimentele begravenis. Een kind van

10 jaren red het leven van zijnen vader door eenen tijger te dooden. Het kabinet van natuurlijke zeldzaamheden van den heer Smith. Wijze om kolibrietjes te vangen, zonder dit hemelsch beestje te beschadigen. Iets over de Indianen. Leffelijke voornemens. Het gevaarlijke van het levenstijdvak tusschen 20 en 25 jaren. De kranksinnige stiefvader. Mislukte vrijaadje. Mijne inscheping naar Liverpool. Slot van het 1ste Deel.

. . . . . Bladz. 268.

SWAVING'S REIZEN

EN

LOTGEVALLEN.

HOOFDSTUK I.

Mijne geboorte en opvoeding. — Kluchtige teleurstelling in het kweekschool te Amsterdam. — Aanstelling als kadet ter zee in dienst der Bataafsche Republiek. — Afscheid. — Komst aan boord van de Washington. — De schrijver breekt zijn regter sleutelbeen en twee linker ribben. — Zedelijke toestand. — Een scheepsdominé. — Het leven eens kadets aan boord van een oorlogsschip. — Story's vlugt van de ree van Texel. — Mijne kortstondige krijgsgevangenschap en overgang in dienst van Prins Willem V.

Aan den oever der Zuiderzee, binnen de hooge wallen van het stil en eenzaam Naarden, stak ik mijn hoofd, in Julij 1784, voor het eerst al schreeuwende de wereld in, juist op het ongelegen tijdstip, dat mijn waardige vader met mantel en bef gereed stond Naar-

dens predikstoel te beklimmen; hetgeen, zonder twijfel, door de teleurgestelde gemeente voor een allerongunstigst voorteeken gehouden werd.

Mijne opvoeding was, zoo als met predikants kinderen meestal het geval is, van eenen zeer ingetogen en bij uitstek zedigen aard. Geene predikatie, kathechisatie, oefening, noch zanggezelschap over te slaan; beurtelings, met de kinderen uit het diakonie-weeshuis, luidkeels eenige vragen uit den Heidelberschen kathechismus in de kerk te beantwoorden; in mijns vaders studeerkamer, dikwijls door tusschenkomst van talhout, of pantoffel, uit Cornelius Nepos te vertalen en nominativus mensa te leeren, alvorens ik mijne moedertaal verstond; iedere morgen staande aan de ontbijt-tafel, beurtelings met mijne zeven broeders en zusters, een kapittel uit het oude of nieuwe testament voor te lezen; op twee dikke folianten aan mijns vaders zijde zittende, godgeleerde verhandelingen, of beantwoordingen op prijsvragen van Teilers genootschap te kopijeren, op dat mijn vaders geschrift niet kenbaar zoude worden. Zie daar, tegen mij diep ingenomen, lezer! de wijze, waarop mijne ouderen mij hebben opgebragt.

Met

Met zulk eene opvoeding, in eene stad als Naarden; in eene woning, welks drempel bijna door niemand anders dan predikanten, ouderlingen, diakenen, kathechisanten en eenvoudige vrome luidjes betreden werd; in eene woning, welks wanden aan alle kanten met de afbeeldselen van beroemde godvreezende mannen versierd en tot aan den zolder toe met godsdienstige werken opgevuld was; in een woord, onder het toevoorzigt van zulke brave en deugdzame ouderen als de mijne, diende ik, naar den mensch gesproken, niet alleen een voorbeeld van wijsheid en Godsvrucht, maar zelfs een waardig opvolger te zijn van hem, die mij het aanzijn gaf; van hem, wiens naam steeds in eere en hoogachting gehouden wordt bij allen, die hem gekend hebben. *Of ik nu met eene meerdere hoeveelheid erfzonde bedeeld*, of voor zulk eene opvoeding minder geschikt ben geweest dan anderen, zulks wil ik hier liefst niet onderzoeken; maar dit is althans zeker, dat ik er, in plaats van vroom en bedaard, helaas! hoe langer hoe wilder en darteler tegen in groeide, en dat ik veel meer lust en roeping scheen te hebben voor een oorlogsschip, dan voor den geestelijken tabbaard. In klimmen, klauteren, vechten, zwemmen, schieten, enz. was in Gooi-

land, al zeg ik het zelf, mijne wederga niet te vinden. Zonderling zijn dikwijls de beweegoorzaken van de eerste keuze, welke veelal onzen volgenden loopbaan beslist en, alle predestinatie en diepzinnige wijsbegeerte ter zijde gelaten, moet men toestemmen, dat het grillige toeval, bij het doen van zoodanige keuze, even als in het kiezen eener gade, eene groote rol speelt. Ik voor mij herinner mij althans nog zeer wel, op welke toevallige wijze mijn zonderlinge inval, om kadet ter zee te willen worden, in mijne harssenen is opgekomen. Een der tegenwoordige gouverneurs in Neerlands Indië, wiens vader de getrouwe herder was van Naardens Wallonsche kudde, passeerde eens in zijne uniform als zee-officier, voorbij onzen, aan de straat uitkomenden tuinkoepel, en naauwelijks kreeg ik zijne groote, gladde, driepuntige hoed, zijnen vergulden rok en vooral zijne langen, over de straatsteenen ver achteruitslependen sabel in het oog, of mijne keuze was gedaan. Geen mantel, noch bef, noch verheven preekgestoelte, kon in mijn oog tegen dit gezigt opwegen. Van dit oogenblik af was mijn besluit genomen, en niets was in staat, mij van hetzelve af te brengen.

Uit

Uit alle de standen des maatschappelijken levens had ik evenwel geenen kunnen uitdenden, die grooter kontrast opleverde met dien, tot welken mijne ouders mij zoo gaarne hadden opgeleid. Het woord oorlogsschip alleen joeg hun eene koude rilling op het lijf; te vergeefs poogde men mij af te schrikken door angst-inboezemende vertelsels van verongelukte schepen, stormen en orkanen, van hemelhooge golven en verslindende haaijen; te vergeefs poogde men mij aan te moedigen door de aanlokkelijkste tafereelen van het huisselijk geluk eens dorps-predikers, wiens dagen even zoo stil en vreedzaam henenvlieten, als de zilveren beek, welke onder ruischende olmen langs zijne pastorij kabbelend henen kronkelt; noch de tranen mijner moeder, noch de ernstige vermaningen mijns vaders, konden hier iets baten; zoo dat men eindelijk besloot, mij naar het kweekschool voor de zeevaart te zenden.

Nog herinner ik mij hoe mijn hart van blijde verrukking klopte, toen ik, bij onze aankomst te Amsterdam, de masten van het schip boven de hooge binnenplaats zag uitsteken en mijne aanstaande makkers tegen dezelve zag opklauteren; nog staat het mij thans levendig voor den geest hoe ongeduldig ik ver-

HOOFDSTUK VII.

De inscheping. Over de eenzelvigheid van een zeemansdagverhaal. Vereischte in eenen biographist. Zonderlinge herinneringen bij het wederzien van het schip Rozendaal, van de Texelsche vloot, van de Noorderhaaks. Een woord over Oost- en West-Indische geluksoekers. Onze reisgenoot Martinet. De mislukte aderlating. Onaangename toestand. *Land Ho!* Blijde gewaarwordingen bij de eerste ontdekking der Amerikaansche Kust. Genot der zintuigen bij het binnenzeilen van de Delaware. Aankomst te Philadelphia. Men doet ons bij den eersten stap aan wal den bijbel kussen. Voorregt van vrijmetselaar te zijn. Vooroordeel onder de Amerikanen tegen lieden van de kleur. Aanmerkingen over de vooroordeelen in het algemeen. Bl. 113.

HOOFDSTUK VIII.

De Heer Lechleitener, Hollandsch Consul te Philadelphia. De kruidenierswinkel. Onze hatelijke toestand. De groote hoed en slufjer. Tafereelen van Philadelphia. Aan Kleurlingen wordt den toegang in den schouwburg (ten minste in de loges) ontzegd. Afzonderlijke plaatsen voor Kleurlingen in Gods tempel. De zwarte Dominé. Iets over de gebouwen en huizen in het algemeen; als: banken, hospitalen, gevangenissen, kerken, museums. Over de straten, fonteinen, kerkhoven, kaaijen. Een woord over Penn, over de markt, over de Hollandsche boeren en boerinnen aldaar. Over de schoonheid der Amerikaansche vrouwen. Over de duurte der levensmiddelen, gastvrijheid, meubilair, kleeding, weelde. 130.

HOOFDSTUK IX.

Een Zondag in Philadelphia. Schets van eene kwakersche godsdienst-oefening. Bezoek in eene gemeente van het Nieuwe licht. Verregaande dweeperij en Godsdienstige razernij. De geliefkoosde wandelingen. De voorbereiding. Een woord over mijne zwarte schoonmoeder. De Amerikaansche wijze van thee drinken. Schets van eene Amerikaansche Guinguitte. Heerlijke vooruitzigten. Herdenking aan het voorledene. Onze inscheping naar het eiland Barbados. Een Hollandsch slavenschip met Westphalers. . . . . Bladz. 144.

HOOFDSTUK X.

Teleurstelling. Uitstapje door Nieuw Yersey. Germantown. Quakerstown. Chesnut-Hill. Nazareth. Bethlehem. Belvidere. De Delaware. Terugreis naar Philadelphia. Het museum van den heer Peale. Vertrek naar Barbados. Aankomst in dat eiland. Ontmoetingen aldaar. Inscheping naar Berbice. Langdurige reis derwaarts. Aankomst voor de stad Nieuw-Amsterdam. . . . 160.

HOOFDSTUK XI.

Teleurstelling bij het zien der kusten van Guiana. Het krabben-eiland. De reede van Berbice. Het Gouvernementshuis. De stad Nieuw-Amsterdam. De glibberige landing. Eerste ontmoeting bij Mama Lucia. Portret van die dame. Sterfte onder de Europeanen in de Kolonie Berbice. Eene korte karakterschets van de Berbicianen. Raadgeving aan nieuw aankomenden. Voorbeeldelooze gastvrijheid. Het ontbijt ten huize van den heer Spannen-

der Marine Spoors, en veertien dagen daarna ontving ik mijne akte van aanstelling als Jonker aan boord van 's Lands schip van oorlog Washington, onder bevel van den Schout-bijnacht Story. Zij, die een regtgeaard ouderlijk hart in hunnen boezem rondddragen, kunnen zich hier en vooral bij mijn vertrek naar Texel het beste voorstellen, wat er in dit oogenblik niet al moest omgaan in het binnenste eener altijd zorgende en teederhartige moeder, die haar twaalfjarig kind, hetwelk zij eenmaal met zoo veel moederlijke liefde had gezoogd en opgevoed, naar een oorlogsschip moest zien vertrekken. Zij alleen kunnen zich een denkbeeld vormen van de gewaarwordingen eens door en door godvreezenden vaders, die zijnen geliefden zoon, in welken hij eenmaal eenen waardigen opvolger dacht te vinden, op deze wijze de gevaarvolle en verleidelijke wereld, zonder mentor, moest zien instappen. Nog zie ik, hoe zij, bij die aandoenlijke gelegenheid, hunne ootmoedige gebeden voor mijn behoud, onder eenen vloed van tranen, tot den troon des Allerhoogsten opzonden, hoe teederlijk zij mij aan hunnen boezem drukten, en mij aan mijne verpligtingen, jegens God en mijnen naasten, herinnerden. Ach! dat de jeugd, de onbezonnene dartele jeugd, in zulke oogenblikken wat ern-

ernstiger over die ouderlijke lessen en raadgevingen nadachte, hoe vele onheilen zouden er dan dikwijls niet afgeweerd.... hoe vele misstappen zouden er dan niet voorgekomen worden!.... Maar hoe weinig wist ik destijds deze, meestal te laat erkende voorregten, op prijs te stellen; hoe weinig dacht ik daarbij aan al die onberekenbare gevaren, zoo onafscheidelijk aan den stand eens zeemans verbonden; een stand waarlijk, in welken men gestadig op de vleugelen des doods, niet slechts met het geduchtste der elementen, maar buitendien nog met het zwaard des oorlogs te kampen heeft; een stand, in welken de weinige grondbeginselen van deugd- en godsdienstliefde, welke mijne brave ouderen mij steeds van kindsbeen af met zoo veel moeite en geduld hadden ingeprent, aan de slechtste voorbeelden en aan gestadige verleiding moesten bloot staan, ja ieder oogenblik gevaar moesten loopen van schipbreuk te lijden. Mijn kinderachtig en onbedachtzaam oordeel was nog niet rijp genoeg, om dit alles met de vereischte bedaardheid in te zien. Al te zeer ingenomen en verblind door den uiterlijken schijn, al te vurig verlangende, om, zoo als men dat noemt, de wijde wereld in te gaan, stoorde ik mij weinig aan alle die bedenkingen en, trotsch

op mijne roode kraag en opslagen, op mijne driekleurige kokarde en groote glimmende ankerknoopen, en vooral op mijnen zoogenaamden *organisatie*-sabel, stapte ik, eindelijk zegevierend over mijnen zoo lang gekoesterden vurigen wensch, aan de hand mijns bedroefden vaders, achtervolgd door eenen joelenden stoet van oude school- en speelmakkers, door Naardens, anders zoo doodsche, straten naar de Amsterdamsche trekschuit, alwaar de goede man meer dan eens zijn vaderlijk gezag moest uitoefenen, om te verhinderen, dat ik niet tegen den stok opklauterde, aan welks top de treklijn is vastgehecht.

Niets moet, dunkt mij, koddiger, ja belagchelijker kontrast opgeleverd hebben, dan het uiterlijk voorkomen tusschen vader en zoon bij onze aankomst in Neerlands hoofdstad. Mijn dreumesachtig postuur en vooral mijne uniform, welke mij sprekend op eenen gekleeden aap deed gelijkenen, stak zoo verbazend af bij de rijzige en eerbied-inboezemende gedaante, en bij het deftig geestelijk gewaad mijns waarlijk hoog-eerwaardigen vaders, dat aller oogen op ons gevestigd waren, vooral bij het instappen in de Texelsche beurtman, alwaar wij beiden te gelijk van de

ons

ons toegereikte smalle plank in eene, met kalveren geladene schuit, naar beneden tuimelden. Men dient het Amsterdamsch gemeen en vooral dat volk, hetwelk zich aan kaaijen en scheepswerven ophoudt, te kennen, om zich te kunnen voorstellen, wat er bij deze gelegenheid zoo al voorviel. Alles liep echter zonder ongelukken af, met uitzondering evenwel dat mijnen grooten gladden bordpapieren hoed, door eene buiteling in den Amstel, geheel en al van vorm veranderd was. Nadat mijn vader nu den beurtman voor mijnen overtogt naar den Helder voldaan en mij, onder den uitroep van « God zij met u », een paar Zeeuwsche rijksdaalders in de hand geduwd had, zag ik mij, voor het eerst mijns levens, aan mijn eigen lot overgelaten. Het *is*, geloof ik, in zulke oogenblikken, dat de betrekking tusschen kind en ouders en ouders en kind op het hevigste werkt, ten minste ik herinner mij thans nog zeer wel, dat mijne aandoening eensklaps met een luid geween begon los te barsten, toen hij, aan wien ik mijn aanzijn verschuldigd was, mij op eenigen afstand tusschen het zich nu en dan openend gedrang der ontelbare masten, met zijn driepuntig hoedje een laatst vaarwel toezwaaide. Deze, door de natuur in aller har-

harten ingeschapene gemoedsbewegingen, verdwenen echter al aanstonds bij het naderen der Texelsche reede, alwaar ik de gansche Bataafsche vloot in al deszelfs pracht en luister voor mij ten anker liggen zag. Naauwelijks was het beurtschip aan het hoofd van het Nieuwe Diep vastgesjord, of ik deed mij al dadelijk, zonder een oogenblik te verliezen, naar de Washington overbrengen, en het gezigt der valreeps-gasten, welke zich als eene soort van eerewacht, bij de aankomst eens jonkers op zijde der valreep plaatsen, vulde mijne ledige borst weldra vol ijdelen hoogmoed; zelfs was ik verwaand en dwaas genoeg mij in te beelden, dat het krijgsmuzijk, hetwelk zich juist toevallig in dat tijdstip, (waarschijnlijk voor de gewone wachtparade) hooren liet, ook al ter mijner eere geschiedde. Maar hoe spoedig wist men mij van dien waan en van honderd andere kuren te genezen!... Welk een verbazend onderscheid bespeurde ik niet al dadelijk na mijne aankomst, in de, voor mij zoo geheel nieuwe, wijze van opvoeding!.... Geene maand was er verloopen, of al de aardigheid mijns te voren zoo vurig gewenschten stands was geheel verdwenen. Onder den gewonen jonkers doopnaam van « schapenbontsdief», werd ik nu door eenige, naar pik en

teer

teer ruikende, ruwe, onbeschofte zeebonken, die mij immer met een eind touw in de hand, en met eene gansche catalogus van nooit gehoorde vloeken in den mond, op de hielen volgden, van stuurboord naar bakboord gestuwd, en men kan ligtelijk nagaan, welk eenen indruk zulks moet maken op eenen twaalfjarigen onnoozelen hals, die tot hiertoe geene andere vreemde opperhoofden gekend had, dan zijne in sitsen japonnen gehulde zachtzinnige school- of katechiseermeesters, wier driftigste opwellingen zich doorgaans alleenlijk bepaalden bij een fronselend voorhoofd, of bij die middelen, door welken de schooljongen destijds zoo verkeerdelijk onder de plak werd gehouden.

Hier moest nu ongelukkig nog bijkomen, dat ik door eenen val, van het halfdek, langs het koelzeil, in het zoogenaamde botteliersgat, tot onder op de victualievaten, (zijnde eene hoogte van vier verdiepingen,) mijn regter sleutelbeen en twee mijner linker ribben br[illegible], en zoo doende verscheidene maanden achtereen, in eene, opzetteljk voor mij vervaardigde rustbank, plat op mijnen rug moest blijven liggen.

Hoe

Hoe weinig men zich gewoonlijk ook op een oorlogsschip aan de kadets laat gelegen liggen, zoo moet ik hier evenwel den voormaligen Schout-bij-nacht *Story* openlijk ter eere nageven, dat er in dien hagchelijken toestand alle mogelijke zorg voor mij gedragen werd.

Terwijl men mij voor dood naar de koebrug overbragt, en op de groote chirurgijns-kist ontkleedde, deed de Schout-bij-nacht het signaal ophijschen voor al de opperste Chirurgijns zijner onderhebbende scheepsmagt.

Een twaalftal esculapen, rondom mijn schijnbaar bloedig lijk, beurtelings derzelver kunsttermen uitgekraamd hebbende, besloten, na eenige hevige debatten, om mij te *trepaneren*, doch zulks bij het kaalscheren en afwasschen mijns zwaar gekneusden schedels onnoodig bevindende, ging men over tot het ineenzetten en omzwachtelen der gebrokene en door het vel henen stekende ribben en andere gebrokene en gekneusde deelen van mijn langzaam weder herlevend ligchaam.

Met niet minder belangstelling werd er ook in alles voorzien, wat tot mijne verdere herstelling noodig was. De heer Story zond mij, maan-

maanden achter een, zijnen hofmeester, aan welken ik slechts te bevelen had, wat ik tot mijne versterking, of verkwikking verlangde; dan de scheeps-dominé, of zoogenaamde ziekentrooster, wien de taak was opgedragen, om bij mij te waken, had zich doorgaans voor het grootst gedeelte van die versnaperingen meester gemaakt, alvorens ik mij aan dezelve kon vergasten, en, wat nog het ergste en onbeschaamdste van allen was, zijn weleerwaarde *ledigde* zelfs meer dan eens de brandewijnflesch, welke tot betting mijner windselen dienen moest, zoo dat hij, in plaats van mij, die arm noch been verroeren kon, te helpen en bij te staan, dikwijls, zoo dronken als een zwijn, naast mijne rustbank snorkend nederzeeg, en ik, door de brandendste pijnen *gefolterd*, vreemde hulp moest inroepen.

De wereld kan uit dit staaltje beoordeelen aan welke soort van herders destijds de zielen der Bataafsche zeemagt werden toevertrouwd, en hoe jammerlijk het met mijne eigene zedelijke opvoeding in dien tijd moet gesteld geweest zijn; te meer daar de oorlogsschepen *toenmaals* voor het grootst gedeelte met het uitvaagsel der maatschappij, het schuim der natie, bemand waren. Ook zal ik mij hier wel

wel zorgvuldig onthouden, met het zedig oor te kwetsen, door een tafereel op te hangen van al die gruwelen en beestachtigheden, van welke ik in mijne kindsheid zoo al ooggetuige geweest ben, en het is voor de eer van ons tegenwoordig zedelievend Gouvernement van harte te wenschen, dat er in het benoemen van scheeps-ziekentroosters, thans met wat meer zorgvuldigheid worde te werk gegaan; als ook dat al die voormalige, voor de natie onteerende scheepsgebruiken, mogen opgehouden hebben te bestaan; als onder anderen, het zoogenaamde uitluijen van scheepswaschvrouwen, welke van ontucht of eigenlijk van de gevolgen van ontucht verdacht gehouden worden. Eene strafuitoefening, waarbij zoodanige vrouw voor een ieders oog moedernaakt ontkleed, van onderen tot boven met de pik- en teerkwast bestreken, in veeren gerold en vervolgens in dien afzigtelijken toestand, onder een zeer gezwind en gestadig kleppen van de groote scheepsklok, aan wal wordt gezonden. Niet minder schandelijk en zedebedervend zijn ook de voorregten, welke, volgens een oud scheepsgebruik, worden toegestaan aan de manschappen, die in het spil loopen; namelijk, van alles vrij uit te mogen zeggen, wat derzelver bedorven geest mogt ge-

getuigen; en bij welke gelegenheden dan ook altijd de afgruwelijkste vuiligheden worden uitgebraakt. Dit laatste bedrijf viel echter slechts eenmaal 's jaars, en wel bij het betrekken onzer winterkwartieren, voor; want de Engelsche vloot, die het gat van Texel blokkeerde, en op ieder uitzeilend schip, als een havik op deszelfs prooi, nederviel, zorgde wel dat zich niemand buiten het bereik onzer batterijen op den Helder durfde vertoonen. Ik herinner mij hier nog de volgende snedige calembour, welke gemaakt werd bij het uitzeilen van het fregat *de Batavier*, nadat reeds twee andere schepen, kort te voren, vlak voor den mond der haven genomen waren:

De WAARHEID is weg; de EURIE is verdwenen,
Helaas, o BATAVIER! waar moet gij eindlijk heenen?

In plaats van derhalve, zoo als ik mij dwaaselijk ingebeeld had, het wereldrond van de eene pool naar de andere te doorkruisen, of zilveren vloten te verslaan, bepaalden onze kruistogten zich slechts bij een gestadig verkruijen van de reede naar het Nieuwe Diep, en na de wintermaanden, aan de dukdalven vastgesjord, vervelend doorgebragt te hebben, van het Nieuwe diep wederom naar de reede,

om alsdaar even zoo geregeld als eene klok, om de zes uren, voor eb of voor vloed op onze ankertouwen rond te draaijen.

Dan hoe weinig afwisseling zulk eene ondragelijke eentoonigheid ook aanbood, wist men ons evenwel even zoo druk bezig te houden, als of het welzijn van den staat van onze vertigtingen afhing. Reeds voor dag en voor dauw werden wij, door het bekende oude deuntje: « daar zat een aapje op een stokje, » en door het schel gedruisch van des bootsmans zilveren pijp, uit onze hangmatten gejaagd, of, bij de minste vertraging, met dezelve op de harde affuiten der acht en veertig ponders, boven welke dezelve aan ringen zijn opgehesschen, nedergeworpen. Splitsen, knoopen, exteren, roeijen, reven, of exerceren met kanon, draaibas, donderbus, pistool, sabel, piek of enterbijl, was steeds aan de order van den dag, en nooit kon men beter plaats uitdenken, om iemand van kindsbeen af aan de wisselvalligheden van het leven te leeren gewennen, dan aan boord van een oorlogsschip. Het eene oogenblik deed ik, als bevelhebber over groote sloep, laberlot, Noordsche jol of barkas, of aan de zijde des bottelliers, bij het uitdeelen eens corums, of voor in de kombuis, bij het op-

opscheppen der eetbakken, of tusschen deks, gedurende het ledigen derzelven, of met roeper in de eene, en kijker in de andere hand, als jonker van piket, mijn gezag gelden tot handhaving der goede orde. Het ander oogenblik stond ik als gemeen soldaat in het geliid om in de handgrepen met het geweer onderwezen te worden, of ik enterde als gemeen matroos in de bezaansmast, op de nok van de ra, om een rif in het zeil te leggen. Van daag zat ik aan eene fijk voorziene tafel, aan de zijde des van goud schitterenden Schoutbij-nachts, morgen weder moest ik mij met mijne overige baksgasten rondom eene, met garstig spek en harde wormstekige erwten, opgevulde tobbe weten te behelpen, en het is zonder twijfel aan deze harde leerjaren alleen toe te schrijven, dat ik in mijnen verderen leeftijd, zoo wel in voor- als tegenspoed, altijd dezelfde vrolijke welgemoedheid heb leeren behouden, en dikwijls de grootste rampspoeden, onder welker last menig ander zich aan wanhoop en vertwijfeling zoude overgegeven hebben, met eene bijna altoos opgeruimde tegenwoordigheid van geest, mannoedig heb weten te doorworstelen; hetwelk een sprekend bewijs oplevert, dat de ongelukken des levens, voor het grootste gedeelte, alleen bestaan in de be-

krompene begrippen eener al te verwijfde en weekhartige opvoeding.

De landing der Engelschen in Noord-Holland, in 1799, opende eindelijk een ruim veld voor nieuwe wederwaardigheden. In plaats van echter den vijand aan den mond der haven onverschrokken te gemoet te gaan, en denzelven aan onzen *Tromp*, *Adriaan de Ruiter*, *Piet Hein* en *Evertsen* te herinneren, in plaats van Kijkduin ten tweedemale ooggetuige te doen zijn van Nederlandsch beleid, moed en trouw, om dien zelfden naam andermaal met gouden letteren in onze geschiedrollen te vereeuwigen, gaven wij ons als snoodaards en landverraders, tusschen zandbanken en modderpoelen, onder de Vlieter, alwaar men zich roeren noch bewegen kon, aan de zegepralend de haven van Texel binnengezeilde Engelsche vloot, als weerlooze lammeren, lafhartig over. Dan, waartoe zoude ik hier de welligt reeds vermolmde beenderen van eenen *Story*, *de Jong* en *van de Capelle* uit derzelver graven doen oprijzen? Waartoe zoude ik hier den levenden gewaarwordingen veroorzaken, welke hen van spijt, wroeging en schaamte hun aanzijn moeten doen vervloeken? De waardige opvolger van eenen *Wagenaar* moge deze gebeur-

beurtenis uiteenzetten, of bewimpelen, ik voor mij ga, helaas! al te zeer onder mijne eigene gebreken gebukt, om die van anderen ten toon te stellen; zelfs zoude ik liefst geen enkel woord van die ongelukkige, en voor ieder regtgeaard Nederlandsch hart zoo aanstootelijke geschiedenis, gerept hebben, indien zulks niet volstrekt noodzakelijk was, om de aaneenschakeling mijner lotgevallen stelselmatig te vervolgen.

Intusschen mogen mijne lezers hieruit opmerken, dat men in de geschiedverhalen van koningrijken en gemeenebesten, even zoo wel misstappen en zwakheden aantreft, als in de biographische verhalen van bijzondere personen, en dat, wat de geschiedschrijver dikwijls onder den mantel der staatkunde poogt te verbergen, ook met dezelfde bevoegdheid door den biographist, onder den mantel der liefde, moge bedekt worden.

Kort nadat de Bataafsche vlag door de oude *Hollandsche* vervangen was, keerden wij, langs denzelven engen en kronkelenden weg, naar de reede van Texel terug. Zij die het huis van Oranje waren toegedaan, of die zich door de aan boord gezondene uitgewekene officieren hadden laten overhalen, scheepten

zich, onder een luidruchtig geschreeuw van « Oranje boven! » in de lootsbooten, met welke zij naar het eiland Texel vervoerd werden. De anderen, die hunnen eed aan de Bataafsche Republiek getrouw bleven, werden, of door Russische matrozen bewaakt, of op Engelsche schepen verdeeld, om als krijgsgevangenen naar de drijvende gevangenissen bij Chattam achter de traliën gezonden te worden. Ik, die tot de laatsten behoorde, telde toen hoogstens veertien jaren. — Het denkbeeld eener gevangenis was voor mij, reeds van kindsbeen af, verschrikkelijker dan de dood. — Ketenen of vrijheid was hier de leus. — Ingewikkelde staatkunde was voor mij even zoo vreemd als voor den domsten boer in Gooiland. — Het voorbeeld van zoo vele honderden deed mijnen jeugdigen boezem eindelijk wankelen, en, na eenige hevige schermutselingen tusschen gevoel van eer, pligt en geweten, vrijheidszucht en afkeer voor slavernij, liet ik mij de oranjelis op de borst spelden, en ik volgde de aanhangers van Prins Willem de V.

HOOFDSTUK II.

De schrijver verlaat de Washington. — Zijne aankomst en toestand op het eiland Texel. — Zijne ontmoeting aan de Koog in eene, tot kazerne dienende, kerk. — Zijne inkwartiering bij eenen vleeschhouwer en koddige bijslaap. — De schrijver wordt voor eenen schapendief aangezien en in hechtenis gesteld. — Gelukkige omwenteling van zaken. — De Heer *Berger*. — Mijne aanstelling als adelborst in dienst van Prins Willem de V, aan boord van het fregat de *Venus*. — Vertrek naar den Helder. — De Heer *Hendrik van Stralen*. — Het vergaan van de Venus. — Zonderlinge redding. — Ontmoeting op de Noorder-Haaks. — De schrijver verlost op zijn 14e jaar eene Engelsche vrouw in barensnood. — Aanspraak aan zijne lezeressen. — Zijn eerste peterschap te *Portsmouth*.

Alvorens mij met de beschonkene, losbandige menigte in eene der loodsboaten in te schepen, beproefde ik, om eerst mijne kist magtig te worden, doch de afgrijselijkheden, welke er in die oogenblikken tusschen deks plaats grepen, sloten mij allen toegang af. De muitelingen hadden daar intusschen, uit enkel partijzucht, een verschrikkelijk bloedbad aan-

gerigt. Een der Bataafsche officieren werd bijna met knuppelkogels verpletterd. — Anderen werden door de geschutspoorten in den stroom geworpen. — Ik was derhalve genoodzaakt mijne goederen achter te laten, en de Washington, waarop ik twee jaren te voren met eene behoorlijke uitrusting was aangekomen, zoo als ik ging en stond, zonder eenen penning in de zak, zonder te weten in welke betrekking, noch tot welke bestemming, weder te verlaten. —

In deze gesteldheid aan de Koog gelaud zijnde, werden wij, dadelijk bij onze aankomst, gekazerneerd. Een aan de Godheid toegewijd gebouw, onder welks geheiligd dak men te voren niet dan met diep ontzag durfde naderen, werd nu, door eenen opgewondenen hoop matrozen en soldaten, voor een groot gedeelte het uitvaagsel des menschelijken geslachts, op de Godonteerendste wijze ontheiligd. De gewijde en, zonder twijfel, te voren eerbiedig gekustte beelden, werden nu als matrozen of als grenadiers verkleed, en strekten thans om een algemeen geschater van lagchen te verwekken. Dezelfde banken, in welke te voren zoo menig zwaarlijvig kanunnik stil en vreedzaam deszelfs godsdien-

dienstige verrigtingen uitoefende, werden thans, zoo wel als de geheiligde grafzerken van Texels vrome voorvaderen, de legerplaatsen van eene beschonkene, vloekende, vechtende en razende menigte. Het heilig altaar, voor welke zich te voren zoo vele knieën eerbiedig gebogen, zoo vele harten zich diep verootmoedigd hadden, stond nu opgevuld met een aantal ledige jeneverflesschen, tusschen welke een zich doddrinkende zwabber-kapitein den laatsten adem uitblies.

De verpestende benaauwde lucht, de vrees voor moord en doodslag, en mijne walg in zulk een voor God en mensch onteerend tooneel, deden mij eindelijk dit verblijf ontsnappen. Dan nu bevond ik mij, van alle middelen verstoken, in het midden van den nacht, langs den eenzamen weg, zonder te weten werwaarts mijne schreden te wenden, en na in dezen onzekeren toestand eenigen tijd rondgedwaald te hebben, nam ik mijnen intrek in de drie Moriaantjes, alwaar ik den volgenden morgen mijne omstandigheden aan den hospes rondborstig te kennen gaf. Tot mijn geluk bekwam ik, door deszelfs vriendelijke tusschenkomst, een biljet van inkwartiering bij eenen vleeschhouwer, die mij, ondanks mijne hooge

oranjepluim, waarschijnlijk nog voor een kind moet aangezien hebben; want toen ik hem des avonds met zigtbaren afkeer verklaarde, dat ik volstrekt niet wilde blijven in de mij op zolder aangewezene bedstede, uit hoofde der rondom mij te droogen hangende bloedige koehuiden, welker staarten en hoornen mij eene kille huivering hadden aangejaagd, zoo plaatste hij mij, waarschijnlijk in de stellige overtuiging mijner onnoozelheid, aan de zijde zijner jeugdige en niet onaardige dienstmaagd; gelukkig echter voor de deugd en de onschuld van het arme meisje, had de slagter zich niet in mijn kinderachtig voorkomen vergist, ofschoon ik, zonder te weten waarom, even zoo min een oog konde toedoen, als 's nachts te voren op de harde trappen des woeligen altaars.

De naam diens slagters is mijn, anders tamelijk goed geheugen ontslipt; doch hij was tevens ratelwacht van beroep, en dengene, wien dit boek het eerst aan de Koog in handen mogt komen, zal den schrijver hoogst verpligten, met dien vriendelijken hospes uit de drie Moriaantjes, dien ligtgeloovigen slagter, doch vooral deszelfs dienstmaagd van hem te groeten.

Ter-

Terwijl het bulderend kanon aan gene zijde der Texelsche reede de duinen deed weergalmen, en de dikke rookwolken ons den voortgang van den Hertog van York op den weg naar Alkmaar aankondigden, schenen wij hier intusschen geene andere bestemming te hebben, dan den Texelschen boer of schipper tot overlast te verstrekken, en het arme eiland uit te plunderen; ook zullen deszelfs inwoners, zonder twijfel nog verscheidene jaren daarna, de gevolgen van ons verblijf aldaar gevoeld hebben: want aan eene geregelde krijgstucht was hier niet te denken, en lediggang is, zoo als men weet, een duivelsch oorkussen; zoo dat deze ongedisciplineerde gasten, even als een hoop bandieten, langs veld en akker rondzwaakten, en overal de kenteekenen van derzelver roofzucht en baldadigheden achterlieten. Dan, wat het zonderlinge hiervan was, het grillige noodlot wilde juist, dat ik ongelukkige, die mensch noch beest benadeeld had, en wiens gebrokene ledematen, sedert dien geduchten val, nog ter naauwer nood weder behoorlijk in elkander gezet waren, bijna voor al die wandaden, ofschoon even zoo onschuldig als een pas geboren kind, deerlijk moest boeten. Na zoo lang op een schip, tusschen kromhouten en balken, opgesloten gezeten te heb-

hebben, bestond mijn grootst vermaak, zoo als zeer natuurlijk is, in het huppelen door de groene weiden, het springen over slooten en het dartelend rondbuitelen tusschen de schapen. Zonder nu te weten, dat ik mij juist in eene weide bevond, uit welke men daags te voren verscheidene schapen gestolen had, en zonder de minste acht geslagen te hebben op de mij omsingelende boeren, die mij voor den verdachten en afgeloerden schapendief aanzagen, voelde ik mij eensklaps door een paar stevige en met knuppels voorziene kerels aangrijpen, en op eene vrij gevoelige wijze overbrengen naar eene nabij liggende hofstede, alwaar ik voorloopig in eene soort van tuinhok, met de handen op den rug gebonden, in verzekerde bewaring gesteld werd.

Er bestaat, zoo ik mij niet vergis, een werkje, hetwelk tot titel voert: « *Wie weet waar het goed voor is*, » en in welk deeltje de oorsprong van dit oud spreekwoord, door een aantal zonderlinge anecdoten, wordt opgehelderd; doch zoo die schrijver van deze mijne avontuur onderrigt was geweest, geloof ik stellig, dat hij er wel een plaatsje voor ingeruimd zoude hebben; ten minsten zoo ooit iemand door een schijnbaar ongeluk gelukkig

is

is geworden, dan was het zeer zeker mijn persoon.....

De hofstede, alwaar ik op deze toevallige wijze gevangen zat, was het buitenverblijf van den heer *Berger*, tusschen de Koog en het Oude-Schild. De Erfprins van Oranje, de overledene broeder van onzen tegenwoordigen geliefden Koning, had, benevens eenige voorname officieren, onder anderen den kolonel *Panhuis*, op deze buitenplaats deszelfs hoofdkwartier gevestigd. De heer *Berger* was een der voornaamste en tevens een der waardigste inwoners des eilands; zoo dat ik, die tot hiertoe van kleederen, van linnen, van alles ontbloot, die in de schamele woning eens armen slagters gehuisvest was, en die in allen opzigte op den rand zijns ongeluks stond, door de hand, de zigtbare hand der Voorzienigheid, die de kinderen der vromen nimmer verlaat, gevoerd moest worden in de armen eens vermogenden en aanzienlijken edelen mans, die mij tot redder, tot weldoener, tot vader moest verstrekken; want naauwelijks had de heer *Berger* mijnen naam en betrekking vernomen, of hij nam mij in zijne vaderlijke bescherming, deed mij van al het noodige in ruime mate voorzien, stelde mijne

ou-

ouders omtrent mijnen toestand gerust, droeg mij aan de groote personaadjen, welke in zijne prachtige woning gehuisvest waren, voor; en het is door zijne hartelijke belangstelling in mijn welzijn, door zijne voorspraak bij den Heer Hendrik van Stralen, die zich destijds aan den Helder gevestigd had, dat ik, die anders door den dwarlstroom van de zonderlingste omstandigheden ongevoelig voortgesleept, regtstreeks den weg mijns verderfs zou ingeslagen hebben, als adelborst geplaatst werd bij de kleine vloot, welke aan den Prins van Oranje, door Engeland, was afgestaan.

Edele weldoener! Uw gebeente is waarschijnlijk reeds tot stof wedergekeerd; maar uwe nagedachtenis zal, zoo lang ik adem haal, steeds dierbaar blijven aan mijn, thans van erkentenis kloppend hart, en mijn vurigste wensch is, dat deze met dankbare tranen bevochtigde regels eenmaal onder de oogen mogen komen van uwe nakomelingen, opdat zij uit dit ongeveinsd, en uit zuivere bronnen voortspruitend dankoffer, mogen zien, dat uwen naam, zelfs nog aan gene zijde des Oceaans, in heilig aandenken wordt gehouden.

Een edle daad, een daad van eer
Vindt altijd haar vergelding weêr. —

Ge-

Geheel op nieuw uitgerust zijnde, begaf ik mij, na bijna gedurende eene maand; ten huize mijns weldoeners, al het vette der aarde genoten te hebben, naar den Helder, alwaar ik, in het zoogenaamde Lands of Gouvernementshuis, zijnde een groot, hecht heerenhuis, aan den Huisduinschen weg, mijnen intrek nam, en zulks op de voor mij zoo vereerende uitnoodiging van den Heer *Hendrik van Stralen*, aan wien ik met eenen brief van aanbeveling begunstigd was geworden.

De geschiedenis van dien grooten, doch destijds vogelvrij verklaarden staatsman, is, voor zoo verre zijne staatkundige of onstaatkundige gedragingen betreft, zoo algemeen bekend, en buitendien zijn al die heethoofdige denkbeelden, die *laffe partijzucht*, sedert de Fransche omwenteling, zoodanig verkoeld, dat het eene groote dwaasheid zoude zijn, zoo ik deze, sedert lang in den kolk der vergetelheid gedompelde zaak, hier, vooral hier, weder zoude willen opwarmen. Hadden wij, even als de Franschen, eene *Dictionnaire de Girouettes* aangelegd, dan zou de naam van *van Stralen* waarlijk de eenige niet geweest zijn, welke er met meer dan met een molentje of vleggetje in te boek zoude staan, en hoe

de

de Bataven, of de zoogenaamde Patrioften; over zijn verblijf en verrigtingen dan den Helder ook mogen uitgevaren hebben, was ik met dat al oneindig veel aan 's mans bijzondere goedheid, mijwaarts, verpligt; want volgens mijne akte van aanstelling behoorde ik aan boord van het Fregat de *Venus* te zijn, doch door zijne bemiddeling werd ik van de Venus op het Schip Gelderland overgeplaatst, en geene maand na deze overplaatsing vernamen wij de droeve mare, dat de Venus onder Engelands kusten met man en muis vergaan was.

Een ander moge nu zulk eene wonderbaarlijke behoudenis aan het blinde toeval of aan zijn gelukkig gesternte, of aan zijnen helm, of aan zijne fetiche, of aan zijnen alkoran, of aan zijnen beschermengel toeschrijven; ik voor mij ben van gevoelen, dat ik dit wonderbaar behoud, naast den Regeerder aller dingen, aan niemand anders dan aan dien zelfden *Hendrik van Stralen* te danken heb.

De dag, op welke de vijandelijke schepen, volgens de gemaakte onderhandelingen, de reede van Texel moesten verlaten, met rasschè schreden naderende, en de Engelsche transport-

toe-

troepen ingescheept hebbende, ligtten de Gelderland, de Minerva, de Galathee enz. derzelver ankers, en stevenden, onder het bevel van den kommandant *Tulke*, wien het admiraalschap over deze kleine prinselijke vloot was opgedragen, naar Portsmouth.

Niemand is in staat zich mijne blijdschap te kunnen voorstellen, toen ik den zoo lang teleurgestelden vurigsten wensch van mijn hart eindelijk bevredigd mogt zien, toen ik Neerlands grijze duinen ten laatsten achter de groene golven zag wegzinken. Geen der door *Hohenlohe* genezene blinden kon met blijder verrukking het uitspansel der hemelen bewonderen, dan ik, bij het uitzeilen der haven, die onmetelijke kust, welke als eenen zachten blaauwen nevel den ringvormigen horizont overschaduwde. Doch door tegenwind en stroom teruggedreven zijnde, veranderde deze kortstondige vreugde weldra in de hevigste ontsteltenis, toen wij, tegen het vallen van den avond, door een paar geduchte schokken ontwaarden, dat wij ons op den Noorder Haaks bevonden. Het zal wel niet noodig zijn, om hier veel uit te wijden over de bijzonderheden van deze gevaarlijke zandbank, dien afgrijselijken moordkuil, die zoo vele duizenden van zeelieden onmeedoogend

heeft verzwolgen, op welke zoo vele honderden van schepen tot morzelen verbrijzeld zijn geworden. Gelukkig echter bepaalde zich onze ramp alleenlijk bij eene geringe schade aan ons roer; maar indien zulks van ernstiger gevolgen geweest ware, had men op geen het minste uitzigt van redding kunnen hopen; want de Engelsche soldaten, even als de onzen, meestal de grootste lafaards zoodra zij op zee zijn, schrikten, door hun wanhopig getier en gekerm, al de op ons aanstevenende booten af, en verdrongen elkanderen op de loopplanken en in de rusten. Verscheidenen hunner waren zelfs dwaas genoeg om hunne gewezen over boord te werpen.

Daar mij echter de benauwdheid der zeeziekte erger drukte, dan die van het gevaar hetwelk ons bedreigde, had ik tusschen deks de wijk genomen, om aan de gewone uitwerkselen dezer zoo onbeschrijfelijke kwaal den vrijen loop te geven. De geschuts- en zelfs de patrijspoorten, waren allen, tot afkeering der zich tegen dezelve te berste stootende golven, vastgesjord. Eene akelige duisternis, eene doodelijke stilte heerschte in deze, door alle man verlatene plaats, boven welke zich allengs het gestommel der op het

dek

dek door elkander worstelende menigte hooren liet. Tot aan mijne hut, aan bakboordzijde, in de konstapels-kamer voortgekropen zijnde, werd mijn oor door het dof en pijnlijk gesteun eener vrouw getroffen; het was eene Engelsche marketentster, welke, door den schrik bevangen zijnde, met eene ontijdige verlossing bedreigd werd, en welke mij, zoo veel ik gissen kon, om hulp smeekte.

Hoe zeer ik ook te voren, bij het uithalen van vogelnesten uit de hoogste toppen der boomen, ja zelfs uit de spits van Naardens toren, op mijne eigene krachten en behendigheid weinig rekenen kon, zoo zat ik hier in dit voor mij zoo gansch vreemd geval geheel en al met de zaak verlegen; want behalve mijne totale onkunde in het vak van vroedwijverij, verstond ik boven dien geen enkel woord van de Engelsche taal. De arme vrouw aan haar lot over te laten, zulks kon ik evenwel niet van mijn hart verkrijgen. Zonder een oogenblik mijne tegenwoordigheid van geest te verliezen, ijlde ik naar de koebrug, (zijnde de plaats alwaar de scheeps-esculapen derzelver hoofdkwartier gevestigd houden,) en kwam nog juist in tijds met een dezer heeren

en eene lantaren in de hand, bij de in barensnood liggende vrouw terug.

Mijne lezeressen, wel te verstaan, zoo zich ooit een vrouwelijk oog verwaardigen zal, dit mijn werk te doorbladeren, zullen hier gewis het boek met verontwaardiging willen wegwerpen, in de veronderstelling, dat ik onbeschaamd genoeg zal zijn, om de geëerbiedigde voorschriften der welvoegelijkheid en der betamenlijke bescheidenheid, welke iederen schrijver steeds dierbaar en heilig moeten blijven, met voeten te durven vertrappen, door hier eene volledige beschrijving mijner verrigtingen te geven; doch vrees niet, zedige moeder! vrees niet, onschuldige, eenkennige maagd! vrees niet, steeds hartelijk geliefde vriendinnen mijner kindsheid! dat ik, ofschoon op een oorlogsschip, de zetel van ontucht en zedeloosheid, gedeeltelijk opgevoed, laag genoeg zoude kunnen zijn, om uwe kiesche ooren moedwillig te kwetsen, en uw, mij steeds voor oogen warend aanminnelijk gelaat, over mijnen wansmaak te doen bloozen. Hoe dikwijls er in den loop mijns verhaals ook ontmoetingen mogten voorkomen, door welker beschrijving ik den jeugdigen zedeloozen losbol zoude kunnen ver-

vermaken; hoe moeijelijk het mij ook vallen moge, om sommigen mijner, met den draad mijns levensberigts in naauw verband staande, avonturen, te verzwijgen, zonder eene schakel mijner, als eene keten aan elkander gehechte, lotgevallen over te slaan, en zoo doende de waarheid, de eigenlijke waarde mijns verhaals, verdacht te doen voorkomen, of hoe hard het voor mijne eigenliefde somtijds ook vallen moge, niet alles te zullen kunnen zeggen, wat ik vooraf weet, dat honderden van jonge lieden zoo gaarne zouden willen hooren, zoo weet ik toch de nooit genoeg volprezene verdiensten uwer, door mij bijna aangebedene, sekse, op al te hoogen prijs te stellen, om mij uwer aandacht onwaardig te maken, door te willen schitteren met ongepaste, voor de zeden en kuischheid aanstootelijke, dubbelzinnigheden, zoo diep beneden het karakter eens schrijvers, zoo onbestaanbaar, zoo terugstootend met de gevoelens van mijn hart.

Volgt mij dus, lieve lezeressen, met een onbeschroomd gemoed, langs mijne kronkelende, mijne dan eens met rozen- en bloemenkranzen, dan weder met distelen en doornen bedekte romaneske levensbaan; maar houdt steeds, dit bid ik u, bij iederen regel in het

oog, dat een werk, als dit, altijd verbazend moet afsteken bij de hersenschimmige zamenmaaksels, of kunstmatige opeenstapeling van sierlijke of sentimentele bewoordingen en aanlokkelijke omkleedselen van eenen roman, en hoe velen zijn helaas niet reeds zoodanig aan dien wegslependen sleur, aan die hoogdragende luchtkasteelen, die begoocheling der verbeelding verslaafd, dat zij koud en gevoelloos blijven bij al wat zich binnen de grenzen der wezenlijkheid en der waarheid bepaalt? Hebben mijne naaste bloedverwanten, *Elizabeth Bekker* en *Agatha Deken* uwe lachspieren en uw gevoel beurtelings kunnen opwekken in derzelver Sara Burgerhart, Willem Levend, Blankaart en Cornelia Wilschut; heeft de geestige wereld- en menschkundige pen mijns ooms u kunnen vermaken en onderrigten met zijnen Ring van Gijges, zijnen Jonker van Blankenheim, enz. Waarom zoude dan de neef, die toch zeker meer in de gelegenheid geweest is, om *praktikale* wereld- en menschenkennis op te doen, dan zij en een legioen van romanschrijvers te zamen, uwen aandacht niet even zoo wel weten te boeijen met waarachtige daadzaken, als zij met, in een bedompt, of vochtig boekvertrek, *gefabriceerde* gebeurtenissen en sprookjes. Zoo mij het onwaardeerbaar geluk moge te beurt

val-

vallen, u nuttig en aangenaam te kunnen onderhouden, u dan eens hartelijk te doen lagchen, dan weder eene medelijdende traan over uwe lieve wangen te doen rollen, dan hebt gij ten minste die voldoening, van niet door eenen droom, door eene hersenschim, om den tuin geleid te zijn geworden.

In de hoop, dat geen mijner lezers mij deze alleenspraak met zijne gade of dochteren ten kwade zal willen duiden, zij mij vergund, dat ik hem weder op de Noorder Haaks, bij de in barensnood liggende Engelsche marketentster, terug brenge, en hem, zoo wel als mij zelve, spoedig uit de verlegenheid redde, door in weinige woorden aan te stippen, dat zij op de allervoorspoedigste wijze een' welgeschapen springlevenden *John Bull* in mijne armen ter wereld bragt, en ik, bij onze behoudene aankomst te Portsmouth, voor het eerst mijns levens, als Péter bij een doopvonte gestaan heb.

HOOFDSTUK III.

Eerste aankomst in Engeland. — Eenige inleidende opmerkingen over mijne driejarige kruistogten door het kanaal en langs de Engelsche en Fransche kusten. — Mijne reizen naar onderscheidene Zeehavens. — Naar Jersey en Guernsey. — Naar Ierland. — Over mijne scheeps-avonturen, enz. — De afdanking der Prinselijke vloot in 1801. — Mijn vertrek naar Londen. — Terugreize naar Holland. — Invallende gedachten bij het wederzien van Texel en het voorbijzeilen van het schip Rozendaal. — Heimelijke terugkomst te Naarden. — Eerste wederontmoeting in het ouderlijk huis.

De indruk welke Engeland, bij het eerste gezigt, op mij gemaakt heeft, was zoo sterk, en liet zulke diepe sporen achter, dat ik mij thans, ofschoon er in dien tusschentijd acht en twintig ramp- en vreugdevolle jaren als eenen droom voorbij zijn gevlogen, die bekoorlijke ligging, die witte krijtbergen van het eiland Wight, die ruime en van masten krielende Portsmouthsche reede, die prachtige dokken, woelige haven en aanzienlijke stad, met deszelfs schilderachtige ommestreken, nog even zoo duidelijk als den dag van gisteren voor den

den geest kan brengen. De lezer denke evenwel niet, dat mijn plan is om hem met zulke soort van onderwerpen bezig te houden, en hier eene geschied- en aardrijkskundige beschrijving uit te kramen; want zoo ik over iedere, door mij bezochte stad of haven op deze wijze wilde uitwijden, dan zoude mijn werkje nog zwaarlijviger worden, dan Pamela en Grandison te zamen. Buitendien zijn er over al die plaatsen reeds meer pennen stomp geschreven, dan over de leer der transsubstantiatie en over de dogmas der Jesuiten. Hij, die tegenwoordig in dit vak iets nieuws, iets belangrijks wil opdisschen, dient ten allerminsten met de eene of andere nieuwe ontdekkingsreize, met nieuw uitgevondene landen en volksstammen voor den dag te kunnen komen. Daarenboven bieden mijne onophoudelijke avonturen een al te ruim verschiet aan, om mijn werk met drooge uittrekselen uit de geschiedenis, of met zoo dikwerf herhaalde fragmenten uit de aardrijkskunde, uit te rekken, en zoo doende des lezers geduld, even als in eene langdradige roman, telkens voor de oplossing van eene of andere avontuur op de proef te stellen.

Men behoeve dus ook niet te vreezen, dat ik hier een omslagtig en in slaapsussend zee-

maar dagverhaal van mijne niets beduidende drietjarige kruistogten door het kanaal, in de Spaansche see, langs de Engelsche en Fransche kusten; of een breedvoerig verslag van mijn verblijf in een tiental onderscheidene havens van Engeland en Ierland, Jersey en Guernsey zal willen voorleggen; of dat ik hier een tafereel zal ophangen, van al de door ons, sedert het uitzeilen van Texels haven, tot op den dag der algemeene afdanking in 1801, gedane militaire manoeuvres, gemaakte prijzen, op de vlugt gejaagde schepen, enz. enz. Neen, ik wil liever uwe aandacht aan veel belangrijker onderwerpen trachten te boeijen; ik weet zeer wel, dat het u volmaakt onverschillig wezen moet, of de wind, gedurende die kruistogten, uit het zuid-oost ten oosten, of uit het noord-west ten westen gewaaid heeft; of wij met eene labber-, of met eene frissche gereefde marszeils-koelte, op honderd, of op drie vademen water, la vent en poupe, of vijf strekken in den wind, twee of vier mijlen in een uur, afgelegd hebben; of zich waterhoozen, springende dolfijnen, zeehonden, praaijende schepen, smokkelaars, kapers of zeemonsters langs onzen weg hebben laten zien; dan wel, of er, zoo als meestal het geval is, niet veel meer dan water en lucht te onderkennen was.

Al-

Alle die soorten van dingen, met welke reizigers en avonturisten voorheen derzelver lezers en uitgevers knollen voor citroenen verkochten, zijn thans zoo oud als den weg naar Methusalem; al die zeetermen, van welke de meesten der lezers weinig begrijpen, en ook weinig willen begrijpen, zijn thans niet meer in trek. De wereld is tegenwoordig al te wel onderrigt, het lezend publiek is thans veel te verlicht en heeft ook een veel te verfijnde smaak, om zich met dergelijke beuzelingen in te laten. Wat mijne kleine scheeps-avonturen betreft, over deze geloof ik dat het verstandigste en voorzigtigste zijn zal, om zoo weinig mogelijk te reppen, want men kan ligtelijk nagaan, dat de moraal daar weinig bij zoude kunnen winnen, dewijl al wat slechts naar een oorlogsschip ruikt, al dadelijk dubbelzinnig of verdacht moet voorkomen. Was dit mijn werk alleenlijk ingerigt, om eenige schie- en bootsmansgasten, of Oostindië-vaarders, eenige jeugdige vrolijke knapen in het kweekschool te Amsterdam, of in het kadettenschool te Delft, ten koste der welvoegelijkheid te vermaken, o ja, dan zoude mijn driejarig verblijf aan boord van de Gelderland en de korvet de Galathee rijke stof genoeg opleveren, om misschien menige lachspier aan

den

den gang te helpen; doch hetgeen, *welligt*, in sommige oogen als zeer geestig, zeer koddig en onderhoudend mogt toeschijnen, zoude maar al te waarschijnlijk, zonder hier echter mijne voormalige weldoeners te willen beleedigen, als zeer beuzelachtig, plat en ongepast, ja zelfs als ver beneden alle kritiek beoordeeld worden, door die regtvaardige, doorleerde en gestrenge regters, van wier oordeelvellingen mijne tegenwoordige bronnen van bestaan voor het grootst gedeelte afhangen, en wier reeds zoo aanmoedigende toegezwaaide hulde mijne wankelende schreden, op mijnen nieuw ingeslagen gevaarvollen weg, tot baak en leidsvrouw strekken zal.

Evenwel heb ik, gedurende dat tijdvak, eenige ontmoetingen en wederwaardigheden bijgewoond, welke ik, zonder tegen de kieschheid te zondigen, of zonder mij de geduchte roede der kritiek moedwillig op den hals te halen, gerustelijk aan een ieder zoude durven openleggen; maar er ligt mij nog eene andere zwaarmoedige bedenking op het hart, van welke ik mij, alvorens met mijnen lezer voor goed onder zeil te gaan, vooraf moet ontlasten. Ik heb, namelijk, zonder te weten waarom, een zeker vreesachtig voorgevoel, dat menig

lezer; vooral de genen die mij persoonlijk gekend hebben, dit mijn werk uit hetzelfde oogpunt als eene soort van Thijl Uilenspiegel zullen willen beschouwen, en uit een al te groot gebrek van vertrouwen, al dadelijk, bij de eerste zeldzame ontmoeting de beste, de waarheid beginnen in twijfel te trekken. Indien deze mijne ongunstige argwaan gegrond is, dan spreekt het van zelve, dat iedere zonderlinge anecdote, al had ik ook de welsprekendheid van eenen Brugman, meer dan de helft van hare *energique* waarde moet verliezen. Deze vrees is niet alleen gegrond op de bewustheid, dat ik door mijne haat en woede verwekte hekelschriften, en door mijne laatste avonturen, weinig regt vertrouwelijke en toegenegene lezers voor mij heb ingewonnen; maar zij rust ook op mijne, min of meer bijeengegaarde, wereld- en menschenkennis. Ik kan mij zeer duidelijk voorstellen, welk een paar groote oogen van bevreemding men zelfs bij de geringste mijner lotgevallen zal opslaan, indien mijn werk in handen valt van iemand, wiens oog zich nimmer verder uitgestrekt heeft, dan tot aan de hooge dijken of dammen, of zandige duinen, die zijn laag en moerassig moederland zoo kunstmatig boven water houden; van iemand, die, gedurende zijnen ganschen leef-

leeftijd, als het ware, immer door dezelfde enge ruit zijner voorouderlijke woning, op den tegen over hem staanden gevel zat te turen, die even zoo werktuigelijk als de slinger eener pendule, zijnen van ouder tot ouder, gebaanden weg zoetzappig bewandelt, die geen ander begrip heeft van al wat er bezijden dien afgemeten weg, zoo al op den wijden aardbol te zien is en zoo al omgaat, dan alleen dat onvolledig begrip, hetwelk hem, door behulp van pen of penseel, goed of gebrekkig, echt of valsch is medegedeeld; van iemand, wiens levensdagen stil en vreedzaam, even zoo geregeld als eb en vloed, als de elkander opvolgende jaargetijden daar henen snellen; die zich des morgens bij het gerammel van zijnen wekker, bij eene groene beddekwast, uit het zachte zwanendons opwaarts trekt, die driemaal daags, op klokslag af, zijne beenen onder eene opgedischte tafel steekt, die den beperkten gezigteinder zijns benevelden dampkrings, door dikke tabakswolken nog enger beperkt, en die bijna de helft zijns levens in een groot gebloemd kneuterig nachtgewaad, al slapende en droomende doorbrengt. Zoo iemand, zeg ik, is veelal geneigd, om al wat zich boven het bestek zijner bekrompene ondervinding, al wat zich maar eenigzins boven den gewonen sleur

des

den dagelijkschen levens verhaft, zonder genade, als onwaarheid, of ten minste als overdrevenheid te verwerpen. Gevolgelijk blijven de sierlijkste, de aandoenlijkste schetsen flaauw en krachteloos voor zijne toegeslotene, zijne bevooroordeelde verbeelding.

Zijne ooren worden wel door eenige voor hem geheel vreemde klanken getroffen, maar zijn gevoel blijft koud en onverschillig; hij plaatst zich niet genoeg in de wezenlijke omstandigheden des schrijvers; zijne deelneming, zijne aandoening, zijne blijdschap, zijne goed- of afkeuring, zijne toegevendheid, zijn medelijden, blijven bij al die zeldzame taferelen van voor- en tegenspoed, van dreigende gevaren en wondervolle reddingen, veel te levenloos, zoo lang hij zich niet volkomen op de waarheid van des schrijvers gezegden wil verlaten; hij handelt even als de bejaarde vrouw, die haren uit Indië terug gekeerden zoon van onwaarheid beschuldigde, toen hij haar verzekeren wilde, vliegende visschen gezien en gegeten te hebben; hij begrijpt niet, dat iemand, in eenen tijd als tegenwoordig, al heel wat in zijne mars dient te hebben om over zijn eigen *ik* een geheel boekdeel te kunnen uitgeven, zonder gevaar te loopen van zijne bladeren regelregt van de

pers

pers naar eenen kruidenierswinkel te zien overvoeren; en hij houdt zich liever aan zijne van eeuw tot eeuw herdrukte vertalingen van eenen Thome Pickle, van eenen Gilles Blaas, van eenen dokter Faust, omdat die werken derzelver krediet door de gewoonte reeds gevestigd hebben, en dit werk deszelfs krediet nog eerst vestigen moet.

Maar, goede lezer! hetzij gij met, of tegen mij ingenomen, hetzij gij bereisd of onbereisd, al of niet bevooroordeeld zijt, zeg mij toch, bid ik u, welke beweegredenen zouden er kunnen bestaan, dat iemand, die hier, even zoo openhartig als eene vrome penitente voor haren biechtvader, alle zijne begane zwakheden en gebreken, zijne ligtzinnige misstappen en overtredingen, zijne veertigjarige omzwervingen, ontmoetingen en wederwaardigheden in dit leven, onbewimpeld voor de wereld zal openleggen, en die, zonder de geringste achterhoudendheid voor u, voor ieders oog, zijn geheel hart, al zijn doen en laten, even zoo veilig als iemand die voor altijd dood en begraven is, openleggen kan, zeg mij, lezer! welk belang zoude zoo iemand kunnen stellen in het zouteloos en laaghartig vermaak, van u een gansch boekdeel met onbeschaamde verdichtselen voor te wik-

willen houden, en die als waarheden op te dringen. De rede, de gezonde rede is hier immers mijne alles afdoenende zaakbepleitster. Stel dus uw ongeloof ter zijde, volg mij, hetzij op den Europischen grond, hetzij aan gene zijde der keerkringen, met dat onbepaald vertrouwen, op hetwelk mijne openhartigheid waarlijk wel eenige aanspraak heeft, en dan houde ik mij voorloopig verzekerd, dat gij, na eenigen tijd aan mijne hand de lagchende en bloemrijke dreven van mijnen eersten voorspoed, van mijne vorige grootheid en welvaart, en de holen mijns volgenden ongeluks en diepe vernederingen doorkruist te hebben, eenen natuurgenoot zult hebben leeren kennen, wiens bijzonderheden uwen aandacht niet geheel en al onwaardig zijn geweest, en wiens ongelukken welligt menig een tot eene waarschuwing en tot voorbeeld kunnen verstrekken.

Aldus, en tevens bij wijze van inleiding, alles uitgeboezemd hebbende, wat ik vermeende de mijne lezers vooraf te moeten voorhouden, ga ik den draad van mijn verhaal weder opvatten.

De dag der ontbinding onzer Prinselijke vloot bepaald, en de wijze mijner terugreize naar

mijn vaderland vastgesteld zijnde, pakte ik mijne kleine garderobe, bestaande hoogstens in een of twee gescheurde bonte hemden, en eenige, stijf van pik en teer overeind staande, uitgegroeide kleederen, eene octant en eenen kleinen vergulden dolk, onder mijnen arm, en sprong in eene der Engelsche schooners, die ons vrij van alle onkosten van boord haalden, om ons naar zoodanige haven van het vaste land over te voeren, als wij mogten goedvinden.

Daar echter niemand onzer op eenige andere wijze, dan in het striktste *incognito*, naar de Bataafsche Republiek kon terugkeeren, zonder gevaar te loopen van dadelijk als eenen landverrader, aan de nokken der ra van het schip Rozendaal voor Amsterdam, opgehangen te worden, zoo ging geen dier schooners naar eenige Hollandsche haven, hetgeen zij toenmaals, onder Engelsche vlag, ook niet mogten doen, en al te schraal van fondsen voorzien zijnde, om afgelegene togten binnen 's lands te ondernemen, was de heer A. C. Twent, een der oudste officieren aan boord van de Gelderland, die steeds, zoo als men zulks noemt, als zeevader over mij gestaan had, menschlievend genoeg, om mij, met nog eenen ande-

deren kadet, die zich *van Laduwick Baron van Geldermalsem* noemde, met zich naar Londen mede te nemen, ten einde ons van daar, met een of ander schip, onder neutrale vlag, regelregt naar Holland op de goedkoopste wijze af te schepen, zoo dat, terwijl de overige scheepsgasten zich naar Duitschland en elders lieten overbrengen, wij te Scheerness aan wal stapten, en van daar in eene paketboot naar Londen vertrokken. Naauwelijks waren wij voor deze vermaarde Britsche hoofdstad aangekomen, of onze zeevader stuwde ons dadelijk, zonder eenen dag te verliezen, in het vooronder van eene Pruissische tjalk, bestemd naar Amsterdam, weshalve wij in geene de minste verzoeking gebragt werden, om ons zelve in die groote verleidelijke stad te verliezen; buitendien bestond daar juist ook weinig vrees voor, want mijne kas en die des barons bijeengerekend, leverden ter naauwernood een netto bedrag van een vierde gedeelte van een pond sterling op. Toen wij echter op het punt stonden van Londen te verlaten, werd ons al onze achterstallige soldij tot eenen penning toe uitbetaald, en deze som, gevoegd bij een saldo van hetgeen ons door de Prinses van Oranje, tijdens haar bezoek te Scheerness, ten geschenke gegeven was, omdat wij

bij hare komst, aan boord van de Gelderland, als valreepsgasten naast de loopplank gestaan hadden, stelden ons volkomen in staat, om onzen overtogt te betalen.

Toen ik het land mijner geboorte weder voor het eerst, als uit eene diepte, statig aan den horizont zag oprijzen, was het gansch anders met mij gesteld, dan toen ik hetzelve in 1799 voor het eerst uit het oog verloor. Een tusschenvak van drie jaren, en vooral van zulke leerjaren, maakt op dien leeftijd een verbazend verschil. De ondervinding, die wijze, maar dikwerf verschrikkelijke leermeesteres, had nu mijne oogen geopend. — Mijne zucht voor den zeedienst, en vooral op een oorlogsschip, was niet alleen geheel en al verdwenen, maar zelf in eenen volslagen afkeer veranderd; alhoewel deze verandering niet geheel en al aan een wispelturig en wuft karakter, maar ook gedeeltelijk aan mijn gestel, hetwelk zich volstrekt niet aan de beweging der zee gewennen kon, moet toegeschreven worden: hierbij voege men tevens de gevolgen mijner gebrokene ribben en sleutelbeen; de gevolgen eener diepe dolksteek, mij, door zekeren *Rijnolda*, onder de regterborst, toegebragt; de gevolgen eens geduchten vals van een steilen rotsachtigen berg,

berg, tusschen Coof en Cork, in Ierland, met een dier bonken van huurpaarden, welke te Coof en aan den ingang van de laatste stad immer voor het publiek gereed staan. Geen wonder derhalve, dat mijne dolle driften, door zoo vele gevoelige schokken, aanmerkelijk verkoeld waren, dat mijn woeste aanleg vrij wat getemperd, en dat ik in dien tusschentijd min of meer tot ernstiger nadenken gekomen was. Neen, nooit meer, dacht ik bij mijzelven, terwijl wij dien gevloekten Noorder-Haaks voorbijstevenden, neen nooit meer krijgt men mij weder naar een oorlogsschip! Neen, nooit meer zal het gat van Texel mij immer wederzien. Vaarwel dus, verblijf van ontucht en goddeloosheid, alwaar het uitvaagsel der maatschappij alleenlijk door eene immer gestrenge krijgstucht, door strop, rooster en handdagen, door gestadige bedreigingen en uitbrakingen van Gods heiligen naam, even als wilde dieren, door muilband en ketenen in bedwang moet gehouden worden! Vaarwel woeste zee, gij nimmer verzadigde kolk van wee- en jammerklagten, die mij zoo menige druppel angstig zweet, zoo menige doodelijk benaauwde ziekte gekost hebt! Vaarwel octant, kompas en zeemans-handboek, en onsterfelijke lauwerkranzen! riep ik, uit de diepste vol-

heid van mijn hart, bij herhaling uit, terwijl wij den hoek aan den Helder, na eenen vervelenden overtogt van veertien lange dagen, eindelijk in de verte wederzagen.

Het wederzien der Bataafsche vlag, welke op eene der batterijen en aan den topmast van een regelregt op ons aanstevenend vaartuig wapperde, gaf weldra aanleiding tot overdenkingen van eenen gansch anderen aard. « *Hier kommen sie om sie ab zu holen*, » riep de Pruis ons schertsend toe, terwijl hij met een eind touw in de hand eene zekere beweging om zijnen hals maakte. Nog trillen alle mijne leden, als ik herdenk, in welken onuitsprekelijken angst ik mij aan de zijde des barons in het vooronder verscholen hield, tot dat de havenmeester, of degeen, die met het onderzoek der inkomende schepen belast is, weder vertrokken was. Noch de herinnering aan mijne eerste dienstjaren op de Washington, bij het naderen der reede, noch die van al het gebeurde aan de Koog, onder het voorbijzeilen van het eiland Texel, waren in staat om mijnen van angst en schrik ineengekrompen boezem lucht te geven, en toen wij eindelijk tot aan het IJ, digt onder het zoo gevreesde wachtschip *Rozendaal* genaderd waren, stond het klam-

klamme zweet op ons beider doodbleek aangezigt. Zelfs had de vrees ons zoodanig weten te verblinden, dat wij eenige te droogen hangende kleederen, op zekeren afstand, voor de slingerende lijken onzer voormalige krijgsmakkers hadden aangezien. In deze angstige gesteldheid lieten wij ons des morgens, bij het eerste openen van den boom, voor de stads herberg te Amsterdam, aan wal zetten, en, met de uiterste omzigtigheid, geleiden naar het ouderlijk huis van een der matrozen, zijnde een armoedige fruitkelder, alwaar wij onze Engelsche knoopen afsneden en door andere deden vervangen, en waar wij tevens onze nog overig blijvende Engelsche banknoten tegen Hollandsch geld verwisselden. Terwijl mijn oude scheepsmakker en lotgenoot van hier zijne schreden naar zijn of zijns vaders baronieschap rigtte, sloop ik met den hoed in de oogen, even als eenen hoenderdief, door de Muiderpoort, den weg op naar mijne thans zoo vurig beminde geboortestad, en ijlde met eene zes-mijls-vaart, telkens angstig achter mij omziende, regelregt op Naardens toren af.

Hij die zich thans nog kan te binnen brengen, wat er op die jaren, bij de eerste terugreize naar de ouderlijke woning, na eeni-

ge jaren in een afgelegen kostschool van zijne ouderen verwijderd geweest te zijn, in zijn hart is omgegaan; hij die ooit den drang der ouderliefde op het felste in zijnen boezem heeft voelen ontgloeijen, kan zich hier het best mijne gewaarwordingen, mijne onuitsprekelijke gemoedsbewegingen voor den geest stellen, voora[1] toen ik Naardens hooge wallen, de getuigen mijner kindschheid, weder voor mij zag; toen ik, zonder te weten of mijne ouders leefden, of sedert lang dood en begraven waren, en zonder den moed te hebben zulks te onderzoeken, uit vrees van erkend te worden, de donkere enge poort binnenstapte, de doodsche voorstraat insloeg, en de voor mij zoo beslissende oplossing dezer vraag, met een hevig zwoegend en kloppend hart, op den hoogen marmeren drempel bevend afwachtte. Eene voor mij onbekende bediende opende de deur; doch zonder mij aan deze te storen, vloog ik, als door eenen orkaan voortgedreven, met mijn beteerd matrozenpakje door de gang, sprong zes trappen te gelijk naar beneden, en wierp mij, snikkend en sprakeloos, plotseling in de armen mijner van schrik doodelijk ontstelde ouders. Heerlijkst, aandoenlijkst oogenblik mijns jeugdigen levens! Welke pen is in staat de zaligheid dier eerste omhelzingen, dit eerst

ver-

verrassend wederzien af te schetsen? Welke taal is rijk en krachtig genoeg, om die wederzijdsche blijdschap tusschen ouders en kind in woorden uit te drukken? Wie uwer kan bij het lezen dezer regelen, dat gene gevoelen, wat ik thans, bij het nederstellen derzelve, in mijn diep bewogen hart voel omgaan? God! hoe treffend, maar tevens hoe folterend is deze roerende herinnering voor mijn diep gezonken, maar nog niet ontaard gemoed. Hij alleen, die dit mijn geschrift met mijne tranen ziet besproeijen, Hij alleen, die de binnenste schuilhoeken der harten kent, Hij, die mij uit zoo vele honderde gevaren, op zulk eene zigtbare wijze gered heeft, Hij, die het zaad der Godvruchtigen, hoe diep men ook gevallen is, hoe zeer de laster, de haat en afgunst ook woedde, nimmer verlaten heeft en ook nimmer verlaten zal, Hij alleen weet wat er, bij deze, uit het hart voortvloeijende regels, in mijne ziel omgaat. —

Dierbare, driewerf dierbare schimmen mijner eenmaal zoo teederlievende ouders, hoe vele zorgen en angstvalligheden heb ik u niet al veroorzaakt? — Hoe dikwerf heb ik uw kinderlievend hart niet doen bloeden? — Hoe menige weldaad met ondankbaarheid beloond?

— Hoe menige heilzame raadgeving in den wind geslagen? — Hoe dikwerf mij zelven uwer ten eenemale onwaardig gemaakt? — Hoe menige bittere traan over uwe wangen doen vlieten. Ach dierbare, geheiligde schimmen van hen, die mij op de wereld zoo hartelijk, zoo teederlijk hebben lief gehad, indien gij uit uwe volmaakter, uit uwe gelukzalige gewesten op uwen berouwhebbenden zoon kondet nederzien, hoe gaarne zoudt gij hem alles willen vergeven, en weder even zoo hartelijk als voorheen in uwe armen knellen? — Maar neen, hun koud gebeente is gevoelloos, hunne grafzerk, welke nimmer door mijne schreden ontheiligd zal worden, is voor eeuwig voor mijne weeklagten gesloten, — en dank, ja knielend dank zij den hemel, dat dezelve gesloten was, alvorens zij hun zaad verbasterd, en hunnen zoon, die welligt eene nagel aan hunne doodkist zoude geweest zijn, met schande en smaad beladen hebben kunnen zien.

HOOFD-

HOOFDSTUK IV.

Mijne gevangenneming als overlooper. — De Raadheer Donker Curtius is mijn redder. — Beklagelijke staat van des schrijvers verwaarloosde opvoeding. — Zijne aanmerkingen over het lezen van levensberigten. — Eene anecdote. — De schrijver wordt opgeleid tot den geestelijken stand. — De predikant Anosi. — De heer Bosveld bezorgt den schrijver eenen civielen post. — Eene zedeles. — Beschrijving van het Bureau van Conversie der Nationale Schuld te 's Gravenhage. — De bekwaamheden komen met den post.

In een klein en gevolgelijk ook, zoo als niet missen kan, babbelachtig en kwaadsprekend stadje als Naarden, binnen welks vestingwerken zich, om zoo te spreken, geen blad verroerde, geen stroohalm van plaats verlegd werd, zonder dat geheel de buurt er van gewaagde, kon zulk eene zonderlinge geheimzinnige ontmoeting niet lang verholen blijven; daarbij had men daags te voren reeds twee snaken uit den allergeringsten stand, welke insgelijks aan den Helder uit den dienst der Bataven, in dien van Prins Willem V overgeloopen en terug gekomen waren, dadelijk gewapender hand uit der-

zel-

zelver woningen opgeligt en in een der dievenhokken op het stadhuis gevangen gezet. Het duurde derhalve ook niet lang, of deze eerste blijde wederontmoeting veranderde eensklaps van eene roerende melodrama, in een aandoenlijk treurspel. Naauwelijks was men van weêrskanten een weinig tot zichzelven gekomen en van die eerste hevige gemoedsontsteltenis, met behulp van azijn- en hofman-flesch, eenigermate tot bedaren gebragt; naauwelijks waren al die drukke bezoeken van voor- en achterburen, met derzelver welbespraakte verwelkomstgroeten, gelukwenschingen, en drukke ondervragingen afgeloopen, of de mare mijner komst drong weldra, in weerwil der smeekende aanbevelingen van de diepste geheimhouding, als een loopend vuurtje, van oor tot oor, en voerde den ijverigen baljuw, met zijne driekleurige sjerp over zijne schouders, achtervolgd van dienaars en soldaten, door eenen drang van Naardens gepeupel, tot voor de deur der ouderlijke woning.

Nooit zal ik vergeten met welk eene kille schrik dit kort te voren zoo gelukkig huisgezin plotseling bevangen werd, toen de doodelijk ontstelde dienstmaagd de komst van dezen bode mijns verderfs kwam aanzeggen. Even

als

als door eenen donderslag getroffen, bleef ieder, als op zijnen zetel vastgenageld, elkander met strakke blikken weemoedig aanstaren. Het schip Rozendaal, hetwelk dag en nacht voor mijne oogen waarde, hetwelk mij overal, als een bloedig spook, op de hielen scheen te volgen, stond nu weder met deszelfs aan de nokken slingerende lijken voor mijne van angst bijna bezwijkende verbeelding, en reeds stond ik op het punt om mij door eenen sprong uit het venster en over den hoogen tuinmuur, uit handen mijner beulen, door de vlugt te willen redden, toen de Voorzienigheid ons juist in tijds hare beschermende hand op de zigtbaarste wijze toereikte. De thans nog in 's Gravenhage woonachtige hoogbejaarde grijsaard, de raadsheer *Donker Curtius*, op zijnen jaarlijkschen togt naar den Hove van Utrecht, in dat hagchelijk tijdstip door Naarden passerende, en, als naar gewoonte, ten onzen huize zijnen intrek nemende, wist mijne zaak bij den baljuw zoo meesterlijk te bepleiten, en mijne kindschheid, tijdens het plegen der misdaad, met zulke overredende bewoordingen aan zijn verstand te brengen, dat hij met zijn schrikinboezemend gevolg den aftogt blies, en wij nu, eens vooral, de ophanden zijnde generale amnestie in alle veiligheid konden blijven afwachten.

De-

Deze storm, dank zij den waardigen, den warmsten vriend mijner ouderen, overgewaaid zijnde, bestond nu de moeijelijke en grievende taak, om mijne, in het stuk van beschaving, zeden en godsdienst zoo jammerlijk verwaasloosde opvoeding, van den grond af te hernieuwen. Mijne goede moeder, aan wie deze hervorming, voor zoo verre het uitwendige betrof, was opgedragen, begon het allereerst met mijn, naar pik en teer ruikend kadetten-pak, met tang en schop, buiten de deur te werpen, ten einde het huis niet, door die walgelijke scheepslucht, zoude verpest worden. Daar zuinigheid en huishoudelijk overleg echter veelal het erfdeel der predikantsvrouwen is, diende dat zelfde pak nog lang daarna tot eenen vogelverschrikker in onze hooge kersenboomen. Hare tweede zorg bestond, in mij op dezelfde wijze van het hoofd tot de voeten onder handen te nemen, zoo als men bij de depôts der afdeelingen jaarlijks gewoon is met de nieuw aangekomene *Miliciens* of rekruten te doen. Kortom, de arme vrouw was genoodzaakt, om mij, even als eenen pas in de broek gestokenen jongen, in al de gronden der welvoegelijkheid op nieuw te onderwijzen. Niet minder moeijelijk was de taak mijns waardigen vaders ten opzigte mijner inwendige beschaving.

ving. Ik had niet slechts, in den volsten zin van het woord, al mijn Latijn verleerd, mijne dagelijksche gebeden, het onze vader, de artikelen des geloofs, de tien geboden glad vergeten; maar wist hoegenaamd niets meer van al datgeen, waardoor de welopgevoede predikants-zoon zich van ieder ander diende te onderscheiden. Ja wat daarbij nog het slimste van alles was; ik kon bijna geen tien woorden te zamenvoegen; zonder er de eene of andere geduchte zeemansknoop tusschen in te lasschen; en men kan nagaan hoe ongewoon, hoe aanstootelijk, hoe afgrijselijk zoo iets moest klinken in het zedig en godsdienstig oor eens godvreezenden predikants! — In een woord, het is bijna ongeloofelijk wat die brave lieden niet al met hunnen wedergevonden zoon zoo al getobt en doorgebragt hebben, alvorens zij, zoo als men dat noemt, dien eersten ruwen bolster afgeligt hadden. Zelfs zoude ik den lezer hier eene reeks van voorvallen, welke van derzelver zeldzame kinderliefde en taai geduld getuigen, kunnen mededeelen, indien ik niet bevreesd was, reeds veel te veel over mijne kinderstreken uitgewijd te hebben.

Anecdoten worden immer met graagte gelezen, wel te verstaan in levensberigten van beruch-

ruchte of vermaarde mannen, bij voorbeeld, in de levensberigten van eenen Napoleon, van eenen keizer Alexander, enz. Daar beschouwt men die zelfs zoo onmisbaar, dat men er menig een, aan welke de held der geschiedenis nimmer eenig part noch deel gehad heeft, even als een meubel op een boelhuis, onder den grooten hoop tracht door te laten loopen. Maar wie is toch de man, zoude men hier al spoedig vragen, die verwaand genoeg is, zich in te beelden dat eenig lezer van smaak zich met zijne kinderachtige guitenstukken zoude willen inlaten? Zoude men niet eerst vooral beginnen te vragen: Is hij een of ander groot krijgsheld, die zich door zijne diepe staatkunde, of dappere vuist voor zijn vaderland onsterfelijk gemaakt heeft? — Is hij een voornaam geleerde, een beroemd kunstenaar, een man van een schitterend vernuft, van uitstekende deugden of verdiensten, of van zeldzame hoedanigheden, een man van doorluchtige geboorte, hoogen rang en aanzien; in een woord, is hij iemand, wiens naam en aandenken door de drukpers verdienen vereeuwigd te worden? —

Helaas! — Neen, goede lezer! De man, wiens werk gij hier voor u ziet, valt ongelukkigerwijzer in geene dezer voormelde ka-

the-

thegoriën. Wel verre van daar, behoort hij veel eer tot die klasse van menschen, welke bukkend van schaamte mogen uitroepen: O bergen valt op ons neder! O heuvelen bedekt ons! — Maar volgt daar nu uit, dat zijne aanteekeningen hoegenaamd geen belang zouden kunnen verwekken, volstrekt geen nut zouden kunnen stichten? Volgt daaruit, dat dezelve des lezers aandacht ten eenemale onwaardig gekeurd moeten worden? Leest de wereld zelfs niet de levensverhalen van menig nietig vadzig wezen, welks eenige verdiensten bestaan in die onderscheiding, welke een wuftziek fortuin hem boven zijnen medemensch verschaft heeft; of, omdat hij door regt van geboorte, of door kuiperijen en vuige staatslist, door verraad, dolk of gifbeker in het purper was gehuld? Leest men niet de levensberigten van honderden van buitenlanders, wier voornaamste verdiensten schijnen bestaan te hebben in den zonderlingen of rampspoedvollen loop hunner lotgevallen, zonder dat wij in de gelegenheid gesteld worden ons van de waarheid te overtuigen. Leest men zelfs niet, wat nog sterker is, de levensberigten van eenen Schinderhannes, van eenen Cartouche? Komen er zelfs thans geene gansche boekdeelen in het licht, welke, onder den titel van Galerij van Boos-

doeners, met niets anders dan met levensberigten zijn opgevuld van gedrochten, wier aandenken het menschelijk hart van afgrijzen en diepe verontwaardiging doet ijzen en beven? Geeft menig een, helaas! niet aan soortgelijke werken de voorkeur? En eindelijk, hoe vele levensberigten worden er niet dagelijks uit vreemde talen overgenomen en met geestdrift gelezen, van schepsels, die nimmer ergens anders bestaan hebben, dan in de overdrevene verbeelding van den eenen of anderen verwijfden of hongerigen romanschrijver?

Dan nu vraag ik, op mijne beurt, waarom zoude men nu minder belang stellen in de levensbijzonderheden van iemand, die zeer zeker meer gezien en ondervonden heeft, dan honderden zijner lezers te zamen? Van iemand, die, ofschoon te gebrekkig om in eene galerij van verdienstelijke mannen, en niet misdadig genoeg, om in eene galerij van boosdoeners geplaatst te worden, in allen gevalle, eene zeldzaamheid bezit, waardoor hij op de aandacht zijner lezers eene wettige aanspraak heeft: namelijk die van, in weerwil van zijn grillig en zonderling noodlot, in weerwil zijner menigvuldige schipbreuken en herhaalde gevangenneming en, zijner verbitterde en wraakdorstige vijanden,

en

en hoe de laster, nijd en afgunst ook tegen hem gewoed, welke aanslagen men op zijn persoon ook gemaakt hebbe, evenwel in zijn oog te zijn het vrolijkste, het gelukkigste, het benijdenswaardigste troetelkind, hetwelk de fortuin immer aan haren wispelturigen boezem getroeteld heeft. Ik zie er gevolgelijk ook geene de minste zwarigheid in, dat, indien anderen met honderde anecdoten hunner jeugd of kindschheid voor den dag durven komen, ik er dan ten minste wel eene eenige te berde zal mogen brengen.

In de eerste dagen na mijne terugkomst uit Engeland kon men, vooral onder de reeds te voren door mij aangehaalde omstandigheden, natuurlijk weinig verwachten, dat ik mij dadelijk met lust en ijver op de studie zoude toeleggen, en daar mijn woeligen geest reeds van kindsbeen af allen lediggang verfoeide, vestigde zich mijne aandacht op het zonderlinge plan, om mijn vaders hof te vergrooten, door een zijner daarin staande gebouwen af te breken, en zijne studeervertrekken, welke in dat gebouw het uitzigt op eene gemeene ruïneachtige achterbuurt hadden, in een der andere drie aangrenzende gebouwen te verplaatsen. Bij het voordragen van dit plan ontvouwde ik, met al de deftigheid eens door-

kneeden architekts, de groote voordeelen van dien afbraak, de belangrijke verbeteringen van het erf, de genoegens van een, op den hof uitziend, stil en vreedzaam boekvertrek; in een woord, ik droeg mijn plan zoo smakelijk voor, dat hetzelve de vaderlijke goedkeuring wegdroeg, en alvorens de, op niets verdachte, goede man, des anderen daags zijne oogen geopend had, alvorens het eerste schemerend morgenrood nog aan den horizont te bekennen was, zat ik reeds met hamer en breekijzer op de hooge nok van het dak, ja, voor dat een der huisgenooten zich uit de armen van Morphea had losgerukt, lagen de beide schoorsteenen reeds in zwarte stuivende puinhoopen, midden op den met gladde matten belegden vloer, tusschen hooge stapels van godgeleerde werken, onder elkander, en het dak had reeds al het voorkomen als of het door eenen fellen orkaan geteisterd was geworden. Men stelle zich hier een ieders bevreemding en verbazing bij het eerste ontwaken voor! — Men oordeele hier over de ontsteltenis en uiterste verslagenheid mijns vaders, die zijne bibliotheek als zijnen oogappel op prijs stelde; doch de behendigheid, waarmede ik de pannen, de steenen, het puin, het houtwerk, ja zelfs de zwaarste balken, binnen den tijd van hoogstens

stens veertien dagen, ieder afzonderlijk op hoopen had weten te stapelen, de ijver, het overleg, de onvermoeide kracht en volharding, met welke ik mijn begonnen werk, tot elks verwondering, voleindigde, hadden mijnen eersten misstap, welke slechts aan den vurigen gloed mijns eersten ijverzuchtigen aanvals was toe te schrijven, en welke ik ook nog dien zelfden dag, zoo veel mogelijk, verhielp, weder dubbel en dwars goed gemaakt; want niet alleen waren de overige gebouwen uit dien afbraak in beteren staat gesteld, den hof vergroot, het afgebrokene hout- en steenwerk, lood en koper bij openbare veiling verkocht en hadden nog al vrij wat opgebragt; maar zelfs had ik mijn vaders ruime paardenstal in eene gezonde, vrolijke en van alle gedruisch afgetrokkene studeerkamer herschapen.

Na dit staaltje mijner ligchamelijke vermogens, verwacht de lezer, zonder twijfel, dat ik het voornemen koesterde, om mijne octant en sabel voor troffel en kalkbak te verwisselen en mijnen naam uit de monsterrollen der Marine in het gilde der metselaren te doen overdragen. Maar neen! Hoezeer ik ook begreep, dat het hoog tijd begon te worden, om mijne keuze op een nieuw beroep te ves-

tigen, want ik telde reeds mijn 18de jaar, zoo bleef ik door de groote verscheidenheid van kostwinningen, door het eigenlijk *embarras du choix*, volstrekt besluiteloos. Intusschen drongen mijne ouderen weder op nieuw bij mij aan, om toch predikant te worden, en hoe koddig, hoe ongepast de overgang van matroos tot Evangeliedienaar, hoe belagchelijk de verwisseling van gekleurde kleppen en opslagen, met het zwart en deftig geestelijk gewaad, met mantel en bef ook wezen moge, zoo helde ik eindelijk tot deze keuze in allen ernst over. Het eenige bezwaar, hetwelk mij hierbij verbazend tegen de borst stootte, was het verschrikkelijk denkbeeld aan die zeven volle academie-jaren; het denkbeeld, dat ik meer dan een derde gedeelte van mijnen leeftijd achter den rug moest hebben, om op eenig vooruitzigt te kunnen rekenen, en welk vooruitzigt dan nog voor iemand van mijne jaren, van mijne verachterde verstandelijke vermogens? — Op welk ander lot kon ik staat maken dan, om op een of ander niets beduidend dorp of gehucht, mijne, uit Latijnsche, Griekſche, Hebreeuwsche, Arabische bronnen geputte godgeleerdheid, mijne, gedurende zeven jaren zwoegend bij een vergaarde kundigheden voor eene hand vol domme boeren of vis-

schers,

schers, welligt voor het grootst gedeelte; even als paarlen voor de zwijnen te werpen, en hoogtens een eenige armzalige zak guldens in het jaar tot loon van mijnen zuren arbeid te ontvangen? — Hierbij kwam nog een tweede bezwaar, namelijk, dat er ten minste nog een drietal jaren buiten dien toe vereischt werd, om mij voor de academie voor te bereiden; want het sprak van zelve dat ik daar, met mijnen, nog naar pik en teer ruikenden, onbeschaafden, verwilderden aanleg, een vrij bespottelijk figuur zoude hebben moeten maken: ook had ik tot hiertoe nooit eenige andere ingespannenheid van geest gekend, dan alleen in het van buiten leeren der 32 streken van het kompas, welke ik, zoo wel als ieder afzonderlijk touwtje in het wand, even zoo grif uit mijn hoofd wist op te zeggen, als de beste Mechelsche student zijne duizend en eene gebeden, zijne duizend en eene benaming uit het heilig dagboek.

Dan een blik werpende op den thans zoo vruchtbaren grond, den door mij gesléchten grond, welke, nog kort te voren, onder hooge puinhoopen bedolven lag, verdwenen weldra alle deze bezwaren, en dank, ja duizendmaal dank, zij den waardigen leeraar *Anosi*,

die, uit zuivere vriendschap en hoogachting voor mijne ouderen, vrijwillig de taak op zich had willen nemen, om zich met die voorbereidende opvoeding te belasten; dank mijnen rusteloozen ijver en volharding, maakte ik, binnen een drietal jaren, niet alleen tamelijk goede vorderingen in het Latijn en in verscheidene andere met mijne aanstaande gewigtige bestemming in verband staande wetenschappen; maar ik maakte ook vrij goede vorderingen in de geschied- en aardrijkskunde, in de Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen, zelfs stond ik in de eerste reeds zoo vast, dat ik meer dan eens de eer gehad heb van in Naardens Waalsche kerk, de, juist wel niet veel hersens vereischende, doch met dat al deftige, bediening van het voorlezers- en voorzangersschap *ad interim* waar te nemen, en de organist moest daarbij, al zeg ik het zelf, meermalen al de pijpen van zijn orgel laten vol blazen, om mij, zoo als men zulks noemt, te kunnen overbluffen.

Een gansch onverwacht toeval wierp echter alle deze geestelijke plannen en vooruitzigten voor altijd in duigen. In mijn vaders studeerkamer in diep gepeins verzonken, het vier en twintigste deel doorbladerende van een werk, het-

hetwelk, bij uitsluiting, handelde over den aard en natuur der goede en kwade engelen, over de zelfstandige hoedanigheden der ziel en deszelfs verblijf hier namaals, werd ik, die reeds half van deze aarde onttogen meende te zijn, eensklaps verrascht met eene vriendelijke aanbieding, om op een traktement van *f* 800, behalve de emolumenten, als civiel ambtenaar, naar 's Gravenhage te vertrekken. De raadsheer *Donker Curtius*, dezelfde weldoener, aan wiens schrandere regtsgeleerdheid ik mijne redding uit de handen mijner Bataafsche vervolgers verschuldigd was, had de maat zijner gehechtheid aan mijne ouderen willen volmeten, door bij zijnen vriend, den Heer *Rosvelt*, lid bij de Nationale Rekenkamer, te bewerken, dat ik, als klerk op het Burêau van Conversie der Nationale schuld, met eene plaats zoude begunstigd worden.

Niets was natuurlijker, dan dat deze zoo hoog aannemelijke voordragt, zoo wel door mijne ouderen, als door mij zelven, met een blij en dankbaar hart, zonder een oogenblik te verzuimen, werd aangenomen, en de lezer moge hieruit tevens in het voorbijgaan opmerken, van hoe onberekenbaar veel belang het is voor ieder ouder, wien het geluk der

zijnen ter harte gaat, om zich steeds, door gedrag en wandel, door eene immer voorkomende innemendheid en door alle die andere beminnelijke hoedanigheden, welke de hoofdvereischten des gezelligen levens uitmaken, de algemeene achting, liefde en belangstelling zijner stad-, land- en natuurgenooten te verwerven. Maar helaas! als geluk en voorspoed ons van alle kanten vriendelijk toelagchen, hoe weinig bekommert men zich dan veelal aar de goede of kwade gezindheid onzes naastens, hoe zelden bedenkt men daarbij, dat men door eenen wisselvalligen loop van omstandigheden welligt voor zich of voor de zijnen, ondanks de grootste schatten, de hulp en bijstand kan behoeven van de zulken, op welke men dikwijls het minste bedacht is. Doch alle zedepredikatien, welke, vrees ik, uit mijnen mond zoo vreemd in de ooren moeten klinken, daargelaten, wil ik den lezer liever voor een oogenblik mijn bureau op het Binnenhof te 's Gravenhage laten zien.

Onbegrijpelijk is het op wat al verschillende en zonderlinge wijzen iemand dikwijls al tobben moet, om op eene eerlijke wijze aan den kost te komen, dacht ik, onder het opklimmen van de, in allerlei bogten wentelen-

lende, donkere trap, naar mijn aanstaande verblijf, zijnde een ruim, op den Vijverberg uitziend, aloud vertrek in de vierde verdieping, alwaar ik, bij een tiental stijve kantoor-veteranen, mijne eerste opwachting maakte en al zeer spoedig de gezagvoerende commiesen, uit derzelver onbescheidene, gemaakte deftigheid, van den gedweeën klerk leerde onderscheiden. De eerste indrukselen van dit statig Prinselijk gebouw, en vooral de langwerpige, ernstige, nimmer lagchende troniën en witgepoederde staartpruiken mijner nieuwe overheden, had mij van stonden aan eene zekere schroomvalligheid, een, mij gansch ongewoon, gevoel ingeboezemd. Ik maakte mij beducht, dat mijne werkzaamheden veel te hoog boven mijn bestek zouden zijn. De pen beefde in mijne hand en mijn gezigt staroogde op die, groot mediaan formaat gedrukte bladeren welke door mij moesten ingevuld worden; dan hoe spoedig verdween die beschroomdheid, toen ik bemerkte, dat mijne eenigste, moeijelijkste en gewigtigste taak alleenlijk bestond, in het werktuigelijk nederzetten van eenige nummers, of in het teekenen van mijnen naam, of, en wel hoofdzakelijk, in het spelen van *vingt et un*, jassen of piketten, alzoo er somtijds geheele weken verliepen, zonder dat er door een

der

der acht en dertig, of, om niet meer te zeggen, dan ik gezien heb, door geen van allen, met welke ik een bureau uitmaakte, eene pen op het papier kon gezet worden, tenzij er wederom eene partij oude obligatien ter conversie ingezonden werd. — Doch die jaren van Schimmelpenninck en van Lodewijk hebben opgehouden te bestaan, en men weet den jongen tegenwoordig des te beter voor de ouden het gelag te doen betalen. In allen geval kon ik hier het oude spreekwoord: « De bekwaamheden komen met den post, » volkomen helpen bevestigen.

HOOFD-

HOOFDSTUK V.

Mijn tweejarig verblijf in 's Gravenhage. — De kathegiseermeester Zark op den Dennenweg. — Mijne drie honden. — De Nationale Bibliotheek en Monsieur Flament. — De Engelsche taalmeester Duncan. — Het letterlievend Driemanschap. — Mijne eerste werken, getiteld, « De Lof der Mismaaktheid» en « Verhandeling over de onderscheidene geslachten der apen» — Mijne aanstelling als onder-koopman te Batavia. — Mijne vrijaadje met eene gebogchelde. — Kasteelen in de lucht. — Een blaauwe scheen. — Wanhoop en ligtzinnig gedrag. — Vervolging van schuldeischers. — Vlugt uit den Haag. — Ontmoeting aan het Haagsche Schouw en te Haarlem. — Eene Mulattin. —

Men behoeft waarlijk niet veel wereld- noch menschenkennis te bezitten, om te kunnen voorzien, hoe het zoo al met mij, voor zoo verre de lezer mij tot hiertoe heeft leeren kennen, ten opzigte van gedrag en wandel gesteld moet geweest zijn in eene, voor den jongeling zoo gevaarlijke, zoo verleidelijke stad als 's Gravenhage. Deze zoo weinig goeds voorspellende inleiding zal al dadelijk een ongunstig voorgevoel verwekken, en wellig maakt

maakt men er reeds stilzwijgend uit op, dat ik, onder eene gesteldheid als de mijne, binnen weinige dagen na mijne aankomst aldaar, een der grootste lichtmissen worden moest, die er ooit in den Haag bestaan hebben. Wat zal ik hierop antwoorden? Het spreekwoord zegt: *qui s'excuse s'accuse.* Hoe zal ik mij hier dus het best uit de verlegenheid redden, zonder mijn werk, al aanstonds bij de eerste bladen, in waarheidsliefde verdacht te doen voorkomen? zonder hetzelve van dat krediet te berooven, buiten hetwelk al mijn geschrijf van nul en geener waarde zoude zijn. Zwijg ik over alle mijne ontmoetingen gedurende de twee jaren, welke ik als ambtenaar te 's Hage heb doorgebragt, dan zegt men, en zulks met regt, de man is niet openhartig, hij slaat geheele vakken in zijnen levensloop over het hoofd, en men vormt zich welligt van dit stilzwijgen veel ergere gedachten, dan werkelijk noodig is. Hang ik hier eene *Chronique scandaleuse* van alle mijne Haagsche avonturen op, dan zegt men weder, 's mans werk is, in plaats van leerzaam en stichtend te zijn, allerschadelijkst voor de jeugd. Het beste zal derhalve wezen, geloof ik, om zoo veel mogelijk den middenweg te behouden, en al wat er bij had behooren gevoegd te worden,

den, aan des lezers bescheidenheid over te laten.

Ik woonde op den Dennenweg, alwaar ik met eenen grooten tijgerhond, eenen zwarten waterhond, of zoogenaamden poedel, en een Spaansch mopje bij den kathegiseermeester Zark mijnen intrek genomen had op eene, boven zijne wagenmakers-schuur uitkomende, voorkamer, op welke ik door mijne gedienstige hospita, en mijne drie, meestal van honger blaffende, honden, door de buren gespijzigd werden.

Het eerste jaar mijns verblijfs werd bij uitsluiting aan de fraaije letteren toegewijd. De waardige grijsaard, aan wien ik al mijn geluk te danken had, en die steeds een wakend oog over mij hield, verschafte mij den vrijen toegang tot de *Nationale* Bibliotheek, en Monsieur *Flament*, des konings bibliothecaris, belastte zich met de taak, om mij zoodanige werken te geven als zijn edele begreep mij het dienstigste te wezen. De Engelsche taalmeester *Duncan* gaf mij les in het Engelsch, en weinig dacht ik daarbij, dat zijn onderwijs voor het vervolg van zulk een groot gewigt voor mij zoude geworden zijn. Indien menig jong mensch wist hoe vele voorbeelden er bestaan

van

van personen, die hunne broodwinning gevonden hebben in die talenten, in welke zij in hunne jeugd uit weelde onderwezen werden; zoo zouden zij hunne onderwijzers dikwijls vrij wat beter behandelen, en vrij wat beter partij van derzelver onderwijs trachten te trekken; want niemand weet wat het noodlot eenmaal over ons beschoren heeft.

Het was in 's Hage, en dus reeds op mijn 20ste jaar, dat ik voor het eerst eenen heimelijken aandrang gevoelde om de pen te voeren. Het eerste, door mij opgestelde stukje, voerde tot titel: *De Lof der Mismaaktheid*, hetwelk echter nimmer verder gegaan is dan in de archieven eener club, die, onder de zinspreuk *het klaverblad*, eene wet invoerde, waarbij de drie leden, uit welke dezelve bestond, verpligt werden, eenmaal 's weeks een opstel, onverschillig van welken aard, in de kleine vergadering voor te lezen. De leden, die met mij deze kleine geleerde club uitmaakten, of die, zoo als wij dezelve noemden, tot dit « Driemanschap » behoorden, waren de Heeren T. Hoijer en Anthonie Kist, thans beide woonachtig te 's Gravenhage. Mijn tweede stukje was eene verhandeling over de onderscheidene geslachten der apen; waarbij ik wil-

wilde betoogen dat die dieren, ten minste de orang-outang of zoogenaamde boschmensch, volgens de geregelde keten der natuur, de naaste schakel was van dien des negergeslachts. Ten opzigte van mijn eerstgenoemd werkje, wilde ik bewijzen, dat de mismaakte meestal, naar gelang der wanstaltigheid zijns ligchaams, dubbeld en dwars, naar het inwendige vergoed is geworden, en dat men over het algemeen veel meer fijn vernuft en schrander oordeel in het misvormde hoofd van eenen gebogchelden, dan in de sierlijk omhulde breinkas van eenen Adonis aantreft. De warmte en geestdrift, waarmede ik deze, zoo onbetwistbare als zonderlinge, daadzaak in al deszelfs eigenaardige bijzonderheden wilde ontvouwen, maakte zelfs zulk eenen sterken indruk op mijn gemoed, dat ik niet alleen aan al wat gebogcheld was, eene zekere hoogachting toedroeg, maar zelfs smoorlijk verliefd werd op Mejufvrouw M. H...., die te vergeefs door haar staal korset datgene poogde te verbergen, wat mij in haar, uit overdreven geestijver voor mijn zonderling stelsel, zoo bekoorlijk voorkwam. Naauwelijks had zich deze grillige en lastige hartstogt van mijne zinnen meester gemaakt, of het was met mijne lees- en schrijflust, waaraan ik menigen

nacht, dikwerf tot aan het aanbreken des dageraads, had toegewijd, eensklaps afgedaan. Verliefdheid is meestal, voornamenlijk op die jaren, eene koorts, welke niet slechts geheel het gestel, maar bijzonder de hersenen schijnt aan te grijpen. Nuttige en leerzame boeken werden nu door laffe en verwijfde romans vervangen; mijn vorig geschrijf bepaalde zich thans hoogstens bij het opstellen van eenige verliefde gedichtjes, en in plaats van daarbij dan nog ten minste *l'art poetique* van *Boileau* raad te plegen, zat ik somtijds met Helouïze en Abeillard, of met Werther en Charlotte, als een sentimentele verliefde quibus, in het dikste en afgezonderdste van het Haagsche bosch, of op de eene of andere hoog uitstekende duin aan het eenzaam zeestrand, tusschen mijne drie honden, te zuchten en te kwijnen, of liep als een Haagsche fat al de kransjes, damessaletten en speelpartijen af, om mijne gekronkelde schoone op alle hare voetstappen te volgen, welke nieuwe levenswijze voor iemand, die nog kort te voren, aan boord van een oorlogschip, met de pik- en teerkwast in de hand, tusschen schie- en bootsmansgasten leerde vloeken, knoopen en splitsen, een allerzonderlingst contrast moest opleveren: ook was het geene gemakkelijke taak, om al die uit-

uitgezochte en aan *de beau monde* bijzonder eigene spreekwijzen, tegen mijne ingekankerde lompe scheeps-termen te verwisselen, en mij op alle die fijn beschaafde hoedanigheden toe te leggen, welke den *homme du bon ton* van den ongemanierden scheeps-oorlogs-bonk onderscheiden. Ik, die tot hiertoe geen ander spel gekend had, dan het knikker-, koot-, lotto-, ganzebord-, knibbel- of commettenspel, moest mij nu eensklaps met de sterkste ingespannenheid van geest beginnen te oefenen in het omberen, Whist en Boston, bij welke, voor mij vreemde studie, ik meer dan eens mijnen vromen kathegiseermeester, onder het van buiten leeren der woorden spadille, manille, ponto en basta, over de verbastering van taal en zeden bitterlijk hoorde uitvaren. Ongemerkt begon ik nu ook eene menigte behoeften te leeren kennen, van welke ik tot hiertoe nooit iets gezien noch gehoord had; aan boord bestond mijne gansche toilet-tafel in eene puts versch uit de zee opgeschept zout water, waarin ik, even als een rotgans, een paar malen het hoofd tot over de ooren toe instak; thans zat ik dikwijls twee volle uren tusschen savonetballen en potten en flesschen met amandelpers, pomade, Macasser olie, eau de Cologne, eau de mille fleurs, lippen-zalf, opiat, krulijzers,

haar- tand- en nagelborstels, voor den spiegel, of verkwistte den kostelijken tijd in het kunstmatig plooijen mijner zijden vleeschkleurige kousen. Kortom ik werd een ondragelijk Haagsch *petit maitre.* Mijn aanstaand rijk huwelijk als onmisbaar beschouwende, liet ik de Nationale bibliotheek en mijnen Engelschen meester varen, en abonneerde mij in de manege van Stephani, in den Franschen schouwburg en in de zoogenaamde melk-societeit, alwaar het destijds aan geene snaken van mijnen stempel haperde, en stelde mijne levenswijze, (alles op rekening der aanstaande aanzienlijke bruidschat,) zes maal hooger in, dan mijn rang en bestaan als klerk zulks gedoogden. Hoe meer ik nu op deze wijze in welgemanierdheid en galanteriën begon toe te nemen, hoe slimmer het er met mijne financiele omstandigheden begon uit te zien; de eene schuldeischer was naauwelijks met de geruststellendste beloften en vooruitzigten op mijn aanstaand huwelijk vertrokken, of de andere stond al weder voor de deur. Mijn goede vader, wien ik met brief op brief bestormd had, zond mij wel een schat van vermaningen en zedelessen, maar geene klinkende munt, en toen men hem te verstaan gaf, dat het water tot aan de lippen gestegen was,

zond

zond hij mij eene Russische obligatie, met aanbeveling om die toch vooral niet te verkoopen. De verzoeking was echter voor mij veel te sterk, en naauwelijks had ik, die dom genoeg was te gelooven dat dit effect de volle waarde had, deze gewaande schat in handen, of ik ijlde met dezelve naar mijnen eerlijken *homme d'affaire Polak*, die mij, tot mijne verbazende en smertelijke teleurstelling, hoogstens *f* 7 ten honderd aanbood. Behalve de beslommering mijner pecuniële omstandigheden, viel er, na verloop van een twaalftal maanden vrijëns, eene nog dringender omstandigheid voor, om zoo spoedig mogelijk op de voltrekking van mijn huwelijk aan te dringen. Ik was namelijk, door den WelEdelen heer *W. Kist*, een van de broeders mijner moeder, destijds lid van den Aziatischen Raad, begunstigd geworden met den post van onderkoopman te Batavia, en had daarbij tevens de tijding ontvangen, dat het schip, hetwelk mij, na het afleggen van den eed, naar Oost-Indië zoude overvoeren, reeds voor Hellevoetsluis zeilree lag.

Het hooge woord moest er dus nu uit, en ongelukkig was mijne aanstaande bruid van eene verregaande laconische, ja van eene ijs-

koude ziel- en ligchaamsgesteldheid. Het scheen dat Cupidos schicht zich geenen weg had weten te banen door de hooge bulten, die haar jeugdig hart, zoo wel van voren als van achteren, tegen alle verliefde aanvallen schenen te willen verdedigen; dan ik dacht de liefde zal zich zonder twijfel wel, even zoo als de bekwaamheid met den post, na de voltrekking van het huwelijk beginnen te ontwikkelen, en begrijpende dat de ouders veel liever eenen armen klerk tot schoonzoon zouden willen aannemen, dan voor altijd met eene gebogchelde oude vrijster te blijven zitten, nam ik het verkeerd en dwaas besluit, om, zonder de geringste voorkennis, bij hare ouders om hare hand te vragen. Deze mijne eerste huwelijks-verklaring had bijzonder veel van eene koddige melodrame, en wie weet of ik er den eenen of anderen tooneelschrijver geenen grooten dienst mede zoude doen, met er in het voorbijgaan een paar woordjes vlugtig van aan te halen.

Met een tusschen vrees en hoop kloppend hart, en met mijne acte als onderkoopman in de hand, aan de zijde van mijnen aanstaanden schoon-papa op eene canapé zittende, kwam mijne huwelijks-verklaring al stotterende en sta-

stamelende en bloozende voor den dag. Uit zijne eerste gebaren dacht ik, dat de man, even als in *le Bouffe et le Tailleur*, driftig zoude opgevlogen zijn om mij met een *non, non, non, vous ne l'aurez pas*, aan te vallen; maar neen, het scheen, dat ik, ofschoon geen erfgoed te wachten hebbende, alle hoop had van mijne wenschen weldra vervuld te zien. « Zoo uw vader acces voor u komt vragen,» was zijn antwoord, « zal het aan mijn consent niet haperen.» Naauwelijks waren deze voor mij zoo vreugdevolle woorden 's mans lippen ontrold, of ik rende *ventre à terre* met een paar harddravers naar mijne geboortestad, en kwam zelfs reeds den daarop volgenden dag, met eenen deftig verzegelden accesbrief, terug.

Hij die ooit verliefd, smoorlijk tot over de ooren toe verliefd is geweest op een meisje, hetwelk eenige duizenden gerande dukatons, behalve eenige onoverzienlijke landerijen en weelderige klaverweiden in het land van den Briel of elders te wachten heeft, zal zich hier het best voor een oogenblik in mijne plaats kunnen stellen, en zoo er ooit kasteelen in de lucht gebouwd zijn, dan was het thans bij deze gelegenheid. Een reisje naar Zwitserland

en Italië gedurende de witte broods-weken, een paar schimmels op stal, mijn naam met groote letters op het hek van een of ander buitengoed, enz. enz., dit alles sprak, dacht ik, als een boek; maar hoe dikwerf waant men zich niet in het bezit van datgene, hetwelk ons bijna reeds zoo goed als zeker toeschijnt, terwijl de geringste tusschenkomende omstandigheid dikwerf genoeg is, om eensklaps ons beste hopen te doen verijdelen. Bij het doen mijner huwelijks-verklaring aan den vader, had ik mij, om het gevoel van eigen waarde, noch om de eigenliefde zijner dochter niet bekommerd, en deze mijne lompe onachtzaamheid had de gansche zaak bedorven. De accesbrief werd in de ouderwetsche statige voorzaal, onder een glas madera, beurtelings door vader, moeder en dochter gelezen, en na eene lange ernstige pauze, troffen mij de verschrikkelijke woorden: « Mijnheer, ik heb geene de minste inclinatie voor u,» als eenen donderslag in de ooren. Bruid, bruidschat, rijkdom, rang en waardigheid waren nu eensklaps als zoo vele rookwolken verdwenen; gereptelijke vervolgingen van eenen zwerm onmeedoogende schuldeischers, bespottingen van alle kanten, hatelijke herinneringen, donkere vooruitzigten, bange voorgevoelens, en eindelijk

lijk de woeste zee, het ongezonde en brandend heete Java, zweefden mij nu voor het gezigt. Deze zoo onverwachte als geduchte omwenteling was te verschrikkelijk voor mijne nog onervarene jeugd; door ontsteltenis verpletterd, dood bleek tegen den kouden marmeren schoorsteenmantel leunende, deinsde ik vol angst en ontzetting terug voor het akelig verschiet, hetwelk mij nu plotseling toegrijnsde, en wanhoop en vertwijfeling, ja gedachten aan zelfverwoesting vervingen nu de plaats, alwaar mijne schitterende luchtkasteelen tot puin en stof ineengestort waren; doch wel verre van deel te nemen in mijne aandoeningen, of het eenmaal over mij uitgesproken lot te herroepen, verbeeldde ik mij veel eer een schaterend gelach te hooren opstijgen onder uit de keuken, alwaar mijne zich gewrokene trouwelooze bruid hare eerste triomf waarschijnlijk aan de huisbedienden had medegedeeld. Even als zeker Haagsch predikant, die juist in dat zelfde tijdstip, met zijn portret onder den arm, digt in mijne buurt aan de deur gezet was, durfde ik naauwelijks het hoofd van spijt en schaamte opslaan. Bijna had ik de pen weder opgevat, om al, wat ik voorheen ten voordeele van mismaakten en van gebogchelden geschreven had, niet alleen te herroepen, maar zelfs om

een tegenschrift op te stellen, hetwelk tot titel zou voeren: « Wacht u voor degenen die van God geteekend zijn. » Te vergeefs zocht ik nu verstrooijing in woelige koffijhuizen, in komediën en concerten, te vergeefs verkwistte ik mijn geld aan biljardtafels, in kolfbanen, op kermis en danspartijen, of in zoodanige plaatsen als voor den jongeling aan ziel en ligchaam meestal schadelijker zijn dan de pest; niets was in staat om mij dien schandelijken blaauwen scheen te doen vergeten, veel minder nog om mij ooit weder met het geslacht der gebogchelden te verzoenen. Hierbij moest nu tot overmaat van rampen natuurlijk nog bijkomen, dat ik van alle kanten, door eenen stoet van hongerige beeren, bestormd werd. Woeker-joden, galanterie-kramers, huurkoetsiers en dansmeesters zaten mij nu met mijnen kathegiseermeester aan het hoofd achter de hielen, en maakten het mij zoo benaauwd, dat ik het raadzaam keurde om op zekeren schoonen morgen met stille trom den Haag te verlaten, in de hoop van door den Aziatischen Raad in staat gesteld te worden, een ieder voor mijn vertrek naar Batavia te kunnen voldoen. Met dit niet zeer brillant vooruitzigt *per pedis apostolorum* mijne koers naar Amsterdam stevenende, kwam ik tegen den avond,

be-

bestuifd en afgemat, te Haarlem aan, na gedurende den gansehen dag alle mijne tot hiertoe begane dwaasheden en misstappen overpeinsd, en na heilig bij mij zelven voorgenomen te hebben, om bij mijne intrede in een nieuw werelddeel, een geheel nieuw gedrag en wandel aan te nemen. Daar ik hoogstens gelds genoeg bezat, om in mijne eigene noodzakelijkste behoeften onder weg te voorzien, had ik twee mijner honden achtergelaten en mij alleenlijk door mijnen getrouwen Matjank laten vergezellen; deze sierlijk gespikkelde groote tijgerhond, was met eenen der Oost-Indische raadsheeren uit Batavia overgebragt, en ik maakte er mij dus een zeker genoegen van, het goede dier naar zijn geboorteland terug te brengen. Ongelukkig echter kwam mij deze mijne sentimentele beestlievendheid vrij duur te staan. Niet ver van het Haagsche Schouw had mijn hond eenen langs den weg grazenden hoop schapen aangevallen en een derzelver de strot afgebeten. De deswege vergramde herder, geen moed genoeg hebbende om zich op den hond te wreken, pakte mij bij de kraag met bedreiging van niet los te zullen laten alvorens ik hem *f* 14 voor de begane schade had neergeteld. Mijn gansch vermogen bestond hoogstens in een zestal worpen arm-

zali-

zalige zesthalven; tegen den herder, een vierkante stevige boer met het mes in de vuist en zijnen grooten herdershond aan zijne zijde, kon ik, tengere hals, niets uitrigten. Tegenwoordigheid van geest was dus het eenige middel, hetwelk mij uit dit netelig geval kon redden. « Ziedaar man, » riep ik uit, terwijl ik hem mijn spinsbekken horologie toereikte, « zoo gij het voor God en uw geweten kunt verantwoorden een gouden horologie aan te nemen, geluk er dan mede. » De domme boer, die weinig vermoedde, dat dit prul hoogsten zes gulden waarde hadt, liet mij oogenblikkelijk los, en stak zijne gewaande gouden buit met blijkbare gretigheid in de zak.

In Haarlem vernam ik met niet weinig genoegen, dat ik hier in het hartje van de kermis was aangekomen, en dat de redoute juist begonnen was. In plaats van dus in mijn logement tegen mijn grillig gesternte te blijven zitten morren, wilde ik beproeven, om mijne gegronde droefgeestigheid al dansende te verzetten, en stapte luchtig en vrolijk de fraai verlichte, en met Haarlems schoonen opgevulde, danszaal binnen, weinig vermoedende, dat deze toevallige en potsige inval de aanleidende oorzaak zoude zijn van mijne wonder-

baar-

baarlijke verheffing uit den wanhopigsten en beklagelijksten toestand, tot den hoogsten trap van huishoudelijk geluk, rijkdom en grootheid. Het eerste voorwerp, hetwelk hier mijn oog tot zich trok, en mij van stonden aan eene voor mij nimmer te voren gekende gewaarwording inboezemde, was eene jeugdige, beelderig gemaakte, Mulattin, en naauwelijks hadden onze oogen elkander voor het eerst ontmoet, of het scheen als of wij beiden tegelijk, als door eenen sympatetischen schok, werden aangegrepen, althans wij verloren elkander geen oogenblik meer uit het gezigt, en de uitkomst deed zien dat wij beiden tegelijk op den plotselingen inval gekomen waren van voor elkander geboren te zijn.

HOOFD-

HOOFDSTUK VI.

Over het kiezen eener gade. — Het bal te Haarlem. — Gelukkige kennismaking met Mejufvrouw *B*... en de famille *S.* op Stad en Vaart bij Haarlem. — Spoedig geklonken trouwbelofte. — Inhoud eens briefs aan mijne ouderen, of korte schets van de eerste heldin der geschiedenis. — De schrijver trouwt eene schatrijke Mulattin. — Schets van dat huwelijk. — Zonderlinge lotverwisseling. — Nieuwe levenswijze. — Uitstapje naar Gelderland. — Vertrek naar Noord-Amerika. —

« Welk een zonderlinge smaak moet de schrijver gehad hebben?» hoor ik hier den lezer met opgetrokken neus uitroepen; « eerst te verlieven en op trouwen te staan met eene gebogchelde, en nu weder eensklaps eene Mulattin tot vrouw te willen nemen en,» zoude mijn kathegiseermeester hier bijvoegen, « welk eene onvergefelijke ligtzinnigheid, om iets, waarover onze brave voorouders zeven volle jaren rijpelijk wikten en weegden, zoo maar als het werk van een oogenblik te beschouwen, en in het kiezen eener gade even zoo dartel te werk te gaan, als eene wapperende ka-

kapel, die van de eene bloem op de andere vliegt?» Zulks is, dit wil ik rondborstig bekennen, al wederom eene dier onverschoonlijke dwaasheden mijner jeugd; maar destijds dacht ik, wat zoude er toch van bijna de helft der schoone sekse moeten worden, indien de smaken niet verschilden, of indien een ieder zich dezelfde begrippen van ware schoonheid vormde? en wat baat het of men zeven jaren, of zeven uren in het kiezen eener gade bezig is, daar de ondervinding toch reeds van tijden her geleerd heeft, en nog dagelijks bevestigt, dat onze rede, zoodra de bedwelmende invloed der liefde zich eenmaal van ons heeft meester gemaakt, ons meestal begint te begeven? Buitendien was al wat tot het vrouwelijk geslacht behoorde, op die jaren, even zoo onfeilbaar in mijne oogen, als Gregorius VII in die der Pausgezinden; ik dacht, even zoo als menig verliefde tegenwoordig nog denkt, dat zij, die mij in eenen wenk des tijds, voor altijd aan zich wist te boeijen, het evenbeeld der deugd, der liefde, ja van alle vrouwelijke volmaaktheden zelve moest wezen, en ofschoon van achteren gebleken is, dat ik in mijne verwachtingen geenszins teleurgesteld werd, zoo durve ik hier evenwel deze zonderlinge en niet altijd proefhoudende stel-

stelregels niet als raadzaam of als voorzigtig aanbevelen, alzoo ik vrees, dat menig een rede zoude hebben, om met onzen goeden *Franklin* uit te roepen: « *I paid too much for my whistle.*»

Bij het binnenkomen der danszaal was men juist bezig met den eersten walsch; mijne keuze was dus gedaan in een oogenblik, dat het kastanjebruine voorwerp mijner plotseling opgekomene liefde, in een bevallig en met bloemenkransen omboorde gazen danskleedje, op een paar fijn geschoende, naauwelijks den grond aanrakende kleine voetjes, met ontbloote hals en schouderen, in eene wellustige houding als eene zephire door de zaal in de rondte zweefde; doch zoodra had zij den arm van haren reeds benijden cavalier niet losgelaten, of ik klampte haar, even als een Algiersche kaper op zijde, sloeg geene quadrille, kolonne, walsch, noch gavotte met haar over, bleef, al koutende van liefde en van onveranderlijke vriendschap, den ganschen nacht met haar de zaal op en neder wandelen, en had in die vijf, zes uren reeds meer veld gewonnen, dan bij de koudbloedige Mejufvrouw *H.* gedurende twaalf volle maanden. Evenwel moet ik bekennen, dat het blinde toeval mij hier niet wei-

weinig behulpzaam was. Een der voogden mijner half verloofde, die kort te voren rijk gezegend met haar uit de West-Indiën was aangekomen, en op wiens buitengoed, *Stad en Vaart*, zij, gedurende de vacantie, haar verblijf hield, moest tot mijn groot geluk juist een mijner bloedverwanten en naamgenooten zijn, hetgeen natuurlijk al aanstonds aanleiding gaf tot eene spoedige kennismaking, en zelfs tot eene gulhartige uitnoodiging ten zijnent, te meer *daar des* mans West-Indiaansch gastvrij karakter nog met die hartelijke familieziekte bezield was, door welke de geslachten in de dagen van ouds als het ware een gezin uitmaakten, en van welke voorvaderlijke gehechtheid thans helaas alleenlijk nog slechts in Zaandam, Broek en Waterland eenige flaauwe sporen te vinden zijn. Geen wonder derhalve dat deze goedhartige voogd de aanzienlijke schatten zijner pupille veel liever ten deele zag vallen aan eenen zijner bloedverwanten en naamgenooten, dan aan iemand welke hem wild vreemd was; geen wonder derhalve ook, dat hij mijne spoedige vertrouwelijkheid met zijne pupille met geene onverschillige oogen aanzag, dat mijne bruid daardoor in hare niet minder spoedige wederliefde aangemoedigd en versterkt moest worden, en eindelijk dat wij, onder het op-

wandelen der donkere laan van het lusthuis, in hetwelk wij, onder een en hetzelfde dak, zouden huisvesten, reeds van ringen gewisseld en onze wederzijdsche trouwbelofte met eenen liefdekus verzegeld hadden.

Den volgenden morgen door het gezang der vogelen ontwaakt, en al het gebeurde bijna als eenen liefelijken droom, als eene dier menigvuldige hersenschimmige spelingen des jeugdigen vernufts beschouwende, bezocht ik, terwijl al de huisgenooten nog, behalven de voogd, in de armen van Morpheus ingesluimerd lagen, de plaats waar de eerste steen mijns geluks eenige uren te voren gelegd was, en hier juist bezig zijnde met de indrukselen der lieve kleine voet mijner aanstaande, met gevouwene handen in verrukking aan te staren, werd ik eensklaps uit mijne verliefde mijmeringen opgewekt, door den voogd, die mijne gedachten scheen te raden, die, mij geluk wenschende met mijne gedane keuze, een tafereel van hare rijkdommen voorhing, hetwelk hare deugden, en, in mijn oog, bekoorlijke volmaaktheden, dubbele luister en waarde bijzetteden; doch die mij tevens den raad gaf, om, alvorens eenige verdere stappen te doen, mijne ouders van een en ander ken-

kennis te geven; waarop ik oogenblikkelijk de pen opvattede, en nog dienzelfden dag den volgenden brief per extra post naar Naarden afzond.

Stad en Vaart bij Haarlem, 24 Junij 1806.

Waarde Ouders!

Het is met den acces-brief bij Mijnheer en Mevrouw *H*.... te 's Gravenhage, tot mijn groot geluk, gek afgeloopen; na een jaar lang gezucht, gebrand en gevrijd te hebben, heeft de dochter mij eensklaps de zak gegeven, en zulks alleen omdat ik mij met mijne huwelijks-verklaring aan de ouders, in plaats van aan haar zelve geadresseerd heb. In de eerste verliefde buijen dacht ik dien geduchten slag nimmer overleefd te zullen hebben, en was zelfs niet geheel vrij van *Wertheresche* ijlhoofdigheid; doch deze lastige kwaal op een kermisbal al dansende willende verzetten, bragt mijn gelukkig gesternte mij in kennis met eene beminnelijke schatrijke West-Indische dame, met welke ik reeds zoo ver gevorderd ben, dat uwen acces-brief, aan den Heer *H*...., onder een ander enveloppe, hier

561034

al dadelijk weder van pas had kunnen komen; ongelukkig heb ik hier echter niet opgedacht, en moet u derhalve al weder om eenen anderen lastig vallen.

Mijne aanstelling als onder-koopman naar Oost-Indië was het gelukkig toeval, aan hetwelk ik deze nieuwe, onverwachte, spoedig opgekomene kennismaking en mijne komst op Stad en Vaart, het buitenverblijf van onzen West-Indischen neef, te danken heb; want het was op mijne reis naar Amsterdam, dat ik hier op zulk eene romaneske wijze moest aanlanden.

Zonder twijfel zullen ÜEdn. verlangend zijn, om iets meer omstandigs van deze rijke schoone te vernemen, alvorens uw consent tot ons huwelijk toe te zenden. Haar naam is Wilhelmina B...., haar geboorteland is Zuid-Amerika, van geslacht is zij eene Mulattin; dat is, half Negerin en half Blanke.

Gitzwart, wollig en kroezig haar, twee schoone rijen ijvoorwitte tanden, een paar groote zwarte oogen, in welke goedheid en onschuld te lezen zijn, en eene kastanjebruine kleur, maken haar portrait uit. De afgunst

zou

zou hier welligt eenen platten breeden neus en een paar dikke lippen willen bijvoegen; maar de liefde is blind, en haar fortuin legt boven dien eene pleister over alles, wat in eens anders oog mishagelijk mogt toeschijnen. Hare leest is een pronkjuweel van welgemaaktheid; hare ledematen zijn van eene fijnheid en lenigheid, welke bijna zouden doen vermoeden, dat zij van een edeler ras is dan het onze, en nooit heb ik iemand met meer gratie zien dansen, of met vlugger vaart zien zwemmen, dan deze bevallige, beminnelijke en hartelijk geliefde Creole. Zie daar, lieve ouders, eene schets van uwe aanstaande schoondochter, voor zoo verre het uiterlijke betreft. Over hare inwendige hoedanigheden kan ik nog weinig oordeelen, alzoo ik haar eerst sedert de laatste redoute te Haarlem heb leeren kennen; doch zij is hoogstens twaalf jaren oud, en kan dus even als eenen jongen buigzamen wijnstok opgeleid worden, zoo als men slechts verkiest. Ik tel, wel is waar, zelf nog geen twintig jaren; maar wij willen hopen dat ons verstand tusschen de Keerkringen, even zoo wel als ieder ander voortbrengsel dier verzengde gewesten, vroeger uitgebroeid, en wij, door de hand der liefde geleid, met elkanders kinderachtige zwakheden en gebreken wederzijds

geduld en toegevendheid mogen leeren gebruiken. Die twaalfjarige ouderdom mijner bruid zal u welligt wat te voorbarig toeschijnen, om reeds aan trouwen te denken; maar haar voogd, die doctor van beroep is, zoude mij zeker zijne toestemming niet gegeven hebben, zoo zij niet huwbaar was. Zelfs hoor ik dat de de Indiaansche meisjes in haar land reeds op derzelver achtste jaar als huwbaar beschouwd mogen worden. Hare eigenlijke moedertaal is Creoolsch, of Neger-Hollandsch; echter begint zij reeds vrij wel te spreken; ook heeft zij zich onlangs laten doopen, zoo dat zij met het Fetisme harer voorouderen, even zoo min als met derzelver aangebedene slangen en hagedissen, niets meer heeft uitstaan, maar integendeel druk bezig is met hare belijdenis te leeren. Hare ouders waren beide ongehuwd, en hier hoor ik u, dunkt mij, reeds met verontwaardiging uitroepen: « Goede hemel! een Heidensch onecht Negerkind voor eene Dominés dochter!... wat zal Naardens gemeente, wat zal geheel de wereld daarvan zeggen! » Dit klinkt, zulks wil ik van harte bekennen, vrij koddig; doch ik houde mij ten vollen overtuigd, dat mijne goede ouders te verlicht denken, om haar, uit hoofde der zwarte kleur van haar vel, uit

een

een verachtelijk oogpunt te beschouwen, veel min nog om te kunnen veronderstellen, dat die zwartheid het gevolg zoude zijn van den vloek, door de Godheid over het geslacht van Kaïn uitgesproken, zoo als sommige domkoppen van Godgeleerden, hebben durven beweren, en, wat hare onechte geboorte betreft; zulks kan men haar waarachtig niet ten kwade duiden: zij, die de onschuld en de deugd zelve is, kan het immers niet helpen, dat de menschen in de West-Indiën even als de konijnen en de bavianen onder elkander leven, noch dat de Bijbel- en Zendeling-genootschappen zich meer bekommeren om den zedelijken toestand van Negers en Indianen, dan om dien van Blanken en Christenen, wier gedrag en wandel in die gewesten eigenlijk tot voorbeeld diende te strekken.

Voor zoo ver mij tot heden toe bekend is, bestaan er van de zijde mijner aanstaande schoon-mama geene nabestaanden, noch betrekkingen; tenzij welligt eenige zwarte tantes, neven of nichten, aan de boorden van den Senegal en de Gambia, in het binnenste van Afrika, onder de Felupsche, Jalofsche, Mandigoesche of Fulahsche Negerstammen, of van vaders zijde onder de geringere volksklas-

se van Westphalen. Ik heb derhalve een voorregt, hetwelk menig echtgenoot, die, bij het nemen eener vrouw, dikwijls eenen ganschen zwerm van nabestaanden tevens op zijne hoornen nemen moet, het best op prijs zal weten te stellen. In een woord, deze partij komt mij in allen opzigte zoo aannemelijk voor, dat ik dezelve, vooral onder mijne tegenwoordige hagchelijke omstandigheden, als eene der grootste weldaden beschouw, welke de Voorzienigheid over u en uw kroost zoude kunnen uitstorten.

In ongeduldige afwachting noeme ik mij met kinderlijke liefde en hoogachting,

Waarde Ouders!

Uwen gehoorzamen en liefhebbenden Zoon,

J. G. SWAVING.

Men kan nagaan welken zonderlingen indruk deze brief op die vrome, door en door zedige en kinderlievende ouders moet gemaakt hebben, en ware dezelve niet door een paar klem bijzettende regels van den voogd bekrachtigd geworden, dan hadden die goede zielen zeer zeker gedacht, dat ik, door het blaauwtje bij Mejufvrouw *H.*, in mijne hersenen

nen gekrenkt was geworden, te meer nog daar zij met dienzelfden post een berigt van den Heere Van Bosveld uit 's Gravenhage ontvingen, dat ik sedert eenige dagen mijnen post en woonplaats verlaten had, en dat niemand wist waar ik gestoven of gevlogen was. Ook duurde het niet lang, of ik ontving, in plaats van eenen tweeden acces-brief, een kort, doch bondig antwoord, waaruit ik maar al te duidelijk bespeurde, dat ik mij in mijne voorgevoelens niet vergist had. In liefdesgevallen heeft het ouderlijk gezag evenwel niet altijd de gewenschte uitwerking. De ongewone bevalligheden mijner West-Indische schoone, haar engelachtig karakter, hare ongekunstelde *naïve* wederliefde, en daarbij hare vrije en onbelaste koffijplantagie, waren in mijn oog van vrij wat meerder kracht en waarde, dan de bekrompene vooroordeelen jegens kleur, afkomst en geboorte: ik gehoorzaamde, wel is waar, oogenblikkelijk aan het bevel mijns vaders, door *ipso facto* naar den Haag terug te keeren, maar bleef niet te min op zijne toestemming aandringen, en zag mij met het voorwerp mijner liefde, twee maanden na de eerste kennismaking, door den band des huwelijks vereenigd.

Zoo iemand mijner landgenooten echter ooit op den inval mogt komen om met eene Mulattin te trouwen, dan rade ik hem ten sterksten aan, om zulks zoo veel mogelijk *incognito* te doen, of ten minste zijne zwarte bruid eenen stevigen sluijer voor te hangen; want het bloed vliegt mij thans nog onder het schrijven in het gezigt, bij de herinnering aan al dat hatelijk bekijk, dat vervloekte geginnegap en gejoel, hetwelk ik op mijnen weg van de oude Turfmarkt naar het Stadhuis op den Dam, en van daar naar de Walsche Kerk, bij die nimmer door mij te vergetene trouwpartij heb moeten ondervinden. Ongelukkig moest daar bovendien nog bijkomen, dat wij, die gezamenlijk nog geene 33 jaren konden bijeenbrengen, zulk een klein en kinderachtig voorkomen hadden, dat een ieder zich bevoegd scheen te achten, openlijk met ons den gek te steken. Een vierkant Amsterdamsch vischwijf, zijnde eene der 28, meestal hoog zwangere bruiden, met welke wij voor de balie stonden, was zelfs onbeschaamd genoeg om midden in deze statige plegtigheid, met de handen in de zijde, en schaterend van lagchen, uit te roepen: « Wat doet die zwarte bloed in de kou? » — Eene andere dame van het Fransche pad liet daarop volgen: « de dreumes heeft vergeten zijne bruid

bruid te wasschen.» Kortom, ik dankte God, toen deze noodzakelijke, doch voor mij vrij lastige plegtigheden, zoo voor de Municipaliteit als voor den predikstoel afgeloopen waren, en vooral toen ik weder ten huize mijner vrouws voogden, alwaar de bruiloft, op rekening mijner plantagie, gevierd werd, behouden was aangeland; want ongewoon zijnde aan de misselijke beweging van een Amsterdamsch sleedje, was ik, uit vrees van zeeziek te worden, genoodzaakt om met mijne hoog gekrulde kuif, mijne klak onder den arm, mijne onderwetsche zilver gebordunrde vestpanden, glimmende rok en vleeschkleurige zijden kousen, op papieren zooltjes door dik en dun en door een krielend gewoel van straatjongens en nieuwsgierigen, met mijnen grooten ruiker op de borst, naast het sleedje te loopen. Niet minder verrukt en opgetogen was ik den volgenden morgen, toen wij, in plaats van ons, zoo als helaas met menig huwelijkspaar maar al te dikwijls het geval is, met de handen in het haar over onzen volgenden toestand te moeten bekommeren, den beëedigden inventaris hoorden voorlezen van zoo vele aanzienlijke rijkdommen, welke waarschijnlijk met zoo veel zweet en arbeid, misschien wel met opoffering van de noodzakelijke behoeften des levens, door een

een ander zijn bijeenvergaard, als of men er de eeuwigheid mede kon instappen, en welke thans in een wenk des tijds, alleenlijk door het uitsteken van mijne regterhand, eens vooral mijne wettige en onbetwistbare eigendommen geworden waren. Nooit zal ik vergeten, welke gewaarwordingen er in mijn binnenste opstegen, toen ik al die vreemd uitgezochte en romaneske Negernamen hoorde aflezen, en daarbij nadacht, hoe kort te voren ik zelf nog als een slaaf aan boord van een oorlogsschip, als een slaaf op het Bureau van Conversie, mijne overheden naar de oogen moest omzien, terwijl ik mij nu daarentegen eensklaps tot bezitter en oppergebieder van ver over de honderd mannen, vrouwen en kinderen verheven zag. Nog waart mij het gebeurde op dien heugelijken morgen als eene roman, als eene Arabische nachtvertelling voor den geest, als ik terugdenk op de voorlezing van die honderde akkers land, die duizenden van vruchtdragende koffijboomen, rijst- en maïsvelden, veeweiden, bosschen, moestuinen, woonhuizen, koffijschuren, timmerloodsen, Negerhutten, paarden, rijtuigen, jachten, roei- en zeilbooten, welke ik nu allen als mijn eigendom kon beschouwen. Eene ontmoeting van dezen aard, zoo zelden in den loop van het dagelijk-

lijksche leven voorkomende, moest vooral eenen onbeschrijfelijken indruk maken op iemand, die op zijn vertrek stond om te Batavia naar een goed heenkomen te zoeken, en die van geen zijner bloedverwanten gronds genoeg ter ruimte zijner voetzolen te wachten had.

Is getrouwd te zijn, vooral gedurende de eerste drie weken, eene aardsche zaligheid? men stelle zich dan het alles te bovengaande geluk voor oogen van hem, die zich, bij die heerlijke genietingen, welke de wittebroodsweken aanbieden, nog boven dien zoo alleronverwachtst tot den hoogsten staat van rijkdom en aanzien verheven ziet. Ook was het geene gemakkelijke taak, om, onder zulk eenen plotseling opgekomenen voorspoed, vooral op die jaren, de noodige mate van nederigheid in het oog te blijven houden, vooral wijl een ieder zich nu scheen te beijveren, om mij in mijnen kinderachtigen waan, door lage vleijerij, van alle kanten hoe langer hoe meer te versterken. Nimmer had ik tot hiertoe de wereld van eene ongunstiger en verachtelijker zijde leeren kennen, dan na deze mijne gelukkige lotverwisseling: zij, die mij te voren ver beneden zich beschouwden, die mij als eenen losbol hadden uitgekreten, werden

den nu eensklaps mijne warmste vrienden; anderen, die te voren beweerden in geen de minste verwantschap met mij te staan, liepen mij nu met de woorden lieve neef en nicht de deur af, en naar gelang mijne rekeningen bij koks, pasteibakkers en wijnkoopers opsomden, naar evenredigheid vermeerderde ook het getal dergenen, die mij nu met de warmste verzekeringen van ongeveinsde vriendschap kwamen bestormen. Zoo ik mij niet stellig had voorgenomen alle aanstootelijke personaliteiten in dit werk zorgvuldig te vermijden, zoude ik hier eenige thans op hunne beurt vermogende personagiën kunnen tentoonstellen, welke het getal mijner toenmalige laaghartige vleijers en tafelschuimers hebben uitgemaakt. Dezelfde in het oogloopende verandering bespeurde ik nu ook in mijne voormalige schuldeischers, en zij die mij nog geene maand te voren met de hatelijke bedreigingen van deurwaarder en *habus corpus* eene kille schrik op het lijf joegen, boden thans, zoo gedwee als lammeren, ja nog kruipender dan Duitsche hofbedienden, op nieuw derzelver diensten aan. Dezelfde verandering was ook bij mijne triomphante terugkomst zigtbaar in het gedrag mijner civiele opperhoofden, en vooral bij de inlevering van mijn verzoek om ont-

ontslag. Mijne manier van leven was nu ook, zoo als ligtelijk is na te gaan, op eenen geheel nieuwen voet ingerigt; in plaats van op den Dennenweg, woonde ik nu tegen over het koninklijk paleis, had mijne loge in den schouwburg, mijn rijpaard in de manege, was lid van de voornaamste societeiten, werd vrijmetselaar, en had ook reeds een zak guldens bestemd om mij te Harderwijk eene bul aan te schaffen, ten einde mijne wederhelft den titel van *mevrouw* te kunnen doen voeren; zelfs stond ik eens in beraad, om den titel aan te nemen van *Heer van Balks-Amma*; want wat baten de aanzienlijkste schatten, als er ten minste geenen eeretitel op kan overschieten? Kortom is was, zou de Hagenaar zeggen, van eenen *homme de rien*, *un homme de poix*, *un homme de bon genre* geworden, en had mij nimmer kunnen voorstellen, dat er in eene rijke vrouw zulke talismannische eigenschappen bestonden. Na mijn eervol ontslag als klerk bij de Nationale Rekenkamer ontvangen, en voor mijnen post als onder-koopman bedankt te hebben, maakten wij ons gereed om de groote reis naar Zuid-Amerika aan te nemen. De toenmalige oorlog tusschen Engeland en Holland maakte die reis destijds niet alleen moeijelijk en gevaarlijk,

lijk, maar bovendien dubbeld langwijlig en kostbaar. Wij waren namelijk genoodzaakt eerst in een Amerikaansch schip van Holland naar Noord-Amerika over te steken, en moesten van daar onzen togt naar de West-Indiën verder voortzetten. Het schip, hetwelk ons naar Philadelphia zoude overvoeren, binnen eene maand zullende vertrekken, besloten wij deze laatste oogenblikken van ons verblijf in het vaderland zoo aangenaam mogelijk door te brengen. Bij ons trouwen hadden wij vergeten, om, overeenkomstig de ingestelde verordeningen der groote wereld, dadelijk in eene postchais naar Zwitserland of naar Italië te rennen, even als of er geen zegen in een huwelijk kon bestaan, hetwelk niet al rijdende en rossende ingewijd wordt. — Wij begrepen dus ook in deze behoefte, alvorens naar een ander werelddeel te vertrekken, op de eene of andere wijze te moeten voorzien, doch in plaats van Romes oudheden te bezoeken, of tegen den *Mont Blanc* op te klauteren, bepaalde ons uitstapje zich blootelijk bij eene wandeling door Arnhems verrukkelijke omstreken, waarna wij te Naarden van het ouderlijk huis afscheid namen en ons naar Noord-Amerika inscheepten.

HOOFD-

HOOFDSTUK VII.

De inscheping. — Over de eenzelvigheid van een zeemans-dagverhaal. — Vereischte in eenen biographist. — Zonderlinge herinneringen bij het wederzien van het *schip Rozendaal* — van de Texelsche vloot — van de Noorderhaaks. — Een woord over Oost- en West-Indische gelukzoekers. — Onze reisgenoot Martinet. — De mislukte aderlating. — Onaangename toestand. — *Land Ho!* — Blijde gewaarwordingen bij de eerste ontdekking der Amerikaansche Kust. — Genot der zintuigen bij het binnenzeilen van de Delaware. — Aankomst te Philadelphia. — Men doet ons bij den eersten stap aan wal den bijbel kussen. — Voorregt van vrijmetselaar te zijn. — Vooroordeel onder de Amerikanen tegen lieden van de kleur. — Aanmerkingen over de vooroordeelen in het algemeen.

Een koppel melkgeiten, een paar Negerbedienden, een oude Zwitser met zijne dochter, mijne ega en mijn persoon maakten, benevens een aantal kisten, koffers, trommels, doozen en sluitmanden, de kleine kargo uit, welke den 17den Mei 1807 bij de Nieuwe Stads herberg van wal stak, om aan boord van de

Amerikaansche brik Abigaël ingescheept te worden.

In de veronderstelling dat de meesten mijner lezers zich zeer wel zullen kunnen voorstellen wat al drukte en omslag, wat al aandoeningen en gemoedsbewegingen er gemeenlijk bij de inscheping naar een ander werelddeel, bij al die pathetische afscheidsgroeten en laatste vaarwel-zeggingen, zoo al omgaan, ga ik, met weglating van al die kleine bijzonderheden, regelregt onder zeil.

Van de honderd reizigers naar Oost of West, zijn er meestal negen en negentig die er een journaal op aanleggen, doch naauwelijks hebben zij Engelands end, dat laatste gezigtspunt van den Europeschen grond, bij het uitzeilen van het Kanaal, aan den horizont zien wegzinken, of zij beginnen al rasch te bemerken, hoe moeijelijk het is zulk een verhaal te blijven voortzetten, zonder in het eentoonige te vallen; want het spreekt van zelve, dat aan boord van eene enge hulk, omringd van enkel lucht en water, de vernuftigste en vindingrijkste schrijver, uit gebrek aan stof, de pen moet nederleggen. Mijn plan is evenwel niet om hier, even als met eenen polderstok over

over eene sloot, eensklaps uit het IJ in den mond van de Delaware te springen, en zoo doende den lezer buiten staat te stellen om zich bij iedere bijzonderheid van mijnen levensloop in mijne omstandigheden te kunnen verplaatsen. Het is, naar mijn inzien, zelfs hoog noodzakelijk, om deze tusschenruimte, met alle de daarbij plaats gehad hebbende afwisselende gewaarwordingen, even zoo duidelijk te doen voorkomen als de schilder zijn verschiet, en zijne schaduwen van licht en donker in zijn tafereel.

De eerste zonderlinge herinneringen welke mij, bij het voorbijzeilen van het eenmaal voor mij zoo geduchte schip Rozendaal, bij het wederzien van de Vlieter, van Texels reede, van het Oude Schild en van den Helder voor den geest waarden, persten mij, ondanks mij zelve, meer dan eene dankbare traan uit de oogen; ja schenen mij van verre toe te roepen: «vaar wel gelukkig troetelkind der fortuin, en verlies nooit uit het oog, wat gij eenmaal geweest zijt!» Bij het uitzeilen van het gat van Texel, hetwelk ik nog zoo kort te voren als eenen ter dood veroordeelden, in vischers gewaad verkleed, was binnengeloopen, en hetwelk ik toen heilig voorgenomen had nim-

mer te willen wederzien, ondervond ik reeds in mijne vroege jeugd, hoe dwaas en verkeerd het is van op zijne eigene bekrompene voornemens en vooruitzigten staat te maken; daar wij toch, in spijt onzer fijnste berekeningen, inderdaad niets anders zijn dan de speelpoppen eens grilligen noodlots, en wij, met al ons overleg, met al ons zwoegen en ploegen en zorgen voor den tijd, toch nimmer een oogenblik zeker zijn van het tegenwoordige, veel minder nog van de toekomst, welke ons te wachten staat.

Welk eene zonderlinge lotverwisseling, dacht ik bij mij zelve, in het voorbijzeilen der Noorderhaaks; naauwelijks een achttal zomers geleden stond ik hier op het punt van in de golven mijn graf te zullen vinden, en thans zweef ik hier met eene zes-mijls-vaart, door groene kabbelende golfjes, onder eenen helderen blaauwen hemel, aan de zijde eener hartelijk geliefde, door en door beminnelijke en deugdzame gade, van blijdschap huppelende, voorbij, in het heerlijk verschiet van weldra met mijne Indische schatten terug te keeren, en, als de gelukkigste der stervelingen, in Arnhems verrukkelijke dreven, eenen hemel op aarde te genieten.

Mijn

Mijne toestand was hier juist het tegenovergestelde met dien van de meeste gelukkige avonturiers; want deze verkeeren gemeenlijk, bij het uitzeilen van Texels haven, in zeer armoedige en bekrompene omstandigheden, terwijl zij eenige jaren daarna schatrijk en dikwerf nog wel met den titel van Hoog-Edel Geboren terugkeeren, niettegenstaande zij meest al, als matroos of soldaat, of wel als gekochte huurlingen, uit diezelfde haven vertrokken zijn. Zij, die tot deze cathegorie behooren, en welke ik bij honderden zoude kunnen opnoemen, nemen zich echter doorgaans wel zorgvuldig in acht, om immer van het verledene te reppen; integendeel, zulk slag van parvenu's zijn grootendeels het onverdragelijkste, zij trachten hunne lage afkomst en geboorte, hunnen ingekankerden gemeenen aanleg en inborst, door uiterlijke praal en dwaze trots te omzwachtelen, en gaan in het maatschappelijke leven, dank zij hunne, door nijverheid, of door woeker en bedrog verkregene schatten, nog wel voor lieden *de premier genre* door. Van daar dan ook eene der voornaamste oorzaken, waarom men, onder de uit Indië aangekomene renteniers, zoo weinig biographisten aantreft, en waarom men doorgaans veel meer nederige openhartigheid

bespeurt bij menschen, die van iets tot niets, dan van niets tot iets gekomen zijn. Doch alle bitse en aanstootelijke aanmerkingen ter zijde gelaten, wil ik den lezer liever mede nemen op reis naar Philadelphia, en hem trachten te doen verbeelden werkelijk aan boord van de Abigaël van de partij te zijn. Ik bewoonde vóór mijne *f* 600 eene hut aan stuurboord, en de heer Martinet, een oude zestigjarige Zwitser, die waarschijnlijk voor zich in Berbice een graf, en voor zijne dochter een of ander planter ging opzoeken, had de bakboord-hut in bezit genomen; terwijl de kajuit, welke gedeeltelijk tot bergplaats van koopwaren en tot een slaapvertrek van een zestal scheepsgasten diende, ons tevens tot eet- en saletzaal verstrekte. Gedurende de eerste zes weken onzer langdurige reis heerschte er, zoo lang onze hoenderhokken en onze zitbanken, onze trommels en wijnmanden goed voorzien waren, eene voorbeeldelooze harmonie. De kapitein, de stuurman en nog een ander gelukzoeker, die ons om strijd in het verslinden van onzen versnaperenden voorraad de behulpzame hand boden, waren in den beginne vol van voorkomenheid, van welleevende inschikkelijkheid, en zelfs, zoo als de Franschen zulks noemen, geheel en al *aux pe-*

petits soins. Onze Zwitsersche reisgenooten waren in het eerst vol vuur en leven. De oude man, die, tijdens hij op Stad en Vaart den post van Gouverneur bekleedde, zijnen zoon midden uit het Zwitsersch gebergte had doen overkomen, om, (zoo als de booze wereld zegt), te beproeven hem aan Mejufvrouw *B.* uit te huwelijken, wist de afgunst, welke hij tegen mij had opgevat, uit hoofde ik zijnen zoon hier was voorgegaan, zoo meesterlijk te verbergen, dat wij nu, in plaats van volslagen vijanden, de warmste boezemvrienden waren geworden. Zijne dochter vermaakte ons met hare guitar; hij zelf hield ons uren achtereen opgetogen, hetzij met ons de schilderachtige landtafereelen van het verrukkelijk oord zijner geboorte, of met ons eenige karakteristieke schetsen uit zijnen zonderlingen *levensloop* mede te deelen. De overeenkomst van zijnen naam met dien schranderen, dien geleerden Martinet, dien boezemvriend der jeugd, wiens *kathechismus der natuur*, en wiens *zeemans handboek*, enz., enz., mij telkens, bij het uitspreken van dien naam, voor oogen zweefden, hadden mij de hoogste verwachtingen van mijnen spraakzamen reisgenoot ingeboezemd, zelfs dacht ik in den beginne, dat de man op zijnen ouden dag

dezen grooten en gevaarlijken togt met geen ander oogmerk kon ondernemen, dan, op zijn minst, om eene beschrijving over de natuurlijke historie der nieuwe wereld uit te geven; maar 's mans genie scheen zich slechts, voor zoo ver ik uit zijne groote plannen kon opmaken, alleenlijk te bepalen tot het vak der vroedkunde, in hetwelk hij kort voor zijn vertrek, te Haarlem, een zestal lessen genomen had. Zijne eerste geneeskundige proefstukken aan boord vielen echter allerongunstigst uit. Niets was, naar zijne meening, onder anderen gezonder, dan, na alvorens chocolaad van geitenmelk gebruikt te hebben, dadelijk daarop een glas roode wijn te drinken, en naauwelijks had het gezelschap dezen zijnen raad opgevolgd, of er greep in weerwil van het oude Hollandsche spreekwoord: « *wijn op melk is goed voor elk*, » eene algemeene braking plaats. 's Mans tweede ongelukkig uitgevallene proef zoude bijna van gevaarlijker gevolgen geweest zijn; de zwaarlijvige kapitein *Banks* ernstig ongesteld zijnde, wilde zich, overeenkomstig den heerschenden smaak der Engelschen, eenige oncen bloed laten aftappen. Martinet haalde oogenblikkelijk een rood marokijnen instrumententaschje met lancetten en allerlei vroedgereedschappen voor den dag,

dag, bevoelde, betastte en omzwachtelde een van des zeebonks sterk gespierde armen, hield vervolgens eene breedvoerige voorafspraak over den omloop des bloeds, over pols-aders, over slag-aders, over long-aders, en zulks alles in het Fransch tegen iemand, die volstrekt niets anders dan zijne Yankee taal verstond, en die even zoo veel besef had van eene *arteria pulmonalis* of van eene *vena cava* als zijnen geneesheer. Nadat de dochter, onder een gestadig toeroepen van « *courage mon capitaine* », met eene groote waschkom een tijd lang voor zijn bed was blijven staan, en na dat de vader reeds tot driemaal toe op eene verkeerde plaats geprikt en den kapitein eenige *damnations* afgeperst had, eindigde onze tweede *médecin turque*, met de verklaring, dat het adergestel bij de Noord-Amerikanen eene gansch andere rigting scheen te nemen dan bij de Europeanen.

Bijna vier lange vervelende maanden waren er eindelijk verloopen, zonder dat er eenigen schijn van land te onderkennen was. Stormen en tegenwinden, doodelijke kalmten, alles scheen zich te vereenigen, om ons taai geduld tot het uiterste te brengen. Onze versche mondbehoeften, onze varkens, schapen en

pluimvee, onze ingelegde lekkernijen werden nu door garstig spek, gezouten vleesch, muffe erwten en boonen, en harde beschimmelde beschuit vervangen. Het water, hetwelk tot hiertoe nog nooit bij ons in eenige aanmerking gekomen was, werd ons nu bij pinten toegemeten. Verveling en gemeligheid stonden op ieders aangezigt te lezen. Op het dek werden wij geteisterd door eene brandende zon, en in de aan alle kanten potdigt toegesjorde kajuit was het nog minder uit te houden, te meer daar het schip met kaas en jenever geladen was, hetgeen immer eene onverdragelijke lucht en heeten gloed tusschen deks veroorzaakt. Onder dusdanige omstandigheden hoorden wij, op den honderd en achttienden dag na ons vertrek uit Texel, eindelijk en ten laatsten den uitroep van « *Land Ho!* »

Het woord Amen eener langdradige predikatie klonk nooit liefelijker in de ooren eens onverschilligen leeks, — het ontkurken van eene flesch nooit aanlokkelijker in die eens dronkaards, dan het woord Land Ho! in die der ongeduldige bewoners van de Abigaël; ja Columbus zelve kon gewis niet blijder zijn dan wij, toen zich de blaauwe bergtoppen van dit door ons zoo lang en smachtend te gemoet ge-

zie-

ziene werelddeel, in al derzelver eerbied inboezemende pracht en luister aan ons oog vertoonden. Het klauteren en klimmen, even zoo min als mijne andere als kadet ter zee verkregene kundigheden, nog niet geheel vergeten hebbende, ijlde ik nu met de groote scheepskijker in de hand, in weerwil van het sterk slingerend schip, met de vlugheid eens slingeraaps, naar de voorbramzijls-top, en liet mijne oogen over de wit schuimende kruinen der hooge heuvelachtige golven aan alle kanten tot aan den gezigteinder rondgrazen. Men moet zelve over de vier maanden aan boord van een schip doorgebragt hebben, om te kunnen gevoelen, welke indrukselen zulk een majestueus tooneel op de verbeelding achterlaat. Bij het binnenzeilen van den mond der rivier was het als of alle onze zintuigen eenen electrieken schok ondergingen. Het eenzelvig uitzigt op water en lucht, het somber en kerkerachtig voorkomen der enge wanden van eene morsige kajuit, voor het grootste gedeelte van den tijd alleen verlicht door de bleeke lichtstralen eener schemerende en dampende lamp, werd nu eensklaps vervangen door de veelkleurige en voor ons zoo geheel nieuwe, in schoonheid alle beschrijving te boven gaande, vruchtbare oevers van de statige De-

la-

laware, eene der prachtigste rivieren in Noord-Amerika. — In plaats van den onaangenamen scheepsreuk, van pik en teer, en vooral van onze nimmer geluchte en met allerlei sterk ruikende koopwaren en logeergasten opgevulde bedompte kajuit, ademden wij nu de heerlijkste geuren dezer bloemrijke beemden met gulzige teugen in. — Het wanklankig gedruisch van schreeuwende matrozen, het krassend gepiep en gekraak van roerpen en katrollen, het geloei der winden door het kletterende wand, en alle soortgelijke door de ooren snijdende geluiden werden nu eensklaps door het liefelijk gekweel van vink en leeuwerik verwisseld. Onze reeds door scheurbuik aangetaste mond, die sedert de laatste 30 dagen niets dan sterke, garstige of smakelooze kosten geproefd had, vergastte zich nu voor het eerst op heerlijke versche melk en eijeren, geurige grasboter, keurige vruchten en allerlei andere ververschingen, welke ons, reeds aan den ingang der rivier, in kleine cano's aan boord gebragt werden. Doch geen van al de hier opgenoemde zintuigen onderging sterker schok dan ons gevoel. De onuitsprekelijke blijdschap onzer aankomst, onze warme erkentenis wegens de gelukkige ontkoming van zoo vele ontelbare gevaren, aan welke men bij zulk eenen verren

togt

togt dagelijks staat blootgesteld, de aandoening en bewondering, welke al wat ons hier omringde in ons gemoed deed ontstaan, dit alles waren gewaarwordingen, welke alleenlijk door bereisde lezers kunnen beseft en in al derzelver omvang kunnen gevoeld worden.

Tegen den middag lieten wij tusschen een ondoordringbaar woud van schepen en vaartuigen ons anker vallen, en zagen het prachtig *Philadelphia* met al deszelfs verhevene gebouwen, kerken en torens, voor ons liggen. De eerste voor ons geheel nieuwe plegtigheid, tot welke men ons bij het aan wal stappen uitnoodigde, was het kussen van den bijbel. Een der commiesen, namelijk van de konvoijen en licenten, vroeg ons, of wij geene goederen bij ons hadden, welke aan inkomende regten onderhevig waren, en hield ons tevens een vettig bijbeltje voor den mond; dan daarbij bemerkende dat wij met 's lands gebruiken nog niet bekend waren, werden wij verzocht hetzelve te kussen, hetgeen, zoo als wij later vernamen, van dezelfde kracht en waarde is, als bij ons het afleggen van den eed. Na deze kuspartij, werd ons aangezegd, om de bij ons hebbende kisten en koffers te openen, waarna al-

alles in dezelve onderst te boven gekeerd en ten scherpste onderzocht werd, behalve eene kist, in welke mijn voorschoot en diploma als vrijmetselaar toevallig boven op gevouwen lag, en naauwelijks kreeg de scherpzigtige douaan dien talisman in het oog, of hij riep mij, onder het maken van het gewone maconieke teeken, zonder een hand verder te verroeren, zeer vriendelijk toe: « sluit die kist maar weder digt broeder! » Dit was het eerste dienstbewijs hetwelk ik aan mijne ontgroening te danken had, en zoo mijne, nog in de duisternis rondwarende, lezers, slechts de helft der voorregten kenden, welke den in vreemde landen rondreizenden vrijmetselaar zoo al te wachten staan, zoude hij zich gewis van stonden aan de blinddoeken doen afligten, en zich laten inschrijven in dit geheimvolle broedergild, door welks deelgenootschap hij, tot zelfs in de afgelegenste gewesten van den aardbodem, onder allerlei natiën en geslachten met opene armen ontvangen en overal in nood en dood met raad en daad wordt bijgestaan. De gunstige gedachten, welke deze echt oorspronkelijke broederliefde mij, al aanstonds bij de eerste kennismaking, van het nationaal karakter inboezemde, werd echter spoedig daarna

door

door eene gansch tegenovergestelde denkwijze vervangen. Ik dacht eerst dat eene natie, waar vrijheid en gelijkheid, in den volsten zin van het woord, alleen den schepter voert, waar alle staatkundige en godsdienstige gevoelens meer dan in eenig ander oord der wereld volkomen tolvrij zijn, waar alle opperheerschappij, alle gewetensdwang, alle vertreding der regten van den mensch als de pest geschuwd worden; bij zulk eene waarlijk verlichte en *liberale natie* verbeeldde ik mij, dat het gif des vooroordeels nog niet kon doorgedrongen zijn; dan hoe jammerlijk zag ik mij te dezen teleurgesteld, toen ik met mijne gekleurde maar niet te min wel opgevoede en edelhartige vrouw gearmd door Philadelphia ging, en ondanks mijne rijkdommen te vergeefs naar een logement moest rondzoeken. Al waren wij regelregt uit de maan aangekomen, zoo had men ons met geen grooter oogen kunnen aanstaren, en de onbeschaamdheid van sommigen liep zelfs zoo hoog, dat wij onze schreden moesten verdubbelen om hier of daar onder dak te komen. Het eerste logement het beste inloopende merkten wij al aanstonds, dat zulks alleenlijk om de kleur mijner vrouw was, dat een blanke hier te lande nooit met

eene

eene kleurling gearmd langs de straten ging, en, voegde de hospes er bij, dat geene ordentelijke herberg voor kleurlingen open stond. Na dat wij in drie onderscheidene logementen te vergeefs eene schuilplaats gezocht, en overal door een joelend gepeupel en eenen zwerm van straatjongens met den vinger nagewezen geworden waren, geraakten wij eindelijk in the General Washington, na geene geringe woordenwisseling, teregt, en zulks nog wel onder uitdrukkelijk voorbeding van niet met mijne vrouw aan de table d'hôte te verschijnen.

O hatelijk vooroordeel, in wat al duizendvormige walstaltige gedaanten vertoont gij u aan het wijsgeerig oog? Op wat al verschillende wijzen bezwaddert gij, door uwen alles verdervenden adem, aller harten, denkwijzen en gemoederen? Welk werelddeel, welk rijk, of gemeenebest, welke stad, dorp, gehucht of huigezin wordt niet door uwen gevloekten invloed geleid en bestuurd? Wie is er die met een vrij geweten kan uitroepen: « mijn hart is vrij van vooroordeelen? » Het is deze onteerende, deze domme algemeene kwaal der menschheid, deze pest der maatschappij, die den Christen met verachting op den jood, den ka-

katholijke met haat en afgunst op den ketter doet nederzien, en hem tot in den afgrond der hel doet verdoemen; het is deze geesel op aarde, die twee derde gedeelten onzer natuurgenooten met het geslacht der dieren gelijkstelt.

HOOFDSTUK VIII.

De Heer Lechleitener, Hollandsch Consul te Philadelphia. — De Kruidenierswinkel. — Onze hatelijke toestand. — De groote hoed en sluijer. — Tafereelen van Philadelphia. — Aan Kleurlingen wordt den toegang in den schouwburg (ten minste in de loges) ontzegd. — Afzonderlijke plaatsen voor Kleurlingen in Gods tempel. — De zwarte Dominé. — Iets over de gebouwen en huizen in het algemeen; als: banken, hospitalen, gevangenissen, kerken, museums. — Over de straten, fonteinen, kerkhoven, kaaijen. — Een woord over Penn, over de markt, over de Hollandsche boeren en boerinnen aldaar. — Over de schoonheid der Amerikaansche vrouwen. — Over de duurte der levensmiddelen, gastvrijheid, meubilair, kleeding, weelde.

Onder de aanbeveling- en krediet-brieven, die de heeren Westrik en Pool, te Amsterdam, ons op reis hadden medegegeven, was er een aan den Hollandschen Consul, den heer Lechleitener, en daar wij, overeenkomstig de wetten van den lande, onze paspoorten door zijn Ed. moesten laten afteekenen, om onzen togt naar Berbice verder te kunnen voortzetten, maakten wij tevens van deze gelegenheid gebruik, om ons in zijne vriendschap aan te be-

bevelen. Wij vonden in hem juist den man, die ons gelijkende. Naauwelijks hadden wij hem met onzen toestand bekend gemaakt, of hij hielp ons aanstonds op den regten weg, en raadde ons aan, om, zoo lang wij nog geene gelegenheid hadden om ons naar de West-Indiën in te schepen, intusschen onzen intrek in een burger-kosthuis te nemen, hetgeen ons de helft goedkooper uitkwam. Wij begaven ons op dezen zijnen uitmuntenden raad nog dien zelfden avond naar het huis, hetwelk hij ons had aanbevolen. Dit was een kruidenierswinkel in eenen afgelegenen treurigen hoek der stad. De heer Martinet en zijne dochter betrokken de voorkamer, Eva en Amsterdam, onze zwarte bediende, werden op den zolder gestuwd, en wij hadden, voor onze 28 dollars in de week, eene sombere achterkamer en onze drie maaltijden dags. Ik zeg maaltijden, want onze ontbijt- en theetafel waren, overeenkomstig den smaak der Noord-Amerikanen, van een aantal gekookte en gebraden, voor ons vreemde, geregten voorzien.

Mijne goede vrouw, die even zoo min als een van ons allen, in het minste had kunnen vermoeden, dat hare kleur hier in zulk eene

hooge minachting stond, gevoelde, ondanks al het aanlokkelijke dier ruime, prachtige en aan beide zijden met lijnregte rijen van hooge ruischende populieren beplantte straten, weinig opgewektheid noch moed om hare kamer te verlaten, veel minder nog, om zich andermaal aan het hatelijk bekijk en gejoel van het gepeupel bloot te stellen. De arme onschuldige vrouw verlangde integendeel veel eer naar de eenzaamheid, om daar ongestoord haren gefolterden boezem lucht en hare tranen eenen vrijen loop te geven; meer dan eens viel zij mij weenend om den hals, smeekte dat ik mij harer toch niet zoude onttrekken, en zwoer mij, door eene onveranderlijke trouw en vlekkelooze liefde dubbeld schadeloos te zullen stellen voor alle die beleedigingen, voor al dien smaad en hoon, welke ik thans, om harent wille, moest ondergaan. « Neen dierbare, driewerf dierbare gade, » voerde ik haar uit de volheid van mijn hart te gemoet; « neen reine, edele ziel, welks wederga men te vergeefs onder zoo vele duizenden Blanken zoude zoeken, hoe ook het dom en ijlhoofdig vooroordeel tegen u woede, welke vernederingen men mij ook, om uwentwille, moge aandoen, hoe gegrond of ongerijmd de beweegoorzaken van dit schandelijk, ja onmenschelijk voor-

oor-

oordeel ook wezen mogen, uw echtgenoot zal nooit vergeten, dat hij al zijn geluk en grootheid aan u alleen te danken heeft; hij, die uwe beminnelijke hoedanigheden het best op prijs weet te stellen, zoude het snoodste, het ondankbaarste monster moeten zijn, zoo hij ooit uit het oog kon verliezen, met welk een onbepaald vertrouwen gij uwe hand, uw hart en al uw vermogen in eenen wenk des tijds voor altijd aan hem hebt willen afstaan, of zoo hij ooit zijne beste weldoenster, zijnen bescherm-engel, zonder welke hij thans als een armzalig gelukzoeker in het ongezonde Java moest omzwerven, met onverschilligheid, of met ondankbaarheid zoude kunnen beloonen." Wat men mij ook van al het bekoorlijke en belangrijke dezer fraaije stad had opgegeven, welke aanlokkelijke tafereelen men mij ook van de heerlijke ommedreven en van het verrukkelijk Pennsylvania voor oogen stelde, hoe zwoegend men ook verlangt, om, na zoo lang in eene bekrompene kajuit opgesloten gezeten te hebben, de vrije lucht in te ademen, vooral in een gewest, alwaar men bij iedere schrede nieuwe stof tot bevreemding of tot bewondering aantreft, zoo was evenwel niets van dit alles in staat, om mij te kunnen overhalen, hare zijde een oogenblik te

verlaten, en zoo de heer Lechleitener ons geen middel had aan de hand gegeven, om ongemoeid over straat te kunnen gaan, dan had ik gewis den ganschen tijd onzes verblijfs in Philadelphia, alleen uit gevoel van erkentenis, liefde en pligt, in onze sombere achterkamer blijven doorbrengen.

Schouwburgen te bezoeken was buiten alle kwestie; want daar werd den toegang (ten minste in de loges) aan alle lieden van de kleur, zonder onderscheid, ontzegd. Zelfs worden de Kleurlingen niet dan in afzonderlijke zitbanken in Gods tempel toegelaten, ten zij in die kerken, welke bij uitsluiting voor de Negers en voor al wat tot het Negergeslacht behoort, zijn aangewezen, en in welke Neger-tempels den dienst dan ook door eenen zwarten of koperkleurigen Afrikaanschen prediker in het Kreools verrigt wordt. Het eenige middel, hetwelk ons derhalve overbleef, was, om des avonds, te gelijker tijd met de katuilen en vledermuizen, uit te vliegen, of op klaar lichten dag, ons door eenen ver vooruitstekenden, bijna alles bedekkenden grooten hoed en eenen digt ineengeweven sluijer, te verbergen. Onder dit masker gelukte het ons eindelijk, om al het belangrijke van Phila-

Philadelphia ongestoord te bezigtigen, en ten einde den lezer hier eene der belangrijkste steden in de Vereenigde Staten van Amerika van nader bij te leeren kennen, biede ik hem hier de volgende korte en echte schets aan, ingerigt naar den staat, in welken zich opgenoemde stad op den huidigen dag bevindt.

Philadelphia is niet alleen de schoonste stad in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, maar ook eene der fraaiste steden van geheel de wereld. Men vindt er, wel is waar, geene van die aloude achtbare paleizen, zoo als in verscheidene onzer Europeaansche steden; ook kunnen de openbare gebouwen zich, met uitzondering van het stadhuis, in geenen deele op derzelver beelderigen, grootschen en bouwkundigen aanleg beroemen, maar de huizen zijn allen van steen en hebben een bevallig, eenvoudig en zindelijk voorkomen. Verscheidene derzelve prijken met fraaije marmeren stoepen en kozijnen; dit marmer, hetwelk wit van kleur en min of meer gevlamd is, wordt uit de nabuurschap langs de boorden van den Schuilkill aangebragt. De straten zijn wijd, en zoo als ik reeds aanmerkte, meestal met statige, rijzige populieren beplant, en met zeer gemakkelijke voetpaden aangelegd. De

lang men het land zijner geboorte nog nimmer overschreden heeft, volstrekt geen denkbeeld kan vormen. Zoo ik mijne vrouw niet aan den arm had gehad, zoude ik waarlijk al die Hollandsche boerinnen, oud en jong door elkander, uit zuivere vaderlandsliefde, van harte gaarne een voor een hebben willen kussen, hoewel ik gul uit moet bekennen dat zij in bevalligheid van gezigt, vorm, houding en voorkomen, geweldig bij de Amerikaansche vrouwen afstaken. Hem, die een echt bewonderaar en liefhebber van waarlijk schoone vrouwen is, rade ik vooral aan, om de markt van Philadelphia te bezigtigen. Geene Françaises, geene Anglaises, geene lelieblanke Vriezinnen mogen, in het stuk van schoonheid en welgemaaktheid, tegen de Amerikaansche vrouwen vergeleken worden. Dit overtreft alles wat men zich met mogelijkheid verbeelden kan, en een man moet hier een gestel van ijzer en steen bezitten, zoo hij hier zijnen weg, onder zoo vele beelderige, engelachtige, betooverende schoonheden, onverschillig of ongevoelig vervolgen kan. Men verzekerde ons dat zulks hetzelfde geval is met de vrouwen onder den voornaamsten stand, en dat er, in geheel Philadelphia, zonder groot te spreken, bijna geen leelijk gezigt op

eenig

hadden. Het is dus waarlijk niet te verwonderen, waarom men in sommige provincien onzes vaderlands, in welke het fanatisme thans op het felste woedt, druk bezig is met nieuwe dolhuizen aan te leggen. Maar niets wordt hier door iederen vreemdeling meer bewonderd dan de Philadelphische voornaamste markt. Dezelve bestaat uit een lang steenen gebouw, op kolommen rustende, en van geplaveide gangen voorzien. Dit onoverzienlijk gebouw is gelegen in die breede straat, welke het noordelijk kwartier der stad van het zuidelijke afscheidt. Hier vindt men allerlei levensmiddelen, als vleesch, visch, gevogelte, groenten enz.; zoo ook bloemen, planten en gewassen. Ook stroomt er, vooral van acht tot elf ure in den morgen, eene ontzaggelijke menigte koopers derwaarts, zoo dat men bijna over de hoofden loopen kan. Iets dat ons hier bijzonder veel genoegen verschafte, was, dat verscheidene dier boeren en boerinnen, vooral die, welke met melk, boter, kaas, eijeren en hoenders uit Jersey ter markt kwamen, meestal Hollandsch spraken en ook op zijn Hollandsch gekleed waren. Zonderling is het dat men, bij het ontmoeten van eenen landgenoot in afgelegene gewesten, gewaarwordingen ondervindt, van welke men, zoo

lang

ze zoude het zeer onbillijk en ongepast zijn om over de goede of kwade gezindheden der Noord-Amerikaansche natie te willen oordeelen. Ook strekten onze kennissen zich hier niet verder uit dan tot drie of vier Hollandsche kooplieden, voor wie wij brieven van aanbeveling hadden, en alwaar wij, na eenmaal hunne prachtige zalen, kostbare schilderijen, keurig glaswerk en uitgezochte wijnen bewonderd te hebben, de waarde onzer aanbeveling-brieven als genoten konden beschouwen.

Voor een Hollander, die nooit buiten 's lands geweest is, heeft het meubilair en de inrigting der huizen over het algemeen een veel vreemder voorkomen, dan voor iemand die, zoo als ik, reeds te voren eenigen tijd in Engeland vertoefd had, want de Noord-Amerikanen hebben in derzelver opschik, kleeding, leevenswijze en manieren, taal en schrift, de naauwste overeenkomst met de Engelschen. Dan er heerscht hier bij dit alles eenen geest van onafhankelijkheid, die juist het karakter der natie kenschetst, en eene weelde en uiterlijke praal, vooral op groote partijen en feestdagen, waarvan geen Europeaan zich eenig denkbeeld vormen kan.

Het

Het is hier onder anderen niets vreemds, dat er in het huis van een schoenlapper, paruikenmaker of baardscheerder eene piano en eene sierlijke canapé gevonden worden. Tusschen den bediende en den heer, tusschen de schoonmaakster en de dame van den huize, is hier des Zondags bijna geen onderscheid te bespeuren.

HOOFD-

HOOFDSTUK IX.

Een Zondag in Philadelphia. — Schets van eene kwakersche godsdienst-oefening. — Bezoek in eene gemeente van het Nieuwe licht. — Verregaande dweeperij en Godsdienstige razernij. — De geliefkoosde wandelingen. — De voorbereiding. — Een woord over mijne zwarte schoonmoeder. — De Amerikaansche wijze van thee drinken. — Schets van eene Amerikaansche Guinguitte. — Heerlijke vooruitzigten. — Herdenking aan het voorledene. — Onze inscheping naar het eiland Barbados. — Een Hollandsch slavenschip met Westphalers.

Niets maakt op den nieuw aangekomenen Europeaan dieper indruk dan de waarlijk voorbeeldelooze Godsdienst-ijver, met welke hier al de verschillende gezindheden den dag des Heeren in waarde houden. Van alle kanten hoorden wij reeds het gerammel van eene menigte klokken; want hier mag een ieder torens bouwen en klokkengeraas maken, zoo lang, of zoo luid als hij slechts verkiest. Heerschende godsdiensten zijn hier onbekend, en ieder mag hier Gode dienen, zoo als zijn hart hem ingeeft. Onder kerktijd ziet men geen

geen sterveling langs de straat, en Philadelphia heeft dan al het voorkomen als of het door deszelfs bewoners verlaten was, hetgeen nu en dan, wegens de somtijds heerschende koortsen, werkelijk het geval is. Alle winkels, werkplaatsen, kroegen en herbergen zijn gesloten, en in sommige der omliggende dorpen mag zelfs geen rijtuig, gedurende de uitoefening van den openbaren godsdienst, de kerk voorbijrijden. Aan de publieke tafels in sommige logementen wordt op dien dag hard op gebeden; in een woord, in geene stad der wereld kan het vierde gebod met stiptere naauwgezetheid waargenomen worden dan in Philadelphia.

Met dat al kon ik niet besluiten, om mijne vrouw naar de Afrikaansche kerk te geleiden, te meer daar zij den redenaar toch niet verstaan kon, en, haar tusschen de preken van mijnen oom Ewaldus te huis latende, liet ik mij, door den zoon des huizes, naar eenige der voornaamste kerken vergezellen. Het eerste Godshuis, hetwelk wij binnentraden, behoorde aan de Kwakers, welker getal thans, in Noord-Amerika alleen, op 309,788 zielen begroot wordt. Alles had hier een dood eenvoudig, maar puik net en zindelijk voorko-

men, ook de kleederdragt der gemeente, bij welke de uniformiteit even zoo naauwkeurig in acht genomen was, als bij die der best gedisciplineerde armee. De hoeden der vrouwen waren allen van grijskleurige zijde, in den vorm van eenen ouderwetschen Deventer postwagen. Die der mannen geleken sprekend op de stormhoeden van onze veerschippers. Altaren, beelden, schilderijen, noch iets, dat naar Oosterschen opschik of wufte praalvertooning geleek, was hier te bekennen, zelfs zag ik er geen predikstoel noch orgel. Eenige banken, boven welke de gedekte hoofden der gemeente uitstaken, een tafeltje op hetwelk een groote bijbel opengeslagen lag, een wit marmeren monument, op hetwelk den naam van den eersten Kwaker *Fox* met zwarte letteren gegrift stond, maakten de eenige voorwerpen uit, welke zich aan het oog vertoonden. Geen sterveling in het gebouw deed eenen mond open, noch scheen den minsten schijn van leven te geven. Toen ik mijn geleider vroeg, naar wien men hier bleef wachten, was het antwoord, naar *den* heiligen geest, wiens inblazing alleen derzelver lippen kan ontsluiten; dan, daar ik tevens vernam, dat dien geest zich somtijds uren achteréén laat afwachten, liet ik deze automatische ver-

ga-

gadering aan derzelver godvruchtige overpeinzingen over, en begaf mij, zonder te durven verzekeren of deze soort van broeders tot de zoogenaamde *vrije* of *vechtende*, *droöge* of *natte* kwakergemeente behoorde, naar een ander gebouw van openbaren eeredienst. Nadat wij alvorens eene Doopsgezinde, eene Unitariaansche en een zestal andere kerken van allerlei uitheemsche benamingen bezocht hadden, kwamen wij voor eene der Methodistische kerken, anders gezegd, voor eene der kerken van *het nieuwe licht;* dan hier vonden wij eerst het regte non plus ultra van Godsdienstige dweeperij. (*) Deze kerk geleek van buiten veeleer naar eene groote koördendansers tent, dan naar eenen Christelijken tempel. Wij vonden de deuren gesloten; doch het luidruchtig geraas van binnen maakte mij zoo nieuwsgierig, dat ik tegen een der populieren opklauterde, om door het venster af te loeren, wat er toch zoo al van binnen gaande was. Man-

(*) De Schrijver vertaalde onlangs voor een der Methodisthische predikanten te Londen, het hoofdstuk, in hetwelk onze geleerde *Broes* deze secte afschetst; doch zoo zijn Eerwaarde mij te Philadelphia in het Nieuwe licht vergezeld had, zouden zijne oordeelvellingen zeker vrij wat gestrenger zijn geweest.

Mannen en vrouwen zaten hier, als haring in eene ton, onder en boven op elkander gepakt. De redenaars, vijf in getal en als gewone ambachtslieden gekleed, wisselden elkander van tijd tot tijd af. Sommigen hunner predikten in hunne hemdsmouwen. Geen dezer leeraars was tot den kansel opgeleid; maar spraken alleen door de inblazingen van den heiligen geest. Ik verstond te weinig van de Engelsche taal om veel over den aard dier ingeblazene predikatiën te kunnen *oordeelen*; doch hetgeen dezelve in pit en welsprekendheid te kort schoten, werd in luidruchtige uitbazuiningen daarentegen weder dubbeld en dwars vergoed. De gemeente herhaalde nu en dan sommige van des redenaars uitdrukkingen, oi beantwoordde dezelve met het woordje *Amen*, of met diepe zuchten. Na de predikatie werden de deuren geopend; doch het scheen of er nog iets gebeuren moest, want er bleven nog wel vierhonderd menschen zitten: intusschen maakte ik mij deze opruiming ten nutte, sloop in eene der banken, en was ooggetuige van het volgend godsdienstig kluchtspel. Zoodra de deuren andermaal gesloten waren begon men eenige Methodistische liederen aan te heffen, vervolgens liet zich hier en daar eene klagende stem hooren, en naar

ma-

mate de vrome gemoederen zich begonnen op te winden, vermeerderde het gehuil, tot dat zij eindelijk allen te gelijk om het hardst begonnen te schreeuwen en te gillen. Een der gemeente vloog nu, als een bezetene, boven op de bank en riep uit al zijne magt: O! Jezus! O! goede Jezus! Daal neder! Kom naar beneden, Jezus! Waarde Jezus! Ik zie u! Kom toch! Een weinig verder stond een meisje, van elf of twaalf jaren oud, naast hare moeder boven op eenen stoel en maakte weldra door eene schel gillende duo een einde aan dien uitroep. Hier weder scheurde zich eene vrouw de kleederen van het ligchaam, de haren uit het hoofd, de ringen uit de ooren; ginds wentelde men al kermende op den vloer; anderen weder vielen in onmagt; kortom, al had men de krankzinnigen uit alle de dol- of gekkenhuizen van ons land in eene kenk bijeengezet, dan had men geen verschrikkelijker schouwspel kunnen bijwonen. Vijftig of zestig stonden te gelijk overluid te bidden. Sommigen sprongen in de hoogte en schenen iets met beide handen te willen opvangen. Daarna begonnen zij wederom allen te gelijk te schreeuwen: Glorie! Glorie! Glorie! Jezus is gekomen! Daar is hij! Vervolgens verzekerden de leeraars dat Jezus werkelijk nedergedaald

HOOFDSTUK IX.

Een Zondag in Philadelphia. — Schets van eene kwakersche godsdienst-oefening. — Bezoek in eene gemeente van het Nieuwe licht. — Verregaande dweeperij en Godsdienstige razernij. — De geliefkoosde wandelingen. — De voorbereiding. — Een woord over mijne zwarte schoonmoeder. — De Amerikaansche wijze van thee drinken. — Schets van eene Amerikaansche Guinguitte. — Heerlijke vooruitzigten. — Herdenking aan het voorledene. — Onze inscheping naar het eiland Barbados. — Een Hollandsch slavenschip met Westphalers.

Niets maakt op den nieuw aangekomenen Europeaan dieper indruk dan de waarlijk voorbeeldelooze Godsdienst-ijver, met welke hier al de verschillende gezindheden den dag des Heeren in waarde houden. Van alle kanten hoorden wij reeds het gerammel van eene menigte klokken; want hier mag een ieder torens bouwen en klokkengeraas maken, zoo lang, of zoo luid als hij slechts verkiest. Heerschende godsdiensten zijn hier onbekend, en ieder mag hier Gode dienen, zoo als zijn hart hem ingeeft. Onder kerktijd ziet men geen

geen sterveling langs de straat, en Philadelphia heeft dan al het voorkomen als of het door deszelfs bewoners verlaten was, hetgeen nu en dan, wegens de somtijds heerschende koortsen, werkelijk het geval is. Alle winkels, werkplaatsen, kroegen en herbergen zijn gesloten, en in sommige der omliggende dorpen mag zelfs geen rijtuig, gedurende de uitoefening van den openbaren godsdienst, de kerk voorbijrijden. Aan de publieke tafels in sommige logementen wordt op dien dag hard op gebeden, in een woord, in geene stad der wereld kan het vierde gebod met stiptere naauwgezetheid waargenomen worden dan in Philadelphia.

Met dat al kon ik niet besluiten, om mijne vrouw naar de Afrikaansche kerk te geleiden, te meer daar zij den redenaar toch niet verstaan kon, en, haar tusschen de preken van mijnen oom Ewaldus te huis latende, liet ik mij, door den zoon des huizes, naar eenige der voornaamste kerken vergezellen. Het eerste Godshuis, hetwelk wij binnentraden, behoorde aan de Kwakers, welker getal thans, in Noord-Amerika alleen, op 309,788 zielen begroot wordt. Alles had hier een dood eenvoudig, maar puik net en zindelijk voorko-

men, ook de kleederdragt der gemeente, bij welke de uniformiteit even zoo naauwkeurig in acht genomen was, als bij die der best gedisciplineerde armee. De hoeden der vrouwen waren allen van grijskleurige zijde, in den vorm van eenen ouderwetschen Deventer postwagen. Die der mannen geleken sprekend op de stormhoeden van onze veerschippers. Altaren, beelden, schilderijen, noch iets, dat naar Oosterschen opschik of wufte praalvertooning geleek, was hier te bekennen, zelfs zag ik er geen predikstoel noch orgel. Eenige banken, boven welke de gedekte hoofden der gemeente uitstaken, een tafeltje op hetwelk een groote bijbel opengeslagen lag, een wit marmeren monument, op hetwelk den naam van den eersten Kwaker *Fox* met zwarte letteren gegrift stond, maakten de eenige voorwerpen uit, welke zich aan het oog vertoonden. Geen starveling in het gebouw deed eenen mond open, noch scheen den minsten schijn van leven te geven. Toen ik mijn geleider vroeg, naar wien men hier bleef wachten, was het antwoord, naar *den* heiligen geest, wiens inblazing alleen derzelver lippen kan ontsluiten; dan, daar ik tevens vernam, dat dien geest zich somtijds uren achteréén laat afwachten, liet ik deze automatische ver-

ga-

gadering aan derzelver godvruchtige overpeinzingen over, en begaf mij, zonder te durven verzekeren of deze soort van broeders tot de zoogenaamde *vrije* of *vechtende*, *droóge* of *natte* kwakergemeente behoorde, naar een ander gebouw van openbaren eeredienst. Nadat wij alvorens eene Doopsgezinde, eene Unitariaansche en een zestal andere kerken van allerlei uitheemsche benamingen bezocht hadden, kwamen wij voor eene der Methodistische kerken, anders gezegd, voor eene der kerken van *het nieuwe licht;* dan hier vonden wij eerst het regte hon plus ultra van Godsdienstige dweeperij. (*) Deze kerk geleek van buiten veeleer naar eene groote koordendansers tent, dan naar eenen Christelijken tempel. Wij vonden de deuren gesloten; doch het luidruchtig geraas van binnen maakte mij zoo nieuwsgierig, dat ik tegen een der populieren opklauterde, om door het venster af te loeren, wat er toch zoo al van binnen gaande was. Man-

(*) De Schrijver vertaalde onlangs voor een der Methodisthische predikanten te Londen, het hoofdstuk, in hetwelk onze geleerde *Broes* deze secte afschetst; doch zoo zijn Eerwaarde mij te Philadelphia in het Nieuwe licht vergezeld had, zouden zijne oordeelvellingen zeker vrij wat gestrenger zijn geweest.

Mannen en vrouwen zaten hier, als haring in eene ton, onder en boven op elkander gepakt. De redenaars, vijf in getal en als gewone ambachtslieden gekleed, wisselden elkander van tijd tot tijd af. Sommigen hunner predikten in hunne hemdsmouwen. Geen dezer leeraars was tot den kansel opgeleid; maar spraken allen door de inblazingen van den heiligen geest. Ik verstond te weinig van de Engelsche taal om veel over den aard dier ingeblazene predikatiën te kunnen *oordeelen*; doch hetgeen dezelve in pit en welsprekendheid te kort schoten, werd in luidruchtige uitbazuiningen daarentegen weder dubbeld en dwars vergoed. De gemeente herhaalde nu en dan sommige van des redenaars uitdrukkingen, oi beantwoordde dezelve met het woordje *Amen*, of met diepe zuchten. Na de predikatie werden de deuren geopend; doch het scheen of er nog iets gebeuren moest, want er bleven nog wel vierhonderd menschen zitten: intusschen maakte ik mij deze opruiming ten nutte, sloop in eene der banken, en was ooggetuige van het volgend godsdienstig kluchtspel. Zoodra de deuren andermaal gesloten waren begon men eenige Methodistische liederen aan te heffen, vervolgens liet zich hier en daar eene klagende stem hooren, en naar

ma-

mate de vrome gemoederen zich begonnen op te winden, vermeerderde het gehuil, tot dat zij eindelijk allen te gelijk om het hardst begonnen te schreeuwen en te gillen. Een der gemeente vloog nu, als een bezetene, boven op de bank en riep uit al zijne magt: O! Jezus! O! goede Jezus! Daal neder! Kom naar beneden, Jezus! Waarde Jezus! Ik zie u! Kom toch! Een weinig verder stond een meisje, van elf of twaalf jaren oud, naast hare moeder boven op eenen stoel en maakte weldra door eene schel gillende duo een einde aan dien uitroep. Hier weder scheurde zich eene vrouw de kleederen van het ligchaam, de haren uit het hoofd, de ringen uit de ooren; ginds wentelde men al kermende op den vloer; anderen weder vielen in onmagt; kortom, al had men de krankzinnigen uit alle de dol- of gekkenhuizen van ons land in eene kenk bijeengezet, dan had men geen verschrikkelijker schouwspel kunnen bijwonen. Vijftig of zestig stonden te gelijk overluid te bidden. Sommigen sprongen in de hoogte en schenen iets met beide handen te willen opvangen. Daarna begonnen zij wederom allen te gelijk te schreeuwen: Glorie! Glorie! Glorie! Jezus is gekomen! Daar is hij! Vervolgens verzekerden de leeraars dat Jezus werkelijk nedergedaald

HOOFDSTUK IX.

Een Zondag in Philadelphia. — Schets van eene kwakersche godsdienst-oefening. — Bezoek in eene gemeente van het Nieuwe licht. — Verregaande dweeperij en Godsdienstige razernij. — De geliefkoosde wandelingen. — De voorbereiding. — Een woord over mijne zwarte schoonmoeder. — De Amerikaansche wijze van thee drinken. — Schets van eene Amerikaansche Guinguitte. — Heerlijke vooruitzigten. — Herdenking aan het voorledene. — Onze inscheping naar het eiland Barbados. — Een Hollandsch slavenschip met Westphalers.

Niets maakt op den nieuw aangekomenen Europeaan dieper indruk dan de waarlijk voorbeeldelooze Godsdienst-ijver, met welke hier al de verschillende gezindheden den dag des Heeren in waarde houden. Van alle kanten hoorden wij reeds het gerammel van eene menigte klokken; want hier mag een ieder torens bouwen en klokkengeraas maken, zoo lang, of zoo luid als hij slechts verkiest. Heerschende godsdiensten zijn hier onbekend, en ieder mag hier Gode dienen, zoo als zijn hart hem ingeeft. Onder kerktijd ziet men geen

geen sterveling langs de straat, en Philadelphia heeft dan al het voorkomen als of het door deszelfs bewoners verlaten was, hetgeen nu en dan, wegens de somtijds heerschende koortsen, werkelijk het geval is. Alle winkels, werkplaatsen, kroegen en herbergen zijn gesloten, en in sommige der omliggende dorpen mag zelfs geen rijtuig, gedurende de uitoefening van den openbaren godsdienst, de kerk voorbijrijden. Aan de publieke tafels in sommige logementen wordt op dien dag hard op gebeden; in een woord, in geene stad der wereld kan het vierde gebod met stiptere naauwgezetheid waargenomen worden dan in Philadelphia.

Met dat al kon ik niet besluiten, om mijne vrouw naar de Afrikaansche kerk te geleiden, te meer daar zij den redenaar toch niet verstaan kon, en, haar tusschen de preken van mijnen oom Ewaldus te huis latende, liet ik mij, door den zoon des huizes, naar eenige der voornaamste kerken vergezellen. Het eerste Godshuis, hetwelk wij binnentraden, behoorde aan de Kwakers, welker getal thans, in Noord-Amerika alleen, op 309,788 zielen begroot wordt. Alles had hier een dood eenvoudig, maar puik net en zindelijk voorko-

men, ook de kleederdragt der gemeente, bij welke de uniformiteit even zoo naauwkeurig in acht genomen was, als bij die der best gedisciplineerde armee. De hoeden der vrouwen waren allen van grijskleurige zijde, in den vorm van eenen ouderwetschen Deventer postwagen. Die der mannen geleken sprekend op de stormhoeden van onze veerschippers. Altaren, beelden, schilderijen, noch iets, dat naar Oosterschen opschik of wufte praalvertooning geleek, was hier te bekennen, zelfs zag ik er geen predikstoel noch orgel. Eenige banken, boven welke de gedekte hoofden der gemeente uitstaken, een tafeltje op hetwelk een groote bijbel opengeslagen lag, een wit marmeren monument, op hetwelk den naam van den eersten Kwaker *Fox* met zwarte letteren gegrift stond, maakten de eenige voorwerpen uit, welke zich aan het oog vertoonden. Geen *stervelìng* in het gebouw deed eenen mond open, noch scheen den minsten schijn van leven te geven. Toen ik mijn geleider vroeg, naar wien men hier bleef wachten, was het antwoord, naar den heiligen geest, wiens inblazing alleen derzelver lippen kan ontsluiten; dan, daar ik tevens vernam, dat dien geest zich somtijds uren achteréén laat afwachten, liet ik deze automatische ver-

ga-

gadering aan derzelver godvruchtige overpeinzingen over, en begaf mij, zonder te durven verzekeren of deze soort van broeders tot de zoogenaamde *vrije* of *vechtende*, *droóge* of *natte* kwakergemeente behoorde, naar een ander gebouw van openbaren eeredienst. Nadat wij alvorens eene Doopsgezinde, eene Unitariaansche en een zestal andere kerken van allerlei uitheemsche benamingen bezocht hadden, kwamen wij voor eene der Methodistische kerken, anders gezegd, voor eene der kerken van *het nieuwe licht;* dan hier vonden wij eerst het regte non plus ultra van Godsdienstige dweeperij. (*) Deze kerk geleek van buiten veeleer naar eene groote koordendansers tent, dan naar eenen Christelijken tempel. Wij vonden de deuren gesloten; doch het luidruchtig geraas van binnen maakte mij zoo nieuwsgierig, dat ik tegen een der populieren opklauterde, om door het venster af te loeren, wat er toch zoo al van binnen gaande was. Man-

(*) De Schrijver vertaalde onlangs voor een der Methodisthische predikanten te Londen, het hoofdstuk, in hetwelk onze geleerde *Broes* deze secte afschetst; doch zoo zijn Eerwaarde mij te Philadelphia in het Nieuwe licht vergezeld had, zouden zijne oordeelvellingen zeker vrij wat gestrenger zijn geweest.

Mannen en vrouwen zaten hier, als haring in eene ton, onder en boven op elkander gepakt. De redenaars, vijf in getal en als gewone ambachtslieden gekleed, wisselden elkander van tijd tot tijd af. Sommigen hunner predikten in hunne hemdsmouwen. Geen dezer leeraars was tot den kansel opgeleid; maar spraken alleen door de inblazingen van den heiligen geest. Ik verstond te weinig van de Engelsche taal om veel over den aard dier ingeblazene predikatiën te kunnen oordeelen; doch hetgeen dezelve in pit en welsprekendheid te kort schoten, werd in luidruchtige uitbazuiningen daarentegen weder dubbeld en dwars vergoed. De gemeente herhaalde nu en dan sommige van des redenaars uitdrukkingen, oi beantwoordde dezelve met het woordje *Amen*, of met diepe zuchten. Na de predikatie werden de deuren geopend; doch het scheen of er nog iets gebeuren moest, want er bleven nog wel vierhonderd menschen zitten: intusschen maakte ik mij deze opruiming ten nutte, sloop in eene der banken, en was ooggetuige van het volgend godsdienstig kluchtspel. Zoodra de deuren andermaal gesloten waren begon men eenige Methodistische liederen aan te heffen, vervolgens liet zich hier en daar eene klagende stem hooren, en naar ma-

mate de vrome gemoederen zich begonnen op te winden, vermeerderde het gehuil, tot dat zij eindelijk allen te gelijk om het hardst begonnen te schreeuwen en te gillen. Een der gemeente vloog nu, als een bezetene, boven op de bank en riep uit al zijne magt: O! Jezus! O! goede Jezus! Daal neder! Kom naar beneden, Jezus! Waarde Jezus! Ik zie u! Kom toch! Een weinig verder stond een meisje, van elf of twaalf jaren oud, naast hare moeder boven op eenen stoel en maakte weldra door eene schel gillende duo een einde aan dien uitroep. Hier weder scheurde zich eene vrouw de kleederen van het ligchaam, de haren uit het hoofd, de ringen uit de ooren; ginds wentelde men al kermende op den vloer; anderen weder vielen in onmagt; kortom, al had men de krankzinnigen uit alle de dol- of gekkenhuizen van ons land in eene kerk bijeengezet, dan had men geen verschrikkelijker schouwspel kunnen bijwonen. Vijftig of zestig stonden te gelijk overluid te bidden. Sommigen sprongen in de hoogte en schenen iets met beide handen te willen opvangen. Daarna begonnen zij wederom allen te gelijk te schreeuwen: Glorie! Glorie! Glorie! Jezus is gekomen! Daar is hij! Vervolgens verzekerden de leeraars dat Jezus werkelijk nedergedaald

en ingevaren was in het ligchaam van een zestienjarig meisje, hetwelk nu door een iedet met heiligen eerbied aangezien werd. (*)

Na deze zonderlinge kerkgangen, bezochten wij tegen den achtermiddag de geliefkoosde Zondagsche wandelingen, alwaar zich nu de inwoners weder eenigzins voor derzelver vrome ingetogenheid van den dag schadeloos schenen te willen stellen. Boven aan den top eener prachtige wijde straat, kwamen wij aan een groot gebouw, hetwelk tot de waterleidingen behoorde. Voor het front van dit gebouw zag men, midden in eene klaverweide, welke van alle kanten met populieren en treurwilligen en wilde notenhoomen omringd was, eene springende fontein, uit welke een onophoudelijke toevoer van water, na eerst eenige voeten in de hoogte opgestegen te zijn, met een statig geklots in een, van goudvischjes wemelend beekje, in onderscheidene rigtingen nederplofte. Van deze schilderachtige hoogte hadden wij het uitzigt over een groot ge-

(*) Den volgenden morgen hoorde ik, dat dit zelfde meisje, kort te voren, uit haren dienst gejaagd was, en verdacht gehouden werd een zilver tafel-servies gestolen te hebben.

gedeelte der stad, tot dat ons oog zich eindelijk in de ontelbare masten aan den, in de diepte liggende, waterkant verloor. Daarna volgden wij de beau monde naar eenige der onderscheidene openbare lusthoven buiten de stad. De tuin, in welke wij onzen intrek namen, had al het voorkomen van een Zwitsersch landschapje. Eene van boomtakken gevlochtene brug over eene ruischende beek, eene bergachtige ligging, hier en daar door uitstekende ruwe klompen graniet afgewisseld, een aantal, voor ons gansch vreemde, planten en gewassen hielden ons hier eenigen tijd van verwondering en verrukking opgetogen. Behalve deze natuurlijke schoonheden, zoo treffend in de oogen van eenen Nederlander, op wien dergelijke tooneelen immer een grootscher en roerender indruk maken, dan op den bewoner van bergachtige of rotsachtige landstreken, vonden wij hier nog bovendien eenige met veel smaak gesorteerde bloemperken, donkere slingerlanen, prieeltjes, vijvers, hermitages, in een woord het was een beelderig buitengoed, hetwelk ons het bekoorlijk Rozendaal weder voor den geest bragt, en juist opzettelijk voor een verliefd jeugdig huwelijks-paar scheen aangelegd geweest te zijn. Ook maakte mijne vrouw zich deze sentimen-

tele gelegenheid ten nutte, om mij voorloopig den beklagelijken toestand harer moeder te leeren kennen, en mij langzaam tot deze eerste zonderlinge ontmoeting voor te bereiden. Zij had hier nu bij ondervinding ontwaard, met welk eene minachting de Blanke op den Zwarten nederziet. Zij herinnerde zich van hare eerste kindschheid, in welk eenen diep vernederden staat zij hare moeder verlaten had, en op welke wijze de planters zich over het algemeen jegens eene oude negerin gedroegen. Zij bekommerde zich, dat het terugstootend gezigt eener bejaarde zwarte, half naakte vrouw, dat het slechte voorbeeld van anderen, mij insgelijks diezelfde minachting zoude inboëzemen, en ik dat arme mensch wellig zoude verstooten. « Het is evenwel, » ging zij, met afgebrokene stem en mij vragend aanziende, voort, « het is evenwel mijne vleeschelijke moeder, die mij eenmaal met zoo veel liefde en zorg heeft opgevoed, die mij met de melk harer borsten heeft groot gebragt, die, zoo ik u verloor, de eenige is, welke mij op aarde nog overig blijft; ach, beloof mij, » bad zij mij schreijend, « deze door de menschheid zoo schandelijk miskende vrouw, niet te verhinderen, dat zij mij, haar eenig kind, van tijd tot tijd moge bezoeken, en

en zoo gij haar den naam, den teederen naam van moeder onwaardig keurt, ontzeg haar dan ten minste geene schamele hut in de nabijheid onzer woning, alwaar ik haar dagelijks kan helpen en bijstaan.» « Ja, geliefde van mijn hart,» viel ik haar, vol geestvervoering in de rede, terwijl ik haar in mijne armen kneldе en onze tranen door elkander vloeiden; « uwe moeder zal ook de mijne wezen; zij zal, gedurende de laatste dagen van haar leven, onder het kinderlijk dak met de hartelijkste teederheid verzorgd en opgepast worden. Mijn gedrag jegens haar zal u tot waarborg strekken mijner onbegrensde liefde, en zoo wij eenmaal naar Europa terugkeeren, zal zij ons steeds vergezellen, om in alle onze genoegens te deelen, en de vergoeding te ontvangen voor het ongelijk, haar door mijne kleurgenooten aangedaan.» Ik stelde er mij zelfs eene wezenlijke zaligheid van voor, om mij van dezen kinderlijken pligt naar behooren te zullen kwijten. Zij, dacht ik, die eenmaal zoo onmenschelijk van hare bloedverwanten afgescheurd, uit haar geboorteland gevankelijk weggevoerd, in een slavenschip naar de West-Indiën overgebragt, aldaar, even als een redeloos lastdier, bij publieke veiling aan den meestbiedende verkocht, met den naam

haars eigenaars op den arm gebrandmerkt, met de zweep eens bombaas, bij het aanbreken van den dageraad, naar het veld gejaagd werd, om daar in stortregens, of onder eene brandende zon, zonder eenig deksel, tot aan den laten avond, met den houweel te werken, zij die in eene hut van klei en boomtakken, zonder legerplaats, noch rustbed, zonder eenig ander voedsel dan bananen en visch, tot den verachtelijken staat van bijzit veroordeeld, het beklagelijkste schepsel was van den aardbodem, zal in haren schoonzoon haren redder, haren vertrooster vinden, en zoo zij tot hiertoe voor den blanken als voor het gonddorstigste monster met schrik en afschuw gebeefd en gesidderd heeft, zal ik..... dan midden in deze pathetische uitboezeming mijner romantische voornemens, werden wij in ons eenzaam prieeltje alleronverwachtst gestoord door twee zwaar beladene bedienden, die de voor ons staande marmeren tafel kwamen dekken. « *Koh ikke Mamma*, » riep mijne eenvoudige vrouw in hare moedertaal uit, « gij hebt immers geen diner besteld? » « Neen, » seiden de knechten, terwijl zij druk bezig waren met een twaalftal gevulde schoteltjes op te dischen, « wij brengen de thee, welke mijnheer verordend heeft. » Ik dacht,

's lands

's lands wijs 's lands eer, telde mijne twee dollars voor deze omslagtige theepartij neder, en wist mij zeer wel met dit lands gebruik te vereenigen. Dit voor ons zoo verrassend geregt bestond grootendeels uit suikergebak, confituren, ingelegde perziken en abrikozen, gebradene soesjes, koude ham, brood, boter en kaas. Dit rijk voorziene theetafeltje stond tusschen eenige bloeijende jasmijn- en rozenboompjes, niet ver van eene heldere beek, welks zilveren stroom zich al kabbelend over eenige witte keitjes in den Schuilkill uitstortte. Ons gesprek liep bij uitsluiting over de blijde toekomst, die ons reeds van verre vriendelijk scheen toe te lagchen. Het schijnt over het algemeen, dat de mensch oneindig meer ingenomen is met een geluk, hetwelk hem te wachten staat, dan met dat, hetwelk hij werkelijk bezit. Het streelend vooruitzigt van binnen weinige weken in de haven onzer bestemming te zullen aanlanden, in het bezit onzer vrije en onbelaste plantage gesteld te worden, aldaar in een luchtig en vrolijk lusthuis, aan den oever eener snelvlietende en boschrijke rivier, tusschen immer groene dreven, bloeijende goud aanbrengende koffijboomen, heerlijke vruchten geurige oranjeboomen, schatten opeen te sta-

stapelen, zulk een schitterend vooruitzigt voerde ons reeds tot eenen graad van aardsche gelukzaligheid, welke nimmer door de verwezenlijking kon overtroffen worden. Hetzelve bezielde mij zoo geheel en al, dat ik mij weinig bekreunde over den prijs, tegen welke dit geluk moest gekocht worden. Noch de bewustheid, dat de plaats mijns aanstaanden verblijfs het ongezondste oord der wereld was, noch de mij van verre toegrijnzende plagen van ontelbare insekten en van brandende zonnestralen, noch de bijna onvermijdelijke gevaren van allerlei ziekten en ongemakken en van muitzuchtige Negers, noch de gevaren mijns wilden natuurlijken aanlegs, en zulks in een zedeloos gewest, zoo vol van verleiding en verzoekingen, noch mijne verre verwijdering van het land mijner geboorte, van vriend en bloedverwant, niets kon tegen dezen onuitsprekelijken gelukstaat opwegen, en indien ik mijnen wisselvalligen levensloop bedaardelijk naga, dan moet ik bekennen dat de kortstondige oogenblikken, welke ik in dit prieeltje doorbragt, de gelukkigste van mijn geheel leven geweest zijn.

Dierbare herinneringen aan die gezegende tijden mijns verdwenen geluks, welk eene rij-

ke

ke bron van genot, ja van onbeschrijfelijk zoete en bittere gewaarwordingen verschaft gij aan mijn, bij deze aandoenlijke herdenkingen, wegsmeltend gevoel; ach hoe gaarne zoude ik dat gevoel aan mijnen lezer willen mededeelen; hoe gaarne zoude ik hem, bij het nederstellen dezer regels, deelgenoot willen maken van hetgeen er thans in mijn binnenste omgaat; maar daartoe is mijne zwakke pen, daartoe is mijne moedertaal, hoe rijk ook in woorden, niet krachtig, niet levendig genoeg. Het ingeschapen talent, om hetgeen men zelve ontwaart in de harten van anderen over te storten, is niet aan ieder sterveling gegeven; bovendien zoude ik ook met rede moeten duchten, dat een al te overdreven stijl mijn werk veel te veel den schijn eener roman, en gevolgelijk veel te veel het voorkomen van een listig gesponnen sprookje zoude doen aannemen.

In Philadelphia teruggekeerd zijnde, was nu onze eerste ernstige poging, om ons werk te maken van het bekomen eener gelegenheid tot voortzetting onzer reize naar de West-Indiën; te meer, daar mijne vrouw, ofschoon nog geene dertien jaren oud, reeds eenige maanden ver gevorderd was, en de Amerikaansche koop-

vaar-

vaardijschepen waarlijk weinig gerieflijkheden voor eene kraamvrouw aanbieden. Dan ongelukkig was er in geheel de rivier, onder zoo vele honderden van schepen, geen enkel vaartuig voor Berbice of Demerary te bekennen. De eenige gelegenheid die zich hier voordeed was naar Barbados, voor welk eiland thans eene Amerikaansche brik met planken en singels geladen werd. Weinig lust gevoelende, om, met eenen grooten sleep van kisten en koffers, naar New-York te trekken, alwaar bijna dagelijks schepen voor onze Kolonien in West Indië gereed liggen, besloten wij tot de reis naar Barbados, en maakten met de reeders van de Elize eene overeenkomst van 50 Dollars per persoon.

Bij deze gelegenheid aan de werf zijnde, zagen wij juist een schip met Westphaalsche landverhuizers uit Amsterdam aankomen. De wijze waarop met deze ongelukkigen gehandeld wordt, is waarlijk niet veel beter dan die aan boord van eenen slavenhaalder van de kusten van Afrika. Men oordeele zulks slechts uit de volgende advertentie in eene der New-Yorksche nieuwspapieren:

« De Passagiers aan boord van de brik *Bi-*

bo-

« *bona* van Amsterdam, die zich voor eenen « bepaalden tijd, tot goedmaking van hun pas- « sagegeld willen verhuren, bestaan, behalve « de vrouwen en kinderen, uit personen van « de volgende ambachten, te weten: 13 boe- « ren, 2 bakkers, 2 slagters, 8 wevers, 3 « kleermakers, 1 tuinman, 3 metselaars enz., « enz. Men kan deswege verdere inlichtin- « gen bekomen aan boord van de Bubona, « in de rivier Delaware, of bij W. Oblin en « comp., n°. 38, South Wharf. »

Zoodra zoodanig schip aankomt, worden er wachten gesteld, om het overboord springen en wegloopen te beletten; aan wal gezet zijnde, komt ieder hun van onder tot boven bekijken, tot dat zij zich eindelijk links en regts door de Vereenigde Staten met derzelver eigenaars uiteen verspreiden.

HOOFD-

HOOFDSTUK X.

Teleurstelling. — Uitstapje door Nieuw Yersey. — Germantown. — Quakerstown. — Chesnut-Hill. — Nazareth. — Bethlehem. — Belvidere. — De Delaware. — Terugreis naar Philadelphia. — Het museum van den heer Peale. — Vertrek naar Barbados. — Aankomst in dat eiland. — Ontmoetingen aldaar. — Inscheping naar Berbice. — Langdurige reis derwaarts. — Aankomst voor de stad Nieuw-Amsterdam.

Nadat het grootste gedeelte onzer goederen reeds aan boord van de Elize gebragt was, en wij ons voorgesteld hadden onmiddellijk onder zeil te zullen gaan, vernamen wij van ter zijde, dat er ten minste nog eene halve maand mede verloopen zoude, alvorens het schip in zee kon steken, welke *Yankee tricks* (*) wij

(*) Dit woord, hetwelk een alom bekend motto is, en letterlijk in onze taal *Amerikaansche streken* beteekent, is in die landen zeer *en vogue*, staande de Amerikanen te boek als lieden, die zeer veel streken op hun kompas hebben.

wij ons moesten laten welgevallen, alzoo wij onzen overtogt betaald en onzen scheepsvoorraad als anderzins reeds aan boord hadden.

Om evenwel dien tusschentijd niet nutteloos en vervelend door te brengen, maakten wij ons deze teleurstelling ten nutte, met middelerwijl een uitstapje te doen door het verrukkelijk Pennsylvania, den lusthof van Amerika. De heer Lechleitener had ons in het bijzonder het bergachtige Jersey aangeraden, en het denkbeeld dat deze staat van Pennsylvania oorspronkelijk door Hollanders gesticht en thans nog grootendeels door Hollanders en Duitschers bewoond werd, was voor ons eene rede te meer, om aan dat rijk en vruchtbaar oord de voorkeur te geven. Wij begaven ons dus in eene tamelijk goede huurchais, welke wij voor acht dollars per dag bedongen hadden, den weg op naar Germantown, zijnde een der dorpen, welke op onze kleine marschroute boven aan stond. Dit wijd uitgestrekt en zeer aanzienlijk dorp, van welk de korte schets in de hier nevens gevoegde nota (1) gegeven wordt, is, even zoo min als eene menigte andere voorname dorpen, in onze onlangs in het licht gekomene Nederduitsche Aardrijkskundige Woordenboeken

te bekennen; weshalve ik mij verpligt rekende, in deze zoo onverklaarbare als onvergefelijke nalatigheid, bij deze schoone gelegenheid te moeten voorzien.

Aan beide zijden langs den openbaren weg naar Germantown vonden wij, even als in sommige streken van Gelderland, de heerlijkste vruchtboomen, als appelen, peren, pruimen en zelfs op sommige plaatsen noten, perziken en abrikozen, welk gezigt, gevoegd bij die schilderachtige maïsvelden, die afwisselende bergen en dalen, inderdaad een betooverend schoon voorkomen had. Sommige der langs den weg liggende boerderijen, zoo wel als eenige der huizen in het dorp, alsmede de kleeding van derzelver bewoners, hadden een volmaakt Hollandsch aanzien. Onder anderen, die spits en trapsgewijze toeloopende ouderwetsche voorgevels, die lompe en bespottelijke schoorsteengekken, kakelbont geschilderde deuren en menigvuldige venstertjes, die zitbankjes en met schulpjes stijf aangelegde tuinen, met zot gesnoeide en wit geschilderde boomen voor de deur, die lompe smakelooze kleederdragt, als klompen, onderscheidene verdiepingen van rokken en broeken, lange lijven; kortom, men zoude hier, wat dit aanbe-

belangt, waarlijk gezworen hebben in het hartje van Noord-Holland te zijn; maar welk een hemelsch breed verschil bestaat er echter in al het overige, hetwelk zich hier aan ons bewonderend oog vertoonde. Geene verdronken landen, geene uitgeveende waterplassen, geene met padden en kikkers gevulde zwampen noch modderpoelen, geene zwerm van kanalen, grachten noch slooten verpesten hier den dampkring met derzelver uitwasemingen en stinkende mistwolken, en evenwel bleven de inwoners de manieren en gebruiken hunner voorvaderen hardnekkig aankleven, zonder zich te bekreunen of zij zich al dan niet bespottelijk aanstelden in de oogen van hunne meer verlichte landgenooten. Onder anderen zagen wij ook niet ver van de Hollandsche Hervormde kerk een zwaarlijvig deftig heer, met eene lange pijp in den mond, met roode kamermuilen, driedekkige paruik, gesjerpt en gejapond op zijne hooge stoep zitten, en men behoeve niet te vragen wie deze karicatuur kan geweest zijn? Ook schijnen de Noord-Amerikaansche schrijvers zich niet zelden ten kosten onzer waarde voorouderen te vermaken. In de geschiedenis van New-York, bij voorbeeld, vindt men al die oud Hollandsche

gebruiken, op welke menig onzer waarschijnlijk nimmer heeft nagedacht, of heeft willen nadenken, in het allerbespottelijkste daglicht ten toon gesteld; zelfs verzekert men daarbij dat onze landgenooten, uit dit zelfde grondbeginsel, die stad, in plaats van op het hooge en drooge vaste land, langs den oever boven op palen in de modder aangelegd hebben. Dan wat er ook van dit alles gezegd kan worden, zoo was het met dat al eene streelende gewaarwording voor mijn hart, toen ik hier overal langs onzen weg mijne lieve moedertaal hoorde spreken, en toen ik hier een aantal mijner landgenooten, die, naar alle waarschijnlijkheid, op diezelfde wijze als de Westphaalsche passagiers van de Bubona, naakt en bloot en niet veel beter dan verkochte lijfeigenen waren aangekomen, (dank zij derzelver, den Nederlander zoo bijzonder eigene vlijt en nijverheid,) in de gezegendste omstandigheden zag verkeeren. Welk land men ook bewone, welke gebruiken en levenswijze men ook aankleve, ieder mensch blijft toch immer aan den grond zijner geboorte gehecht, en dit ingeschapen gevoel, deze ingekankerde nationale trots, bestaat even zoo wel onder de bewoners der barre kusten van het nimmer ont-

ontdooide Groenland en Labrador, als van de altijd bloeijende en vruchtbare dreven aan gene zijde der keerkringen.

Na hier den eersten dag van ons klein doch hoogst belangrijk uitstapje aangenaam doorgebragt te hebben, vervolgden wij onzen togt langs den heuvelachtigen en boschrijken weg naar Bethlehem en pleisterden te Chesnut-Hill (2), welk laatste dorp ook al over het hoofd gezien is. Hetzelve komt wel is waar in geene vergelijking met Germantown, doch het kwam ons evenwel te volkrijk en te welvarend voor, om het onopgemerkt voorbij te gaan. Een weinig verder kwamen wij aan in het distrikt Montgommery, alwaar wij dien dag in het gehucht, *Klements-Tavern* genaamd, bleven uitrusten. Deze naam is al wederom van Hollandschen oorsprong; Klement, een rijk Amsterdammer, en tevens een der voornaamste kooplieden uit Philadelphia, was, door omstandigheden ongelukkig geworden zijnde, op den zonderlingen inval gekomen om de hulk van een zijner laatste schepen naar deze hoogte te laten overvoeren, om daar als een heilig reliek in de familie bewaard te worden. De zoon van dien Klement, die hier thans het beroep van herbergier uitoefende,

gaf ons van dit gedenkteeken van zijn vaders rijkdom, zoo wel als van zijnen geheelen levensloop, een omslagtig berigt, onthaalde ons op eene regt smakelijke Hollandsche pot, liet ons al het belangrijke der ommestreken zien, en vergezelde ons den volgenden morgen te paard naar Quakerstown (3), almede in onze woordenboeken onbekend, niettegenstaande hetzelve een der volkrijkste dorpen in Opper en Neder Milford is, en bijna uitsluitend door kwakers bewoond wordt.

Van hier begaven wij ons berg op berg af, langs eene boschachtige landstreek, tot naar Bethlehem. De vriendelijke hospes, bij welke wij hier onzen intrek genomen hadden, en die tot de Evangelische Broedergemeente behoorde, door welke deze plaats zoo algemeen beroemd is, maakte er zich een genoegen uit om mij het groote broedergesticht van binnen te laten zien; dan daar de beschrijving van hetzelve, zoo wel als van alle de overige inrigtingen en bijzonderheden dier gemeente, hier eene al te groote plaats zoude beslaan, verwijs ik den lezer naar die menigte van godsdienstige werken welke over dit onderwerp breedvoerig hebben uitgewijd.

Te-

Tegen den namiddag reden wij stapvoets door tot aan het dorpje Nazareth (4), hetwelk zich midden in een schilderachtig dal op eenigen afstand in alle deszelfs afwisselende bevalligheden voor ons ten toon spreidde; echter heeft Nazareth bij lange na dat aanlokkelijke niet, hetwelk Bethlehem opleverde, hetgeen voornamelijk moet toegeschreven worden aan den kronkelenden loop van het riviertje Lehigh, als ook van dien der kreek *Manokisy*, door welke die verrukkelijke landstreken bespoeld worden. De naam van Manokisy (5) is insgelijks door onze aardrijkskundige woordenboekschrijvers geheel en al over het hoofd gezien. Op onzen weg naar Nazareth passeerden wij nog twee andere merkwaardige gestichten, welke aan de Evangelische Broederschap behoorden; namelijk, Christianbrouw en Gnadenthal.

De beelderige ligging der beide eerstgenoemde dorpen leverde waarlijk geene geringe verrassing op voor iemand die zich te voren van deze plaatsen de allerongunstigste gedachten had voorgesteld. De nederige beschrijving van de geboorteplaats onzes Heilands, de gewone vergelijking mijner armzalige geboortestad bij Nazareth, hadden mij reeds van kinds-

been af de armoedigste denkbeelden van die oorden ingeboezemd. De verrassing was hier derhalve dubbel aangenaam, en wij waren zelfs zoo bijzonder met dit dorp en met deszelfs omliggende wandelingen ingenomen, dat wij hier tot den volgenden dag halt hielden. Ons paard, hetwelk, zoo als meestal met alle huurpaarden het geval is, juist voor geenen harddraver kon doorgaan, bragt ons eindelijk evenwel zonder struikelen noch vallen tot aan de plaats waar men ons aangeraden had een dag drie vier te vertoeven, en vervolgens over water naar Philadelphia terug te keeren. Dit hemelsch oord wordt Belvidere genoemd, en ligt aan den oever der Delaware. De herberg in welke wij onzen intrek namen stond op eene hoogte, van welke wij uit de openstaande vensters onzer vertrekken het prachtigste uitzigt hadden, dat men zich met mogelijkheid kan voorstellen. De hospes, een kwaker van geloof, bezorgde ons een vertrouwd persoon, die ons rijtuig weder bij onzen huurkoetsier terugbragt, en wij genoten hier gedurende eene geheele week de reinste genoegens die het landleven kan opleveren. Overal waar men hier het oog ook henen wendde, spreidde de natuur hare nimmer af te malen schoonheden, hare nimmer te doorgronden won-

wonderwerken ten toon. Hier vertoonde zich de in allerlei bogten zich wringende trotsche Delaware, op welker spiegelende vlakten honderden van schepen en vaartuigen woelig door elkander wemelden. Daar verloor zich het oog in goudkleurige landouwen, hier en daar bedekt met eenige onoverzienlijke boomgaarden. Ginds hoorde men het statig geklots van twee hooge watervallen, welke slechts op eenen geringen afstand van onze woning verwijderd waren en de geliefkoosde plaats onzer wandelingen uitmaakten. O! hoe gelukkig is de sterveling wien het lot mogt te beurt vallen in zulk een Eden het levenslicht te ontvangen. Hoe vurig wenschte ik mijne plantage uit die verzengde gewesten in dit aardsch paradijs, in dit zoogenaamde Schotsch gebergte te kunnen verplaatsen, bijzonderlijk in de nabijheid van de Pisquesi-kreek, welke zich hier in de Delaware uitstort. Hoezeer deze watervallen hoegenaamd niet bij die van Niagara in vergelijking mogen komen, zoo maakten dezelve, als zijnde de eerste die ik ooit in mijn leven ontmoet had, den diepsten indruk. 's Menschen geest wordt bij dergelijke grootsche taferelen in eene zekere stemming gebragt, welke men, al had men ook het fijn gevoel of het talent van den beroemden Sa-

den behoorde aan den heer *Peale*, in het algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen abusivelijk *Peales* genoemd. Wij vonden hier het schelet van een verbazend monster uit de Voorwereld, aan hetwelk men den naam van Mammouth gaf. Hetzelve geleek bij den eersten opslag van het oog wel iets naar een op stapel staand schip, en volgens de daarnevens hangende schilderij, welke de bijzonderheden voorstelt, die er bij het opdelven van dit gevaarte uit eene moeras plaats grepen, moet dit geraamte eenige duizenden dollars aan den verdienstelijken eigenaar gekost hebben. Wij lieten ons hier ook een voor een portraiteren door middel van een door den heer Peale uitgevonden werktuig, hetwelk vrij wel aan het oogmerk beantwoordde. Ook vonden wij hier eene echo in denzelfden trant, als die beroemde echo te Muiderberg, welke het geluid, hoe zacht men ook fluisterde, aan het ander uiteinde van de zaal overbragt, en voor eene der grootste natuurlijke zeldzaamheden van het gebouw doorgaat. In de verzameling van schilderstukken, maakte de consul, die een groot liefhebber scheen te zijn, en wiens vertrekken, gang en voorhuis stijf vol met kostbare schilderstukken bezet was, ons bijzonder opmerkzaam

op

op de afbeelding der in hechtenisstelling van den ongelukkigen André, van welken men ons tevens een eigenhandigen brief deed zien, welke weinig oogenblikken voor zijne teregtstelling geschreven was. Het sprak voorts van zelf, dat het in dit museum niet haperde aan voorwerpen, die den vreemdeling aan Amerika's groote mannen, als Penn, Washington en Franklin herinneren. Uit deze prachtige hooge zaal, welke van alle kanten met de uitmuntendste meesterstukken opgevuld was, begaven wij ons regelregt in de naauwe donkere en vrij onzindelijke kajuit van onzen Amerikaanschen West-Indiëvaarder, en den volgenden morgen zagen wij ons reeds door enkel water en wolken omgeven. Uit hoofde der passaatwinden is men, van hier naar de West-Indiën zeilende, genoodzaakt eenen verbazenden omweg te maken, waardoor de reis derwaarts veelal een derde van den tijd langer duurt dan in het terugkeeren; ook is men, vooral in het saisoen in hetwelk wij uit Philadelphia vertrokken, namelijk tegen het begin van November, veelal aan de, in die gewesten heerschende orkanen, blootgesteld, en het scheen dat Nepthunus had voorgenomen om ons de kracht zijnes geduchten arms tot het laatste oogenblik toe te doen ge-

gevoelen. Twee maanden moesten wij eerst tegen allerlei tegenspoeden en tegenwinden oplaveren, alvorens er eenigen schijn van land te ontdekken was: eindelijk, nadat wij er reeds allen diep moedeloos onder geworden waren, verscheen het zoo lang en zoo gewenschte Barbados des nachts plotseling voor ons gezigt. Gelukkig dat de stuurman onder deze onverwachte verschijning de tegenwoordigheid van geest bezat oogenblikkelijk over stag te wenden, anders had onze aankomst in Barbados ook zeer wel die in eene andere wereld kunnen wezen. Den volgenden morgen hielden wij nu regelregt op het eiland aan en liepen, tegen 10 ure des morgens van den 2 Januarij 1807, behouden de haven binnen.

Ons eerste werk was, *bij onze aankomst*, om te onderzoeken of er eenig zeilvaartuig, schip, sloep of paket voor Berbice te vinden was, ten einde met onze bagage alsdan regelregt van het eene schip in het andere over te stappen, en zoo doende de zware kosten van inklaring, enz. enz. uit te winnen; dan het toeval wilde dat er zich hoegenaamd geene gelegenheid voor die Kolonie aanbood. Wij moesten ons derhalve al wederom eene reeks

van

van moeiten en onaangenaamheden getroosten, en namen onzen intrek in een der minst kostbare logementen, alwaar wij voor acht dollars, dat is voor *f* 20 per persoon daags! vrij sober geherbergd waren.

Gelukkig echter liet men ons hier ongestoord en onopgemerkt over straat gaan, zonder dat hier den geringsten schijn bestond van hetgeen ons te Philadelphia moest te beurt vallen. Zelfs was de hospita, bij welke wij inwoonden, eene dame van de kleur, en daar hier de helft der gasten, welke aan de publieke tafel aangezeten waren, Mulatten, Mustichen, Poestichen of Kastichen waren, zoo werd er op de kleur mijner vrouw in het geheel niet meer gelet. In mijne vertaling *Zes maanden in de West-Indiën* gaf ik mijne lezers eene breedvoerige beschrijving van Barbados, en zulks met opzet om hem reeds voorloopig met dat eiland bekend te maken. Ten einde den loop van mijn levensverhaal onverhinderd te kunnen vervolgen, deed ik hetzelfde ten opzigte van alle de overige eilanden, welke door mij bezocht werden. Die vertaling staat derhalve in een onafscheidelijk verband met mijne biographie, voor zoo ver de schetsen, de daarin voorkomende en meest allen door mij

mij bezochte eilanden betreft. Het zoude derhalve midi à quatorze heures zijn, om hier op nieuw mijne aardrijkskundige aanteekeningen uit te kramen. Veel liever wil ik mij haasten mijnen lezer zoo spoedig mogelijk ooggetuigen te doen zijn van onze behoudene aankomst in Berbice, de haven onzer bestemming. Wij huurden namelijk voor zestig dollars een vaartuigje voor ons allen, in hetwelk wij, na ons van levensmiddelen uitgerust te hebben, den 11den Januarij uit Barbados vertrokken. Den 16den kwamen wij, na vijf dagen door eene doodelijke kalmte opgehouden geweest te zijn, voor Cayenne, zakten vervolgens Paramaribo voorbij, de lage boschrijke kust steeds in het gezigt houdende, tot voor den mond der rivier Berbice, en kwamen den 19den dier maand voor de stad Nieuw-Amsterdam ten anker. —

HOOFD-

HOOFDSTUK XI.

Teleurstelling bij het zien der kusten van Guiana. — Het krabben-eiland. — De reede van Berbice. — Het Gouvernementshuis. — De stad Nieuw-Amsterdam. — De glibberige landing. — Eerste ontmoeting bij Mama Lucia. — Portret van die dame. — Sterfte onder de Europeanen in de Kolonie Berbice. — Eene korte karakterschets van de Berbicianen. — Raadgeving aan nieuw aankomenden. — Voorbeeldelooze gastvrijheid. — Het ontbijt ten huize van den heer Spannenberg. — Een woord over de Guani- en Foufou-eters. — De Gouverneur ontzegt mij den toegang in de Kolonie. —

Hoezeer men ook, bij het binnenzeilen eener lang gewenschte haven; vooral na zulk eenen geruimen tijd rondgezwalkt te hebben, veelal bijzonder goed gestemd is, om alles van de beste zijde te beschouwen; zoo gaf de gele kleur van het modderige water mij alreeds op eenen afstand van twintig uren van Berbice juist geen zeer gunstig voorgevoel van Guyana's boschachtige kusten, en hoe digter wij dezelve naderden, hoe meer ik mij in mijne groote verwachtingen trapsgewijze te leur gesteld begon te zien. Op de hoogte van het

Krabben-eiland, hetwelk zich in den mond der rivier Berbice bevindt, en meestal, bij hooge vloed, voor het grootste gedeelte overstroomd en gevolgelijk ook niet bewoond wordt, kwam ons eene boot, of, eigenlijk gezegd, een lomp uitgeholde boom op zijde klampen; dezelve was bemand met vier Negers, wier eenige kleeding of deksel alleenlijk bestond uit eene lange slip van blaauw salempoers, welke, om de lendenen vastgemaakt zijnde, tusschen derzelver beenen afhing, en tot hetzelfde einde diende, als het vijgenblad voor den eersten onzer vaderen. Hoezeer ik in Philadelphia en vooral in Barbados reeds allerlei onderscheidene negerstammen van nabij had leeren kennen, zoo schenen deze, waarschijnlijk uit hoofde van derzelver pikzwart glimmende moedernaakte huid en zonderling in torentjes bijeengebonden haar, zoo ook wegens derzelver, met allerlei vreemde figuren, gekorvene borst, een veel woester voorkomen te hebben; ook was het grootste gedeelte der voorwerpen, welke zij ons te koop aanboden, een geheel nieuw verschijnsel in mijn oog. Kort daarna zagen wij de reede, het fort Nassau en het gouvernementshuis, benevens eenige langs den oever staande houten gebouwen, welke nu eigenlijk de stad

Nieuw-

Nieuw-Amsterdam moesten verbeelden, voor ons liggen. Op de reede zag men een paar driemastschepen en twee of drie brikken op eenigen afstand van den wal, en de overige vaartuigen bestonden in schooners, ponten, jagten en roeibooten. Beide laatstgenoemden hadden zeer veel overeenkomst met die van welke men zich aan de Zaan bedient, met dit onderscheid echter dat die der plantagien veel sierlijker en bijna tweemaal langer zijn. Tegen over de stad, aan gene zijde der rivier, welke hier de helft breeder is dan onze Amstel bij den Overtoom, zag men niets dan ondoordringbare woeste wouden, welke thans echter voor een groot gedeelte geveld en in bloeijende plantagien herschapen zijn.

Het gouvernementshuis, in hetwelk de Engelsche Gouverneur zijn verblijf hield, was alleen van steen gebouwd, met pannen gedekt en naar den Europeschen smaak aangelegd, uitgenomen dat hetzelve, zoo als alle andere huizen in Berbice, op stutten ter hoogte van twee tot drie voet boven den moerassigen grond verheven stond. De andere huizen staan op houten blokken en zijn, in plaats van met pannen, met singels overdekt. Tijdens mijn verblijf aldaar waren de vensters-

men zonder glasruiten, en bestonden slechts uit groen gaas. In geen der huizen vindt men vuur of haardsteden en gevolgelijk ook geene schoorsteenen, wordende het eten toebereid in afzonderlijke, achter het woonhuis staande, kombuizen. Ook zijn de woonhuizen zonder keukens, kelders, pompen, regenbakken, geheime vertrekken, en zonder eenige dier geriefelijkheden, welke men bij ons als onontbeerlijk zoude beschouwen.

De Engelsche vlag wapperde destijds en ook wederom op den dag van heden van Nassau's Fort, niettegenstaande de kolonie oorspronkelijk Neerlandsch en de Nederlandsche taal en wet er destijds de heerschende waren. Bovendien straalde de Hollandsche smaak en zindelijkheid ook in het uiterlijk aanzien dier netjes geschilderde huizen, fraai aangelegde tuintjes, en voornamelijk ook in de Zaandamsche bruggetjes, hekjes, slooten, dammen en sluizen ten duidelijkste door.

Toen wij ons aan wal lieten brengen was het bijna laag water, zoo dat onze boot gedeeltelijk door den modder moest voortgeduwd worden om een dier beslijkte, glibberige, schuins afhellende en ver in de rivier uit-

uitstekende hooge stellingen te bereiken; evenwel ontbrak het hier aan geene gedienstige geesten van allerlei kleur en geslacht, om ons de behulpzame hand te bieden, en niets was grappiger dan onze dames hier met een paar wit gekousde beentjes over die sterk gespierde negerruggen al schreeuwende te zien voortsjokken.

Mijne vrouw, die hier als het ware te huis was, geleidde ons regelregt in te tegen ons overstaande woning, toebehoorende aan zekere dame, algemeen bekend onder den naam van Mevrouw de Vrij, alias Mama Lucia, in welk burger-kosthuis zoo menig nieuw aangekomen Europeaan gezond en frisch, even als wij, binnen trad, zonder ooit de huisdeur weder achter zich te zien toesluiten. Onder anderen waren kort te voren in hetzelfde vertrek, hetwelk ons werd aangewezen, een Luthersch predikant met geheel zijn gezin, in minder dan veertien dagen tijds na hunne aankomst, plotseling de een na den ander aan rotkoortsen overleden, en de menigte lijken, welke uit dat huis alleen, sedert den dood van den Heer de Vrij, naar het kerkhof zijn weggedragen, overtreft welligt reeds het getal der gansche tegenwoordige Nederlandsche bevol-

king van geheel Nieuw-Amsterdam te zamen. Men denke misschien dat deze opgave wat al te overdreven is, doch hier geef ik alleenlijk in bedenking, dat ik thans, op zes na, de eenigste ben van alle mijne toenmalige tijdgenooten, die nog in leven is, wel te verstaan, die tijdgenooten, welke geboren Europeanen en niet uit de West-Indiën teruggekeerd zijn. In een woord, om zich een juist begrip te kunnen vormen van den staat in welke de inwoners van Berbice meestal verkeeren, behoeve men slechts aan het tegenwoordig ongelukkig Groningen te denken; doch daar ik destijds tot die klasse van eenvoudige zielen behoorde, die van gevoelen zijn, dat niemand sterft voor zijnen tijd, zoo begreep ik dat men naar die grondstelling in een verpestend klimaat even zoo veilig was, als in het gezondste oord der wereld; ook was ik bij die eerste aankomst veel te veel met elk der voor mij staande vreemde gezigten ingenomen, om op n°. 1 te denken.

Niets kwam mij hier onder anderen potsiger voor, dan de eerste ontmoeting met die goede Mama Lucia. Verbeeld u, eene zwaarlijvige vrouw van tusschen de veertig en vijftig jaren, welker eenige kleeding bestaat in

een

een eenig kort onderrokje, waar van onder een paar welgemaakte naakte beenen en van boven een git zwart ligchaam uitstaken, van welke het vel in verscheidene lagen of kwabben over onderbuik en heupen afhangt. Even onder de knieën, aan de enkels, digt onder de kuiten, aan de gewrichten harer armen, om haar middel en om haren hals, zag men niets dan snoeren granaten en bloedkralen; de kettingen die om haren hals hingen bedekten gedeeltelijk een duizend rimpeligen en als een zwart lederen tabakszakje gefronsden boezem. Een sneeuwwitte doek, als een suikerbrood op haar kroezig hoofd gespeld, gaf aan dit alles een nog meer in het oog vallend voorkomen. Bij het binnenkomen reikte zij ons, onder den gewonen Kreoolschen uitroep van: « *Koh! Datje Alla! Datje Alerma* (*), en terwijl zij tevens een paar stevige rijen sneeuwwitte tanden tusschen twee karmozijnroode dikke lippen deed te voorschijn komen, al neigende de hand toe, waarbij ik tevens opmerkte, dat alle hare vingeren stijf met gouden, zilveren, koperen en beenen ringen, en zelfs ook met omgekrulde dukaten bezet waren. Zij be-

(*) He dag Mijnheer en Mevrouw!

behoorde onder het getal der boezemvrienden mijner schoonmoeder, had zelve een *Abadi-Tobbeke* (*) in *Abadi*-land (†), en verwelkomde ons derhalve met eene meer dan gewone hartelijkheid.

Wij waren nog geen tien minuten in haar huis, of men kwam ons reeds van alle kanten druk bezoeken, niet zoo zeer om onze personen, maar uit loutere nieuwsgierigheid; want zoodra hier eene partij nieuw aankomenden uit Holland aankomt, valt men er oogenblikkelijk als havikken op los. Men bestormde ons met vragen, meestal van eenen (*onze natie, helaas, zoo bijzonder eigen,*) verregaanden onbescheidenen aard. De een vroeg van en voor wien wij brieven medegebragt hadden, een ander bood zich met eene zigtbare happigheid aan, om de bezorging dier brieven op zich te nemen, of poogde de eene of andere geheime bijzonderheid, eenen anderen persoon betreffende, uit te vorschen; kortom, ik rade in het vervolg iederen nieuw aankomende ten ernstigste aan, om bij die eer-

(*) Het kind eens blanken vaders.

(†) Europa. Ook verstaat men door het woord *Abadi* God.

eerste en meestal veel te hoog opgewondene gemoedsgesteldheid, alleromzigtigst op zijne woorden en gedragingen te letten; want al heeft hij ook al de scholen der list en kwaadsprekendheid, der afgunst, bedrog en fijn gesponnen intrigues doorloopen, al was hij ook te huis de doorkneedste, de doortraptste vos, die er ooit op twee beenen geloopen heeft, dan is hij echter, bij zijne eerste overkomst onder zoo vele fijn geslepene gasten, wier gewetens meestal aan gene zijde der keerkringen achtergelaten zijn, nog even zoo groen als een pas aangekomen Gooijers kind op Leidens Akademie; van daar ook waarschijnlijk de oorzaak, waarom hier somwijlen de nieuw aangekomene deftig wordt ontgroend, welke ontgroenpartijen waarlijk in geenerlei opzigt voor die onzer studenten behoeven onder te doen.

Al wat slechts nieuw aankomenden zijn, wordt, vooral wanneer men berekenen kan dat er, op de eene of andere wijze, partij van hen te trekken is, oogenblikkelijk van alle kanten uitgenoodigd, ja zelfs dagen, weken, maanden achtereen met de grootste gastvrijheid geherbergd, verzorgd en opgepast, en welke de grondoorzaken dezer voorbeeldelooze gast-

vrijheid ook wezen mogen, zoo geeft dezelve evenwel aan iederen nieuw aankomende de allergunstigste gedachten van het West-Indisch karakter.

Het huis, in hetwelk wij het eerst onthaald werden, was dat van den heer Spannenberg. Men was juist bezig het ontbijt op te disschen toen wij binnen kwamen. Ik zeg opdisschen; want indien het niet zoo wel eerst negen ure in den voormiddag ware geweest, zoude ik hetzelve zeer zeker voor een luisterrijk middagmaal aangezien hebben. Dit zonderling ontbijt staat mij thans nog levendig voor den geest, en hieruit kan men nagaan, welk eenen diepen indruk hetzelve op mijn geheugen moet gemaakt hebben. Men zette onder anderen drie groote soepterrines te gelijk op tafel. In de grootste bevond zich eene gewone hoendersoep, doch uit de tweede schepte men eene kost op, welke men Guani noemde. De Guani is eene soort van groente, welke tot soep gekookt zijnde, alleenlijk uit eene aaneenschakeling van groene slijmerige draden bestaat. Midden in dien vezelachtigen plas zag men eenige kleine stukjes gezouten vleesch en gedroogde kabeljaauw, even als vliegen in een spinnewcb, gewikkeld zitten, en, bij het opschep-

scheppen van dat onoogelijk en zonderling geregt, bleven de draden, juist als het gezever eens nuchteren kalfs, aan alles vastkleven. In de derde soepkom, welke door Indiaansche handen uit zwarte aarde, in den vorm eener gewone kamerpot, vervaardigd was, zag men eene donker bruine soep, bestaande uit eene zoogenaamde *pot-pourri* van stukjes wild, visch, spek, gezouten en andere vleesch, onder anderen ook van tweeslachtige dieren. Deze mengelmoes was met eene, naar stroop gelijkende, saus overgegoten en met eene menigte Spaansche peper aangezet, zoo dat eene enkele aanraking met de tong voor den nieuweling voldoende is, om zijnen ganschen mond in vuur en vlam te zetten; daarom geeft men ook aan deze soep den naam van peperpot, en de stroopachtige saus, welke men casiriep noémt, is de sap van de wortelen der *Casavi*, waarvan het zonderlingste is, dat dit zelfde Casavi-sap voor een der sterkste vergiften gehouden wordt zoo lang het niet gekookt is, terwijl het daarentegen, na die koking, de delice uitmaakt van allen die zich eenmaal aan hetzelve hebben kunnen leeren gewennen. De hier opgenoemde verschillende soepen worden in een en hetzelfde bord onder elkander gemengd. Vervolgens diende men eene soort

van

van podding of ketelkoek rond, (ten minste ik zag het in het eerst daar voor aan,) waarop een ieder nu druk bezig was met dezelve in zijne soep te brokkelen. Deze koek bestond uit gekookte bananen, welke in een uitgehold blok fijn gestampt, in eenen ronden vorm door negerhanden bijeen gekneed en *foufou* genaamd wordt. Daar men die brokken, volgens het stelsel der echte gastronomes, nimmer met mes noch vork mag aanraken, zoo worden dezelve door sommigen met de vingeren in die bruine slijmerige soep, benevens de stukjes waterhaas, spek, kabeljaauw, hyppa of stokvisch onder elkander gemengd, waarna men dezelve een voor een uit dien glibberigen vloed opvischt en al slobberend naar binnen slurpt.

Onbegrijpelijk is het waarlijk, dat deze guani- en foufou-eters, waarbij de Chinezen met hunne vuile eijeren, of de Franschen met hunne ongeborene speenvarkjes en kikvorschen, zelfs als lekkerbekken van den eersten smaak mogen doorgaan, meestal bij uitsluiting geboren Hollanders zijn, die, hoezeer zij ook, bij derzelver aankomst in de kolonie, even zoo min als ik, de lucht dier kost verdragen konden, thans onder het lezen dezer schets,

van

van belustheid zullen watertanden; terwijl ieder ander daarentegen, alleen door het denkbeeld aan zulk een ontbijt, zijn hart welligt reeds in het lijf heeft voelen omkeeren.

Het grootst gedeelte der overige geregten, welke de ontbijttafel opvulden, bestond in geroosterde bananen, geroosterde casavi, gekookte ijams, gestoofde bakoven en gebakken palmiet-wormen. Wormen, lezer! wormen zeg ik, volmaakt gelijkend aan onze dikke vette rupsen; mij dunkt ik hoor nog hoe smakelijk men die dieren tusschen de tanden knapte en tot aan den zwart-geschaalden kop toe opknabbelde; zelfs worden die wormen door de echte liefhebbers bij voorkeur raauw gegeten, even als bij ons de maaijen in de potkaas. Dit schoteltje wormen stond ongelukkig juist vlak voor mijn gezigt.

De heer Spannenberg zat aan het eene einde der tafel in eenen sitsen japon, welke ook, behalve het hemd, zijne geheele kleeding uitmaakte. Tegen over hem zat zijne ega, die zich, zoo als de meeste Europeaansche vrouwen in de West-Indiën, waarlijk niet te zeer op hare schoonheid mogt beroemen. De bedienden stonden beiden, even als Adam en

Eva

Eva in het paradijs, ieder met eenen vliegenverschrikker in de hand, achter onze stoelen, en terwijl de heer Martinet telkens eenen bestraffenden blik op zijne dochter wierp, zoo dikwijls zij dien welgemaakten negerbediende van onderen tot boven heimelijk zat te begluren, even zoo dikwerf voelde ik dat mijne vrouw mij onder de tafel met haren kleinen voet waarschuwde, om het voor mij staande naakte kamermeisje niet zoo van alle kanten op te nemen. Na den afloop van dit ontbijt, onder het drinken van madera wijn en water, en het rooken eener lange pijp, regt gezellig en genoegelijk voor het wijd opgeschoven raam zittende, kwam de scheepskapitein, die ons uit Barbados had aangebragt, gansch onthutst het huis binnenstuiven met de verschrikkelijke mare, dat hij van wege den Engelschen gouverneur uitdrukkelijken last bekomen had, om ons onverwijld wederaan boord te nemen en uit de kolonie te brengen, alzoo onze paspoorten, door eene vijandelijke mogendheid afgegeven zijnde, bij het gouvernement der kolonie, niet als legaal konden beschouwd worden, en de gouverneur instructien bekomen had om geene vreemdelingen uit Holland toe te laten, ten zij derzelver paspoorten in Engeland gevisseerd wa-

waren. Alles was nu in de hevigste opschudding; mijne hoog zwangere vrouw had, uit hoofde van haren toestand en als inboorlinge en landeigenaresse van Berbice, niet dan na verscheidene ingediende smeekschriften, de vergunning bekomen, om in de kolonie te mogen blijven; doch ik ongelukkige was gedoemd om op staanden voet naar Engeland terug te keeren ten einde mij alvorens van een Britsch paspoort te voorzien.

HOOFD-

HOOFDSTUK XII.

De landelijke scheiding. — Berbische karikaturen. — Gemaskerde dames. — Planters. — Vrije negers. — Afgekapte negerhanden. — Mijne wanhoop aan boord. — Uitvaringen tegen den Gouverneur en de Engelsche natie. — De Heeren Hobus en Glazius. — Gelukkige verlossing.

De kolonie Berbice zuchtte destijds onder een militair gouvernement, alwaar de bekende hiarchale stelregel; « *Eerst blindelings gehoorzamen en zich daarna beklagen,* » ten allergestrengste werd gehandhaafd, en hij die nimmer onder den ijzeren schepter eens *dispotie*ken Gouverneurs gebukt ging, hij die het vernederend, het onverdragelijk juk van vreemde overheersching en de willekeurige magt der militaire hiarchie nimmer op zijne schouderen heeft voelen drukken, kan zich moeijelijk voor den geest stellen, hoe gedwee en onderdanig men de meeste kolonisten eindelijk allengskens en ongemerkt naar de pijpen eens Gouverneurs weet te leeren dansen. Geen wonder

der derhalve, dat ik mij ook, even zoo geduldig als een lam hetwelk ter slagtbank geleid wordt, van mijne vrouw, van mijne bezittingen, van al wat mij het dierbaarste was, moest laten afscheuren, om andermaal den wijden plas te doorklieven. Zonder hier te spreken van de verbazende onkosten, van de ontelbare moeijelijkheden, vervelingen en gevaren aan welke ik mij nu weder op nieuw moest bloot stellen, en zulks alleen wegens eene waarschijnlijk werktuigelijke of eigenzinnige uitlegging van de bevelen des Engelschen gouvernements, welks bedoelingen noch belang toch nimmer konden geweest zijn om geboren Hollanders den toegang tot derzelver eigene plantagiën te ontzeggen; zonder te spreken van die grievende en hatelijke gewaarwordingen, zulk eene honende vernedering stilzwijgend te moeten dulden, en zulks nog wel in eene kolonie, welke door Hollanders aangelegd, en voor het grootste gedeelte door Hollanders bewoond werd, laat ik hier den lezer oordeelen wat er in mijne ziel moest omgaan bij het afscheid-nemen van mijne bijna hopelooze en van droefheid overstelpte vrouw. Ook verklaar ik dat die onverwachte, die wezenlijk hartbrekende scheiding een der geduchtste slagen geweest is, die mijn wispelturig

gesternte mij tot hiertoe had toegebragt. Het scheen als of hetzelve mij hier met eene valsche, sarrende glimlach wilde doen gevoelen, dat men niet op zulk eene zoetsappige wijze in het bezit verdient gesteld te worden van eene vrije onbelaste koffijplantagie, welke aan den vader mijner vrouw eenen dertigjarigen zuren arbeid, eene reeks van zorgen, ziekten en ongemakken, de waterzucht en eindelijk den dood gekost had.

Niet minder beklagelijk en wanhopend was de toestand mijner goedhartige en teederminnende wederhelft, die nu ieder oogenblik den dag harer bevalling te gemoet begon te zien, die nu eindelijk, na verloop van zoo vele jaren, op het punt stond zich weder in de armen harer geliefde moeder te zullen werpen; doch die met dat al stellig verklaarde mij op dien Europeschen terugtogt te willen vergezellen, en mij ook werkelijk vergezeld zoude hebben, zoo ik mij niet uit hare armen had losgerukt, terwijl zij in onmagt aan mijne zijde was neergezegen.

Op het half dek van hetzelfde vaartuig, waarmede wij uit Barbados aangekomen waren, de komst des kapiteins afwachtende, met oogmerk om naar dat zelfde eiland terug te kee-

keeren; en van daar in eene der geregelde Engelsche paketbooten naar Groot-Brittannien over te steken, trachtte ik, in plaats van tegen het noodlot te morren, mijne droefgeestige gedachten zoo veel mogelijk te verzetten, door mijne aandacht te vestigen op de onderscheidene voor mij zoo geheel vreemde en gestadig afwisselende voorwerpen, welke hier onophoudelijk langs eenen glibberigen barren zeedijk, voor mijne rood beweende oogen ginds en herwaarts togen. Toevallig moest zich juist alles, naar het scheen, in deze oogenblikken vereenigen, om mij verzet en afleiding te bezorgen; want geen tooverlantaren, geene rarekiekkast, geen marionettenspel, noch ronzenbons had mij ooit te voren ruimer stof tot bevreemding en bewondering weten te verschaffen, dan de potsige gezigten en zonderlinge karikaturen in Berbices hoofdstad.

Dames met gemaskerde aangezigten; heeren in witte flenellen of Hilversumsche bonte broeken en buisjes, met groote molenaars hoeden op het hoofd; Negers als heeren opgeschikt, doch zonder kousen of schoenen aan de voeten; anderen weder in roode Engelsche uniform; dan weder eene moedernaakte groep van roode, of eigenlijk koperkleurige India-

nen, die met eene gansche vracht van afgekapte negerhanden den weg insloegen naar het huis des Engelschen gouverneurs. In een woord er ging bijna geen sterveling voorbij, of ik moest telkens, gansch verwonderd, uitroepen: « Wie is dit? Wat beteekent dat? » — « De gemaskerde dames, » zeide de advokaat Schollevanger, die de vriendelijkheid had mij een paar uren aan boord gezelschap te houden, en die mij door zijne geestige en kluchtige invallen, zoo veel mogelijk, trachtte op te beuren, « de gemaskerde dames, die gij welligt voor een paar ligtekooijen aanziet, welke van een of ander gemaskerd bal terugkeeren, zijn voorname Engelsche lady's, die hier de versche zeelucht komen inademen; doch die gedeeltelijk om de zon, en voornamelijk uit zucht om zich als vrouwen van de eerste *bon ton* te onderscheiden, derzelver doodbleeke en verwelkte wangen achter een wit papieren masker verbergen. »

« De harlekijnachtig toegetakelde magere boonenstaken, die met derzelver ingevallene grafkleurige holle kaken, diep in het hoofd gezonkene flaauwe oogen, als levenlooze scheletten daar henen waggelen, zijn voor het grootste gedeelte Hollandsche tuinbazen, of di-

directeurs of eigenaars van plantagiën uit Canje of aan de rivier; terwijl zij die zich langs de kusten ophouden meestal Schotten of Engelschen zijn, wier kleeding en uiterlijk voorkomen van de eerstgemelde aanmerkelijk verschilt.» Sommigen dier uitgemergelde heeren dribbelden met eene brandende pijp in den mond, labberlottig langs den modderigen weg. Anderen zaten op lang geoorde Spaansche muildieren. Anderen weder lieten zich in eenen ouderwetschen halven kapwagen door een paar en sommigen zelfs door vier paarden voorttrekken. Eenigen hunner prijkten met geslachtwapens en liverei; doch ongelukkig waren deze, zoo wel als ver het grootste gedeelte der gegoedste en aanzienlijkste ingezetenen *parvenus*, die welligt den echten naam hunner Westphaalsche, of in Holland meestal onbekende ouderen zelve niet gekend hebben.

De als heeren gekleedde, doch barrevoets gaande negers waren vrijgekochte slaven, welke, volgens eene aloude Hollandsche wet, gedoemd zijn, zonder kousen en schoenen te loopen, ten einde zij zich, door deze vernedering, steeds zouden herinneren, hoezeer de Blanke boven den Zwarte, in weerwil zijner verkregene vrijheid, steeds verheven blijft; waar-

van het gevolg is, dat een uit Europa naakt en bloot overgewaaide deugniet of fortuinzoeker, in wiens schoenen menig vrije Neger niet eens zoude willen staan, het regt heeft, om den vrijen Afrikaan, die zich door zijn gedrag en wandel de algemeene achting heeft weten waardig te maken, die zich door zijne nijverheid en schrander beleid aanzienlijke schatten wist te verwerven, en die eigenaar is van verscheidene slaven, schepen, huizen en landerijen, dat hij, zeg ik, zoodanigen vrijen Neger, naar de letter der wet kan vervolgen, zoo hij zich, in weerwil zijner schatten, verstouten durfde, op eenige andere wijze, dan barrevoets in het openbaar te verschijnen. Doch de Engelschen hebben deze willekeurige wet, zonder twijfel, reeds voor lang afgeschaft.

De in roode rokken loopende Negers behoorden tot de Engelsche Negerregementen, die hier destijds voor het grootst gedeelte het garnizoen uitmaakten, alzoo de Engelsche soldaten, weinig gewoon aan lage moerassige landstreken, en vooral niet aan een land als Berbice, hetwelk voor een der ongezondste der West-Indische kolonien gehouden wordt, even zoo spoedig uitstierven, als derzelver open-

openvallende gelederen uit het moederland werden aangevuld.

De Indianen met de afgekapte Negerhanden, behoorden tot dat ras, hetwelk in de kolonie onder den naam van *Bokken* bekend staat; dezelve houden zich op in de bovenlanden en verkeeren met de Blanken in de beste verstandhouding. De afgekapte handen zijn van weggeloopene Negers, die zich in de bosschen ophouden, en die door het gouvernement niet alleen als vogelvrij verklaard zijn, maar op wier kop eene zekere somme gelds is gesteld, waarbij echter, tot voorkoming van bedrog, vastgesteld werd, dat deze belooning, welke, zoo ik mij niet vergis, op vijf guldens per kop bepaald is, niet dan tegen overlegging der linkerhand van iederen omgebragten Neger zoude uitgekeerd worden.

Deze handen zaten, even als de gebradene duiven van den heiligen Julianus, aan een spit geregen, om rede de Indianen dezelve, tot voorkoming van verrotting en stank, boven een smeulend vuurtje braden, of, zoo als zij zulks noemen, barbekotten, en daar de vingers door de hitte van het vuur in allerlei bogten omgekruld, en het vel en de aderen

op de zonderlingste wijze bijeengeschroeid zijn, zoude men die handen, vooral op eenen afstand, bijna voor gebradene vogelen aanzien.

Over een en ander dezer zonderlinge verschijnselen in diep gepeins verzonken zijnde, en half mijmerende over mijn droevig noodlot, had ik niet eens opgemerkt dat mijn onderhoudende vertrooster reeds vertrokken, dat het schip het anker geligt en reeds gedeeltelijk onder zeil was; dan bij het wederzien van het gouvernementshuis, hetwelk wij nu weder langzaam voorbijzakten, ontwaakte ik als uit eenen magnetischen slaap. De herinneringen aan het aandoenlijk afscheid mijner vrouw, aan de zoo onvoorziene plotselinge verwoesting mijns geluks, aan het bang en akelig verschiet, hetwelk mij reeds van verre toebrulde, bestormden nu weder mijn, waarlijk niet zonder rede, diep gefolterd gemoed met verdubbelde vlagen. In mijne bijna ijlhoofdige drift zond ik hier den verwenschten despoot, die mij al dit onheil berokkend had, alle de vloeken toe, die ik mij in dit oogenblik nog van mijn kadetschap kon te binnen brengen, en zoo het onverdragelijk gezigt eener Engelsche vlag op Nassau's battterij een steen des aanstoots in iemands oog geweest is,

is, dan was het thans in het mijne. Knarsetandend en stampvoetend van kwaadaardigheid riep ik in mijne dolle driften uit: « Hatelijke, trotsche, heerschzuchtige Brit, vervloekte, driewerf vervloekte natie, die het land mijner vaderen meer dan eens zoo versmadelijk, zoo eer- en trouweloos hebt geteisterd, die zoo vele mijner dappere voorzaten in de grondelooze diepte der zee hebt doen nederploffen, zoo vele schepen, vloten, zoo vele, met Hollandsch bloed en zweet wettig verkregene Oost- en West-Indische bezittingen, de eene na de ander, hetzij door uwe fijn gesponnen diepe staatslist, of door uwe alles overweldigende zeemagt hebt weten te vernielen of voor uwe nimmer verzadigde heerschzucht wist te doen zwichten!» Kortom ik ijlde, en mijne wanhoop en de boven mijn hoofd brandende zon hadden mij reeds zoo ver gebragt, dat, indien een der matrozen mij niet in tijds bij de panden van mijnen rok had vastgegrepen, ik in mijne krankzinnige woede zeer zeker over boord zoude gesprongen zijn.

Zoo was het met mij gesteld, waarde lezer, toen wij eensklaps van verre een plantagiejagt op ons zagen aanhouden, van hetwelk men duidelijk het gewapper van witte zak-

doeken onderkennen kon. Het was de hoog-edel achtbare heer Gillis Hobus, oud gouverneur ad interim en administrateur mijner plantagie, de boezemvriend en zaakgelastigde van wijlen mijnen schoonvader, deze rijke planter, die tevens lid van den hove van justitie was, en die zich met zijnen waardigen ambtgenoot, den heer Glazius, voor mijne belangen op eene speciale wijze bij den Engelschen gouverneur in de bres had gesteld, en het na hevige debatten zoo ver had weten te brengen, dat ik in de kolonie zoude worden toegelaten, mits zij beide personeel voor mij bleven borg staan, en mits men nog boven dien eene somma van Twaalf honderd Ponden Sterling als eenen waarborg in de schatkist der kolonie zoude gedeponeerd hebben. Daar nu voornoemde heeren geen oogenblik aarzelden om terstond aan beide deze willekeurige eischen te voldoen, werd de officiele vergunning mijner landing gereedelijk, alhoewel bijna te laat, van gouvernementswege uitgevaardigd.

Geen ter dood veroordeelde, die reeds met den blinddoek voor zijn gezigt, knielend voor de op hem mikkende trompen, ieder oogenblik als het laatste zijnes levens beschouwt;

geen

geen schipbreukeling, die van zijn zinkend wrak door eene menschlievende, reddende hand aan het leven wordt teruggegeven, kon zijn dankbaar hart met erkentelijker gevoel tot den Bestuurder aller dingen verheffen, dan ik, toen de heeren Hobus en Glazius mij deze blijde mare kwamen aankondigen, dan ik, toen deze beide weldoeners mij op het jagt in hun midden plaatsten en als in triomf in de armen mijner hartelijk beminde vrouw terugvoerden. Bij dusdanige ontmoetingen, welke zoo zelden in den gewonen loop des dagelijkschen levens voorkomen, ondervindt men gewaarwordingen, welke men te vergeefs poogt af te schetsen, en welker kracht en omvang alleen kan gevoeld, regt levendig gevoeld worden door hem die waarlijk bemint, door hem die zich met hart en ziel in deze mijne inderdaad echt romanachtige omstandigheid kan verplaatsen.

HOOFD-

HOOFDSTUK XIII.

Eerste ontmoeting op de plantagie van den heer Hobus. — Gelukkige omwenteling van zaken. — Vertrek naar Balk-Amma. — West-Indische sneeuwballen. — Zonderlinge manier van roeijen. — Over de versierselen, de haren en de navels der Negers. — Schetsen van Berbische gezigten. — Aankomst bij den heer D. Leen. — Eerste ontmoeting mijner zwarte schoonmoeder. — De overneming der plantagie. — De achterpolder.

Het tooneel dezer eerste vreugdevolle wederontmoeting was de vorstelijke laan van kokernooten- en palmietboomen, welke op de plantagie van den heer Hobus van den waterkant naar het woonhuis geleidt. Het was hier op deze beelderig aangelegene plantagie, de eerste welke men in de nabijheid van Nieuw-Amsterdam aantreft, dat ons de stellige verzekering van de echtheid der hooge opgave van mijn schoonvader's nalatenschap, als eene zoete melodie, in de ooren klonk, en dat eensklaps alle argwaan en heimelijke bezorgdheid wegens deszelfs werkelijk bestaan, en vooral wegens ons wettig en onbetwistbaar erfgenaamschap,

uit

uit ons binnenste bij ons ophield te bestaan. Zelfs bleken onze zaken thans veel gunstiger te staan, dan wij bij ons vertrek uit Europa hadden mogen of kunnen verwachten; want men verzekerde, dat de boedel, sedert dien tijd, meer dan 20 percent in waarde gestegen was, en dezelve thans veilig op twee tonnen gouds geschat mogt worden (*).

Deze zoo belangrijke als verblijdende tijding, zoo geheel en al het tegenovergestelde van hetgeen de afgunst en de laster ons in Holland over onze destijds zoogenaamde hersenschimmige bezittingen in het oor hadden geblazen, en mijne uitgelatene vreugde over de gelukkige ommekeer van zaken, voerden mij nu van het eene uiterste tot het andere. Nog geen uur te voren raasde en tierde ik als een bezetene en stond op het punt van uit wanhoop over boord te springen, thans zag ik mij eensklaps tot den hoogsten trap van geluk en voorspoed verheven, en ondervond, bijna dronken van vreugde, de zaligste genietingen, die

(*) De lezer gelieve deze verklaring in het geheugen te houden, alzoo dezelve, eenige bladzijden verder, tot een sprekend bewijs mijner onschuld in eene procedure gediend heeft.

die een sterveling met mogelijkheid op aarde genieten kan. Na den maaltijd, welke uit hartenbouten, wild zwijnen- en geitenvleesch, uit allerlei voor mij onbekend gevogelte en gedierte bestond, en waarbij een twaalftal geregten werden opgedischt, van welke ik nooit te voren iets gezien noch gehoord, veel minder geproefd had, deelde de gastheer ons voorloopig de voornaamste bijzonderheden zijner gehoudene administratie mede, en daar mijne vrouw brandend verlangde zich in de armen harer moeder te werpen, besloot men om den volgenden morgen, bij het opkomen van den vloed, de reis naar *de Vriendschap*, (dit was de naam onzer plantagie,) aan te nemen, weshalve er aanstonds eene estafette werd afgezonden naar den mede-executeur des boedels, den heer Daniel Leen, wiens plantagie twaalf à veertien Engelsche mijlen hooger de rivier op naast de onze gelegen was, met verzoek, om zich tot de overgave des boedels in gereedheid te houden, en ons zoo spoedig mogelijk met ons eigen jagt te laten afhalen.

Des anderendaags 's morgens, door het gedruis der schelle plantagie-bel gewekt, sprongen wij, terwijl alles nog rondom ons in dikke ne-

nevelen gehuld lag, uit onze Indiaansche hangmatten, in welke wij den nacht boven eene vuurpot met rookende oranjebladeren, onder het gestadig gebrom van bijtende muskieten, alles behalve rustig of aangenaam hadden doorgebragt. Op het bordes aan een voorloopig ontbijt zittende van geroosterd casavi-brood en gekookte geitenmelk, bestond mijne eerste taak in het van buiten leeren van eenige Kreoolsche bewoordingen, ten einde bij de aankomst op onze plantagie eene deftige aanspraak te kunnen doen aan mijne zwarte schoonmama, en tevens ook om, bij deze plegtige installatie, mijne honderdtallige, wettig toebehoorende onderdanen de gevoelens van hunnen nieuwen meester aan den dag te leggen. Zelfs had ik reeds, even als Frontin in *le Seigneur du Village*, een zeker *air de consequence* aangenomen, en geen in het purper gehuld monarch kon, bij het aanvaarden der teugelen eens magtigen bewinds, met verhevener plannen bezwangerd gaan, dan ik op den morgen van ons vertrek naar *Balk-Amma* (*). Na-

(*) Dit was de benaming welke de Negers aan de plantagie gaven. Balk was, zoo als de lezer weet, den naam van mijn schoonvader, en *Amma* beteekent grond of land.

Nadat men nu eenige pagalen met hangmatten en de noodige verschooning, (welke men hier te lande immer met zich voert,) als mede eenige versnaperingen en ververschingen, onder anderen ook een jeneverkelder in ons jagt geladen had, roeiden wij, onder het gestadig drinken van zoogenaamde sneeuwballetjes (*), digt langs den oever al hortende en dribbelende voort.

Deze schokkende beweging, wel iets gelijkende naar die in eene stoomboot, is toe te schrijven aan de zonderlinge manier van roeijen: de Negers hebben namelijk de gewoonte van telkens, onder het achteruitwerpen hunner riemen, stampvoetend en onder een luidruchtig geschreeuw, boven op de dolten of banken te springen, ten einde, achter overvallende, derzelver riemen, met des te geweldiger kracht door het water te kunnen zweepen; ook wisten zij den modderachtigen stroom in gele schuim voor de boeg te doen

(*) Deze benaming geeft men aan een glaasje jenever met suiker, welke hier, doch voornamelijk in Surinamen, voor de geliefkoosde morgendrank gehouden wordt. Ik ken een planter die 72 sneeuwballetjes in eenen ochtend kon drinken zonder beschonken te worden.

doen opkrullen, alhoewel het zweet hun daarbij langs de naakte glimmende leden nederdroop, hetwelk waarlijk geene zeer liefelijke geuren van zich gaf; vooral daar wij den wind vlak van voren hadden.

Gedurende het eerste half uur zat ik deze, van mijne wenken afhangende, schepsels met de uiterste aandacht te bekijken; de salempoersche lappen, waarmede zij derzelver schaamdeelen bedekten, waren met allerlei wit en rood afgezette potsige figuren geborduurd; de een droeg eenige snoeren bloedkralen, de andere weder eene fetiche om den hals; sommigen droegen eenen grooten ijzeren ring om het dikste van den arm, of pronkten met een of ander versiersel in de ooren. Eenige hadden de wol van derzelver kroezig hoofd even zoo zonderling in een gevlochten, als de manen van een paard dat met de nachtmerrie geplaagd geweest is. Dan hetgeen in mijn oog het vreemdste en wanstalligste van alles toeschiên, waren de verbazend dikke en ver vooruitstekende navels, welke bij sommigen, zonder vergrooting gesproken, nog dikker dan eene vuist, van twee tot drie duimen ver, even als de pin in eene kapstok, vooruit-

staken. In het eerst zag ik die navels voor misgewassen aan, doch de heer Hobus verzekerde mij, dat die domme wezens zich nog wel op die knobbels als op eene bijzondere schoonheid beroemden, en men in hun land, bij het afsnijden der navelband, die gezwellen opzettelijk veroorzaakte.

Zoo lang de vloed zich nog niet geheel en al had ingezet, was het uitzigt op de oevers niet zeer aanlokkelijk. Niets dan slijk en modder, dorre boomwortels, onkruid en biezen en kreupelgewas, al hetwelk van slangen, kaaimannen, leguanen en allerlei addergebroedsel wemelde; niets dan enge kreeken en uitwateringen, welke zich al bruischende in den stroom ontlastteden, vertoonden zich, bij het eerste opvaren der rivier, aan mijn van alle kanten nieuwsgierig rondziend oog. Ik zag hier volstrekt niets van al die sentimentele schoonheden en schilderachtige landtafereelen, met welke die zotte Stedman en zoo veel andere dier verwijfde romanschrijvers mij het hoofd hadden opgevuld. Ik zag hier niets van al die fraaijigheden, welke in *Paul en Virginia*, in *Inkle en Yariko*, in *la Chaumière Indienne* en in zoo vele andere dier wegslepen-

beide romans onophoudelijk voorkomen; maar dacht veeleer, hij het zien van dien lagen moerassigen grond, die menigte plantagie-sluizen en dammen, aan ons alles behalve romanachtige Noord-Holland, en zoo men niet, volgens eene algemeene ingeschapene neiging, het land, in hetwelk men zijne rijkdommen en bezittingen heeft, veelal voor een aardsch paradijs aanziet, in weerwil hetzelve welligt eene hel op aarde mag genoemd worden, dan had ik al reeds van stonden aan eenen hevigen afkeer tegen dit oord opgevat.

Na eenige mijlen afgelegd te hebben, begon alles echter eene meer aanvallige gedaante aan te nemen. De beslijkte oevers waren nu geheel en al verdwenen, en een heldere stroom bespoelde nu het van tijd tot tijd over ons jagt henen hangende trotsch geboomte, hetwelk tot boven aan de hoogste kruinen omwikkeld was van klimop en van allerlei vreemde gewassen, die daarna wederom langs de takken als treurwilligen naar beneden dropen, en den ganschen oever in een bed van duizendkleurige bloemen herschiepen. Niet minder teekenachtig vertoonden zich hier ook aan beide kanten de hooge sierlijke plantagie-ge-

bouwen met derzelver beelderige wandellanen, groen en wit geschilderde landingplaatsen, en echt Hollandsch-nette voetpaden, welke aan ieder derzelve, vooral wegens de menigte negerhutten, schuren en loodsen, al het voorkomen van eene kleine heerlijkheid gaven.

Daar onze eigene woning, sedert het overlijden mijns schoonvaders, aan eenen esculaap verhuurd en deze nog bezig was met verhuizen, zoo had de heer Leen ons verzocht om op zijne plantagie af te stappen, en wij hadden hier naauwelijks de bovenste trede der hooge witte trap beklommen, of er deed zich al dadelijk weder eene niet minder belangrijke ontmoeting op voor mijnen steeds van gestadige bevreemding en verrukking opgetogenen geest. Het was namelijk *die blijde*, die waarlijk aandoenlijke, maar tevens koddige eerste ontmoeting van mijne Afrikaansche schoonmoeder. Verbeeld u, lezer, eene vrouw in den smaak van de reeds beschrevene Mama Lucia, met een brandend kort zwart pijpje in den mond, al springende en gestadig neigende op ons aanloopende, onder een luid geroep van; « *Ikke tobbekes! Abadi, Ikke tob-*

tobbekes!» (*) Mijne vrouw, die haar oogenblikkelijk herkende, vloog haar weenend om den hals, en beide bleven eenige minuten sprake- en bewegeloos in elkanders armen gestrengeld. Een aantal mijner Negers en Negerinnen, die insgelijks uit verlangen, om derzelver nieuwe Alla en Alerma te zien en te verwelkomen, toegeloopen waren, stonden met de handen kruiselings over derzelver borst geslagen en gaven blijkbare kenteekenen der levendigste deelneming in dit hartroerend tooneel. Mijne te voren zoo dikwerf binnensmonds herhaalde Kreoolsche aanspraak was in deze aandoenlijke oogenblikken mijn geheugen ontglipt, en dit verbazend kontrast tusschen moeder en dochter, zoo in voorkomen en gelaat, kleeding, houding en manieren, als in stand en betrekking, hetwelk aan deze treffende ontmoeting dubbele kracht en waarde scheen bij te zetten, maakte zulk eenen bevigen indruk op mijn gemoed, dat ik de oude, van vreugde weenende, vrouw, zonder aan kleur noch aan geslacht te denken, op mijne beurt hartelijk aan mijnen boezem drukte,

(*) Mijne kinderen! God, mijne kinderen!

wie weet niet al hoe veel reizigers van A tot Z stelselmatig zijn opgenoemd en ieder afzonderlijk uitgelegd, vervulden mij hier bij iederen voetstap met eene gestadige vrees, bewondering en ontzetting, niettegenstaande wij ieder met een cutlas, dat is met eene soort van sabel, gewapend en door twee Negers vergezeld waren, die voor ons uitgingen, om de in het gras wegschuilende slangen en ander schadelijk ongedierte voor ons uit te jagen.

HOOFD-

HOOFDSTUK XIV.

De koffijtuinen. — Oorsprong van het eerste gebruik der koffij. — De koffijgebouwen. — De overneming der Negers. — Schetsen mijner plantagie. — Wegloopers. — Kleivreters. — Bomba's. — Zonderlinge benamingen der Negers. — Mijn eerste misstap als planter. — Mijne nieuwe levenswijze. — De heer Leen onderwijst mij in al de bijzonderheden van den West-Indischen landbouw. — Hoogste trap van geluk, voorspoed en welvaart.

Nadat wij den achterpolder, de met Turksche tarwe en Bananen nieuw aangelegde velden, en daarna de onderscheidene boomkweekerijen, de rijst- en tabakstuinen der Negers, enz. enz van nabij bezigtigd hadden, bevonden wij ons in eene breede laan, ter lengte van bijna 450 roeden, het uitzigt hebbende op het hooge witte woonhuis, hetwelk aan den oever der rivier stond. Aan beide zijden der laan, welke met eene zindelijke sloot, met eene rij van keurige vruchtboomen en overal met ananassen of met sierlijke planten en gewassen afgezet was, verlustigde zich het oog in het prachtig en waarlijk onbeschrijfelijk schoon gezigt

der koffijtuinen, welke allen, als met eenen passer afgemeten, met al de netheid en regelmatigheid eener boomkweekerij aangelegd waren, tusschen kleine trensen en dwarssloten, die zich door twee breede kanalen, door middel eener sluis, bij laag water in de rivier ontlastteden. De liefelijke reuk der naar jasmijn gelijkende koffijbloesem, die de gansche uitgestrektheid als met een wit laken overdekte, de hier en daar reeds uitgebotte beelderige groene of kersroode, of donkerbruine koffijknopjes, het statig gezigt der breed gebladerde bananen, die derzelver prachtige kruinen als zoo vele donkergroene zonnenschermen boven dit lagchend bloemperk uitstaken, deden mij bij iedereń voetstap vol van verrukking uitroepen: « Welk een verbazend onderscheid tusschen die West-Indische planten en gewassen, en die welke men in de broeikasten in Europa, onder anderen, in *le Jardin Botanique*, te Gent, of in die te Leiden, of in *Hortus medicus* te Amsterdam aantreft! » Ik kan dit verbazend groot verschil, vooral ten opzigte van den banaan, van den palmiet en van den kokernoot, nergens beter bij vergelijken, dan bij dat, hetwelk er bestaat tusschen de, in onze Europeaansche museums, opgezette vogelen, dieren en insek-

sekten, en die, welke men hier in levenden lijve voor zich ziet. Evenwel zal de lezer zich, bij eene wandeling door die broeikasten, nog altijd een veel duidelijker begrip van de hier opgenoemde boomen en gewassen kunnen vormen, dan door de beste teekening of beschrijving. Bovendien zijn die gewassen ook reeds zoo vele honderde malen door eene reeks van reisbeschrijvers en natuuronderzoekers afgeschetst, dat mijne aanteekeningen te dezen, vooral in een werk als dit, al het voorkomen zouden hebben van openbare letterdieverij. Het eenige, hetwelk hier echter niet geheel ongepast of ongevallig kan opgenomen worden, is eene korte schets van den, over het algemeen minder bekenden oorsprong van het gebruik der koffij; want als koffijplanter geen enkel woord over mijn eigen vak te spreken, zoude waarlijk eene al te zeer in het oog loopende uitzondering op den algemeenen regel zijn (*).

Vol-

(*) Eene andere en wel de voornaamste beweegrede, waarom ik het als eene verpligting beschouw, hier, in het voorbijgaan, een enkel woord over de koffij aan te stippen, is, uit hoofde er in ons Algem. Woordenb. van K. en W., op het artikel *koffijboom*, niets hoegenaamd van al het hier door mij aangeha- te vinden is.

Volgens aloude overleveringen schrijft men hier te lande de eerste uitvinding van het gebruik der koffij, welke Homerus in zijne Odyssa nectar en de verkwikster van het hart in druk en tegenspoed noemde, aan de dweepzucht van eenige Arabische monniken toe. Zeker kloostervoogd zoude namelijk bespeurd hebben, dat de geiten en bokken, die aan den stam van eenen koffijboom geknabbeld hadden, den ganschen nacht onrustig door het veld bleven loopen, en daar die prior zich, over de slaperigheid zijner kloosterlingen des nachts bij het verrigten van derzelver godsdienstige oefeningen, onophoudelijk ergerde, zoo wilde hij beproeven, of een smakelijk toebereid afkooksel van de vrucht dezes booms, welligt niet dezelfde uitwerking op hen hebben zoude. Anderen weder schrijven deze heerlijke uitvinding aan de Perzen toe. Deze zouden het drinken van koffij het allereerst bij eene soort van Mahomedaansche monniken te Aden in Arabië ingevoerd hebben. Van Aden verspreidde zich deszelfs gebruik door geheel Arabië, en werd in 1554 te Konstantinopel onder de regering van Soliman de Groote ingevoerd. Honderd jaren daarna geraakte de koffij eerst algemeen te Londen en te Parijs bekend. In de laatstgenoemde stad werd de-

zel-

zelve ingevoerd door *Ms. Thevenot*, zoo dat zulks niet overeenkomt met de opgave, dat men de eerste koffijboom in Frankrijk, tijdens de regering van Lodewijk XIV, uit den kruidtuin te Leiden zoude overgezonden hebben, ten ware de heer *Thevenot* de overbrenger van dit geschenk geweest zij, in welk geval men waarschijnlijk tevens van deze omstandigheid melding zoude maken. De man, die de koffij het eerst in Londen ingevoerd heeft, noemde zich *Pasqua*, een Grieksch bediende van den Heer Edwards, een Turksch koopman, de eerste die een koffijwinkel in Engelands hoofdstad opzette. — Dan, wat den eersten invoer der koffijplant in Berbice betreft, stemmen onze planters eenparig toe, dat die uit de kolonie Suriname afkomstig is. Desniettegenstaande wordt de koffij uit Berbice boven die van Suriname verre den voorrang gegeven, en zelfs voor de beste soort van geheel de West-Indiën gehouden.

Nadat wij nu de onderscheidene koffijtuinen, welke nommersgewijze, naar gelang der verschillende jaargetallen in welke dezelve waren aangelegd, in den inventaris stonden opgeteekend, den een na den ander doorloopen hadden, begonnen wij met de over-

overneming der menigte plantagie-gebouwen; en ik houde mij verzekerd, dat de helft onzer Europeaansche koffijdrinkers zich in het geheel niet kunnen verbeelden wat al onkosten, moeite en arbeid er aan de toebereiding van de koffijboon verknocht zijn, en hoe veel er toe behoort, om eene koffij-plantagie in behoorlijke orde aan te leggen. Ik stond inderdaad verbaasd over al dien toestel, over alle die loodsen en schuren, die droog- en waschbakken, die molens, zeeften, droogvloeren, lucht-digte groote koffijkisten, onoverzienlijke droogzolders, al hetwelk op mijne plantagie, als zijnde slechts een half lot, nog wel in geene vergelijking kwam bij anderen plantagiën, welke op 5 à 6 millioenen guldens aan waarde geschat worden. Het was mij als een droom, toen ik al die daaraan verbondene gebouwen, die vee- en paardenstallen, timmerloodsen, negerhutten, kook- en waschhuizen, hospitaal en het vrolijk aangelegde woonhuis voor mij zag, en alles als mijn wettig eigendom kon beschouwen. Doch niets trof mij meer dan de overneming der Negers.

Hier had eigenlijk een litographisch schetsje eener plantagie dienen gegeven te worden; maar ik wil beproeven, om dit gemis zoo goed mo-

ge-

gelijk met mijne pen te verhelpen, en den lezer, ten minsten zoo hij zijne verbeelding hier slechts een weinig wil laten medewerken, doen verbeelden, dat hij werkelijk op het hooge bordes van het woonhuis, alwaar die overneming plaats greep, aan onze zijde staat, en hij alles even zoo duidelijk, even zoo natuurlijk voor en rondom zich ziet, als of hij de plantagie, op doek geschilderd, voor hem zag liggen. Verbeeld u aan uwe linkerhand, op zes kettingen afstands, een woest en ondoordringbaar woud, uit hetwelk zich een onophoudelijk geraas van allerlei gedierte, doch boven alles uit, van apen en bavianen hooren laat. Aan uwe regterhand ziet gij, op eenen kleinen afstand, over de sierlijk aangelegde plantagie van mijnen buurman, welk gezigt hier en daar door eenen lommerrijken tamarinde- of oranjeappelenboom op de schilderachtigste wijze afgebroken wordt. Voor u uit, op een tiental vademen afstands, ziet gij, tusschen twee rijzige, aan den waterkant staande kokernotenboomen, op de rivier, welker gindsche oevers bedekt zijn met bosschen die nimmer door des menschen voet betreden werden, en welks spiegelende vlakte dan eens door een plantagiejagt, dan weder door eenen schooner of kotter, ja soms ook wel door een tweemast-

koop-

koopvaardijschip doorkliefd wordt. Nederwaarts over de leuning van het bordes rondom u henenziende, stuit uw oog tegen eene cirkelvormige hegge van allerlei voor Europa zeldzame bloemen en geurige kruidgewassen, welke de bekoorlijke grenzen uitmaken van een groen park van klaver en zoogenaamd Engelsch zilvergras. In deze beelderige vlakte had men nu de gansche slavenmagt der plantagie, op het geblaas eener groote zeeschulp, bijeen doen komen. Mannen, vrouwen, kinderen, grijsaards, zoo wel als zuigelingen, alles moest, bij gelegenheid dezer plegtige installatie, tegenwoordig zijn. Het gezigt op deze moedernaakte zwarte groep, staat mij thans, onder het stellen dezer regelen, nog even zoo duidelijk voor den geest als voor nu bijna twintig jaren geleden. De een zat op zijne beide hurken met de armen kruiselings over elkander, en had door deszelfs ruige huid, platte breede neus en zonderlinge houding inderdaad wel iets van eenen orang-outang. Hier zag men een kind op den rug der moeder zitten, en eene der langwerpige over den schouder liggende borsten in den mond houden; daar stond eene andere vrouw, met een kort pijpje in den mond, met beide handen onder de kin op haar houweel te leunen. Een hunner droeg

een

een groot houten bord om den hals, hetwelk hem belette zijne hand aan den mond te brengen; een ander had eenen zwaren blok met een ketting aan het been, even zoo als bij ons te lande sommige paarden in de weide. Twee sterk gespierde knapen, die zich boven al de anderen schenen te verheffen en zich ook voor derzelver front plaatsten, waren ieder van eene lange zweep voorzien, welke, even als de sjerp van eenen politie-kommissaris, schuins over hunne borst hing. Deze zoogenoemde bomba's zijn eigenlijk degenen, die al de overigen in bedwang houden, en die zich, geruggesteund door derzelver meester, bij allen doen vreezen en eerbiedigen. De Neger met het blok aan de beenen was een weglooper, welke op deze wijze gestraft en tevens verhinderd werd andermaal te ontsnappen. Eerstgenoemde met de breede houten kraag was een kleivreter, dat is iemand, die, uit eene den Negers somtijds eigene kwaal, alle voedsel hardnekkig van de hand wijst, en zijne maag zoo lang met kleiaarde opvult, tot dat hij eindelijk aan eene kwijnende ziekte den geest geeft. Voorts bevonden zich onder deze groep allerlei verschillende werk- en arbeidslieden, als: molenmakers, timmerlieden, veeoppassers, jagers, visschers, huisbedienden enz.,

welke allen een voor een bij naam werden afgelezen. De een noemde zich Majalla, Aquassiba, Accuba, en allerlei andere zonderlinge Afrikaansche benamingen; anderen noemden zich Ulysses, Telemachus, Lucretia, enz., enz. Dit *appèl* afgeloopen zijnde, deden de administrateuren van de hoogte des bordes eene deftige aanspraak, welke door de joelende menigte, onder allerlei potsige gebaren en geluiden, beantwoord werd.

Het medelijden en de belangstelling, welke deze ongelukkige schepsels mij in die oogenblikken inboezemden, gaan alle bevatting te boven; mijn hart was zoo geheel en al van aandoening overstelpt, dat ik, dadelijk na het vertrek van de heeren Hobus en Leen, de zweepen der bomba's, zoo wel als de kraag van den kleivreter, ten overstaan van al mijn volk, voor het front onzer woning deed verbranden, dat ik de ketting en het blok van den weglooper in de rivier deed werpen, en door mijne vrouw liet te kennen geven, dat ik niet door vrees voor straf, maar alleen door gevoelens van liefde en dankbaarheid wilde gedient worden. Zelfs had ik ook de tronk, in welke men de zieken in het hospitaal bij de beenen opsluit, bij deze gelegenheid in het

het vuur doen werpen, en liet ik dit menschlievend auto-da-fé met eene dubbele uitdeeling van rum, kabeljaauw en bananen besluiten. Mijne schoonmoeder, die tot hiertoe in eene schamele hut van klei en manicolen, onder een dak van palmbladeren, op eenen kleinen afstand van de overige Negerhutten haar verblijf gehouden had, deelde thans onder het kinderlijk dak in alle die genoegens en geneugten, welke ons hier in zulk eene ruime mate van alle kanten werden toegevoegd.

Mijne levenswijze in deze mijne nieuwe loopbaan was dezelfde als die van ieder ander West-Indisch planter. Des morgens ten 4 ure bezocht ik, in het hiervoren reeds vermeld gewaad, met een jagtroer op schouder, of met een sabel of kapmes in de hand, te voet of te paard mijne koffijtuinen, en maakte mij weldra met de onderscheidene vereischten van mijnen nieuwen stand gemeenzaam, dewijl de heer Leen mij, al gaande weg, in het planten en poten, in het snoeijen, delven, spitten en graven, in het zaaijen en maaijen gedurende de eerste vijf zes weken iederen morgen les gegeven had. Tegen negen ure veelal tot boven de kniën beslijkt of druip-nat terug gekeerd zijnde, baadde

ik mij, vergezeld van eenige mijner Negerjongens, in de langs mijne woning henenkronkelende rivier, plaatste mij vervolgens, in het sits gehuld, aan de guani en foufou, en wierp mij daarna met een boek in de handen in mijne hangmat. Tegen dat de ergste hitte van den dag voorbij was hield ik een wakend oog over de onderscheidene verrigtingen in de verschillende gebouwen rondom het huis, of liet mij in ons jagt naar de eene of andere naburige plantagie overvoeren, of reed *in eene* luchtige chais met een paar blessen, *in tendum*, door de boschrijke Marabuurt. Wilde ik mij vergasten op de keurigste groenten en vruchten, zoo behoefde ik slechts aan een der huisnegers een' wenk te geven; verlangde ik naar wild of visch dan zond ik slechts naar eene hut achter ons huis, binnen welke een Indiaansch huisgezin gelegerd was, hetwelk mij meer hartenbeesten, wilde zwijnen, wilde bosch-kalkoenen, duiven, snippen en eene oneindige verscheidenheid van visschen aanbragt, dan wij met de 8 tot 10 huisselijke bedienden eten konden.

Bij al die overdaad, bij al dien zegen en voorspoed, genoot ik nog boven dien eene volmaakte gezondheid, de onbegrensde liefde

eener

eener deugdzame gade, het vertrouwen en de toegenegenheid harer moeder, en tevens die van den oudsten tot aan den jongsten slaaf der plantagie. Ik stond op eenen vriendschappelijken voet met mijne geburen, en vond mij hier in allen deelen zoo gelukkig, zoo onuitsprekelijk gelukkig, terwijl zich nog bovendien de schitterendste vooruitzigten in het verschiet vertoonden, dat ik mijnen toestand niet voor dien van al de koningen en vorsten der aarde had willen verwisselen.

HOOFDSTUK XV.

Mijn vijfjarig verblijf in Berbice, opgelost in de volgende kapittels. —

1. Trekken van kleschheid en gevoel bij sterfgevallen en begravenissen. — 2. Rekening van eenen Berbiceschen geneesheer. — 3. Berbicesche intrigues. — 4. Vrouwelijke teederheid. — 5. Mijne eerste regtsoefening als West-Indisch planter. — 6. Berbicesche huishoudsters. — 7. Berbicesche plagen. — 8. Een woord over den toestand en de bekeering der slaven en de afschaffing der slavernij.

Zoo ik mijnen zonderlingen levensloop hier op die zelfde stelselmatige wijze van dag tot dag wilde vervolgen, dan zoude mijn bijna vijfjarig verblijf in de kolonie Berbice zeer welvoegelijk een werk van twee deelen op zichzelve kunnen uitmaken; want iederen dag levert daar immer eene of andere ontmoeting op, welke den onbereisden Europeaan vreemd en zonderling in de ooren zoude klinken; maar dewijl ik door mijne uitgevers binnen zekere enge grenzen gesteld ben geworden, moet ik mij vergenoegen met den lezer uit dit gansche

sche tijdvak van mijn verblijf in Berbice alleenlijk eenige losse schakels voor te leggen uit eenen onoverzienlijken keten van de zonderlingste wederwaardigheden en lotgevallen. Evenwel heb ik bij de keuze en rangschikking dier schakels zoo veel mogelijk getracht om de geregelde volgorde mijner biographie in het oog te blijven houden, en geene onderwerpen gekozen dan die, welke tevens geschikt waren, om eene oppervlakkige schets te geven van het nationaal karakter mijner toenmalige landgenooten.

TREKKEN VAN KIESCHHEID EN GEVOEL BIJ STERFGEVALLEN EN BEGRAVENISSEN.

Toen mijne vrouw, na hare bevalling van een dood kind, alleronverwachtst aan de gevolgen eener kwaadaardige rotkoorts kwam te overlijden, pakte mijne schoonmoeder alle de gouden en zilveren hoofd- en halssieraden, paarlen en edelgesteenten, alsmede de zijden en satijnen gewaden harer dochter tusschen de beide lijken in dezelfde doodkist, en zulks tot bevrediging der booze geesten, aan welke, volgens hare Heidensche begrippen, die

ramp alleen moest toegeschreven worden. Alvorens echter de doodkist toegeschroefd en naar het graf gedragen werd, hetgeen, uit hoofde der reeds zigtbare kenteekenen van *putréfactie*, eenige weinige uren na haar overlijden plaats greep, moest ik, in mijnen ziekelijken en diep neerslagtigen toestand, de volgende, bijna ongeloofelijke bejegeningen bijwonen:

Volgens landsgebruik kwamen de vriendinnen mijner vrouw de laatste hulde bewijzen aan haar stoffelijk overschot, van hetwelk sommige een luid schreijend afscheid namen; dan na den afloop dier zoogenaamde condoleantievisites, waren de meeste kostbaarheden uit de doodkist verdwenen, en daar de Negers het diepste ontzag voor lijken hebben, zoo zelfs dat men hen bij een graf, of bij een geraamte alles kan doen bekennen, wat er in hun binnenste omgaat, behoeve men hier niet te vragen wie deze bijna heiligschennende. diefstal zoude kunnen gepleegd hebben? — Ook ontdekte ik, eenige maanden later, verscheidene stukken uit de garderobe mijner vrouw in het bezit van mevrouw *H*....., eene der toenmalige rijkste plantersvrouwen in den omtrek, die zich uit eigene beweging had aan-

ge-

geboden om de superintendance van het sterfhuis, gedurende dien dag, welke een dag van groot onthaal in de West-Indiën is, op zich te nemen.

De voornaamste planters en directeuren van plantagiën uit de Marabuurt bijeengekomen zijnde om het lijk ter aarde te bestellen, volgde ik den trein tot aan een mijner koffijloodsen naar de grafplaats van mijnen schoonvader, welke half vol water was geloopen, en waarin men de stukken zijner vermolmde kist en half verteerd gebeente door elkander zag liggen. Onder het nederlaten der kist, waarbij ik van zwakte en aandoening op het punt stond van te bezwijken, wekte de heer Leen, de gewezene vriend en voogd van den overledene, mij uit mijne droefgeestige mijmering door de volgende ongepaste, van alle gevoel verstokene aanmerking: « A propos vriend Swaving! dit is het tweede stel touwen, voor hetwelk gij bij mij in krijtje staat; de tien vademen touw voor uwen vader heb ik vergeten in rekening te brengen.».....!

Na de begravenis in het sterfhuis teruggekeerd zijnde, plaatsten allen zich aan eene volop voorziene tafel, ieder naar zijnen rang

en waardigheid; (want hierop wordt verbazend sterk in die landen gelet). Zoo lang mevrouw *H.* het presidium waarnam, ging alles op de zedigste en ordentelijkste wijze toe, niettegenstaande er reeds eenige flesschen met jenever en andere sterke dranken geledigd waren; dan zoodra de halve pijp Maderawijn, welke bij die gelegenheid verzwolgen werd, op de gemoederen dier zoogenaamde vrienden van de overledene begon te werken, zag men de oude matroos, de oude barbier of soldaat langzamerhand bij de meeste dier hoog edel achtbare, hoog edel gestrenge, of hoog edel geboren gasten uit den mouw springen. Het sterfhuis begon nu weldra in een verblijf van de spoorloosste en beestachtigste ongebondenheden te veranderen, tot dat de een na den ander zich zoo dronken als zwijnen naar derzelver jagten of rijtuigen *deden* overdragen, terwijl hunne bedienden, om strijd met de mijnen, alles wegkaapten wat slechts binnen derzelver bereik kwam.

DE

DE REKENING VAN EENEN BARBIERSCHEN GENEESHEER.

De eenige vroedkundige geneesheer destijds in de Marabuurt, was de heer *Graauw*. Deze woonde twee uren hooger de rivier op. Toen hij tegen 4 ure in den namiddag zijne eerste visite bij mijne vrouw kwam afleggen, verklaarde hij dat er hoegenaamd geen schijn van verlossing bestond. Zes uren later zag men evenwel het tegendeel, en hoezeer ik dus waarlijk wel redenen had, om te vermoeden, dat hij niet veel meer kennis van zijn vak bezat dan onze vroedmeester Martinet aan boord van de Abigaël, zoo zond ik hem evenwel uit gebrek aan beter tegen middernacht mijn rijtuig, met kennisgeving, dat mijne vrouw in doodsgevaar verkeerde. De heer Graauw, die zich reeds veel te rijk en te hoog personaadje achtte, niettegenstaande hij, als zoo vele andere zijner waardige collega's, als gedeserteerde ziekenvader van een oorlogsschip, met scheermes en zalfdoos begonnen was, zond het rijtuig terug, met berigt, dat hij oogenblikkelijk te paard zoude volgen: doch des anderendaags morgens, in de naarkoming zijner gelofte, onderweg het overlijden zijner patiente vernomen hebbende, vervolgde hij, zonder naar mijn

mijn huis om te zien, zijne gewone tournée, en zond mij met het nieuwe jaar de onderstaande rekening.

Rio Berbice 15 Januarij 1808.

De Plantagie *de Vriendschap*

debet

1807. Aan *J. L. Graauw*, M. D.

23 Dec. Eene visite aan mevrouw *Swaving* *f* 66-

24 dito. Eene halve dito . . . . . -33-

f 99-

Ik weigerde, zoo als natuurlijk is, de voldoening der laatste post, doch de heer Graauw dagvaarde mij voor het hof van justitie, door welke ik nog bovendien tot de betaling der proceskosten veroordeeld werd, zoo dat eene nuttelooze visite mij, behalve de *ergernis* en hinderlijke aanstoot, op tusschen de drie en vier honderd guldens kwam te staan, terwijl de praatzieke en lasterzuchtige wereld mij nog wel ten sterksten laakte dat ik mij voor eene rekening van zulk eenen kieschen aard had laten dagvaarden.

—

BERBICESCHE INTRIGUES.

Bij gelegenheid der begravenis had ik mij uitgelaten, mijne bezittingen zoo spoedig mogelijk te willen verkoopen, ten einde met de eerste goede gelegenheid naar het vaderland terug te keeren. Naauwelijks was dit gezegde mijnen mond ontsnapt, of de heer Hitmyer noodigde mij voor eenige dagen op zijne plantagie, welke uitnoodiging tevens door eenen tweeden en derden persoon, als hoogst noodzakelijk tot mijne verzetting en tot herstel mijner gezondheid, werd aanbevolen. Een vierde deed mij verstaan dat, zoo ik mijne terugreize naar Europa niet bespoedigde, mijn leven in gevaar stond, en ik was werkelijk reeds zoodanig verzwakt en uitgeteerd, dat ik ieder oogenblik den dood voor oogen zag. In deze kritieke oogenblikken, zijnde juist dezelfde als die, in welke mijn schoonvader zich kort te voren zijne kostelijke plantagie *de Liefde*, voor meer dan de helft onder de waarde, had laten ontfutselen, bood de heer Hitmyer mij *f* 150,000 voor *de Vriendschap*. Ik stemde zonder de minste achterdocht gretig in den verkoop toe, en den volgenden dag waren er reeds twee honderd Negers van den nieuwen bezitter in mijnen achterpolder hard aan het

werk.

werk. Dan, in de stad komende om den overdragt mijner grond ter Secretarie te bewerkstelligen, vernam ik van den secretaris *van der Stoop* dat de heeren Hobus en Leen, in kwaliteit als voogden van zekere Katharina Megnin, aan wien ik volgens testamentaire dispositie mijns schoonvaders *f* 10,000 moest uitkeeren, beslag op dien verkoop gelegd hadden. Daar nu bij de uitkomst bleek, dat de kooper zelfs niet in staat was, om laatstgemeld sommetje in kontanten te storten, werd dien verkoop als vervallen beschouwd; hoewel ik voor het intusschen gedane werk bij de *f* 4000 te betalen had.

Door deze ongelukkige transactie met de heeren Hobus en Leen in onmin geraakt zijnde, alzoo ik hun hierin niet behoorlijk gekend had, maakten deze zich die oogenblikken ten nutte, om mijne plantagie op eene andere wijze in derzelver handen te krijgen. Zij joegen namelijk mijne schoonmoeder tegen mij in het harnas, en poogden dat onervaren mensch, aan welke de heer Balk niets meer dan eene jaarlijksche geringe uitkeering vermaakt had, diets te maken, dat zij als moeder tot eene legitime portie des boedels geregtigd was. Zij benoemde derhalve beide heeren tot hare zaak-

ge-

gelastigden, en kort daarop werd ik geregtelijk geïnsinueerd tot opgave van den staat mijner plantagie op den dag van het overlijden mijner vrouw, alsmede tot het leveren van kopijen onzer huwelijksche voorwaarden, testament, enz. De zaak werd bepleit, doch mijne schoonmoeder verloor haar proçes, uit hoofde zij eene Heidin was, welke conclusie gebaseerd scheen te zijn op dezelfde bestaande bepaling en wetten ten opzigte der Jodinnen, die met Christen mannen gehuwd zijn. Deze procedure, welke mij bij de *f* 3000 gekost had, naauwelijks afgeloopen zijnde, lieten gemelde heeren mij dagvaarden voor eene somma van bij de *f* 3000 administratiekosten, welke zij mijne vrouw hadden kwijtgescholden, en strooiden daarbij tevens rond, dat ik tijdens de overneming des boedels, en zulks nog wel in die zelfde gelukkige oogenblikken mijner eerste aankomst op de plantagie van den heere Hobus, zoude gezegd hebben: « Indien ik geweten had, dat mijne vrouws bezittingen niet meer bedroegen, dan had ik haar nooit getrouwd; » welke ongerijmde betichting, uit den mond van eenen voormaligen gouverneur *ad interim*, natuurlijkerwijze algemeen geloofd werd. Dit valsch uitstrooisel had geen ander verfoeijelijk doèl-

wit,

wit, dan om al den blaam dezer oneenigheden op mij te kunnen werpen, terwijl dezelve nog bovendien ten gevolge had, dat ik in eene actie van injurie ingewikkeld en kort daarna, op aanhitsing mijner vermogende antagonisten, onterfd werd door mijne schoonmoeder, die juist in dat tijdstip, door den dood van een harer zwarte vriendinnen, met een kapitaal van bij de *f* 30,000 begiftigd was geworden. In die zelfde voor mij zoo onaangename als drukkende omstandigheden, werd ik nog bovendien van eenen anderen kant tot het verkoopen mijner plantagie aangespoord door eene plotselinge terugvordering van *f* 8000, welke de heeren Westrik en Pool te Amsterdam mij, tijdens mijn verblijf in Holland, hadden voorgeschoten. — Kortom, indien ik hier eene chronique scandaleuse van de *toenmalige bewoners* der kolonie over het algemeen wilde opmaken, zoude zich weldra het raadsel oplossen, waarom er (zoo als de dagelijksche ondervinding nog steeds op den duur blijft bevestigen,) een algemeenen vloek op alle West-Indische rijkdommen schijnt te leggen, en waarom die rijkdommen ten deele schijnen gevallen te zijn aan wezens die, uit hoofde hunner lage afkomst en opvoeding, in weerwil hunner schat-

ten,

ten, immer een armzalig figuur in de zamenleving moeten maken.

VROUWELIJKE TEEDERHEID.

Stedman maakt in zijn werk over onze West-Indische koloniën gewag van eene dame, die een schreeuwend Negerkind uit haar jagt in den stroom deed werpen; maar volgens hetgeen ik gedurende mijn verblijf in de kolonie zelve gehoord en gezien heb, zoude het mij waarlijk in het geheel niet bevreemden, dat er werkelijk zulke ontaarde monsters van vrouwen in onze koloniën bestaan hebben. De volgende anecdote, toepasselijk op twee Berbicesche dames, van welke thans eene te 's Gravenhage en de andere op een buitengoed bij Leyden woont, doch welker namen ik, uit eerbied, hoogachting en eene steeds warme liefde voor de schoone sekse, liefst wil verzwijgen, zal, vertrouw ik, voldoenend zijn, om mijne Europeaansche lezeressen een oppervlakkig denkbeeld te geven van de menschlievende en zachtaardige inborst van onze West-Indische dames, wel te verstaan van onze toenmalige Berbicesche dames; want het zij

verre van mij dat ik de tegenwoordige inwoners van Berbice bij de toenmalige zoude durven vergelijken; ook hoop ik, dat men dit eens vooral, bij alle mijne hier voren gemaakte of nog te doene aanmerkingen, wel degelijk in het oog zal gelieven te houden.

In Nieuw-Amsterdam ter gastmaal genoodigd zijnde ten huize van den heer S...., die zijne loopbaan in de kolonie Berbice als sergeant begonnen en als schatrijk rentenier op het buitengoed Berbice in Zuid-Holland geëindigd heeft, hoorde ik eene papegaai onophoudelijk gillend en schreeuwend en somtijds steunend uitroepen: « *Dankje Alarma! Dankje Alarma!* » zoo dat men gezworen zoude hebben dat er eene vrouw of een ander meisje in de buurt gezweept werd. Men weet, voor dat ik hier verder ga, wat het woord gezweept te worden daar te lande beteekent. De lijder of de lijderes, namelijk, wordt, somtijds voor de beuzelachtigste overtreding, plat uitgestrekt op den buik, tusschen in den grond geslagene ijzeren pinnen, met dunne koorden aan handen en voeten vastgesjord, en vervolgens op het achterste, ja somwijlen van het dikke der kuiten af tot boven aan den hals toe gezweept dat er de stukken vel en vleesch bij iederen klet-

kletterenden zweepslag, links en regts afvliegen, moetende de ongelukkigen dan nog wel bij iederen zweepslag uitroepen; « *Dankje Alla! Dankje Alerma!* » of, « Ik bedank u mijnheer! Ik bedank u mevrouw, » op welke wijze ik meer dan eens vrouwen en meisjes tot over de 500 slagen heb zien toetellen (*). Nu laat ik een ieder oordeelen, welk een zachtzinnig engelachtig dametje het moet geweest zijn, bij welke die papegaai den uitroep van Dankje Alerma geleerd heeft. — « Maar hoe doet men toch, » vroeg ik aan mevrouw *R*...., eene der gasten naast welker zijde ik aan den disch geplaatst was, « hoe doet men toch wel met die schepsels als zij zwanger zijn; want mij dunkt, voegde ik daarbij, door zulk eene gespannene houding voorover op den harden grond moet derzelver vrucht te berste drukken? » — « O neen, mijnheer! hier weten wij een uitmuntend huismiddeltje voor; » was het antwoord, « men graaft dan een gat in den grond waar de buik inhangt, en dan is er in het geheel geen gevaar bij. Gij begrijpt lig-

(*) Volgens eene door de Engelschen ingevoerde wet mag men tegenwoordig niet meer dan 29 zweepslagen aan eenen slaaf geven.

ligtelijk mijnheer,» voegde zij daar als uit eenen adem bij, terwijl zij tevens eene geldtellende beweging met duim en voorste vinger maakte, « ieder Negerkind is altijd item zoo veel!.....»

Indien ik hier een tafereel wilde ophangen van al de begane wreedheden door Hollandsche vrouwen, zoude ik een boekdeel kunnen voorleggen, waarbij dat van Llorente over de heilige Inquisitie niet eens vergeleken zoude mogen worden. —

MIJNE EERSTE REGTSOEFENING ALS WEST-INDISCH PLANTER.

Daar Salomons eerste regt van eeuw tot eeuw door zoo vele achtereenvolgende geslachten, hetzij dat hetzelve met het penseel of met de pen werd voorgesteld, immer de levendigste belangstelling blijft verwekken, zoo verbeelde ik mij dat de voorstelling van het eerste regt van eenen West-Indischen planter, die eigenlijk in meer dan een opzigt een Salomontje in het miniatuur op zijne eigene plantagie is, ook niet geheel en al des lezers aandacht onwaardig

dig kan gekeurd worden. Naauwelijks had ik de teugelen des bewinds over mijn klein grondgebied aanvaard, of een mijner zwarte leenmannen maakte mij zijn beklag, dat men hem een zijner varkens ontstolen had, daarbij voegende, dat hij hetzelve gedeeltelijk in de kombuis van den heer van Eersel, medecine doctor en tevens directeur der naastgelegene plantagie, aan het spit had zien hangen. Weinig opgewektheid gevoelende om mij al wederom nieuwe processen op den hals te halen, poogde ik den aanklager, zoo goed mogelijk, met eenige bladen tabak, en eenige goede woorden af te schepen. Een jaar daarna, een paar weken afwezig geweest zijnde, een bezoek bij dien geneesheer afleggende, om hem te bedanken voor zijne goedheid, van in dien tusschentijd een wakend oog over mijne slavenmagt gehouden te hebben, werd ik door zijn edele verzocht, om hem, ten overstaan van al het volk zijner onderhebbende plantagie, openbare voldoening te verschaffen wegens het stelen van een zijner varkens, aan welken diefstal een mijner Negers zich gedurende mijne afwezigheid zoude schuldig gemaakt hebben. Ik, die mij in die oogenblikken volstrekt niets meer van het eerstgemeld gestolen varken herinnerde, stemde ge-

redelijk in zijnen eisch toe, en het uur der strafoefening bepaald zijnde, begaf ik mij met beide mijne bomba's, ieder van een dubbel stel nieuwe zweepsnoeren voorzien, ten huize van mijnen gebelgden buurman, die den misdadiger reeds bij zich in de tronk opgesloten had. De negers, welke opzettelijk dien morgen nog niet naar het veld gezonden waren, stonden voor de woning des directeurs rondom de geregtsplaats geschaard, en toen de aangeklaagde met de handen op den rug gebonden, voor mij gebragt werd, was het als of het hart mij in de schoenen zonk, ja gaarne zoude ik tien mijner vetste varkens in de plaats hebben willen geven zoo de zaak in der minne kon bijgelegd worden. Echter gevoelde ik tevens ook alle de verpligtingen welke eene mannelijke naarkoming mijner standsbetrekkingen vorderden, te meer daar mijne andere buren reeds gemompeld hadden om mij bij den fiscaal, wegens eene al te weekhartige behandeling mijner slaven, aan te klagen, en beproevende om alle kinderachtige zwakheid van gemoed af te schudden, bragt ik den aangeklaagden op eenen norschen toon al het gewigt zijner misdaad onder het oog, daarbij tevens gelastende hem tusschen de pinnen vast te sjorren. « Ik ben onschuldig, » antwoordde

de de Afrikaan, terwijl hij mij tevens aan zijne vorige aanklagte herinnerde, « ik herneem alsdus mijn wettig eigendom hetgeen ik een jaar geleden bij dien Alla aan het spit zag hangen.» Maak hem los, riep ik in geestdrift uit, mij al het voorgevallene nu dadelijk te binnen brengende; dan terwijl ik mij wilde omkeeren, om mijnen buurman dit geval in overweging te geven, ten einde de straf naar gelang der omstandigheden zoude ingerigt worden, gaf deze mij, in zijne van spijt en schaamte vertoornde drift, een vuistslag in het aangezigt, zoo dat ik half bewusteloos over de leuning van het bordes naar beneden tuimelde en op de handen mijner bomba's naar huis moest gedragen worden. Toen ik dien gevaarlijken buurman deswegen in regten betrok, werd ik echter weldra gelukkig van hem ontslagen; niet ten gevolge mijner aanklagte, maar krachtens een vonnis, hetwelk kort daarna over hem uitgesproken werd, wegens het mishandelen van den raadsheer *C. van Alleon*, een zijner patienten, dien hij op deszelfs ziekbed half lam en blind sloeg, uit hoofde laatstgemelde met eenen anderen geneesheer, buiten zijne voorkennis, geraadpleegd had!..... Eene verzameling van de, gedurende mijn verblijf in Berbice, plaats ge-

had hebbende procedures voor den hove van justitie aldaar, kon reeds op zichzelf een werk uitmaken, hetwelk de pen eens schranderen schrijvers overwaardig zoude zijn; men zoude daaruit tevens kunnen ontwaren, op welke wijze de West-Indische advokaten destijds binnen een paar jaren tijds tonnen gouds bijeen vergaarden, en welke zoo al de uitspraken zijn geweest van eene regtbank, welks leden tot de behandeling van den teerkwast of van den snaphaan, maar nimmer tot die van den geregtelijken tabbaard zijn groot gebragt geworden. . . . . .

BERBICESCHE HUISHOUDSTERS.

Hoewel er, zoo ik mij niet vergis, eene oude Hollandsche wet in onze kolonien bestaat, welke alle vleeschelijke gemeenschap tusschen zwarten en blanken verbiedt, zoo is er echter in de West-Indiën niets algemeener dan blanken in het openbaar met Negerinnen, of met vrouwen van de kleur, zoo als men dat noemt, bij de week getrouwd te zien. Zelfs werd dat gebruik of misbruik destijds in de kolonie Suriname tot in het alleronbeschaamdste over-

dre-

dreven. Sommigen, ja de meesten getrouwde mannen hielden er, behalve hunne Europeaansche vrouwen, een of meer gekleurde maitressen buiten de stad op na, zelfs kan men nog in sommige Surinaamsche dagbladen van dien tijd advertentiën vinden van waardinnen die huishoudsters of jeugdige kleurlingen te koop aanbieden, in welke advertentiën soms niet alleen de wellustigste afschetsingen van derzelver welgemaaktheid en uiterlijke en inwendige bevalligheden, maar zelf de verzekering en waarborgstelling van derzelver maagdelijken staat gegeven werd. Deze zwarte of gekleurde huishoudsters of bijzitten, voor welke somtijds van twee tot vierduizend gulden betaald wordt, en welke door de echte liefhebbers, na dat deze derzelver eerste *premices* genoten hebben, dikwijls weder met kind en al, boven op de tafel van den vendumeester aan de meestbiedenden uitverkocht worden, deze huishoudsters, zeg ik, voeren somtijds niet alleen den naam van derzelver eigenaar, rijden in deszelfs equipage over markt en straten, nemen de honneurs in zijne woning waar, voeren een onbepaald gezag over al de overige huisselijke slaven, prijken met de kostbaarste kantwerken, gouden en zilveren versierselen of schitterende edelgesteenten;

maar weten zich dikwerf door derzelver alle begrip te boven gaande listige en voorkomende bevalligheden, zoodanig van het hart hunner opperheers meester te maken, dat deze zich geheel en al door haar laat overheerschen, en zich door haar, tot zelfs haar Europa, laat vergezellen. Onze meeste, ja ronduit gezegd alle onze Mulatten of Mulattinnen, welke prachtige vertooning sommigen hunner ook op den Europeschen grond maken mogen, zijn niets anders dan de onwettige spruiten *dier* zoo genaamde huishoudsters; want zoo er al eenige blanke en zwarte huwelijks-paren mogten gevonden worden, dan dagteekent zoodanig huwelijk toch immer verscheidene jaren na de geboorte der kinderen, en zulks met geen ander inzigt dan om derzelver erfgenamen van den hatelijken naam van h.. renkind te ontlasten. De oudeerwaardige *raadsheer*, de zedige koopman of planter vindt in dien omgang met Negerinnen even zoo weinig onwelvoegelijkheid als de ligtzinnigste losbol, als de vuigste wellusteling. Niet ver van mijne plantagie leefde een der aanzienlijkste inwoners met vier zwarte huishoudsters onder het zelfde dak, en zulks nog wel in de beste verstandhouding.

De

De heer F. Gallez, die onlangs met de gekleurde dochter van eene zijner huishoudsters getrouwd is, verliet nimmer zijne woning zonder zich door eenen ganschen stoet van Indiaansche huishoudsters te laten vergezellen, hetgeen echter niet aan jaloerschheid kan worden toegeschreven; want zoodra zijne vrienden hem kwamen bezoeken, bood hij hun eene dier Bokkinnen tot bijslaap aan. Onder zoo vele verzoekingen, met zoo vele kwade voorbeelden, onder zulk eene brandende regtop en nederstaande zon, zal niemand voorwaar kunnen noch willen veronderstellen, dat ik hier eene uitzondering op den algemeenen regel zoude gemaakt hebben, te meer daar de tijd, die wonderbaarlijke geneesheer van de diepste wonden van het menschelijk hart, mijne droefgeestige vlagen wegens het sterfgeval mijner vrouw, zoo wel als de eerste uitwerkselen des ongezonden klimaats op mijn gestel, langzamerhand had doen verdwijnen, en men van mijnen vorigen levensloop en maritime opvoeding, even zoo min als van mijne onafhankelijke en bemiddelde omstandigheden waarlijk niet kon verwachten, dat ik hier geheel alleen de kuische Joseph zoude hebben kunnen blijven uithangen.

De

De bescheidene lezer gevoelt hier wellig meer dan genoeg al de kracht van hetgeen de schrijver hem wil te kennen geven, zonder dat hij zich, door eene plattere en onbeschaamdere bekentenis, de welverdiende roede der kritiek, welke dergelijke onwelvoegelijkheden nimmer ongestraft door de vingeren kan zien, moedwillig op den hals hale. Zelfs zoude ik deze teedere snaar, deze voor de kieschheid, en voor het van ouds bekende zedelijk karakter mijner waarde landgenooten, zoo aanstootelijke en beleedigende bekentenis geheel en al weg gelaten hebben, zoo ik daartoe niet genoopt en zelfs in gemoede gedrongen ware geworden, om langs dien weg de ongerijmdheid te kunnen aantoonen van die valsche geruchten, welke sommige gedienstige geesten in omloop hebben gebragt, namelijk, dat de schrijver, bij zijn vertrek uit Amerika, een aantal getrouwde vrouwen zoude hebben achtergelaten.

BERBICESCHE PLAGEN.

Ik behoef u niet te vragen lezer, of gij de zeven plagen van Egypte nog wel van buiten zoudt kunnen opzeggen? doch zoo dezelve even-

evenwel uw geheugen onverhoopt mogten ontsnapt zijn, poogt die dan, bid ik, u voor een oogenblik voor den geest terug te brengen, om dezelve met mij tegen die van Berbice te kunnen vergelijken. Om hierin doelmatig te werk te gaan willen wij van onderen op en wel met de teenen der voeten beginnen. Door de hitte van het klimaat en de vochtigheid van den lagen moerassigen grond, begint het vel en het vleesch tusschen de teenen te verrotten, en de wijze waarop deze plaag, welker Kreoolsche benaming mij op dit oogenblik niet te binnen wil schieten, genezen moet worden is nog tienmaal pijnlijker, dan de kwaal zelve. Men laat zich, namelijk, die bloedraauwe deelen ettelijke malen daags met citroenen of met zure oranjeappelen inwrijven, op dezelfde wijze zoo als in die landen de tot op het gebeente van een gezweepte dijën en ruggen der negers met bijtende zuren of sterke dranken ingewreven worden. Gedurende de eerste weken mijns verblijfs in de kolonie was iedere teen met zwachtelen omwonden, en nog loopen mij de tranen over de oogen bij de pijnlijke herdenking aan die martelende operatie.

De tweede niet minder onverdragelijke plaag is

is een insect, manbietje genaamd, van welk men in Buffon alle de zoolograpische eigenschappen vinden kan. Dit diertje weet ik nergens beter bij te vergelijken dan bij onze vlooijen, met dit onderscheid, dat hetzelve, in plaats van overal rond te springen, zich alleenlijk bij de teenen bepaalt, en zich door de digtste laarzen of schoenen heen eenen weg weet te banen tot onder de nagels, alwaar het diep in het vleesch zijne eijeren legt. Een mijner West-Indische bekenden, die uit zucht om ook iets tot de natuurkunde bij te dragen, zulk een eijernest aan het museum te Leiden ten geschenke wilde brengen, en die onbewust was van de gevolgen dier ingekankerde manbietjes-nesten, moest deze zijne, anders zoo prijzenswaardige, beproeving met het verlies van zijnen grooten teen bekoopen. De Negerkinderen, die veelal het meest aan deze plaag onderhevig zijn, doordien zij onophoudelijk bij het vuur kruipen, en het manbietje, even als de salamander, in dat element, of ten minste in de asch, deszelfs verblijf schijnt gevestigd te hebben, worden tot genezing van die kwaal even zoo gemarterd als de geestelijke patienten van Torquemada. Men sluit die ongelukkigen met de beenen in eenen tronk, zoo dat zij zich niet verroeren kunnen, waarna men hen die tee-

teenen, in welke de manbietjes zich genesteld hebben, met gloeijende puinsteen inwrijft, om zoo doende het raauwe vleesch, benevens het eijernest geheel weg te branden. Men vindt verscheidene Negerkinderen wier teenen op deze wijze tot aan het tweede lid met die brandende steen zijn kort gewreven, en meer dan eens heb ik derzelver gekerm en gegil door de omliggende wouden hooren weergalmen.

De wijze waarop de blanken zich van die kwaal laten genezen, is van eenen vrij wat zachteren aard; zelfs wordt die genezing, door sommige liefhebbers, voor eene wellustige genieting gehouden. Deze laten zich het manbietje uit de teenen ligten: de wondartsen, die zich doorgaans met het beste gevolg van dezen taak weten te kwijten, zijn de huishoudsters, of het een of ander jeugdig en bevallig *calabasje* (*). Deze plaatsen zich dan onder de hangmat van den patient, die zijn, uit de hangmat nederhangend, been op de naakte dij van het meisje nederzet, en zoodra de scherpzigtige doctores haren prooi, na het been met hare fluweel zachte vingeren eenigen tijd bevoeld en betast te

(*) Kreoolsche benaming van eene jonge maagd.

te hebben, in het oog krijgt, prikt zij de punt van hare naald door de harde schaal van het tusschen zijne eijeren zittende dier, ligt het met nest en al, ter dikte van eenen dop-erwt, met de ongeloofelijkste behendigheid uit het vleesch, en vult de holte te gelijker tijd met tabaks-asch weder toe.

De derde plaag der beenen en van het gansche onderlijf, bijzonderlijk van de holte der lavel, is de korim; eene soort van roode luis, welke, ofschoon bijna onzigtbaar voor het bloote oog, onder de microscoop het afgrijselijkste voorkomen heeft. Dit jeukend en brandend insect kruipt even als het manbietje door alles heen, bijzonder als men door het gras loopt, en nestelt zich tusschen vel en vleesch. Meer dan eens was ik niet alleen aan mijne beenen, maar zelfs over mijn geheel ligchaam met duizenden van die dieren te gelijk overdekt, zoo dat mijne huid een vermiljoenroode gedaante had aangenomen, en ik mij in eene groote tobbe, tusschen eenige opengesneden oranje-appelen, moest nederzetten, om mij van top tot teen met die vrucht te laten inwrijven.

De vierde plaag der voeten is de schorpioen,

den, welk diertje zijne, naar die van een kreeft of krab gelijkende, nijpers achter in den hiel vastklemt en de ondragelijkste pijn veroorzaakt. Toen ik voor het eerst mijne jaagbokken of Indianen barrevoets in het bosch wilde volgen, had ik nog geene tien schreden door het moerassig kreupelhout afgelegd, of ik had reeds, behalve de distelen en doornen en vliegen- bijën- en muggebeten, aan den eenen voet een bloedzuiger en aan den anderen een schorpioen, waarvan het gevolg was dat ik acht dagen achter elkander, met de koorts onder de leden, het bed moest blijven houden.

De vijfde plaag der voeten is de roode brandmier, van welke men hier somtijds gansche heerlegers over veld en akker ziet loopen, ja zelfs trekken zij bij gansche bataillons, om strijd met de kakkerlakken, met allerlei groote en kleine torren, spinnekoppen, torantulas, duizendbeenen en honderderlei andere schadelijke en onschadelijke dieren en addergebroedselen, door des planters woning, in weerwil dat dezelve op hooge stutten van den grond verheven staat, en niettegenstaande alle de in het huis staande kisten, kasten of bedsteden boven op flesschen

of op koperen schragen geplaatst zijn, om die ongenoodigde gasten, zoo veel mogelijk, overal buiten te sluiten. Zoodra ik, bij mijne wandelingen door de kollijtuinen, eenige dier brandmieren, even als zoo vele vuurvonken in de pijpen van mijne broek voelde opwaarts stijgen, sprong ik oogenblikkelijk schreeuwend van pijn in de digtst nabij gelegene moddersloot, zonder mij te laten afschrikken door de daarin rondwarende paddden, welke ten minste driemaal dikker en vetter zijn dan de Europeaansche.

De zesde plaag der voeten, of eigenlijk der teenen, is de vledermuis. Deze afzigtelijke dieren, van welke sommigen, zoo men van de eene vlerk tot aan de andere wilde meten, nog breeder wieken hebben dan eene Europeaansche duif, zijn bijzonder belust op het bloed der uit Europa nieuw aankomenden. Of dit bloed eenen zoeteren smaak, of eene aanlokkelijkere geur voor de meeste West-Indische bloedzuigende dieren bezit, dan dat der Kreolen, der Negers of der Indianen, zal, geloof ik, bezwaarlijk te bewijzen vallen. Zonder de geringste diepe godgeleerdheid te bezitten is het, dunkt mij, veeleer waarschijnlijk, (ten minste indien het waar is dat

dat de sprinkhanen en kikvorschen den Egyptenaren werden toegezonden, om hen te kastijden), dat de ontelbare menigte Berbicesche plagen geen ander dan dezelfde bedoeling kunnen hebben. Het zijn echter geenszins de grootste vledermuizen, welke hier als de ergste plagen moeten beschouwd worden, maar wel de kleinste. Deze bezoeken des nachts het aan alle kanten openstaande slaapvertrek van den sluimerenden nieuw aangekomene, wiegen hem alvorens door het koel geklapwiek van derzelver vliesachtige en scherphoekige vlerken in eenen zachten slaap, plaatsen zich vervolgens op een zijner teenen, openen daar met de onbegrijpelijkste zachtheid eene der fijne bloedadertjes, zuigen zich daarna tot berstens toe vol, tot dat de slapende, door verlies van zoo veel bloeds verzwakt, eindelijk ontwaakt, en de zat gezogene vledermuis onder zijne hangmat in eenen plas van zwart geronnen bloed ziet heen en weder wentelen.

Uit de hier opgenoemde plagen, welke zich nog maar alleen tot aan de teenen der voeten bepalen, kan men nu nagaan, hoe vele bladzijden men niet al zoude kunnen opvullen indien men op deze zelfde wijze met alle de andere deelen des ligchaams wilde voort-

varen, of indien men hier den onoverzienlijken katalogus van al de overige plaaggeesten wilde opnoemen met welke de Europeaan hier zoo al onophoudelijk te worstelen heeft; want overal waar hij gaat of staat, hetzij hij zich ter ruste begeeft, hetzij hij zijne beenen onder zijnen disch, of zijne handen aan den drinkbeker uitsteekt, overal ontmoet hij eenen zwerm van ongedierte, hetwelk hem het leven verbittert, ja somtijds bijna geheel en al ondragelijk maakt. Des nachts moet hij zich, even als eene westphaalsche ham, boven eenen brandenden pot met bladeren laten uitrooken, zoo hij zich niet bont en blaauw, ja stekeblind wil laten bijten door eenige legioenen van verwenschte muskieten. Zit hij te paard, dan moet hij een stuk gaas voor zijne oogen laten nederhangen, om niet door eenen zwerm van vunt- of brandvliegen geteisterd te worden. Waagt hij zich in het woud, dan komt hij er dikwijls met een geaigt vol bossen en builen, zoo dik als duiven-eijeren, weder uit, ten gevolge der vergiftige beten eens makkelijaauws of van een dier ontelbare andere vliegen of bijen, welker angels door vel en vleesch tot op het gebeente henen prikken. Baadt hij zich in de rivier, dan loopt hij gevaar dat de hoomvisch hem op eens in het

gilde

gilde der castraten verplaatst, of dat de kaaiman hem een arm of been afsnapt. Zet hij zich voor zijnen disch, dan moet er gestadig een Neger achter hem staan, om de vliegen uit zijn eten en drinken te jagen. In een woord het is bijna onmogelijk, dat eenig Egyptenaar ooit onder zwaarder rampen gezucht kan hebben. Hier moet men nu nog al de overige, aan het klimaat onafscheidelijk verbondene, plagen bijvoegen, onder anderen, al die onophoudelijke ongesteldheden, opzwelling der long, die reeks van onderscheidene huidziekten, die krampkolijken, galziekten, ijlende koortsen, leverziekte en honderd andere kwalen en gebreken, die beurtelings ziel en ligchaam als om strijd schijnen aan te grijpen, en door welke zoo vele millioenen Europeanen in het beste hunnes levens van de aarde worden weggerukt, terwijl de overblijvenden meestal of lam, of blind, of lazarus, of waterzuchtig, of krankzinnig, of tot op het gebeente toe uitgeteerd, aamborstig, of meer dood dan levend, daar heenen waggelen.

EEN WOORD OVER DEN TOESTAND EN DE BEKEERING DER SLAVEN EN OVER DE AFSCHAFFING VAN SLAVERNIJ.

Daar wel niemand voorzeker proefondervindelijker en met meerder gegrondheid over den toestand der Negerslaven kan oordeelen dan hij die zelf als koffijplanter en als eigenaar van Negers verscheidene jaren in de West-Indiën gewoond heeft, zoo zal hier, dunkt mij, een enkel woord over een onderwerp, *hetwelk* thans zoo algemeen aan de orde van den dag is, geenszins als een hors d'oeuvre kunnen beschouwd worden. De lezer herinnere zich hier hoe ik, over mijne schoonmoeder sprekende, in den beginne gedacht hebbe, en hoe ik, vol van menschlievend vuur, dadelijk bij mijne aankomst, tronken en zweepen deed verbranden, en alleen uit gevoelens van *liefde en achting* wilde gediend wezen; dan hoe geducht vielen mij die schepsels, naar gelang eener nadere kennismaking, meer en meer uit de hand! Hoe spoedig maakte men misbruik, allerschandelijkst misbruik van mijne Europeaansche onkunde! Aan alle kanten zag ik mij weldra bedrogen en bestolen; zelfs mijnen, in mijn testament rijk begiftigden huisbediende Majalla, betrapte ik op zekeren nacht, toen ik

toe-

toevallig in eene ijlende koorts door mijne Negerhutten ronddwaalde, dat hij een aantal zwarte gasten ten mijnen kosten in zijne wel gemeubileerde woning onthaalde. De werkzaamheden in het veld begonnen van dag tot dag achteruit te gaan, en alles kondigde aan hoe verkeerd ik gehandeld had door niet beter naar de raadgevingen mijner meer ervarene buren geluisterd te hebben; zelfs schenen sommigen mijner Negers als het ware te verzoeken om gezweept te worden, en schenen, even als sommige Duitsche vrouwen, te kennen te willen geven, dat zij niet meer van derzelver heer en meester bimind werden, om dat men hen niet zweepte. De zweep is derhalve bij velen eene soort van onvermijdelijke behoefte, eene ingekankerde gewoonte onder hen geworden, en men kent het oude spreekwoord, « de gewoonte is eene tweede natuur. » Ook zoude het de grootste ongerijmdheid van de wereld zijn, om sich in te beelden, dat men den Neger zonder slagen op den duur vlijtig aan zijn werk, op den duur onderdanig en gehoorzaam zoude kunnen doen blijven.

Over den aard dier wijze van straffen heb ik reeds in mijn vorig Hoofdstuk gesproken, en deze kan nimmer op eenige billijke gron-

steken, indien zulks van derzelver nijverheid moest afhangen. Het is aan dien gedwongen doch nuttigen arbeid, dat wij den bloei en welvaart van den koophandel over het algemeen, zoo wel als van onze Oost- en West-Indische bezittingen in het bijzonder, te danken hebben. Het is ten gevolge van die slavernij, dat millioenen van huisgezinnen in Europa door derzelver vlijt en nijverheid een eerlijk bestaan gevonden hebben, en het zoude ook aan de afschaffing dier zelfde slavernij alleen te wijten zijn, zoo al die huisgezinnen in het ongeluk gestort werden, en zoo al die kostelijke koloniale bezittingen, welke zoo vele druppels zweet en bloed, zoo vele millioenen slagtoffers, hetzij ten gevolge van het zwaard des oorlogs, of van een gestadig moordend klimaat, gekost hebben, verwoest werden. Wat betreft de zoogenaamde bekeering der Negers, voor welke onze Europeaansche menschenvrienden zoo veel bezorgdheid en bekommering aan den dag gelegd hebben, deze, dit verklaar ik rondborstig, komt mij even zoo ongerijmd voor als de ijverige bekommeringen der Jesuitische zendelingen voor de zielen der vredelievende inwoners van Nederland. Men moge even zoo wel beproeven om eenen ezel latijn te leeren, als om eenen dommen Afrikaan

kaan in de verborgenheden van den Christelijken godsdienst in te wijden. Geloofsstelsels, welke ons, die dezelve als het ware met den paplepel hebben ingeslikt, zeer waarschijnlijk, zeer geloofwaardig, ja als mathematisch bewezen voorkomen, klinken in de ooren van die domme schepsels even zoo vreemd als derzelver fetische geloofsbelijdenissen in de onze. Ik beproefde eens om mijne zwarte schoonmoeder tot het Christelijk geloof over te halen, en begon, zoo als van zelve spreekt, met de geboorte van onzen Heiland, want zij scheen door haren Abadi hetzelfde Opperwezen te verstaan, als dat aan hetwelk wij den naam van God gegeven hebben, hoezeer die attributiën, uit hoofde harer Heidensche wanbegrippen, daar regelregt tegen inliepen. Het gesprek was in het Kreoolsch. Dan naauwelijks had ik mijne prosylitische redevoering begonnen, naauwelijks was het woord: *Abadi habe enne tobbeke* (*) uit mijnen mond, of zij viel mij oogenblikkelijk in de rede: « *nenne, nenne, de grotte Abadi kante habe tobbekes ka* (†), » en toen ik wilde voortgaan met

haar

(*) God heeft een zoon.

(†) Neen, neen, de groote God kan geen kinderen hebben.

haar over de maagd Maria en het gebeurde te Bethlehem te onderhouden, liep zij driftig mijn huis uit, en mompelde dat ik den gek met haar scheerde.

Doch gesteld al eens, dat ik haar alles had kunnen wijs maken wat tot behoud harer ziel vereischt wordt, wat zoude dit alles haar dan nog hebben kunnen baten in eenen staat als den haren, en in een land, waar zij door niets dan ongodsdienstige voorbeelden omringd is? Men zal toch niet onredelijk of dom genoeg willen zijn om te veronderstellen, dat de Negers, om dat zij onzen godsdienst niet gekend hebben, regelregt uit derzelver slaafsche boeijen in derzelver verdoemenis zouden loopen? — Onze godsdienst zal hun eene onuitputtelijke bron van heil en vertroosting aanbrengen, voert men mij hier te gemoet. O ja, zulks wil ik volgaarne, zulks moet ik als zoon van eenen Christen-leeraar volmondig toestemmen, maar ik verbeelde mij dat de krachtdadigste troost, welke zij hier beneden van noden hebben, daarin bestaat, dat men beginne met derzelver blanke opperhoofden zelve eerst te bekeeren en te beschaven; dat men beginne den Negers tegen alle eigendunkelijke en onmenschelijke behandelingen te be-

beschermen door derzelver tirannen uit de kolonien te verbannen; dat men met de uiterste waakzaamheid toezie dat hun de noodzakelijke behoeften des levens niet onthouden; hun geene zwaardere lasten opgedragen worden, dan zij dragen kunnen. Zie daar middelen tot hun troost en den bijstand, welke de menschheid hun verschuldigd is, en welke hun waarlijk van nut kan zijn, ja tienmaal gelukkiger dan een voor hun vreemd geloof, eene voor hun ongeschikte vrijheid hen maken kan.

Indien al de millioenen guldens, welke er reeds verspild zijn geworden, om die domme Afrikanen een begrip in te prenten van de heilige Drieëenheid, van Jezus geboorte en opstanding, van het leven na dit leven, en van zoo vele andere godsdienstige grondstellingen welke zelfs het verstand der beschaafdste en verlichtste volkeren te boven gaan; indien in plaats van al die menschlievende pogingen, welke er reeds door zoo vele ijverige vrijheidvoorstanders zijn aangewend, om den Neger vrij, of, wat hetzelfde is, om den Neger zoo voor zichzelf als voor anderen in het verderf te storten, indien, zeg ik, alle die op zichzelf lofwaardige pogingen liever aangewend waren geworden, om eene *bevoegde* regtbank

in

in iedere kolonie, tot handhaving der regten van den slaaf, daar te stellen, dan zoude het eene zoo wel als het andere vrij wat meer wezenlijk nut voor den Neger, vrij wat meer voldoening voor de edelmoedige en menschlievende bijdragers geweest zijn. —

HOOFD-

HOOFDSTUK XVI.

Dwaze gehechtheid aan zijne bezittingen. — Reisje naar Demerary en Essequebo. — Eerste kennismaking met den heer Jan Hugo Castelaar. — Voorregt van de rampen niet te kennen die ons boven het hoofd zweven. — De heer van Braam. — Een woord over de wisselvalligheden des levens. — De schouwburg. — Een Demerarisch predikant. — Reisje naar Fort eiland en de Zandheuvels. — De koek. — Reisje naar Canje. — Zonderlinge visschpartij.

Uit de onderscheidene onderwerpen des voorgaanden hoofdstuks, bijzonder uit de beide laatsten, zal men zich, geloof ik, ten naastenbij eenig oppervlakkig begrip hebben kunnen vormen, hoe het gedurende mijn verblijf te Berbice, zoo als naar het *moreele* doch vooral ook naar het *physique* met den schrijver moet gesteld geweest zijn? Hier komt nu nog bij, dat ik destijds in het geheel niet behoorde tot die klasse van grondeigenaars, die zich, uit slaafsche gehechtheid aan derzelver bezittingen, geen duim breed van derzelver erven zouden willen verwijderen, al ware het ook

ook dat de pest van alle kanten rondom hen henen waarde, en dat de een na den ander den aftogt blies (*). Neen, *pas si bête* dacht ik, terwijl ik mijne fiacre liet inspannen, om den bleeken dood, die hier onophoudelijk met zijne zeis in de hand voor mijne bedsponde stond te hunkeren, zoo lang mogelijk uit de klaauwen te blijven. Mijn eerste uitstapje, na het overlijden mijner vrouw, bestond in een

REIZE NAAR DEMERARY EN ESSEQUEBO.

Zoo mijn toenmalige reisgenoot, de heer O. Landsheer, die naderhand als hoofd-officier bij de Nederlandsche marine is overgegaan, nog in het land der levenden is, beroep ik mij op de getuigenis dien waarlijk verdienstelijken mans, voor de echtheid der weinige losse aan-

toet

(*) Welke bedroevende voorbeelden levert het ongelukkig Groningen ons thans te dezen niet op? — Hoe vele zijn er onlangs in die stad niet de slagtoffers geworden van derzelver bekrompene en hardnekkige verkleefdheid aan een hand vol steen en kalk, terwijl zij door met hunne *coffres forts* naar gezondere landouwen over te steken, nog jaren lang het zoet genot des levens zouden hebben genoten.

teekeningen, welke hier, betrekkelijk dat regt belangrijk en bij uitstek aangenaam landreisje, zullen voorkomen.

Wij lieten ons met rijtuig, paarden en een paar Negerbedienden over het veer zetten en ondervonden al dadelijk, bij onzen vriendelijken gastheer D'Hankar, de bevestiging van hetgeen men ons van de gulle gastvrijheid van Berbices kustbewoners voorzegd had. Van hier vervolgden wij onzen weg tot naar de prachtige plantagie van den heere *Johnston*, wiens weduwe thans in Delft woonachtig is. Aan onze regterzijde verloor ons oog zich in de wijde oppervlakte van den Atlantischen oceaan, en ter linkerzijde graasde hetzelve over eene aaneenschakeling van katoen- en suikerplantagiën, welk verrukkelijk gezigt hier en daar door eenige wandeldreven van hooge statige kokernotenboomen en door de, aan derzelver spits toeloopende uiteinden, fraai gelegene plantagiegebouwen een allerschilderachtigst landtafereel opleverde. De weg had overigens, uit hoofde van deszelfs vlakte en de menigte van slooten en bruggetjes, wel iets van Holland. Hoe digter wij echter de kolonie Demerary begonnen te naderen, hoe meer verscheidenheid van sierlijke voorwerpen zich aan ons oog vertoon-

den. Nadat wij bij den directeur Smith, aan den oever der kreek Mahyconie, en vervolgens bij den advokaat Matthews rustdag gehouden hadden, kwamen wij den derden dag behouden in Stabroek aan. Hier namen wij onzen intrek bij de heeren De Mannik, met welke oude zee-officieren, doch toen gevestigde voorname kooplieden, ik te voren onder prins Willem V, aan boord van de Gelderland, gedient had. Ook was het in deze stad, dat ik voor het eerst in kennis geraakte met den heer Jan Hugo Cantselaar, thans ontvanger van Zonnebeke en Beeselare, bij welke kennismaking ik weinig voorzag, dat deze steeds dierbare vriend van mijn hart, die mij hier in mijnen eersten voorspoed en welvaart het eerst leerde kennen, mij nog eenmaal in eene gevangenis in Noord-Amerika het leven zoude moeten redden, mij nog eenmaal, op den vaderlandschen grond, van alles beroofd, tusschen de paarden der gendarmerie van plaats tot plaats, als eenen misdadiger geketend, voortgesleept wordende, zoude moeten wederzien. — Groote God, hoe wijs, hoe goed zijn uwe wegen, dat gij de toekomst voor het oog des stervelings verborgen houdt! Had ik destijds op dien hoogen trap van rijkdom, eer, gezag en aanzien, slechts een tiende gedeel-

deelte kunnen voorzien van de rampen en onheilen, welke mij nog eenmaal ten deele zouden vallen, hoe welkom zoude mij dan die zelfde dood, die ik nu al reizende poogde te ontvlugten, niet geweest zijn?

Toevallig ontmoette ik hier ook nog een mijner voormalige Bataafsche opperhoofden, de weledele gestrenge heer kapitein *van Braam*, die hier thans den post van doodgraver vervulde, ten minste zijn Edele woonde tegen over een kerkhof en trok, zoo ik mij niet vergis, *f* 5 - voor ieder lijk hetwelk daar onder de aarde gestoken werd. Het is eene wonderlijke wereld waarlijk! Hoe zonderling is niet het lot van den, in zijn oog, meest al zoo buitengemeen slim en wel beradenen en voorbedachten mensch. Van daag is hij Cresus en morgen is hij Codrus. De ondervinding bevestigt hem zulks dagelijks van alle kanten, en evenwel blijft hij zoo vaak met een oog van minachting, ja somtijds van verachting op zijnen minder gezegenden natuurgenoot nederzien, zonder te bedenken wat er, in spijt van alle zijne gouden en zilveren staven, nog eenmaal van hem worden kan, en zonder te letten op de donkere onweerswol-

ken, welke zich welligt boven zijn hoofd te zamenpakken.

Tegen den avond begaven wij ons naar den schouwburg. Men gaf het geliefkoosde treurstuk Hamlet; want als er geen half dozijn personen van kant gemaakt worden, en het bloed niet over het tooneel stroomt, dan heeft de Engelschman geen pleizier. Wij betaalden een Johannis, dat is *f* 22 per hoofd, voor de entreé. De troep bestond alleen uit *Hoogduitsche* Joden, zoodat de vrouwelijke rollen door verkleede manspersonen vervuld moesten worden. In het nastukje ontstond er hevige twist tusschen de zangeressen en het orkest. Men geraakte handgemeen. De gebaarde actrices stroopten de slippen van derzelver japonnen, onder welke eenige smerige pantalons voor den dag kwamen, tot boven de heupen op, en begonnen eene geregelde boxpartij, welke met een aanhoudend handgeklap en luid geschreeuw van *bravo! bravissimo!* toegejuicht en voor de schoonste scène van geheel het stuk gehouden werd.

Onder de groote personaadjen, die de zoogenaamde balkons opvulden, bevond zich ook

de

de predikant van Stabroek. He! een dominé in eenen schouwburg. O tempora, o mores! zal men hier gewis uitroepen; maar het was er waarlijk ook een dominétje naar! Zijne vrouw en kinderen zouden in Holland van kommer en gebrek omgekomen zijn, indien men geen beslag op 's mans traktement gelegd had, om in de behoeften dier ongelukkigen te voorzien; terwijl zijn Eerwaarde hier daarentegen met eene getrouwde vrouw heulde, en openlijk die bijzit in zijne prachtige equipage door Stabroeks straten rondsleurde; ja wat nog sterker is, zijn Eerwaarde ontving eens van zekere oude vrome kwezel eenige flesschen kostbare wijn, welke op haar verzoek bij uitsluiting tot de bediening van het heilig avondmaal dienen moesten; dan naauwelijks was deze nectorale offerande onder het herderlijk dak aangebragt, of hij viel er met zijne *belle* en met nog iemand, die ik hier niet noemen mag, lustig op aan, tot dat het gezelschap tusschen de ledige flesschen aan het worstelen raakte. Indien derhalve het bekende Hollandsche spreekwoord, « zoo de herder, zoo de schapen, » proef houdt, dan oordeele men over den zedelijken toestand der toenmalige Demerarianen! — Over de stad zelve zal het wel niet noodig zijn, om hier

veel uit te wijden. Dezelve is, sedert dien tijd, zoo verbaasd veranderd, dat mijne aanteekeningen hier van nul en geener waarde zouden zijn. Bovendien is er onlangs in Demerary een werkje uitgekomen, in hetwelk de voornaamste gedeelten dier stad, in een tantal, aldaar gegraveerde en gedrukte platen, benevens eenige der omliggende plantagiën, afgebeeld staan. Was deze kostelijke kolonie ons ook al niet op dezelfde wijze, als zoo vele andere oorspronkelijk Hollandsche bezittingen, ontfutseld, dan had ik eenige van die platen in dit werkje overgenomen; doch nu zouden dezelve slechts alleen dienen om den nadenkenden Nederlander een hatelijk en ondragelijk gevoel in te boezemen, door hem aan deszelfs voormalige buitenlandsche rijkdommen te herinneren.

Nadat wij een daagje te *Essequebo* doorgebragt en al het bijzondere van dat klein doch vruchtbaar eilandje bezocht hadden, lieten wij ons de rivier oproeijen. Alles had hier evenwel grootendeels hetzelfde voorkomen als in Berbice. De rivier was insgelijks over de dertig uren ver bevaarbaar voor groote schepen. De beide oevers waren bezet met koffij- of suikerplantagiën van 500 akkers diep en

ter

ter breedte van honderd roeden aan den waterkant, alwaar men het wit en hoogverhevene woonhuis des planters, benevens de meestal kraaknette plantagie-gebouwen, door den spiegelenden stroom zag terugkaatsen.

Bij het eerste eilandje, hetwelk Fort-eiland genaamd wordt, begon de rivier zigtbaar smaller toe te loopen; ook verloren de plantagiën, naar gelang wij de bovenlanden naderden, meer en meer van derzelver aanzien en bevallig vertoon, bijzonderlijk nadat wij den Diamants-hoek voorbij geroeid waren. Hier en daar vertoonde zich nu niets dan dik ondoordringbaar kreupelgewas onder een hoog en statig geboomte. Tot aan de zandheuvels, welke hier, even als le Mont-blanc in Zwitserland, het voorname hoofddoel der reizigers uitmaken, genaderd zijnde, stalden wij onzen rijken voorraad van mondbehoeften op een der hoogste kruinen uit, en lieten onze oogen, al etende en drinkende, door deze bergachtige en echt Zuid-Amerikaansche gezigten rondwaren. Gaarne hadden wij gewenscht eenige van de nabij liggende dorpen der Arrowaukische Indianen, en vooral ook van die trotsche watervallen te bezigtigen; dan het jagt en de Negers, welke ons slechts voor eenen be-

paalden tijd door den heer van den Heuvel zoo regt hupsch en gulhartig waren afgestaan, niet langer durvende ophouden, moesten wij dit oord nog dien zelfden dag weder verlaten, innerlijk getroffen door de voorbeeldeloze gastvrijheid, met welke wij gedurende onzen togt naar de bovenlanden, overal waar de stroom ons noodzaakte te pleisteren, onthaald werden, en opgetogen door al die schoone tafereelen, welke deze trotsche rijke rivier aan beide oevers ten toon spreidt, en welke den Europeaan, bijzonderlijk den Nederlander, die zich hier destijds bijna overal midden tusschen zijne landgenooten bevond, in gestadige bewondering houdt opgetogen. Bij onze terugreize naar Berbice lieten wij onze bedienden met het rijtuig denzelfden weg langs de kust vooruit trekken, terwijl wij, in de eigene schooner van den heer De Munnik, bij wien de oude zeeman nog duidelijk *doorstraalde*, over zee terugkeerden.

Naauwelijks had ik weder eene maand op mijne plantagie doorgebragt, of mijne gewone kwaal dwong mij weder op nieuw, om het hazenpad te kiezen. Die kwaal, welke tevens de algemeene plaag van ieder nieuw aankomende is, en onder den algemeenen naam van koek

koek bekend staat, bestond namelijk in een gezwel onder de linker ribben, hetwelk bij eenen op handen zijnden springvloed, bijna ter dikte van een kinderhoofdje begon op te zwellen (*). Mijne plantagie derhalve andermaal aan vreemde zorg toevertrouwende, maakte ik mij op nieuw reisvaardig en voegde mij bij een talrijk gezelschap van planters, die zich met derzelver vrouwen, huishoudsters en dochters eene vischpartij in Canje voorgesteld hadden.

REISJE OP DE RIVIER CANJE.

« Van verre landen is het goed liegen, » zegt de ronde Hollander; alvorens dus een stap verder te doen, begin ik al wederom met de opnoeming van de thans in Nederland woonach-

(*) Ik heb dit lastig pakje nog verscheidene jaren na mijne komst in Europa, even als eene zwangere vrouw de vrucht hares buiks, onder mijn hart rondgedragen, tot dat ik er, tijdens mijn Garde d'honneurschap, eindelijk van ontslagen werd door eenen Franschen regements chirurgijn, die er mij eene groote merkuriale pleister op deed leggen.

achtige geloofwaardige personen, die bij dit reisje tegenwoordig zijn geweest, en in wier magt het gevolgelijk staat, om mij, zoo ik mijne lezers hier knollen voor citroenen wilde verkoopen, in het eerste dagblad of maandwerk het beste, zoodanig aan de kaak te stellen, dat geen uitgever zich ooit meer met mij zoude durven of willen inlaten. De meeste dier reisgenooten zijn, wel is waar, reeds lang door de nijpers der Berbicesche krabben van een gereten; doch toevallig blijven er juist nog een paar bevoegde getuigen over. De een is de heer J. H. L. Maurenbrecher, thans rijk rentenier te Leyden, en de ander is de heer Stapel, die te Berlemont, zoo als men zulks noemt, zijne schaapjes op droog heeft. Wij begaven ons des morgens, bij de eerste beweging der eb, ieder in zijn jagt op weg, tot naar de plantagie *de Kinderen*, van waar wij allen te gelijk de rivier afzakten. De heer J. C. Swaving, thans bij Vianen woonachtig, die benevens zijne beminnelijke gade insgelijks van de partij was, had zich, behalve van zijn jagt, bovendien nog van eene pont voorzien, welke gevuld was met de ledige vaten, waarin de visschen moesten gekuipt worden. Bij het afvaren werden er eenige draaibassen

en

en donderbussen afgeschoten, welk salut, onder het voorbij varen van eenige plantagiën, herhaald en ook behoorlijk beantwoord werd. De Hollandsche vlag en wimpel wapperden boven onze hoofden in spijt der Britsche overmagt, onder welke de Nederlander destijds gebukt moest gaan. Wij hielden het eerst halt op de plantagie van den ouden heer Abbenzets, de vader van mevrouw Enschedé te Haarlem, alwaar zijne zwarte menagère ons eenen voorraad van guani en foufou voorzette, welks dampwolken de aangezetene gasten als in eenen dikken nevel omhulden.

Canje (*) is eene schoone rivier, bevaarbaar voor groote koloniale schooners; dezelve loopt in eene oostelijke rigting, en telt verscheidene kostelijke koffij- en katoen-plantagiën aan beide hare vruchtbare oevers. Aan deszelfs oorsprong vindt men ontzaggelijke watervallen. Veertig Engelsche mijlen verder loopt eene kreek, welke zich in de Koranlijnrivier ontlast, en door welke de Indianen zich,

(*) De rivier Canje moet ook al weder te vergeefsch in onze nieuw uitgekomene aardrijkskundige woordenboeken gezocht worden!! —

zich, over land reizende, eenen weg naar Suriname weten te banen. Deze weg is echter bij weinigen bekend en in allen gevalle geen van de gemakkelijkste, zijnde voor eerst zeer gevaarlijk wegens deszelfs eenzame afgelegenheid, maar kan ook slechts alleen gebruikt worden door de zulken, die met eene cano op de schouderen rondreizen, om alzoo de van tijd tot tijd voorkomende stroomen, kreken en plassen over te kunnen varen.

Onze tweede pleisterplaats was op de plantagie van de weduwe Adami, van waar wij onzen togt tot aan de houtkapperijen van den heer F. Gallez voortzetteden. De plaats alwaar de vischvangst plaats greep was eene afgezette kreek in eene hooge en boschachtige landstreek. Een ieder moest hier om het ijverigst de handen uit de mouw steken. De negers stonden tot aan den buik in het water en wierpen de visschen op het strand, welke de bij ons hebbende bokken of Indianen, door middel van zekeren wortel, in eenen staat van bedwelming boven op het water wisten te doen drijven. Een ander was druk bezig met de visch te kaken en schoon te maken, een derde met die in te zouten of te barbakot-

kotten, een paar negerkuipers verzekerden de vaten, en alles had hier een voor mij geheel nieuw voorkomen. Na hier acht of tien dagen op deze wijze alleraangenaamst doorgebragt te hebben, keerden wij met eenen rijken vangst, ieder met zijn aandeel, naar onze plantagiën terug.

—

HOOFDSTUK XVII.

Berbicesche landziekte en wijze van genezen. — Rijkdom zonder gezondheid eene hersenschim. — Ingebeelde waarde van West-Indische schatten. — Een woord over administrateuren van plantagiën. — Togt naar de Bovenlanden van Berbice. — Kort historisch overzigt der kolonie. — Het fort Zelandia. — De caravane in de Savane. — Zonderlinge uitwerkselen van de brandende zonnestralen op mensch en beest. — De sentimentele begravenis. — Een kind van 10 jaren red het leven van zijnen vader door eenen tijger te dooden. — Het kabinet van natuurlijke zeldzaamheden van den heer Smith. — Wijze om kolibrietjes te vangen, zonder dit hemelsch beestje te beschadigen. — Iets over de Indianen. — Loffelijke voornemens. — Het gevaarlijke van het levenstijdvak tusschen 20 en 25 jaren. — De krankzinnige stiefvader. — Mislukte vrijaadje. — *Mijne inscheping naar Liverpool.* — *Slot van het 1ste Deel.* —

Zoodra was ik niet op Balk-Amma teruggekeerd, of ik werd oogenblikkelijk weder met verdubbeld geweld door de gewone landskwalen aangegrepen. Dezelve begonnen meestal met verlies van eetlust, zware hoofdpijnen, diepe neerslagtigheid van geest, opzwelling van de long, of ongesteldheid van de lever, krampkolijken, galkoortsen, enz. enz.

De

De voorgeschrevene geneesmiddelen waren ook doorgaans immer dezelfde: raadpleegde ik eenen Engelschen doctor, dan liet deze mij met zijne calmet- of merkuurpillen zoo lang zeveren, dat al mijne tanden dikwijls los in den mond stonden, even als of mijne kwaal van eenen galanten aard geweest ware; volgde ik de voorschriften van mijnen Hollandschen esculaap, bij welken ik mij voor *f* 500 s' jaars geabonneerd had, dan moest ik mij het ligchaam zoodanig laten zuiveren, dat ik veelal na verloop van vijf zes dagen van zwakte niet meer gaan noch staan kon, en meer dan eens door die zuivering tot aan den rand des grafs gebragt werd: ook betuig ik hier plegtig dat ik, gedurende de eerste drie maanden mijns verblijf in Berbice, meer vomatieven en laxanten gebruikt heb dan in al de overige veertig jaren mijns ganschen leeftijds, en dat ik mijn behoud meer dan zesmaal in een jaar alleen aan den driewerf gezegenden kina-bast te danken heb gehad. Zulk een leven mag waarlijk eerst met regt een gestadig sterven genoemd worden. Tot zes maal toe stond ik reeds zoo digt aan den rand, dat men mij kwam aanraden, om, zoo ik nog eenige testamentaire beschikkingen te maken had, van mijne *presente* oogenblikken ge-

gebruik te maken, zoodat mijn testament er op het laatst even zoo begon uit te zien als het paspoort eens landloopers. Van daag vermaakte ik legaten links en regts, verordende de vrijmaking van een gedeelte mijner slavenmagt, benoemde testamentaire executeuren; een maand later herriep ik weder alle mijne vorige dispositien, stelde somtijds gansch tegenovergestelde in de plaats, en alles droeg de duidelijkste kenteekenen van eenen bedwelmden geest en van die worstelingen *des* gemoeds, welke den stervenden doorgaans eigen zijn. O rijkdom, o hersenschim! riep ik dikwijls op mijn ziekbed uit, terwijl mijne timmerlieden welligt bezig waren om de planken voor mijne doodkist te zagen, aan wat al gevaren, aan wat al ongelukken stelt men zich niet vrijwillig bloot voor uw kortstondig bezit! en hoe armzalig zijn uwe *geneugten* in vergelijking van die, *welke de* gezondheid, die nimmer te hoog gewaardeerde schat, ons zoo mildelijk aanbiedt! — Maar, waarom verkocht de dwaas niet hetgeen hij bezat? waarom verliet hij niet oogenblikkelijk een oord, hetwelk nimmer voor den Europeaan geschikt noch bestemd was, en ook nimmer voor denzelven geschikt noch bestemd zal worden? — Doch men moet Berbices financiëlen toestand,

men

men moet het karakter der Berbicianen van nabij hebben leeren kennen, om te kunnen weten, wat het beteekent in de West-Indiën eene plantagie te verkoopen. Men noemt daar iets verkoopen, als men zijne wezenlijke eigendommen tegen ingebeelde eigendommen verwisselt; dat is, als men zijne roerende en onroerende goederen in het bezit eens anderen stelt, en daarvoor eenige papieren in de plaats aanneemt, die hoogst genomen intres betalen. Hoe veel hypotheekhouders van West-Indische plantagiën ondervinden niet nog dagelijks de droeve bevestiging dezer gegronde aantijging? Hoe velen hunner zouden God niet danken, zoo zij slechts de helft van derzelver verouderde schuldvorderingen, met de daarop verloopene intressen op intressen, zagen binnenkomen, want zoo zij eenmaal allen te gelijk de sterke hand des geregts wilden inroepen, zouden er gansche koloniën bij executie te koop geveild worden, en in een land, alwaar, zoo te zeggen, geene kontanten, naar evenredigheid der rijke bezittingen, in omloop zijn, vindt men ook geene koopers; gevolgelijk bestaan alle die plantagiën-effekten, die hypotheken, enz. voor het grootste gedeelte in hersenschimmen, welker verwezenlijking men waarschijnlijk evenmin als de afdoening

der nationale schuld van Groot-Brittannië ooit beleven zal. Maar, vraagt een ander, (want het hapert nimmer in de wereld aan menschen, die zich bevoegd achten, onze handelwijze te beoordeelen, en goed of af te keuren,) maar waarom stelde hij dan niet liever eenen zaakgelastigde aan, in plaats van zijn geld in Guyana te verreizen? Zaakgelastigden in de West-Indiën! — Neen, dan is het waarlijk beter in eens uit zijn lijden te wezen. — Vraag eens aan de meeste dier *ci-devant* West-Indische zaakgelastigden, of administrateuren van plantagiën, die thans in Nederland van hunne renten leven, waar zij hunne schatten van daan gehaald hebben; vergelijk hunne omstandigheden eens bij die der eigenaren van plantagiën, in wier dienst zij bijna naakt en bloot zijn overgegaan; bezie eens het armzalig saldo, hetwelk sommigen dier eigenaren bij het slot van het jaar, na aftrek der plantagie-onkosten dikwerf overblijft en welk saldo zij somtijds nog met de grootste moeite van de wereld moeten trachten te inkasseren. Vraag eens wat al zuchten, wat al verwenschingen er niet al door bedrogene eigenaren naar Oost en West zijn opgezonden, en dan zal wel niemand willen ontkennen, dat hij, die in dat land bezittingen heeft, waarlijk diep te beklagen is, zoo zijn gestel zich onge-

gelukkiger wijze niet aan het klimaat gewennen kan. Ziedaar lezer de hoofd-beweegoorzaken van mijnen luchtigen leeftrant en van mijne gestadige omzwervingen gedurende mijn verblijf in Berbice. Uitspanning en gestadige afwisseling van tooneel, waren mijne beste geneesheeren. Voor het behoud onzer gezondheid, voor het behoud van ons leven, kan noch moet ons niets te kostbaar zijn; gevolgelijk maakte ik, kort na mijne terugkomst van de hier opgenoemde uitstapjes, alweder partij met een ander gezelschap en deed een

TOGT DOOR DE BOVENLANDEN VAN BERBICE,

Dat reisje, van hetwelk ik naderhand, gedurende mijn verblijf in Noord-Amerika, eene beschrijving in het licht gaf, onder den titel van *Travels trough Dutch Guiyana*, (*) is eene der genoegelijkste en belangrijkste uitstapjes, welke ik ooit in Hollandsch Guyana heb afgelegd; zoodat ik mij hier niet kan onthouden om

(*) Dit werkje is in 1812 te New-York uitgegeven onder den naam van *R. Cambell Esqr.*, wien ik de door mij aan zijn Edele verkochte kopijen, in het Engelsch heb helpen vertalen. —

om er ten minste eenige kleine schetsjes uit aan te stippen. De meergemelde heer Maurenbrecher was hier wederom van de partij, en de overige tien zijn allen, op den heer *van der Schroef* na, die thans in Amsterdam woonachtig is, naar die gewesten vertrokken, van waar geen reiziger tot heden toe is wedergekeerd. Alvorens men zich op reis begaf, voorzag een ieder zich van kruid, lood, jagtgeweren, kralen, spiegels, scharen, messen, vischhoeken, eenige rum- en jenever-*kelders*, kortom van alles wat er in de kraam van de Indianen, welker dorpen wij in de bovenlanden zouden gaan bezoeken, zoo al te pas kwam.

Den eersten dag pleisterden wij op de plantagie *de Dageraad*, tot welke hoogte wij in één getij waren voortgeroeid. Wij heschen hier, volgens lands gebruik, *ofschoon wij* de bewoners van den *huize nimmer* te voren gezien noch gekend hadden, onze hangmatten aan den zolder van een ons toegewezen ruim en luchtig slaapvertrek, alwaar een blind paard gemakkelijk had kunnen rondhollen zonder de geringste schade aan te rigten. Den tweeden dag vervolgden wij onzen togt tot naar het zoogenaamde oude Fort, alwaar wij in een groot onbewoond steenen gebouw onzen in-

intrek namen. Dit oord maakte weleer, onder den naam van fort Zeelandia, Berbices hoofdstad uit. Hetzelve droeg dien naam, omdat deszelfs eerste stichter, welke aldaar in 1626 met een schip vol Hollandsche landverhuizers aankwam, een inwoner uit Vlissingen was, waardoor Vlissingen ook destijds als de bezitster dier volkplanting beschouwd werd, tot dat onze Zeeuw door eene Fransche vloot van vrijbuiters veroverd en die bezitting vervolgens door de kapers voor *f* 300,000 aan de heeren van Hoorn en komp. verkocht werd. Daarna maakte men eene overeenkomst met de West-Indische kompagnie, en eindelijk werd het een eigendom van den staat, uit welker handen het nu en dan in die der Engelschen overging, tot dat het op het laatst, naar het schijnt voor goed, in het bezit der laatsten gebleven is. De rede waarom deze eerste stichters de stad bijna zeventien uren ver de rivier op aanlegden, was alleen uit hoofde van den moerassigen en lagen grond der aan de zee grenzende landstreken; doch toen de bevolking zich eenmaal begon uit te breiden, ontwikkelden zich de ongelegenheden, van zoo ver van den ingang der rivier verwijderd te zijn, in allerlei gedaanten. Groote schepen hadden met veel moeiten en onge-

makken te kampen in het opwerken tegen de slingerende bogten eener hier en daar ondiepe rivier, in welke zij dikwijls op de modderige punten, die zich door de onregelmatigheid van den stroom hadden opgehoopt, bleven zitten en genoodzaakt waren eenen springvloed af te wachten, om wederom vlot te raken. Om het dus de Hollandsche schepen in derzelver reis naar deze landen zoo veel mogelijk gemakkelijk te maken en te beletten dat zij naar Demerary stevenden, zette men zich op het laatst digt aan den mond der rivier neder, en men bouwde aldaar langs den oever aan de zuidzijde van Canje-rivier eene soort van stad, aan welke zij den naam van Nieuw-Amsterdam gaven. Zoo men iets meer van deze oorspronkelijke Hollandsche kolonie en wel bijzonderlijk van de voormalige stad of van het fort Zeelandia mogt wenschen te weten, kan ik den *lezer* geene betere inlichtingen aanbevelen dan de beide folianten van *Hartsinck* over Hollandsch Guyana.

De landtafereelen rondom het oude fort hadden door derzelver hooge ligging een veel aanlokkelijker voorkomen. In de omliggende weilanden graasden naar gissing over de honderd koeijen, destijds het bezit van de weduwe Bu-

Buse, welke dood-eenvoudige, altijd werkzame en handeldrijvende hoogzuinige vrouw, waarschijnlijk weinig gedachten had, dat eene partij ledigloopende aangehuwde zonen en kleinzonen thans in Europa de gebradene hanen zouden uithangen met de door haar zoo karig bijeengeschraapte millioenen.

Onder de ons hier omringende bouwvallen, bezochten wij ook de plaats alwaar weleer de kerk gestaan had, en niets verwekt zonderlinger gewaarwordingen bij eenen geboren Hollander, dan in zulke afgelegene woest voorkomende gewesten, geheel aan de tegenovergestelde zijde des aardbols, bij iedere schrede kenteekenen te vinden van de aloude verblijven zijner landgenooten; onder anderen de opschriften op de onderscheidene graftomben; als: « Hier ligt begraven enz. » en alle die Hollandsche benamingen met mos en onkruid en puin hier en daar overdekt; de oude Hollandsche bouworde van een of andere nog staande gebleven ouderwetsche gevel, de sentimenteel aangelegene honderdjarige lanen van oranjeappelen en pommelmoezen, de zich verbazend in de wijdte uitspreidende tamariade; in een woord alles vereenigde zich hier, om dit thans zoo eenzaam en verlaten oord eene bijzondere

belangstelling bij te zetten; ook verlieten wij hetzelve niet, dan na hier bijna drie dagen achtereen al jagende en visschende doorgebragt te hebben. Van hier lieten wij ons door eenen stroom zoo helder als kristal, van alle kanten door hooge statige wouden omringd, ja hier en daar geheel overschaduwd, tot naar de plantagie *de Arend* voortroeijen. De heer *van der Schroef*, die directeur van dezelve was, ontving ons met eene den West-Indianen zoo bijzonder kenschetsende gulle gastvrijheid, en vergezelde ons den volgenden dag een eind wegs naar de Savane. Onze kleine groep had op deze onmetelijke hooge vlakte inderdaad al het voorkomen van eene kleine caravane. Een sleep van Negers volgde ons met zwaar geladene pagalen op het hoofd. Twee hunner droegen eenen uitgeholden boom, of zoogenaamde cano met zich, in *geval* zich kreken of rivieren op *onzen ongebaanden* weg mogten voordoen. De meesten onzer waren, naar de wijze des lands, met groote witte hoeden, ligte broeken, matrozen buisjes en een jagtroer op schouder, of een kort sabeltje in de hand, luchtig opgetooid. Om zelfs nog luchtiger te zijn, beproefde ik om mijne Indische geleiders na te volgen; doch ik had hoogstens een uur ver in dien naakten staat af-

afgelegd, of mijn vel was bijna bloedrood opengeschroeid, en aan alle kanten vertoonden zich witte bladeren, welke naderhand, bij het weder aantrekken mijner kleederen, door de wrijving zich begonnen te openen en een alleronaangenaamst gejeuk achterlieten, in weerwil ik mij het gansche bovenlijf tot aan de heupen toe met eene soort van olie had laten inwrijven; de kracht der zon was zoo geweldig op deze brandende Savane, alwaar zich geen het minste lommerrijk plekje aan den half verzengden reiziger ter schuilplaats aanbood, dat zelfs de Europeaansche poedelhond van den heer Maurenbrecher dood voor onze voeten nederviel. Om hier in het voorbijgaan aan te toonen welke zonderlinge uitwerking de hitte niet al op onze verstandelijke vermogens maken kan, diene het volgende. Ik had, wel is waar, te voren gehoord en gelezen van buitensporige karakters, die voor derzelver honden en katten grafnaalden en gedenkzuilen hebben opgerigt; doch nimmer dacht ik daarbij nog eenmaal ooggetuige van dusdanige zotheden te zullen worden. De hond werd namelijk, niet ver van de plaats alwaar dezelve dood viel, door deszelfs meester al schreijende en biddende ter aarde besteld. Het toeval wilde dat er zich juist eene bouwvallige

hasabe op onzen weg bevond, welke door deszelfs romaneske ligging, tusschen eene soort van West-Indische cypressen, door de onnavolgbare hand der natuur juist tot eene sentimentele begraafplaats scheen gevormd te zijn. Alvorens de eigenaar de eerste schop aarde op het lijk wierp, voorzag hij zich van eenige krullen hondenhaar, welke, even als die eenen bitter betreurde gade, zorgvuldig in een papiertje gerold werden. Gaarne had hij den halsband van het dier tot eene nagedachtenis willen behouden; doch geene onzer sleuteltjes pasten op het slot, en toen de heer Costenbader het voorstel deed, om den hond den kop af te snijden, zag men des eigenaars aangezigt van verontwaardiging verstijven en verbleeken.

Niet ver van dit oord, doch digter aan den oever der rivier, was de plaats, alwaar een Indiaansch jongske van acht of negen jaren het leven zijns vaders, door eenen tijger te dooden, gered had. De wijze waarop deze, bijna ongeloofelijk voorkomende, gebeurtenis plaats greep, zoude waarlijk een uitmuntend onderwerp voor den eenen of anderen schilder zijn. Een Indiaan die met zijn zoontje op de jagt gegaan was, werd eensklaps door eenen tijger aan-

aangegrepen. Het dier viel woedend op den vader aan, zette beide klaauwen in deszelfs haar en trok hetzelve met vel en al tot half weg over het aangezigt. Terwijl de tijger, regt over eind op deze wijze zijnen prooi wilde verslinden, steekt het zoontje een van zijn vaders pijlen in het hart van het brullende dier en deed hetzelve voor zijne voeten dood ter aarde nedervallen. De zwaar gewonde vader heeft nog verscheidene jaren daarna geleefd, doch deszelfs aangezigt was vol afzigtelijke naden en rimpels, en daar de man niet meer in staat was om voor zich en de zijnen door de jagt het brood te verdienen, liet hij zich in de stad voor geld bekijken, even als eene Indiaansche moeder een langstaartig kind, hetwelk, sprekend gelijkend op eenen halfslachtigen aap, aan haren boezem zoog. Onder de blanke bewoners der bovenlanden, die onze kleine groep met derzelver gevolg nog talrijker maakten, was ook de zoogenaamde professor Smith, aan wiens talent in het opzetten van vogelen en insekten en het bijeenzamelen van naturaliën onze museums een groot aantal van derzelver natuurlijke zeldzaamheden te danken hebben. Onder anderen zagen wij hier, hoe behendig onze professor het kleine kolibrietje uit de takken der hoogste boomen

naar

naar beneden wist te doen tuimelen, zonder dat dit hemelsch vogeltje in het minst beschadigd werd. Hij schoot hetzelve met pijl en boog, doch plaatste op de punt der pijl de kurk van eene flesch en spande zijnen boog naar gelang van den afstand zoo bijzonder wel, dat hij het diertje, zonder hetzelve vlerkje noch pootje te breken, in de door hem uitgespannen zakdoek ja dikwijls nog half levend wist op te vangen. Ook werden wij vergezeld van den oppersten der jagers dezer ommestreken, de heer Middelholzer, die een half dozijn zijner beste Indianen had mede gebragt om ons onder weg van wild en visch te voorzien. De visschen schoten zij met pijl en boog, en het wild met gewone soldatengeweren, welker kolven zij niet, zoo als wij, voor den schouder, maar met beide handen ver voor zich uithouden; ook vuren zij niet af, alvorens zij het voorwerp tot op weinige schreden genaderd zijn. Sommige dieren weten zij, door het nabootsen van het gepiep van hunne jongen, tot zich te lokken, en zoodra dezelve binnen hun bereik zijn, slaan zij die met derzelver potamak den kop in. Op gelijke wijze hebben de Indiaansche vrouwen ook een bijzonder goeden slag om de apen te vangen. Zij weten, namelijk, die dieren door een zeker

ker gillend geluid bewusteloos uit de takken der boomen neder te laten tuimelen en daarna weder als iemand, die in katzwijm ligt, tot zichzelven te brengen. Wij hadden door de behendigheid dier roode jagers nimmer gebrek aan voedsel; onder anderen bragten zij ons een waterhaas of zeekoe van ruim over de 400 ℔ oud Nederlandsch gewigt. De wilde varkens bakerden zij, na die alvorens de muskuszak uit den rug gesneden te hebben, even als een kind in de luijeren, rondom in palmietbladeren, om die zoo doende geschikt te kunnen vervoeren, en hoezeer er hartenvleesch, boschkalkoenen en allerlei ander keurig wild in overdaad voor handen was, schenen zij zich bij voorkeur te vergasten op bavianen en apen, die, gevild en half gekookt zijnde, derzelver armen en beenen, even als doode kinderen, boven uit de pot staken. De hertenbeesten vongen zij meestal terwijl deze de rivier wilden overzwemmen, en de Indiaansche jaaghonden, welke van een gansch ander ras zijn dan de onze, heeft men daarop zoo uitmuntend wel geleerd, dat zij al het wild en tweeslachtig gedierte naar den oever opjagen, alwaar de Indianen in cano's op derzelver aas zitten te loeren. Ik had bij mijne komst in de kolonie eenen kostelijken gedres-

seer-

eerden jaghond uit Noord-Amerika mede gebragt, doch het dier kon zich hier, even zoo min als de Europeaansche honden, aan het klimaat gewennen. Bovendien zijn dezelve den jager hier eigenlijk meer tot overlast dan tot nut; want daar de Indiaansche honden zoo wel als derzelver meester zonder het minst gedruis bijna droogvoets van den eenen tak en van den eenen stam op den anderen weten te huppelen, maakt de Europeaansche hond in die overstroomde bosschen door zijn onhandig of liever gezegd onpootig geraas het wild veel te schuw.

Het merkwaardigste van dit ons belangrijk uitstapje bestond voornamelijk in het bezoeken der Indiaansche dorpen. Om des lezers verbeelding het beste in zulk een dorp te kunnen verplaatsen, kan ik hem geene geschikter gelegenheid aanwijzen, dan het museum te 's Gravenhage. Daar ziet men niet alleen Indiaansche hutten, maar volstrekt alles wat tot den Indiaan in betrekking staat, b. v. deszelfs huisraad, wapen- muzijk- jaag- en vischtuigen, versierselen en bijgeloovige genees- of toover-gereedschappen, gepluimde en gevederde optooisels, kortom men vindt er alles in originali, behalve de Indianen zelf, en daar deze

zich

zich thans reeds bij ons te lande op kermissen van onderen tot boven laten bekijken, zoo zouden het grootste gedeelte mijner destijds in het licht gegevene schetsen hier thans van nul en geener waarde zijn. Echter wil ik er alleen eenige vlugtige trekken uit overnemen, welke minder algemeen bekend en geheel en al beneden de aandacht van onzen grooten Zimmerman en van al die schrijvers schijnen geweest te zijn, welke die oorden bezocht hebben.

—

TREKKEN VAN BIJGELOOF.

De Indianen verbeelden zich de onweerswolken over derzelver hoofden te kunnen doen henen drijven, door met derzelver opgeheven handen in de lucht te schermen. Als zij ziek zijn, schrijven zij zulks alleen aan de bezoekingen van derzelver booze geesten toe, en om deze te bevredigen laten zij den priester bij zich komen, die binnen de hut van den patient een groot vuur aanlegt en een allergeweldigst gedruis met zijne opgetooide geheimzinnige Calabas begint te maken. Het onbepaald vertrouwen, de heilige eerbied voor deze, in hun

oog

oog godsdienstige tooverstaf, zit even zoo diep geworteld in het hart eens Indiaans, als het geloof en het ontzag voor de ciborie in dat eens Roomschgezinden; ook zoude men in verscheidene opzigten, vooral bij sterfgevallen en begrafenissen, bijna zweren, dat er tusschen den Heidenschen en den Christelijken priester de naauwste overeenkomst bestaat. Zoo een Indiaan komt te overlijden alvorens hij door die geheiligde calabas naar de andere wereld werd voorgelicht, dan zoude hij door de levenden even zoo beschouwd en beklaagd worden als den Roomschgezinden, die zonder het heilig oliesel den laatsten adem uitblies. De Indianen bedienen zich even als de Roomschgezinden van alumetten, van riliquien en doodsbeenderen, aan welke zij bovennatuurlijke waarde toeschrijven; onder anderen zitten er in die calabas allerlei haarlokken en beentjes van afgestorvene priesters, welke zij als onfeilbare behoedmiddelen tegen booze geesten beschouwen. Ook zijn zij sterke voorstanders van het stelsel opzigtelijk het vagevuur; zelfs achten zij die loutering zoo onmisbaar voor derzelver volgenden gelukstaat, dat zij de lijken een jaar na de begravenis plegtstatig uit den grond opdelven en tot asch toe verbranden.

WAL-

WALGELIJKE GEBRUIKEN.

De geliefkoosde drank der Indianen bestaat uit een zeker speeksel of kwijlsel, hetwelk, na dat het alvorens in een aantal onderscheidene monden uit de Casavi is toebereid, in de uitgeholde schaal eens kokernoots bijeengegaard wordt. Deze zuurruikende schuimende beverage was de nectar, op welke wij onthaald werden, en, uit vrees van onze gastheeren te beleedigen, moesten wij dit mondbrouwsel, hetwelk in reuk en voorkomen veel overeenkomst had met Weeseper varkensspoelsel, welstaanshalve aan onze lippen zetten. Een ander nog oneindig walgelijker gebruik is het vangen, het tusschen de tanden knappen en inslikken van elkanders ongedierte. Wij hadden hoogstens een paar dagen onder hun midden doorgebragt, of wij moesten werkelijk van deze onverklaarbaar goore wansmaak ooggetuige zijn. Eenige oude wijven lieten zich door jonge knappe deerns, waarschijnlijk derzelver dochters, het ongedierte van het hoofd vangen; deze deden zulks op dezelfde wijze van de hoofden hunner mannen. Zoodra zij het afzigtelijk diertje, hetwelk in die landen bijna de grootte heeft van eene schapenluis, tusschen de vingers hebben, steken zij het in den

mond, bijten er den kop af, en knabbelen al het overige even als de apen smakelijk op. Toen wij hun onze bevreemding en onze walg deswegens deden blijken, boden zij er ons eenige al lagchende aan met de verzekering dat men zeer zeker nimmer iets fijners noch zoeters proeven kon. Men behoeve hier niet te vragen hoe weinig belustheid er onder ons bestond, om van het ons aangebodene *droit du Seigneur* gebruik te maken, na dat wij die Indiaansche kuische dochteren, welke ons door derzelver moeders om strijd ter bijslaap werden aangeboden, in deze houding en hartomkeerende luizenmaaltijd hadden aangetroffen: te meer nog als men daarbij bedenkt, dat zij zich het vel met een zeker smeersel of traanachtig vet inwrijven, dat zij al het haarachtig gedeelte des ligchaams met wortel en tak kaal uittrekken, en dat zij, als van alle gevoel versteken, koud en onverschillig schijnen te blijven in oogenblikken, in welke zelfs onze bevrozene Groenlandsche schoonen het ijs onder zich zouden doen wegsmelten.

—

WAN-

WANSTALLIGE OPTOOISELS EN VERSIERSELEN.

Behalve het vet, waarmede de Indianen zoo wel mannen, vrouwen als dochters, derzelver huiden inwrijven, bedienen zij zich nog bovendien van allerlei andere afkooksels van vruchten, waarmede zij derzelver aangezigten en ligchamen beschilderen. Onder ander dient eene vrucht van de *Lana* om zich allerlei zwarte figuurtjes aan de hoeken van hunnen mond of op de wangen te maken. Zijn zij in den rouw over den eenen of anderen afgestorvenen bloedverwant, dan smeren zij zich met het sap van deze zwart makende vrucht den arm in, welke kleur echter, na verloop van den negenden dag, uit zichzelve verdwijnt. De oogen schilderen zij bloedrood met het afkooksel van eene zekere vermiljoenkleurige vrucht. Deze sierlijke vrucht, welker vorm ik nergens beter bij kan vergelijken dan bij die der druiventrossen, met dit onderscheid echter, dat dezelve meer dan vijftigmaal grooter is, is eene smakelijke vergasting voor mensch en beest, vooral voor apen en parikietjes. Behalven de geschilderde versierselen karven zij zich ook allerlei koddige figuren met de punten van hunne messen op het lig-

chaam, bijzonderlijk op derzelver kuiten. De vrouwen dragen ringen in den neus, aan welke ringen een pleten of zilveren plaatje vast zit, hetwelk de gansche bovenlip bedekt. Nooit zal ik de grappige gebaren en gezigten dier menschen vergeten, toen zij zich in de door ons voor hun medegebragte spiegeltjes bekeken. Sommigen hunner, die waarschijnlijk voor het eerst in hun leven spiegelglas gezien hadden, gedroegen zich bij deze gelegenheid volmaakt als apen en jonge katten. Mij dunkt, ik zie nog hoe koddig zij rondom ons op de hurken zaten, toen wij bezig waren onze Neurenburger waren uit onze rijk voorziene pagalen uit te stallen en rond te deelen. Ieder stuk werd aangepast, betast en bekeken, en alles liep nu om strijd, om ons ook wederkeerig derzelver potten, hangmatten, pagalen, casavi-zeeften, *sigaren*, *zonderling* ingesnedene calabassen *of kokernoot*-schalen, Indiaansche huisjes, pijlen en boogen enz. enz. aan te bieden; onder anderen viel mij een beelderig hartenbeestje ten deel hetwelk door eene Indiaansche vrouw was opgekweekt en groot gebragt. De vrouwen hielpen onze Negers een en ander voorzigtig naar onze jagten overdragen, en na eenige wederzijdsche regt vriendelijke handdrukken ver-

die tot hiertoe zoo in allen deele naar wensch geslaagd, en reeds schitterende kasteelen in de lucht gebouwd had, deed mijne voordragt met die ridderlijke vrijmoedigheid, welke alleen den bemiddelden eigen is; doch wie schetst mijne bevreemding, toen men mij op al wat ik zeide of vroeg niet dan verwarde, onzinnige en onverstaanbare bewoordingen ten antwoord gaf. Niet wetende wat deze ontmoeting moest beteekenen, begreep ik het vervolg van mijn voorstel liever op eenen anderen dag te moeten hervatten, te meer daar het mij toescheen, dat er bij den waardigen stiefvader, die anders zeer goed bij zijn verstand was, in die oogenblikken zeer zeker een van de vijf op hol moest wezen; ook had ik mij geenszins in mijne veronderstelling bedrogen, want dien zelfden avond sprong de goede man uit ijlhoofdigheid in de rivier, waaruit hij nog gelukkig in tijds door zijne Negers gered werd, en kort daarop vernam ik, tot mijne bittere teleurstelling, dat het gansche gezin ipso facto naar Engeland was vertrokken, ten einde te beproeven of verandering van luchtsgestel den krankzinnigen het verstand kon wedergeven. Dergelijke *contretems* in liefdes-gevallen zijn het doorgaans juist waardoor de getemperde toegenegenheid dikwijls tot smoorlijke, tot dol-

zin-

dan de dingen inderdaad zijn. Men is even als de toeziender in eenen schouwburg, die nog nimmer achter de colices, nog nooit met de acteurs en de actrices van nabij bekend geweest is. Alles heeft eene begoochelende gedaante in zijne oogen, en de minste tusschenkomende omstandigheid werpt eensklaps het wufte kaartengebouw van al zijne plannen en heilige voornemens voor altijd in duigen. Naauwelijks had ik mij gedurende een jaar aan het stil en eenzaam planters leven overgegeven, naauwelijks had ik mijne kinderschoenen voor goed uitgeschud, of ik moest op het alleronverwachtst aangevallen worden door eene hartstogtelijke vlaag, welke in zekeren zin de eerste stap tot mijnen ondergang geweest is. De liefde had mij in het bezit gesteld van een aanzienlijk vermogen, en het was ook die zelfde hartstogt door welke ik, langs allerlei kronkelende en hobbelige wegen, scheen terug geleid te moeten worden tot dien staat van naaktheid, uit welke ik was voortgebragt. Het toeval, namelijk, bragt mij eens op de plantagie van den heere Eggers, juist toen zijne destijds niet onbevallige schoondochter, mejufvrouw *Henriette Broekhuizen* (*), kersverse

(*) Thans Mevrouw Zweirs, woonachtig op een of ander kasteel in Gelderland.

versch uit haar Noordwijksch kostschool was terug gekeerd. Hare blanke Europeaansche kleur, fijne leest, beschaafde manieren en niet onaanzienlijk vermogen, waren voor iemand, die in al dien tijd geen bevallig Europeaansch gezigt onder de oogen had gehad, meer dan genoeg, om plotseling tot over de ooren verliefd te worden. Die gestadige afwisseling van Kreoolsche huishoudsters moge voor eenen tijd onze vuige driften streelen, doch kunnen nimmer, dacht ik, dat ware huishoudelijk geluk, dat echt streelend huwelijksgenot aanbrengen, hetwelk men in de armen eener welopgevoede landgenoote smaken kan. De opvoeding is voor eene vrouw, wat de afligting der ruwe bolster is voor eene diamant. Geene dier Mulattinnen, dier Soestichen noch Kastichen, welke hier voor eenige zakken koffij, of gouden Johannissen, even als koebeesten op de markt te koop geveild worden, kunnen, in weerwil van al derzelver goede of wellustige eigenschappen, die bestendige, die edele en verhevene gewaarwordingen verwekken, welke de welopgevoede wettige echtgenoote ons door alle omstandigheden des levens henen in zulk eene ruime mate kan doen ondervinden. Ook was mijne partij weldra gekozen. Huwelijks-verklaringen vloeijen

gemeenlijk veel vlugger en welsprekender uit den mond eens vrijers, die met een paar harddravers voor de woning van het geliefde voorwerp komt aanrennen, en die op 500 vruchtdragende akkers bogen kan. In minder dan een half uur tijds was de zaak met moeder en dochter geklonken; en het door mij uit de bovenlanden medegebragte hartenbeest werd met eene guirlande van violetten en vergeetmijnietjes, om den hals, als een blijk mijner standvastige liefde, gratieuselijk ontvangen; want in de West-Indiën gaat het vrijen doorgaans, vooral indien de partijen, zoo als men het noemt, van weerskanten verstand bezitten, even zoo grif in zijn werk als of men iemand op een bal of redoute tot eene menuet, wals of contredans uitnoodigt. De eenige formule welke echter nog te vervullen bleef, was de consent-verzoeking van den stiefvader. Niets is moeijelijker in de wereld, en vooral in de West-Indische wereld, dan om rijke dochters van stiefvaders, of rijke pupillen van voogden ten huwelijk te vragen, en dergelijke vrijaadjen loopen meestal op schaakpartijen of op andere soortgelijke onheilen uit. Bij mij was, wel is waar, geen van beide het geval, doch evenwel moest ik mij op de jammerlijkste wijze in mijne blijde verwachting te leur gesteld zien. Ik, die

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

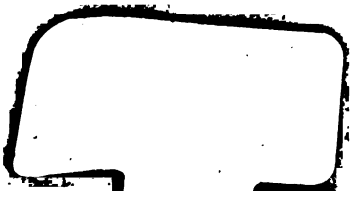

gemeenlijk veel vlugger en welsprekender uit den mond eens vrijers, die met een paar harddravers voor de woning van het geliefde voorwerp komt aanrennen, en die op 500 vruchtdragende akkers bogen kan. In minder dan een half uur tijds was de zaak met moeder en dochter geklonken; en het door mij uit de bovenlanden medegebragte hartenbeest werd met eene guirlande van violetten en vergeetmijnietjes, om den hals, als een blijk mijner standvastige liefde, gratieuselijk ontvangen; want in de West-Indiën gaat het vrijen doorgaans, vooral indien de partijen, zoo als men het noemt, van weerskanten verstand bezitten, even zoo grif in zijn werk als of men iemand op een bal of redoute tot eene menuet, wals of contredans uitnoodigt. De eenige formule welke echter nog te vervullen bleef, was de consent-verzoeking van den stiefvader. Niets is moeijelijker in de wereld, en vooral in de West-Indische wereld, dan om rijke dochters van stiefvaders, of rijke pupillen van voogden ten huwelijk te vragen, en dergelijke vrijaadjen loopen meestal op schaakpartijen of op andere soortgelijke onheilen uit. Bij mij was, wel is waar, geen van beide het geval, doch evenwel moest ik mij op de jammerlijkste wijze in mijne blijde verwachting te leur gesteld zien. Ik, die